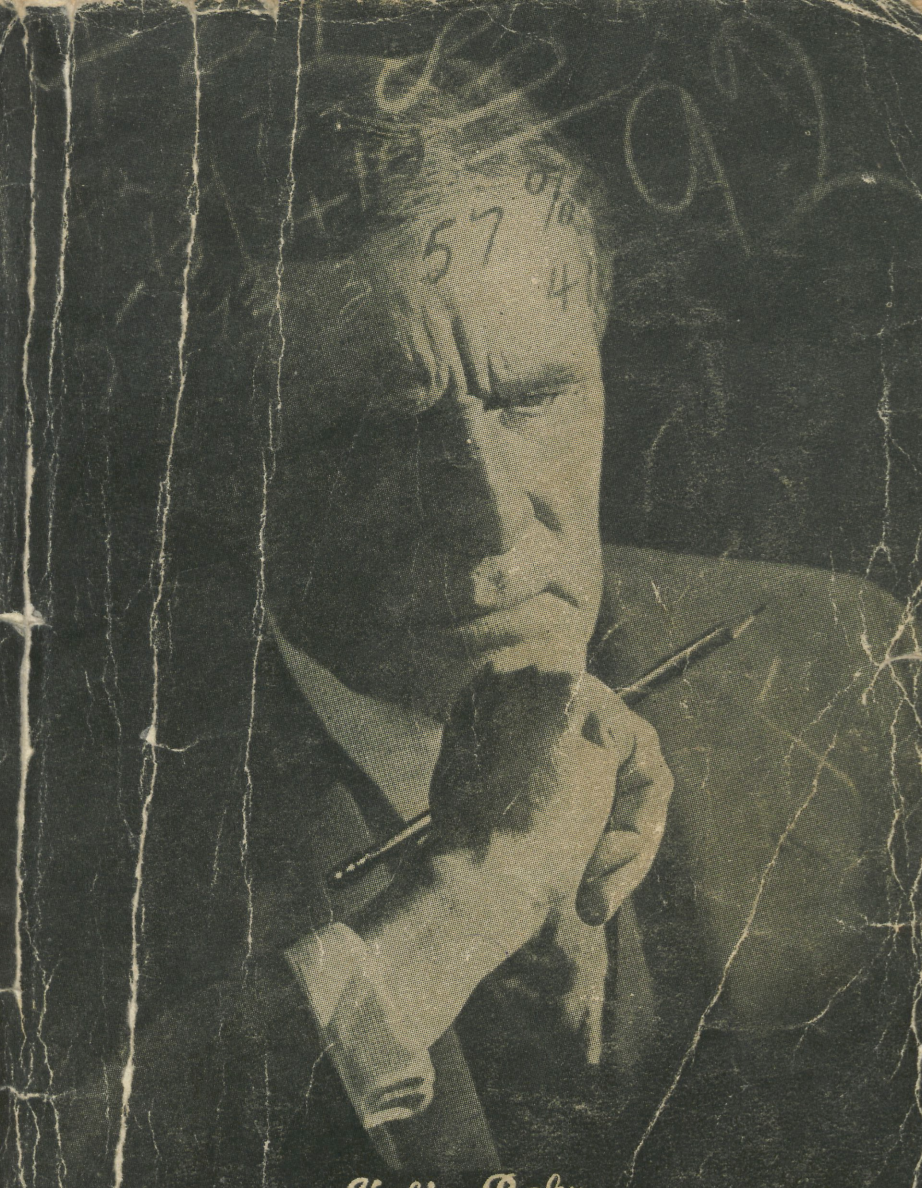

Kalju Rahu

Langew täht

Duplum

Kalju Rahu

Langew täht

Romaan

~~21098~~

O.-ü. „Kaja" kirjastus, Tallinnas 1934.

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
(1934: 0442)
2-65736

A. S. „Uhiselu" trükk, Tallinnas 1934.

A-9149.

1.

Saladuslik jõud.

Tallinna raadiojaama saateantennist wäljusid wõimsad elektriwõnked. Nad suundusid ilmaruumi kõrgusisse, tormasid üle põldude, niitude ja weewäljade. Nad olid peaaegu korraga kõikjal. Üle maa helisesid kümned tuhanded häireseadeldised, lugematud tundelikud wastuwõtte aparaadid elamutes, rongides, laewades, lennukites, autodes ja kodanikkude peakatete küljes algasid tegewust. Nagu käskluse peale peatusid kodanikud uulitsail ja puiesteil. Restoranes katkes äkki jutt, waibus muusika ja naer ning sööginõude klõbin. Elamutes jätsid inimesed wiiwuks oma senise töö ning tegewuse ja kuulatasid. Selgelt ja waljult kõlas wastuwõtte aparaatidest:

> „Tallinna raadioinformatsiooni keskjaam, kell 17.20 minutit. Mõne minuti eest langes Nõwela põlewkiwi kaewanduses saladuslikul põhjusel ümber uue õliwabriku hiigla korsten ja purustas läheduses asuwa kontrollhoone. Tekkis plahwatus ja tulekahi, mille kustutamine praegu käsil. Kardetakse, et õnnetus on nõudnud ka inimohwreid. Uus informatsioon tunni aja pärast."

Waewalt olid waibunud helid wastuwõtte aparaatides, kui kõikjal läksid liikwele ärewad jutud ja seletused.

Kodanikud jagunesid Nõwela katastroofi põhjuste otsimisel kahte leeri. Ühed olid kindlad, et korstna lakkis puruks tundmata kurjategijad. Teised aga lugesid kuritegeliste põhjuste otsimise naeruwäärseks. Mõnigi jalutaja, kes algul kuulatama jäi, jätkas hiljem jalutamist, kurjustates insenere üle, kes ehitanud pudrust korstnaid.

Agronoom Helgo Kaljuste sammus parajasti postkontorist kodu poole, kui kõlas informatsiooni jaa, ma signaal. Helgo Kaljuste oli keskmise kaswuga blond mees, aastat 25—30 wana. Ta oli kergeis juwiriietes ja hoidis käes walget kaapu, mis oli warustatud raadio wastuwõtte aparaadiga. Kaljuste peatus üsna ükskõikselt, et kuulatada uusimat informatsiooni. Iga kuuldud sõna järele aga kaswas tema ärewus. Waewalt waikis aparaat, kui Kaljuste kübara kõwasti pähe surus ja jooksu pistis, nagu 100 meetri wõidujooksja, kes pingutab igat musklit.

Ojadena woolasid higipisarad üle jooksja näo. Ta ei hoolinud sellest. Ta ei näinud, et ükšikud wastutullijad teda silmitsesid uudishimulikult. Metsatuka juures pöördus jooksja äkki teelt kõrwale ja jätkas jooksu metsarajal. Peagi muutus mets harwemaks ja awanes waade sohu. See oli tüüpiline sammalsoo üksluise kidura taimestikuga. Ent suureks üllatuseks paistsid umbes 300 meetrit metsatukast eemal, keset sood, mõnekümne-hektaarilised wiljawäljad ja nende keskel ükšikud roheliste katustega nägusad hooned. Nändaja, kes esimest korda nägi sellist wastoluderikast maastikku, pidi wiiwuks seisatuma, et paremini jõuda selgusele, kas see ei ole mitte nägemus soos. Silmnähtawalt ei olnud too asula seal mitte looduse helde and, waid edasitungiwa kultuurinimese wõidulipp. Paari meetri süga-

wune hiiglakanal eraldas wiljapõlde sammalsoost. Siin seisid wastamisi kaks erimaailma, ilmnesid rabawad wastalud. Ühelpool kraawi lokkaw rukis, sinetaw nisu ja suiwili. Teiselpool waid samblamättad, sookaelad, kidurad männid ja kasejändrikud laugaste ääres.

Kaljuste ruttas kitsal teerajal põldude poole. Silmapilgul, kui ta üle kraawi tõttas, kummardus kogu rukkiwäli, nagu tahtes öelda teretulemast oma peremehele. Ent tulija ei märganud seda ei kuulnud tuhandete rukkipeade imestussosinat. Ta waid pomises alatasa:

„On's see wõimalik?!"

Majade läheduses jookšid tulijale wastu wanem naisterahwas, kes wehkles kätega ja hüüdis ärewalt:

„Helgo, Helgo! Ma näen sa tead juba. See on hirmus... Sa muretsed Meeli pärast? Arwad sa, et temaga on juhtunud midagi halba? Aga rutta, wast suudad oma leidlikkusega olla abiks Ennule."

Jooksja peatus ainult wiiwuks ja sõnas lõõtsutades:

„Rahustu, emakene, ma teen, mis wõimalik".

Peatumatult tõttas Kaljuste roheliše katusega kuurikese juurde. Ta kadus selle sisemusse ja mõni sekund hiljem tõukas ta wälja kuurist wäikese kabiiniga lennuki, mis kandis nime „Nool". Kerge liigutusega hüppas Kaljuste lennukisse, käiku proowis ta mootorit ja juba libiseski aparaat õhuwallas.

Umbes 200 meetri kõrgusel juhtis Kaljuste binokli kaugusesse. Ta nägi, nägi selgelt. Kaewanduse kolmest korstnast püsisid endises asendis waid kaks. Kõige pikem korsten oli waatepiirilt pühitud. Paksud suitsusambad ja kollakad wälgatused suitsupilwis kõneles mässawast tulelõõmast.

Kaljuste tundis, et teda haarab mingi seletamat. hirm. Pilguks langetas ta kiikri ja sulges silmad et mitte midagi näha ning saawutada hingelist tasakaalu. Ent ta pidi kohe tunnistama, et see ei anna tagajärgi. Nagu walgel kinoekraanil nägi Kaljuste enda ees tütarlapse kuju, selle sügawtõsiseid paluwaid silmi ja kummaliselt kiirgawaid juukseid. Nõiutud ringis keerlesid mõtted selle kuju ümber ja automaatselt sosistasid huuled mootori müra sekka:

„Meeli Loide!"

Agronoom Helgo Kaljuste isal oli talu Tartumaal. See keskmise suurusega majapidamine aga ei suutnud pakkuda elamise wõimalusi 5 pojale. Helgo Kaljuste walmistus aegsasti selle wastu, et omale teenida leiba wäljaspool isatalu. Ta oli häädе annetega ja lõpetas Tartu ülikooli põllumajandus- ning keemiateaduskonnad. Juba noorelt juurdles ta selle üle kuidas muuta kiiremalt wiljakandwaiks sammalsoid, milliseid Eestis külluses. Turwastunud wõi sammaldunud soopind ei paku kuigi häid wõimalusi kultuurtaimestiku arenemiseks.

Sambla ja turba muutmine sigitawaks mustaks mullaks läheb aga wäga aeglaselt, kestab aastatuhandeid.

Kaljuste wõttis omale ülesandeks uurida selle protsessi kiirendamise wõimalusi. Ta juurdles ja katsetas 5 aastat kuni wiimaks leiutas keemilise wahendi, mille mõjul paksud sambla ja turba kihid muutusid 1—2 aasta jooksul mustaks mullaks. Kuid siis tulid kõige raskemad ajad. Kaljustel ei jätkunud raha, et korraldada laiaulatuslikke katseid, et demonstreerida leiutise tähtsust. Ta palus siit-sealt toetust wõi wähemalt laenu, kuid kõikjal liikati palwe wiisakalt tagasi. Helgo Kaljustet hakati pidama põrunudpeaks, õnnetuks leiduriks, kes langenud

ohwriks oma ideele. Temale ei üteldud seda küll otsekoheselt, kuid seda enam sofistati seljataga ja ajalehed kudrutasid päris awalikult kummalisi lugusid.

Ühel õnnelikul päewal kohtas Kaljuste Tallinnas oma koolipõlwe sõpra kapten Torma't. Torma oli Kaljustest 5—6 aastat wanem ja juba wälja jõudmas tüüpilise merekaru ikka. Tema mõistis kõige paremini oma sõpra ja laenas tarwiliku raha.

Saadud rahaga rajas Helgo Kaljuste 15-tiinuste „Lootuse" nimelise talu Nõwela sammalsohu. Aastat 2—3 peeti teda nüüd päris hulluks. Igaüks, kes mööda läks ja kummalist ettewõtet silmitses, see muigas. Üks ajaleht kirjutas otsekoheselt, et wõimud peaksid jalamaid wahele astuma ja Kaljustel tuleks keelata iseseiswalt teotsemine, sest ta pillawat warandusi.

Kaljuste kannatas hambaid kokku surudes. Ta teadis, et see oli inimajaloo kõigi leiutajate okkaline rada. Ta uskus kindlalt, et ta on õigel teel ja lootused ei petnud teda.

Kui mõne aja pärast Nõwela sohu nagu nõiawäel tekkisid lopsakad wiljawäljad, lopsakamad kui kusagil ümbruses, waikis naer ja kadusid muiged. Naerjail oli nagu pisut piinlik ja peagi algas rahwaste rändamine Kaljuste imepõldudele „Lootusel".

Nüüd olid Kaljustel korraga kõik teed wabad. Ta oli kuulsus, kellest kirjutasid ka wäljamaa lehed, temale pakuti raha, kohti, kutsuti ülikooli professoriks, jne. Wiisakalt lükkas Kaljuste tagasi kõik ettepanekud. Ta tahtis alustatud katseid jätkata omal jõul, täiuseni wälja arendada oma teooria. Ta jäi Nõwela sohu, kuhu tuli nüüd ka wahepeal leseks jäänud ema.

Meeli Loide oli Nõwela kaewanduse noor kirjutajanna. Ta oli pärit Lõuna-Eestist. Sealt, kus noor mets kui maaliline waip katab mäginõlwu; kus wäikesed ojad loowad idüllikaid aasu ja tillujärwed wõluwad teekäijat. Sealt tuli ta, aasta tagasi, ühel helgel kewadpäewal Nõwelale, kandes silmi läikes saatuse pitserit.

Külaskäigel Nõwelal tutwunes Helgo Meeli Loidega. Peagi arenes tutwus intiimsõpruseks, mida tiiwustasid wastastikused lubadused. Helgo Kaljuste ja Meeli Loide nägid keset sammalsood kerkimas omale ühist ilusat kodu. See teadmine kandis Helgot wõitluses looduse ürgjõududega.

Oli nüüd tunnetelage saatus asunud purustama kahe inimhinge harmoonial wõrsunud tulewiku kujutelmi? Kaljustel ei olnud teada, keda õnnetus Nõwelal oli tabanud, ent mingi seletamatu hirm näris hinge. See hirm ei lubanud teda ka enne ärasõitu teha telefonilist järelepärimist. Nüüd, ülewal õhuwallas kahjatses ta peaaegu seda. Temale näis, et lennuk liigub liiga aeglaselt, hoolimata sellest, et mõõtja näitas maksimaalset kiirust ja aparaat aina neelas kilomeetreid. Nõwela oli nüüd käegakatsutawas kauguses.

2.

Tuli ja wesi heitlesid.

Tuli ja wesi, wesi ja tuli. Need kaks ürgwaenlast heitlesid Nõwelal. Kaks suurt puuhoonet seisid leekides. Seina laudade wahelt, akendest, ustest, katuseräästast ja luukidest — igaltpoolt haarasid õhku närwiliselt siplewad tulelindid, süües isuga elamu purukuiwa ja waiguküllast kesta. Iga tuulepuhangu ajal tormasid leegid, kui hullunud metsloo-

me kari, wõidu tuulega. Siis rakjusid, paukusid ja mühasid põlewad hooned ning katuse harjalt haarasid kollased tulekeeled ahnelt naabermajade järele, tekitades jädemete tuisku ja paisates õhku isegi põlewaid tulitukke. Kõikjal suits ja põrgulik kummus. 3 mootorpritsi juhtisid lakkamatult weejugasid leekide marru. Hoone teise otsa juures ähkis neljas mootorprits. Leekidesse tormaw wesi tekitas omapärast surinat. Ent leegid ei annud alla. Kõrgekraadilises kuumuses auras wesi peaaegu silmapilkselt ja poolsõeks põlenud puu oli jällegi ümbritsetud tulilõõmast.

Wahete-wahel kostsid tumedamad müristud. Nende järele kerkisid käharad suitsukolonnid, mis uputasid enesesse kogu käratsewa ja sipleWa inimpuntra, kes kangelaslikult heitles mässaWa loodusjõuga.

Kaewanduse ja wabriku juht insener Enn Koduwere töttas kiirel sammul ühe tuletõrje rühma juurest teise juurde. Ta riided olid rebitud ja nägu ning paljas rind üleni kaetud higi ja tahmaga. Tema teratwad silmad aga pöörduSid kiirelt siia-sinna, jälgisid igat liigutust ja leekide igat uut haaramise katset. Kaewanduse juhi energilised korraldused täideti igalpool wastuwaidlemata ja silmapilkselt.

Enn Koduwere oli Nõwela kaewanduse ja õliwabriku hing. 5 aastat tagasi asus ta siin töösse noore insenerina — noorusele omase innu ja energiaga. 5 aastaga oli ta korda saatnud ime. Nõwela oli nüüd Eesti tootmiswõimsaim kaewandus ja wabriku saaduSed olid hästitunstud kõigil wälisturgel. Nõwela kaewandus oli aktsia- ettewõte, kuid aktsionärid ei seganud paljut peadirektorit tema töös. Koduwere oli lugupeetud ja omas piirita usalduse.

Kogu 5 aasta wältel ei olnud juhtunud ühtegi suuremat õnnetust. Praegu ei suutnud Koduwere

ikkagi weel aru saada, milleſt nüüd äkki wõis tekkida ſellene kataſtroof. Õlitwabriku korſtna ümberlangemine ja ſiis tulekahi plahwatustega!? Sündmuſed areneſid nii kiirelt, et Koduwere ſai waewalt mõne minuti pühenduda põhjuste ſelgitamiſele. Paar töölist, kes kataſtroofi alguſt näinud, tõendaſid, et korſten ei langenud ümber mitte korraga, waid kahes-kolmes oſas. Tekkinud mulje, nagu murraks nägematu hiiglane mängeldes tükke korſtna otſaſt. Weel kummaliſemalt kõlas aga nende ſeletus, et murdumiſel lahti purunenud kiwid ei langenud kohe alla, waid keerelnud mõne ſekundi õhus „kui tolmukübemekeſed päikeſe kiire kimbu ſees“... Korſtna ülemine oſa oli langenud hiigla hooga kontrollhoonele ja purustanud ſelle katuſe ning lae. Kohe ſelle järele oli tekkinud tulekahi. Kontrollhoones ajus tegelikult kaewanduſe kantſelei ja juhuslikult oli ſinna ajutiſelt paigutatud ka mõned proowiõli tünnid. Nende plahwatuſe tõttu lewiski tuli kohutawa kiirusega.

Helgo Kaljuste maandus Nõtwela kaewanduſe ſuwiſel lennuplatſil. Ta hüppas ajawiitmata lennukiſt wälja ja ruttas jooſtes tulekahju poole.

„Mis on juhtunud?“ hüüdis Helgo inſener Koduwerele, kes temale mõne ſammu wastu tõttas.

Enn Koduwere ulatas tulijale määrdinud käe ja kirjeldas mõne ſõnaga ſündmuſt, jälgides iſe kogu aeg kuſtutamistöid.

„On keegi inimeſteſt hukkunud tules wõi õnnetuſel?“ päris Kaljuste, ärewuſt ſuure waewaga tagaſi ſurudes.

„Ei tea weel kindlaſti, kuid ma kardan, et...“

„Et?“

„Preili Loide...“

„Mis on temaga?“

„Ta on kadunud," sõnas Kodutvere. „Võunatundel wiibis ta harilikult kontrollhoones. Ka jeekord läks ta sinna pisut enne katastroofi. Selleſt ajaſt ei ole teda enam keegi näinud..."

Kaljuste tahtis weel midagi küsida, kuid sõnad ei tulnud kuuldawale. Ta huuled wäriſesid, ta oleks tahtnud karjuda piirita ahastuses. Nii siis ei olnud õudne aimdus sugugi rumal hirm. See oli halastamatu ja hirmus tõde.

Helgo Kaljuste ja Enn Kodutvere olid juba lapſeſt ſaadik kõige paremad sõbrad. Neil ei olnud teineteiſe ees ſaladusi ja üks oli alati walmis aitama teiſt. Kuid, kes ſuudab anda tõſiſt abi ſarnaſeil hetkil? Wõib waid sõnus wäljendada kaastundmuſt... Enn Kodutvere haaras sõbra käe, pigistas ſeda tugewalt ja sõnas taſa:

„Ma mõistan kõik... Meeli oli tubli tüdruk..."

Järgnes lühike waikus, kuna mõlemad mehed wahtiſid tulle. Mõne ſekundi pärast küsis Kaljuste:

„Kuidas edeneb kustutamistöö. Wõin ma ſind aidata?"

„Tänan. Ma näen, praegu ſaabus kohale wiies mootorpritſ. See annab neli wõimaſt weejuga. Waatame, kuſt neid oleks kõige kohaſem juhtida tulle."

Kui mõlemad mehed mootorpritſi juurde jõudſid, algas see juba tegewuſt, kuid ſelgus, et neljandal woolikul ei ole juhtijat. Sõnalauſumata wajutas Kaljuste pähe kaitſekiiwri ja haaras wooliku, hoolimata ſelleſt, et Kodutvere püüdis sõpra hoida tagaſi. Mõne ſilmapilgu pärast oli Helgo täielikult ſüwenenud kustutamistöösse. Oh, kuidas ta wihkas nüüd tuld. Wõimalikult lähedale tahtis ta tungida tulekoldele, kägistada tahtis ta leeke ja neid häwitada ammutult. Mis ſeſt, et kangeſt kuumuſeſt kippuſid

kõrbema riided ja nägu ning käed said tulehaawu.

Kaljuste peas keerlesid kiirelt mõtted ja oletused. Oli Meeli Loide tõepoolest hukkunud? Wast ei olnudki teda õnnetuse silmapilgul hoones? Aga kus ta siis wiibib, ons teda tabanud mingi muu õnnetus?

Oli hetki, kus Kaljuste arwas enda ees nägewat noore neiu kummaliselt kiirgawaid, paluwaid silmi ja tasa wärisewaid juukseselku. Ent juba järgmisel silmapilgul taipas ta, et see oli waid ärritatud meelte lummutis. Helgo ees olid ainult hõõguwad söed, ruules hüplewad tulekeeled ja suitsunired...

Ikka weel heitlesid tuli ja wesi. Ühte kihutas taga seletamatu ürgtung, teist kaaluw ja wäsimatu inimmõistus. Tugewast weesurwest lendasid õhku lauaotsad ja tukid. Wiiwuks kustusid leegid, haarasid siis uuesti kinni purukuiwast puunnasisst. Kuid ikka ja ikka tabas leeki uus weelaine. Nii kordus see, kuni jäi wõitjaks inimmõistus.

3.

Wõõrad jäljed metsas.

Pooleni põlenud maja kohal helkus nõrk sinine suitsuwine. Õudselt mustendasid ukse- ja aknaaugud. Maja sisemusest paistsid siin-seal kokkulangenud ahjud ja korstnad ning sala hõõguwad söed.

Waikselt kõndisid Koduwere ja Kaljuste waremete ümber. Insener Koduwere soowis kohe ette wõtta hoone sisemuse waatlust, et kindlaks teha, kas noor neiu on hukkunud tules. Helgo ei soowinud selle toimingu juures olla. Liig õudne oli mõtelda sellele, et noore neiu poolpõlenud laip kistakse wälja kusagilt rusude alt.

Helgo sammus waikselt teerajal, mis wiis üle mäenõlwa rabaääres kasuwawa metsa poole. Umbes

sada sammu wabriku hooneteſt eemal läks teerajaſt üle mehekörgune aed, mis ümbritſes kogu wabriku raiooni. Aia juurde jõudes peatus Kaljuste pilguks, seſt aiawäraw oli ühes postiga maha murtud ja natukene kõrwale paiſatud. Näis, nagu oleks ſiit suure rutuga läbi weetud mõningaid kustutamiſe wahendeid.

Kaljuste sammus teerajal kuni metſani ja pöördus siis tagaſi. Ta pea oli raske ja ükski mõte ega oletus ei wõtnud kindlamat kuju. Ta oli jälle lahtimurtud wärawa juures ja peatus uuesti. Nüüd paistis talle wärawa mahamurdmine peaaegu mõistatuslikuna, seſt näiliſelt ei olnud siit midagi läbi weetud. Äkki ſilmas ta wärawa all midagi lillawärwiliſt. Too oli kirju rätik. Helgo tundis seda. Oli ta ju nii palju kordi näinud seda neiu Meeli piha ja kaela ümber. Kuſt wõis rätik saada siia? Täis imeſtuſt waatles rätikut Kaljuste ja ei suutnud weel teha ühtegi kindlamat otſuſt, kui ta korraga tundis, et keegi teda taſa puudutab. Puudutaja ei olnud keegi muu kui Enn Koduwere lemmik „Halli". Halli oli hundikoer. Enn Koduwere ei jõudnud kunagi küllalt imestada ta oſawuſt ja tarkuſt. Hea suhtumiſe tõttu ſeltſis Halli healmeelel ka Helgoga. Koer nuuſutas rätikut, haugatas paar korda ja hakkas siis maaſt midagi hoolega otſima.

Loomuſunniliſelt haaras Kaljuste kinni koera kaelarihmaſt. Mõne ſekundi pärast pistis loom suure kiirusega jooksma metſa poole. Kaljuste pidi pingutama muſkleid, et koera kaelarihmaſt mitte lahti lasta ja temale järele jõuda. Oli kindel, et loom midagi haistis. Metſa äärde jõudes tõttas koer sihti mööda kiirelt edaſi, kogu aeg haistes maad. Sihi peal kaswas wõrdlemiſi pikk ja lopſakas rohi. Näis, et mõne tunni eeſt oli siit keegi läbi rutanud,

ent pudedas pinnas olid jalajäljed võtnud väga ebamääraſe kuju.

Wahepeal olid Kaljuste ja Halli jõudnud tüſeda kaſeni, mis oli kaſvanud peaaegu ſihi peale. Siin peatus Halli piſut ja andis ka Helgole aega hinge tagaſi tõmmata. Kaſe all oli rohi rohkem tallatud. Näis, et ſiin oli üks või rohkem inimeſi istunud. Lootuſetalt tegi Halli mitu ringi ümber puu. Nagu loomuſumniliſelt waatasid mõlemad peaaegu ühel ajal puu otſa, ent ſeal ei olnud midagi näha. Weel kord jooksis koer ümber puu, ſiis tegi ta ootamata järſu hüppe, kiskus end lahti ja kadus haukudes metſa tihnikuſſe. Kiirelt tõttas Kaljuste loomale järele, hüüdes „Halli, Halli!“ ent koer ei peatunud, tema haukumine kaugenes kiirelt.

Kaljuste leidis, et ta on ümbritſetud tihedalt läbikaſvanud põõſaſteſt ja kõrgeteſt pilliroo puhmaſteſt. See oli rabaäärne pehme mets, kus tawaliſelt wäga raske liikuda. Päew oli juba nähtawasti loojenemas. Kuſagilt ligineſid niiſked uduſiirud. Mets omandas kiirelt eriliſe ſünge ilme. Teda nagu läbistaſid õhtuſed wärinad. Okſte wahel tiirleſid ükſikud öölinnud. Wiibides metſas ſarnaſeil momendel, waldawad inimhinge tihti ſalapäraſuſe wärinad. Ent Kaljuste ei olnud argpüks ja praegu oli ta kaugel ſelleſt, et tunda hirmu. Taskulambi walguſel uuris ta ſeda rada, mida mööda Halli äsja edaſi tormas. Mudaſel pinnal olid ſelgesti näha kahe inimeſe jalajäljed. Näis, nagu oleks üks neiſt olnud palju raskem, ſeſt ta jalad olid tunginud palju ſügawamale mudaſſe. Silmitſedes kogu aeg jälgi, hakkas Kaljuste ettewaatlikult edaſi liikuma. Juba järgmiſel hetkel paiſtis ſelline liikumiſe tempo liig aeglaſena. Ta piſtis kõigeſt wäeſt jooksma koera haukumiſe ſuunas ...

4.

Ärkamine tundmata paigas.

Meeli Loide awas pikka silmad ja waatas ringi. Mälestusest olid nagu pühitud kõik tugipunktid minewikust, olewikust ja tulewikust. Ta ei mäletanud isegi oma nime, ei mõistnud suhtuda ümbrusele. Kõik oli nii ebamäärane, nimetu, nagu salapärane muinasilm, kus ei leidu midagi, mis warem nähtud. Abitult kobasid neiu walged käed ringi pikas pehmes samblas ning tõstsid siis sealt üles wäikese prunni käekoti. Tükk aega waatles neiu awatud koti sisemust, wõttis sealt wälja hoolikalt kokku pandud pabeririba ja hakkas seda lahti harutama, ilma et ta oleks isegi teadnud, mis ta tegi wõi milleks ta seda tegi. Peagi oli riba täielikult lahti ja neiu luges sealt poolwaljult:

„Wanemate patud nuheldakse laste kätte, kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik, neile, kes mind wihkawad..."

Noore neiu keha wõpatus, ta kargas püsti. Nagu wälgusähwatus läbistas Meeli hinge. Äkki tulid meelde kõik minewiku sündmused. Aga niiiid tundis ta, et teda waldab pöörane hirm.

See oli läinud õhtul, kui post töi kinnises kirjas talle kummalise sedelikese. Ta ei näidanud seda kellelegi. Alul tegi asi temale waid nalja. Aga järgimisel hommikupoolel tundis ta, kuidas temas järjest kaswas mingi salapärane hirm. Temale näis, nagu läheneks midagi kohutawat, mille wastu wõitlemine paistis olewat mõttetu. Täis piinawaid eelaimusi, sammus ta lõuna ajal kontrollhoone poole. Ja siis tuligi see, mida ta oli aimanud. Ta tundis, kuis keegi teda kiskus riieteist, juustest ja kingadest.

Ta pidi peatuma. Asjata kattus Meeli Loide wastu panna salapärasele jõule, mis näis hoowawat kusagilt kauguselt, selt ümbruses ei olnud näha ühtegi inimhinge. Ikka tugewamalt kiskus see wõim. Neiu pidi pigistama kokku hambaid, et mitte karjuda walu pärast. Siis, siis saabus silmapilk, kus ta ei suutnud enam wastu panna. Meeletus hirmus pistis ta jooksma raba poole, sinna, kuhu näis teda kiskuwat salapärane jõud.

Kiirelt jõudis hirmunud neiu wäärawani, mis seisis tema jookju rajal. Hetkeks näis temale, et ta tormab paratamatult wastu kinnist wäärawat, selt peatumiseks ei olnud temal jõudu. Aga wiimasel silmapilgul sündis ime. Wäraw ühes postidega hakkas kõikuma ja langes raginal maha neiu jalge ette. Seesama wõim, mis Meeli Loidet edasi kiskus, oli nähtawasti murdnud ka wäärawa, millest noor neiu nüüd üle tormas. Seljataga kuulis Meeli hirmsat raginat. Suure waewaga sai ta pöörda pea ja nägi, kuidas õlitwabriku hiigla korsten langes kohutawa hooga kontrollhoonele. Noore neiu hirmunud ajust lendasid läbi mitmesuguseid mõtteid ja oletusi. Oli see kole katastroof tabanud ainult Rõwelat, Eestis, wõi kogumi terwet maailma? Paljut ei olnud noorel neiul aega juurelda nende küsimuste kallal. Kohutaw wõim kiskus teda halastamatult edasi. Nüüd oli ta juba metsa sihi peal ja pidi ikka jooksma, selt nii oli kergem. Hirmumult märkas noor neiu, et ta läheneb suurele kasele, mis oli kaswanud peaaegu sihi peale. Asjatud olid kõik pingutused mööduda kasest, mis wabises ja paindus, nagu rõhuks teda hiigla torm. Aga ta ei langenud siiski. Noor neiu tormas suure hooga wastu kaske ja kaotas mõistuse. Mis edasi sündis, sellest ei olnud Meelil aimugi.

Nüüd istus ta siin suure puu all. Läheduses olid veel mõned põõsad ja puud. Siis tuli sõõr lagedat heinamaad ning selle taga ringis tume ja vaikne mets. Meeli ei olnud kunagi viibinud sellises paigas, ümbrus paistis ebamäärane ja võõras. Kas viibiski ta veel maises ilmas või oli ta siirdunud sädelevate tähtede valda ja praegu ärganud teadvusele uues tundmatus maailmas?..

Noor neiu ei saanud pikalt arutada seda oletuste ahelikku. Ta karjatas loomusummiliselt, hüppas üles ja astus sammu tagasi.

Umbes kümne sammu kauguselt lähenes aeglaselt pikakasvuline mees. Võõras kandis kaunis pikka punast habet, ta riietus oli laitmatu. Kaks pruuni silma vaatlesid Meelit läbitungivalt. Meeli arvas neis nägevat pilkava naeru sähvatusi. Oli see maine inimene või tundmatu olend!?

„Minu härra!?"

„Minu preili!" sõnas võõras kaunis rahulikult, kuid kummaliselt naeratades. Lühikese pausi järele jatkas ta:

„Teie soovite muidugi teada, kes ma olen ja mida tahan?"

„Jseeneseſtki mõista. Ma soovin ka seda teada, mida see kõik peab tähendama ja kus ma viibin?" sähvas neiu enne, kui veel võõras sai oma lause lõpetada. Miskipärast arvas Meeli, et just see võõras ongi süüdi, et ta nüüd siin võõras paigas viibib.

„Rahu!" hüüdis võõras mõne sammu kauguſel seisma jäädes. „Kust sits mina seda võin teada, mis teie metsas teete ning kust tulete. Läksin juhuslikult siit mööda, nägin, tulin ja nüüd ei tea, kas ma võidan." —

„Teie olete häbematu, ma näen, et Teie mind

waid pilkate. Kui te olete aumees, siis wastake otsekoheselt," sõnas Meeli ärritatult.

Wõõras waatles mõne hetke tähelepanelikult noort neidu. Meeli tundis, nagu tahaks wõõras oma pilkudega läbi puurida ta hinge, ent ta ei pööranud kõrwale silmi ega langetanud pead, waid püüdis saladuslikule wõõrale waadata näkku.

„Ma pean wabandama, armuline preili, et teile olin sunnitud walmistama mõningaid ebameeldiwusi. Uskuge, teisiti ei olnud see wõimalik. On wast natuke wõõras siin oodata, kuid loodan, et teie ka selleşt ei tee tüliküsimust. See oli kõik tingitud lennuki nõudest. Nüüd peaks lennuk jõudma warsti pärale."

Neid sõnu üteldes püüdis wõõras isegi mahedalt naeratada. Kuid Meeli Loide hüüdis wihaselt:

„Minu härra, ma ei ole teilt ikka weel saanud mingit seletust, mida see kõik peab tähendama! Selle asemel räägite lennukist, mis pidawat saabuma."

„Just nii. Lennuk on wajalik selleks, et teid siit ebameeldiwast kohast kiirelt ära wiia."

„Ja kuhu?"

„Seda näete warsti."

„Teie olete röövel! Misõiguse õigusega tahate te wägiwaldselt wedada kaasa minu?"

„Doktor Morissonil on õigus teha, mis ta tahab."

„Teie nimi on siis dr. Morisson?"

„Nii küll."

„Ja kes te olete?"

„Seda näete hiljem, kui teid kaasa wiin."

„Aga kui ma awaldan wastupanu?"

Selleſt ei oleks mingit kaſu. Lühikeſe võitluſe järele olekſite ſunnitud alistuma. Doktor Moriſſon teeb, mis ta ſoowib. Ta võib painutada kogu ilma oma tahte alla. Kõik need, kes tema teedele püüawad takiſtuſi külwata, langewad põrmuſſe."

Meeli märkas, kuidas wõõra ſilmad kiirgaſid fanatiſmi läikes. Hirmutundeg wallutaſid uueſti noort neidu. Ta ei teadnud, kas ſeiſab tema ees normaalne inimene, wõi oli ſee hull, kes tahtis wiia täide oma õudſeid kawatſuſi. Mida pidi ta tegema? Pista jooksma oleks olnud mõtteta, ſeſt wõõras oleks ta jalamaid tabanud. Jubeduſe tunne täitis noore neiu hinge, kui ta mõtles ſellele, et ſee inimene läheneb temale ja haarab teda oma kätega. Ta otſuſtas ſellepäraſt jatkata kõneluſt, ſeſt nii ſai wõita aega.

„Milleks tahate minu wiia kaaſa?" küſis ta wõõralt peaaegu rahulikult.

„Sellepäraſt, et armaſtan teid."

„Armaſtate?! Aga mina wihkan teid!"

„Wihkamiſeſt armaſtuſeni on waid üks ſamm."

Ütteldes neid ſõnu, lähenes wõõras pikka. Meeli nägi wõõra ſilmis peegelduwat metſikut kirge. Jälgides hoolega igat wõõra liigutuſt, aſtus ta tagaſi mõned ſammud, kuni ſelg toetus waſtu puude rühma. Wõõras andis nüüd ſelgeſti mõiſta, et ta takiſtab noore neiu kõrwalepõikleminſt. Wõõras lähenes neiule. Meeli tundis, kuis wõõra kuum hingeõhk temale puhus näkku.

„Miks põgenete minu eeſt?" küſis wõõras poolſoſinal. „See on tõeſti mõttetu. Kui alistute, ſiis ootab teid ſeninägematu au ning wõim. Maailmas ei ole midagi, mida doktor Moriſſon ei wõiks lubada oma ihaldatud naiſele. Kõigc maailma armas-

tajad mehed on aastatuhandete wältel wandumud oma armsamatele, et nad tahatwad taewast alla tuua tähti ja panna neid äratwalitu jalge ette. Nad pole seda suutnud. Nad on jäänud petiseks. Kuid doktor Morisson suudab seda. Teil tarwitseb minu naisena waid soowida ja ma rahuldan teie maised soowid. Ma näen, teie ei usu, te peate mind wast hullumeelseks? Olgu, weenduge kohe minu wõimistes. Näete, preili, uhket kotkast, kes seal puie latwade kohal tiireldes saaki waritseb. Ta on julge ja kõrk, walmis astuma wõitlusse kõige tugewama waenlasega. Aga mul tarwitseb waid kord kokku lüüa käsi, ta liugleb kiirel lennul alla ja langeb alandlikult teie jalge ette..."

Meeli waatas hirmunult üles. Metsa kohal tiirles tõesti suur kotkas. Enne aga kui Meeli sai mastata, löi wõõras kokku peopesad. Samal hetkel paistis, nagu oleks tabanud lindu küti kuul. Ta näis rabelewat õhus. Siis laotas ta tiiwad laiali ja libises uskumata kiirelt otse neiu suunas. Hämmastunult ja hirmunud silmil waatles Meeli linnu langemist. Tal tekkis uuesti kahtlus, kas wiibis ta weel selles ilmas. Nii õudne ja salapärane oli ümbrus, nii uskumatud olid sündmused.

Kotka allalinglemine ei kestnud kaua. Mõne sekundi pärast rabeles lind noore neiu lähedal rohu sees. See oli suur laanekotkas. Kummaliselt suurte kollaste silmadega, mille keskpaigas olid samuti suured lillawärwilised silmaterad. Meeli nägi selgesti, et neis silmis ei wälkunud uhke tapelushimu, waid kirjeldamatu hirm. See oli wist sama hirm, mida tundis noor neiu, kui saladuslik jõud teda kiskus edasi järeljätmatult.

Wõõras wahtis, uhke naeratus huulil, neidu ja rabelewat kotkast. Ta löi uuesti kokku peopesad.

Samal hetkel tõusis kotkas lendu. Algul paistis ta lend abitu rabelemisena. Siis muutus see kiireks põgenemiseks. Kotkas tahtis lennata mõnualikult kiirelt eemale saladuslikust paigast.

5.

Salapärane jõud tegutseb.

Waewalt oli kotkas kadunud puulatwade warju, kui sealt kuuldus tugewat mootorisurinat ning nähtawale ilmus suur sinine lennuk, mis kergelt tiireldes järsu nurga all laskus metsa keskel olewale lagedale platsile. Niipea kui lennuk peatus, waatas juhi kabiinist wälja lenduri nägu. Wõõras wiipas temale käega ja hüüdis:

„Kõik on korras!"

Samal ajal nägi Meeli eneselähedusest põõsaste wahelt tulewat wälja teist meest, kes mingi salapärase kastiga ruttas tiirel sammul lennuki sisemusse. Lähedusest kuuldus nüüd selgesti koera haukumist. Näis, et see tegi punahabemelise wõõra wäga rahutuks. Ta hüüdis lennuki poole:

„Ruttu kõik korda!"

Meeli ei kahelnud, et lennukis käisid ettewalmistused äraspõiduks. Ta pead läbistas uuesti wälguma põgenemise mõte. Ilma et ta oleks kaalunud selle järeldusi, pistis ta äkki kõigest wäest jooksma tumeda metsa poole, kus kuuldus lähenewat koera haukumist. Meeli sai waid mõned sammud teha, siis ta tundis, et teda haaras uuesti salapärane jõud ja kiskus hiigla wäega lennuki poole. Asjata olid kõik katsed sellele wastu panna. Et mitte langeda maha, oli noor neiu sunnitud pöörama ümber ja tõttama lennuki poole. Sealt wäljus tugew

mees, haaras ta oma süle ja kandis lennuki kabiini uksest sisse.

Punahabemeline võõras waatas rahutult ringi. Koera haukumine kuuldus nüüd päris lähedalt. Kiirelt hakkas võõras sammuma lennuki poole. Samal hetkel aga tormas metsast wälja „Halli" ja ründas hirmsa lõrinaga võõrast. Punahabe haaras revolwri, kõlas pauk. Koer kiljatas ja hüppas eemale. Kuid nähtawasti ei olnud kuul teda tõsiselt puudutanud, sest ta tahtis uuesti tormata võõra kallale. Siis aga hüppas koer hirmust kiljatades püsti ja langes maha, kus ta rohu ja mätaste wahel weeres lennukist kaugemale. Koer wingus haledalt. Tekkis mulje, nagu oleks ta saanud surmawalt haawata või nagu rõhuks teda nõiduslik võim. Ainult hetke waatles punahabemeline võõras maas rabelewat koera. Tema huulile tekkis pilkaw naeratus ning ta sammus kiirelt lennuki poole.

*

Helgo Kaljuste püüdis joostes kogu aeg jälgida koera haukumist, et mitte koera jooksusuunast kõrwale kalduda.

Enne kui Helgo koera juurde jõudis, muutus selle haukumine wihaseks lõrinaks. Kusagilt lähedusest kõlas heledam plaksatus, mis sarnanes revolwri paugule. Kohe selle järele kuuldus hirmust raginat. Mõne hetke pärast muutus metsaalune äkki walgemaks. Helgo nägi oma ees metsast piiratud lagendikku, nägi puude wahelt, kuis noort neidu kanti lennukisse, nägi pisut eemal seiswat üksikut punahabemelist meest, nägi, kuis Halli weeres rohus.

Nagu meeletu jooksis Kaljuste edasi. Mõne hetkega oli ta metsast wäljas ja tormas punasahabemega mehe kallale. Kaotamata sekundit, haa-

rasid mehed üksteisest kinni ja langesid maha. Kaunis kiirelt aga õnnestus wõõral wabaneda ja püsti karata. Nagu wälk, oli ka Kaljuste püsti ja tahtis wõõrast uuesti kinni haarata. Samal hetkel aga hüppas wõõras kõrwale ning mingi hiigla jõud paiskas Kaljuste pikali. Kui Helgo uuesti katsus püsti tõusta, siis sai ta uue hoobi ning pidi jälle langema. Asjata waatas Kaljuste ringi tõukaja järele, ta oli üksi, kuna punahabemeline wõõras oli wahepeal jooksnud juba lennuki juurde ja kadus selle sisemusse. Kust tuli see salapärane hiigla jõud? Hoowas see wälja lennukisse peidetud salapärasest aparaadist? Kaljuste ei kahelnud selles, sest teist wõimalust ei jäänud üldse üle.

See oli uhke lennuki kabiin, kuhu Meeli Loide wägiwaldselt sisse kanti. Kabiini seinad olid üleni kaetud tumesinise sametiga, lagi oli pisut heledam, samuti ka akna eesriided. Sissesead oli äärmiselt lihtne, aga nägus. Ümmargune põranda külge kinnitatud laud, kaks wäikest plüüsiga kaetud sohwat. Laual olew sinine lillewaas lillaõieliste lilledega harmoneeris suurepäraselt ümbrusega. Ent noorel neiul ei olnud nüüd aega ja tuju imetleda kabiini. Ta tahtis hüüda midagi mehele, kes ta uksest sisse tõukas, kuid see oli juba kadunud ja uks lukustatud. Meeli tormas akna juurde. Mõne sekundi sai ta jälgida wäljas arenewaid sündmusi. Ta nägi, kuidas metsast jooksis wälja keegi mees ja tormas kohe punahabemelise wõõra kallale. Noor neiu ei tahtnud uskuda oma silmi. Oli see tõesti Helgo, kes langes maha koos wõõraga? Selles ei olnud kahtlust, sest kui rabelewad mehed hüppasid üles, nägi Meeli selgelt Helgo nägu. Siis nägi ta aga, kuidas Helgo nagu wälgust rabatuna üksi maha langes ja tegi abituid katseid püsti tõusta. Oli

teda tabanud mingi hirmus õnnetus? Oli ta kardetawalt haawatud? Meeli tundis, kuidas ta hinge kogunesid kõige kohutawamad mõtted. Ta unustas hädaohu, milles ise wiibis. Ta waid tahtis teada, mis juhtus Helgoga.

„Helgo, Helgo, Helgo!" hüüdis ta meeletus ärewuses ja hirmus. Samal silmapilgul aga langesid akendele luugid ette ja laes lõi särama elektrilamp. Kui meeletu jooksis Meeli ukse juure. Ta põrutas kõigest jõust rusikaga uksele ja seintele. Kuid asjata waew. Keegi ei pööranud sellele tähelepanu. Wõib olla ei kuuldudki neid põrutusi, sest just samal ajal hakkas tiirlema lennuki propeller, lennukit läbistas wärin ning ta tõussis järsult õhku.

*

Kuna Helgo korduwad katsed üles tõusta jäid tagajärjeta, siis ta haaras kinni läheduses olewast kasest ning temal õnnestus kiire liigutusega end peita kase warju ja seal püsti tõusta. Ent kohe märkas Helgo, et kask wärises, nagu raputaks teda hiigla torm. Kuuldus raginat okstes ning kask hakkas wajuma. Ainult kiire kõrwalehüpe päästis Helgo.

Samal ajal kui kask raginaga heinamaale langes, hakkas tiirlema lennuki propeller ja aparaat tõusis kergelt õhku. Mõne sekundi pärast kadus ta puie latwade taha. Helgo Kaljuste seisis üksi heinamaal. Tema läheduses lebas mingi walge asi. See oli taskurätt, mille nurgas seisis kaks punast tähte „F.M." Helgo hüüdis koera. See lähenes pikka ja laskis nagu wäsinult läheduse rohule. Koera paremast tagumisest jalast langesid üksikud tulipunased werepiisad rohelistele lehtedele.

6.

Ähwardus kogu maailmale.

Sädelew päike jatkas oma wõidukäiku. Mõne tunni eest kerkis ta horisondi kaugusist tuldpilduwa hiiglakettana. Ta esimesed kiired riiwasid waid Tallinna torne, wabrikute korstnaid ja kõrgemaid maju. Warsti woolas aga päike juba tänawaile ning kitsaisse hoowesse. Piilus sisse akna eesriietest wahelt, wirgutades tööle ja tegewusele kogu pealinna.

Üksteise järele saabusid Nõmmelt, Piritalt ja Tallinna läheduses asuwatest suwituskohtadest õhuomnibused. Maandumiskohtadele paiskasid nad oma sisemusest wälja sadu ja tuhandeid inimesi, kes tormasid lifti ning kõisraudteedele, et pääseda wõimalikult kiirelt südalinna. Seni waikselt seisnud majade ustest, wõlwialustest ja hoowidest ilmusid järjest uued inimesed, kes kiiresti tõttasid edasi küll jalgsi, küll igasugustes wõimalikkudes sõidukites. Nagu otsata kett, liikus tänawail autode rida. Kuuldus kummalisi sumalinna hääli, mis ei alsunud ühelegi muusikalisele reeglile.

Läbi kesklinna tänawate kihutasid määratu suured ajaleheautod. Pakk paki otsa, olid siin kuhjatud hommikused wäljaanded. Lehepakkide wahel seisid püsti lehehoidajad, kes karjusid kõigest kõrist autode müriua sekka:

„Lugege kõik tänaseid hommikulehti. Seni kuulmatud sensatsioonid. Hirmus ähwardus kogu maailmale. Kas hullumeelse kelkimine, või tundmata kurjategija maailmawallutamise plaanid?"

Siin-seal peatusid autod ajalehe kioskide juures. Mõnes kohas aga wisati pakid lennust ajalehemüüjate kätte. Leheautod aga ise riftlesid teiste sõi-

dukite reas ja kaduſid järjeſt ſuurenewa liikumiſe keerusſe. Alguſt tormas kõnuhimuline maſs ajalehe kioskide poole. Lühemaks ajaks tekkis kioskide otte rüſelew inimjõuk. Haarati lehti üle lähemalſeisjate peade. Peatuti kuſagil lähemal tänawanurgal wõi mõnel puiesteel, et lasta libiſeda ſilmi üle tähtſamate uudiste kogu maailmaſt.

Seekord ei olnud reklaamijad petnud publikut. Lehtede eſikülgi täitſid määratu ſuured kõmuliſed pealkirjad. Nende all oli trükitud cicero kirjas:

„Eile õhtul kell 10 püüti Eeſtis ja terwes maailmas kinni ſaladuſlik raadio, mis anti edaſi kõigis maailma tähtſamates kultuurkeeltes ja kõlas järgmiſelt:

„Kõigile, kõigile, kõigile! Tähelepanu, tähelepanu, tähelepanu!“ Kogu maailm teadku, et olen aſunud teoſtama oma katſatſuſi. Tahan ennaſt tutwuſtada inimkonnale. Maailm peab pikkamööda tundma õppima minu jõudu ja ſiis aliſtuma täielikult. 5. juulil täpſelt kell 19 langeb minu tahtel ümber Roomas aſuw kuulus Corſo obeliſk. 6. juulil kell 10 painutan nagu wiletſa traadikeſe kõweraks Pariiſis aſuwa Eiffeli torni ja järgmiſel päewal kell 15 langeb minu tahtel oma kõrgelt kohalt New-Yorgi ſadamaſuus aſetſew wabaduſe jammas, mille tungal olnud aaſtakümneid teenäitajaks laewnikkudele. Kõik katſed, mind neil toimingutel takiſtada, jääwad tagajärjeta. Kordan weel, et ma teen ſeda kõike ſelleks, et maailm wõiks tundma õppida minu wõimu ſuurust. Oma edaſpidiſteſt katſatſuſteſt teatan hiljem, kui need ülesanded juba täidetud.“

Sellele lühikeſele kokkuwõttele ſündmuſeſt järgnes mitu leheküljge ükſikaſjaliſi ſeletuſi, milles kirjeldati, kuidas too ſalapärane raadio kuſagil kinni

piiüti ja milliseid arvamusi arvaldasid üksikud teadusemehed.

Kommiku-väljaannete kaudu levis sõnum uskumata kiirusega kõigis suuremates keskustes. Tänavatel, kohvikutes, kauplustes, ametkohtades, laevadel, rongidel ja lennukites, kus aga liikus inimesi, algas köikjal elav arutlemine ja võimaluste kaalumine.

Arvamised kogu maailmas saladuslikku raadio suhtes olid lahkuminewad. Mõned leidsid, et raadioandja on tahtnud maailmale waid paha nalja teha. Teised arwasid, nagu lehedki tähendasid, et on tegemist mõne waimuhaige poolt korraldatud kummalise trikiga, kuna kolmandad uskusid, et raadioandja wõib teostada oma kawatsuse. Peeti wõimalikuks, et raadioandjaks on mõni auahne leidur, kelle kasutuses seni kuulmatult suured jõu tagawarad ja kes nende abil tahab wallutada kogu maailma.

Üldises elawas liikumise keerus ei pööranud Tallinnas keegi tähelepanu töldautole, mis Wiru tänawalt pöördus kitsasse kõrwaltänawasse, kus leidus weel wanas stiilis maju. Auto peatus 7-kordse moodsa maja ees, mis näis olewat ära eksinud wanamoeliste ehitiste wahele. Tolle maja massiiwse ukse kõrwal seisis marmortahwel kuldtähtedega: „Dr. Tõnu Rehtla laboratoorium". See oli pealinnale ja kogu riigile hästituntud asutis Dr. Tõnu Rehtlat tunti kui tüsedat teadusemeest, kes oskas lahendada kõige keerulisemaid probleeme ja kelle analüüsides täpsuses ei julgenud keegi kahelda.

Autost wäljus pikakaswuline tõmmu mees, kelle pruunid silmad waatasid hetkeks käskiwalt ringi. See oligi dr. Tõnu Rehtla, 40—60 aastane mees,

hästi raseeritud, paindumva keha ja energiliste liigutustega. Teda wõis sellejärele pidada peaaegu 30—35-aastaseks. Autojuht pani mootori seisma ja päris:

„Härra doktor, on teil minu jaoks käske?"

„Ei. Teie olete waba kuni kõnani," oli lühike wastus ja selle järele astus doktor Rehtla kiirelt majja. Teener haaras eeskojas ta kübara ja palitu ning õpetlane tormas sõnagi lausumata kohe suurde laboratooriumi ruumi. Siin kees juba elaw tegewus. Wuraſid elektrimootorid, mis panid käima kummaliſi maſinaid ja seadeldiſi. Nende wahel ja retortide juures liikuſid mehed walges dressis. Kogu suur laboratooriumi ruum sarnles selle tõttu rohkem mõnele tehaſele, kui uurimiſe kabinetile. Laboratooriumi juhti terwitati aupaklikult. Ta ei peatunud aga siingi kuigi kaua. Otſiwalt waataſid ta silmad ringi. Nähtawasti ei leidnud ta omal kohal seda, keda otſis, seſt ta tõttas warsti laboratooriumiſt wälja ja suundus liftil büroo ruumi, mis asus esimesel korral.

See oli suur ja awar ruum kirjutuselaua ja raamatukapiga, mille riiulitel paiſtſid teadusliikude tööde kehakad köited kõigis maailma tähtſamates kultuurkeeltes.

Kirjutuselaua taga istus nähtawasti rahulikult umbes 25-aastane noormees. Ta oli mugawalt laskunud tooli seljatoe wastu ja näis hommikuleheſt lugewat eelmisel õhtupoolikul Nõwelal aſetleidnud sündmuste kirjeldust. Leht konstateeris, et ei ole ikka weel päris selge, kas noor neiu on hukkunud põlewas majas wõi on ta põgenenud kusagile. Kirjutiſe juures oli toodud ära ka Meeli Loide pilt. Sellesse olidki kiindunud noormehe silmad. Set-

kel, kui avanes uks ja sisse astus dr. Rehtla, hüp-pas noormees püsti ja hüüdis:

„Isa, sina juba tagasi?“

„Jah, Tõnis,“ sõnas tulija sügava basshääle-ga. „Ma olen tagasi elusalt ja terwelt.“

„Kas õnnestus teekond hästi?“

„Olen rahuldatud. Mul on lootusi saada Tee-dust mõningaid tooraineid, millega tahan lähemal ajal katsestada, kas neist ei oleks wõimalik luua uusi ehitusmaterjale.“

Wiimaseid sõnu üteldes, sammus dr. Rehtla kir-jutuselaua juurde ja wõttis sealt ajalehe, mille poeg oli asetanud kummuli.

Tükk aega waatles dr. Rehtla lehes noore neiu pilti ja jälgis altkulmu, kuis poeg punastas. Siis tähendas isa tõsiselt:

„Selle asemel, et sa siin üksisilmi noore neiu pilti wahid, wõiks sa mind parem laboratooriumis aidata.

„Isa!“ hüüdis poeg peaaegu etteheitwalt, kuna ta ise püsti kargas. „Sa tead ju, kõik need teh-nilised ja keemilised küsimused mind põhimõtteliselt ei huwita. Mis wõin ma sinna parata, kui sa pole mulle pärandanud sellist loomust, nagu on sul enesel.“

„Noh, ega sellepärast ei maksa weel ärrituda. Ka minu waated olid noores eas peaaegu samasu-gused kui sinul, kuid siis wõtsin äkki teise suuna ja kinduslin töösse. Usun, et ka sinus teoneb kord samasugune pööre, kõik Rehtlad on nooreseas olnud pisut kergemeelsed.“

„Aga, isa, sa ei ole ju mulle kunagi jutustanud, kuidas sündis selline pööre. · Ja üldse ma ei tea ju kuigi palju sinu noorest põlwest.“

„Selles on sul õigus,“ sõnas isa pikka toolile

laskudes. „Olen alati mõtelnud, et kord jutustan sellest sulle mõnda, mis sul wajalik teada. Wõib olla, on nüüd paras silmapilk."

Dr. Rehtla wõttis uuesti laualt pildi ja silmitses seda hulk aega tähelepanelikult, ilma et ta oleks märganud, kuidas poeg muutus närwilikuks. Siis tähendas Rehtla pikka, igat sõna kaaludes:

„Poeg, sinul ei ole halb maitse. Preili Meeli Loide on tõesti kena tüdruk, keda maksis ihaldada. Kui mitte ma ei teaks, et see siin on preili Meeli Loide pilt, siis wõiksin seda pidada tema ema pildiks. Niiwõrd sarnane oli tütar emale. Kahju, et pole midagi kindlamat teada tema saatusest."

„Tundsid sa hästi ka tema ema?" hüüdis poeg ärewalt wahele.

„Rahustu, kuula," sõnas isa. „Muidugi tundsin ja ihaldasin tema ema samuti, kui sina preili Meelit praegu. Meie talud asusid ju kõrwuti. Aga see on mõistatuslik, miks kõik kolm põlwe peawad siplema ühes ja samas armuwõrgus. Kaks tagajärjeta, aga kolmas?... Wainul, niisugust tawalist nime kandis preili Meeli Loide esiwanemate talu, ei sündinud poegi. Talu päris harilikult wanem tütardest, peale selle, kui ta oli abiellunud. Mäletan kord, kuis mu isa rääkis oma armuseiklusist. Ta tahtis kosida Wainu talu wanemat tütart, preili Meeli wanaema, et siis ühendada mõlemad talud. Ent temale öeldud järsult „ei". Hiljem kosis minu isa wenelanna, kes pärit Peipsi piirilt. Waatamata sellele, et elasime naabruses, ei olnud Wainu talu ja minu wanemate wahekord kunagi hea. Wainu talu rahwas pidas meid salalikeks ja omakasupüüdlikeks inimesiks. Sellest siis ka see järsk äraütlemine. Kui isa mulle seda rääkis, siis wannutas ta mind, et ma kunagi ei

seaks abiellumismõttega samme Wainu tallu. Tõotasin seda isale pühalikult, kuid juba kahe kuu pärast käisin keelatud radu ja sain samasuguse korvi kui isagi. Olin kui meeletu, tõndisin tööta ringi ja mõtlesin eneseetapmise peale. Aeg aga tõi uusi mõtteid. Armastuse asemele tekkis viha, püüd maksta kätte sellele, keda warem nii pööraselt armastasin.

Mis edasi sündis, on sul juba enam-wähem teada. Ma abiellusin nagu isagi hullkuwa wenelannaga, kes juhuslikult sattus tallu. Poeg, ta oli sinu ema. Ma ei taha teda süüdistada, kuna ta pealegi puhkab juba ammu mullas, kuid ta ei ole mulle kunagi täielikult selgitanud oma minewikku. Taipasin warsti peale abiellumist, et su emast ei saa perenaist. Kui suri isa, müüsin talu ja selle rahaga ning kõrwalteenistusega surtsin wiia lõpule õppimise..."

„Aga pärandus, mille said onult?"

„See on kõik maetud minu laboratooriumi."

„Kogu hiigelsumma? See ei wõinud kõik kuluda laboratooriumi asutamiseks."

„Jälle sama wana jutt, mida olen kuulnud korduwalt. Nii wõib rääkida ainult wõhik, kellel pole aimugi, mis maksab selline suur ja täiuslik laboratoorium."

Dr. Rehtla tegi peaga tõrjuwa liigutuse. See oli märgiks, et kõnelus on kaldunud ebameeldiwale pinnale. Kuid poeg jatkas:

„Ja päranduse saamine oli seotud ebatawalise tingimisega?"

„Olen sellest sulle juba kõnelenud."

„Mäletan ja, kuid ma ei saa aru, milleks onu tegi tingimise, et pärandust ei saa enne kätte, kui

sinu esimene meessoost järeltulija saab 10-ne aastaseks."

„Milleks ta tegi? Jumal seda teab! Ta oli kogu oma eluaja iseäralik inimene. Ma ei imesta, et ta jättis järele natukene kummalise testamendi. Ent tõele au andes, niisugused testamendid pole harulduseks."

„Tähendab, kui mina oleks surnud, ei oleks so saanud pärandust?"

„Kindlasti mitte, kuid milleks praegu niisugune kentsakas arutlus?"

Tükk aega valitses toas absoluutne vaikus, siis jatkas dr. Rehtla:

Suurim rumalus oleks sul joosta selle tüdruku järele, keda ja isegi õieti ei tunne. Ta ei määri Rehtla poega. Unusta sellepärast ja asu tööle .."

Näiliselt tahtis poeg oma isale midagi vastata, kuid samal silmapilgul teatas teenija, et keegi härra soovib tungivalt saada kokku dr. Rehtlaga. Just siis, kui dr. Rehtla poeg vastumeelselt lahkus, et suunduda tagasi laboratooriumi ruumi, astus tuppa lüheldast kasvu, kuid laiade õlgadega noormees. Ta esitles end ilma pikema jututa:

„Minu nimi on Jaan Laid. Ma olen ajaleht „Wärskete Uudiste" kodumaa osakonna toimetaja. Loodan, et härra doktor leiab võimalikuks ohverdada minule paar minutit."

Doktor Rehtla näitas toolile. Wõõras istus, haaras kiirelt bloki ja pliiatsi ning ilma pikema sissejuhatuseta esitas õpetlasele küsimuse:

„Mida arvate Nõmela sündmustest? Kas leiate, et seal on tegemist mõistatusliku kuritööga või ehitustehnilise hooletusega?"

„Ma ei ole saanud selle küsimusega veel põhjalikumalt tutvuneda. Lugesin vaid sündmust lehist",

tähendas dr. Rehtla rahulikult. „Kõigist jäi mulle aga mulje, et siin on tegemist hooletu ehitamisega. Niisuguseid juhtumisi on waremgi siin-seal ette tulnud ja igakord selgunud, et süüdi olid ehitajad."

„Mida arwate saladuslikust raadiost, mida kuuldi eile õhtul kogu maailmas?"

„Usun, et see on mõne trikimehe rumal nali," wastas dr. Rehtla rahulikult.

„Kas praegused tehnilised wõimalused lubaksid mitu täide niisuguseid kawatsusi?"

„Wõimata see ei ole, et mõni geniaalne inimene korb leiutab abinõud, kuidas hiiglajõuga mõjutada kauguselt. Magneetilised jõud on olemas, tarwis neid waid wõita oma meelewalla alla.

„Tunnete te doktor Morissoni?"

„Seda kummalist erakut, kelleşt nii palju räägitakse?" päris doktor Rehtla.

„Just teda," tähendas Laid ja waatas ise selle juures üksköikse ilmega oma wastas istuwa doktori otsa ning selle kätele.

Dr. Rehtla kopsis pikkade walgete sõrmedega pisut närwiliselt wastu lauda ja wenitas süs pahemakäe sõrmi, mille juures kuulduşid iseloomulikud nakşatused. See köik kestis aga waid lühikest aega.

„Pean tähendama, et olen dr. Morissoni ainult kaks korda näinud möödaminnes. Isiklikult ei ole temaga tuttaw. On's temal midagi ühist nende sündmustega?" küsis dr. Rehtla rahulikult.

„Ei. Ma mõtlesin waid, et tunnete teda lähemalt ja annaksite mulle soowituse tema jutule pääsemiseks ühe isikliku asja pärast", sõnas Laid.

Kohe selle järele tõusis ta püsti. Wabandas, et oli tülitanud auwäärt õpetlast ja lahkus suure kiirusega. Doktor Rehtla hakkas kiirelt lahti harutama laual lebawat posti.

7.

Unustatud waug.

Kapten Torma korteris Wiru tänawal istusid ümmarguse laua juures kolm meest: kapten Torma, Helgo Kaljuste ja ajakirjanik Jaan Laid. Kapten Torma, keskmise kasvuga ja tugewate, kuid sõbralikkude näojoontega merekaru, popsutas rahulikult piipu ja puhus aegajalt õhku suitsurõngaid, mis laienedes tõusid kõrgemale, seni kui täiesti kadusid. Kapten Torma suitsetas alati, kui ta mõtted töötasid pingutatult.

Ajakirjanik Jaan Laid oli elawate sõrmadega mees, aastat 35 wana. Lühikest kasvu, kuid painduwa muskulatuuriga. Ta oli asetanud käed ristamisi kukla taha ja wahtis suuril silmil lakke, kuna jalad kogu aeg laua all kõikusid rütmiliselt.

Helgo Kaljuste tundis ajakirjanik Laidi juba mõned head aastad. Laid oli waremalt teeninud laewal tüürimehena. Sühemat aega ka sellel laewal, mida juhtis kapten Torma, ja selleşt ajast oligi pärit nende kahe meremehe südamlik sõprus. Mõni aasta tagasi läks saladuslikul kombel kaduma Laidi ema, kes elas Kuresaares. Kohe selle järele Laid loobus meremehe kutsest ja hakkas ajakirjanikuks. Mispärast? Keegi, isegi kapten Torma, ei teadnud, miks Laid äkki jättis meremehe kutse, mis oli küllalt tulutoow. Kõik weendusid aga warsti, et Laid on andekas ajakirjanik, kes uuel tööpõllul oli wäga kodus ja kellele anti lahendada kõige keerulisemaid ülesandeid. Helgo Kaljuste oli päris kindel, et Laid Mõwela keerulise loo selgitamiseks wõib osutuda wajaliseks abiliseks.

„Ja mida arwab politsei asjast?" küsis Torma

rahulikult popsutades. Helgo ei waskanud kohe. Ta tõusis püsti, jalutas toas natuke ja tähendas siis, seisatades laua juures:

„Sealt on wähe abi loota. Otse uskumatult wähe! Mind peaaegu naerdi wälja, kui julgesin teha mõned oletused. Seal ei usu keegi, et Nõwela sündmused on komplitseeritud iseloomuga. Weel wähem ustakse, et Nõwela katastroofi süüdlaseks on wast sama saladuslik kurjategija, kes täna hommikul läkitas ähwarduse maailmale. Enamus seal püsib arwamisel, et noor neiu hukkus tules, kuigi seni pole leitud kindlamaid tõendusi. Keegi wanem politseinik, kellega jutlesin, püüdis mulle selgeks teha, et daam, keda nägin metsas, wõis olla koguni teine isik."

„Ja ometi oli see preili Meeli Loide," tähendas Laid rahulikult wahele.

„Selles ei ole kahtlust", seletas Helgo edasi. „Ma ei kahtle, et tundmatu, kes purustas Nõwela korstna, on sama isik, kes läkitas ähwarduse maailmale."

„See on hüpotees," lausus Torma piipu popsides.

„Kuid wäga tõenäolik hüpotees", leidis Laid.

„Minule näib," tähendas Kaljuste, „et kui oletuste ahelik tekib loomulikult, siis wastawad oletused pea alati tõele. Hüpoteesi üksikud elemendid ilmuwad algul nagu kusagilt kaugusest. Nad liituwad mõnikord uskumata kiirelt ja moodustawad terwiku, mis ikka wõimsamalt tungib esile ja nõuab tunnustamist."

„See tähendab, et sul on juba tekkinud hüpotees?" päris Torma.

„On."

„Ja milline?"

„Kõik mu oletuste niidid jooksewad kokku ühte punkti."

„See on?" küsis Torma kaswawa innustusega.

„See on Felix Morisson," sõnas Helgo kiirelt.

„Felix Morisson! See kummaline erak, kelle juurde on seal kusagil Hagudil!" hüüdis kapten Torma ning tõusis püsti. Näis, et see oletus üllatas teda tõsiselt.

„Aga niidid ja sidemed ja tõenduseд? tähendas ta.

„Tõenduseд?" kõnas Kaljuste. „Saab siis hüpoteesi koostamisel olla juttu kindlamateст tõendusteст? On waid üksikud kindlamad punktid, mis liituwad oletuste niidikestega. Käesolewal korral on kindlamaid punkte waid kolm. Kõigepealt taskurätik, mille leidsin. Selle nurgas nimetähed on „F. M." Teiseks, sarnases punasehabemega mees wäga dr. Morissonile. Olen teda mõne korra näinud ning miskipäraст jäi ta nägu kohe hästi meelde. Tõsi, Morisson kandis küll lühikeст punaст habet, kuna metsas teotses pika punaka habemega mees. Kuid sõlmad. Olen weendunud, et need olid Morissoni sõlmad. Kõige tähtsamaks aga loen ma kolmandat toetuspunkti."

„Milline see on?" päris Laid elawalt.

„See punkt põhjeneb mälestusil üliõpilaspõlweст, mälestusil, mis nüüd terkisid eredalt esile minewiku soonil. Tol ajal rääkis mulle mitu korda keegi kaasõpilane, et temal olewate andmete järele tegeleb too kummaline dr. Morisson magnetismi nähete uurimisega. Ta pidi juba siis olema teinud rea tähtsaid leiutusi, mis kord pidid üllatama maailma. Warsti nende kõneluste järele suri aga mu tuttaw salapuslikul kombel ning jutuajamine ununes, kuni Nõmela sündmuseд tõid ta uuesti esile."

„See on tõepooleст hämmastaw," tähendas Laid. „Ma ei waidle selle hüpoteesi wastu, kuid kas ei ole tõendusteст siiski weel liig wähe? Selleks, et otsustawalt teotseda, peaksime neid hankima juurde."

„Jseeneseстki mõista," tähendas Kaljuste. „Kuid

meie ei saa teotseda ilma sihita. Mulle näib, et ainukeseks suunanäitajaks jääb ikka see hüpotees, millest praegu rääkisin, vähemalt seniks, kui ei ole tekkinud mõni teine oletus, mis oleks tõepärasem käesolewast."

Mõned minutid walitses toas waikus, kuna iga mees tegeles intensiiwselt oma mõtetega. Laid, kes esimesena näis jõudwat kindlale seisukohale, katkestas waikuse tähendades:

„Kas on härrad nõus täna õhtul kell 8 korraldama uut nõupidamist. Selleks ajaks loodan hankida omalt poolt mõned andmed."

„Nõus," wastasid kapten Torma ja Kaljuste healmeelel.

Warsti selle järele lahkusid Kaljuste ja Laid Torma korterist, jättes merikaru puhuma suitsurõngaid.

*

Meeli Loide awas silmad. Oli süs ikka weel öö? Ümbruses walitses pilkane pimedus ja ei kuuldunud ainsatki häält. Nagu kinolindil mööduvad noore neiu silmi eest õhtused sündmused. Ta ei aimanud, kui kaua wõis kesta lend wõi kuhu poole suundus lennuk, sest kogu lennu ajal jäid kabiini luugid suletuks ja kabiini ei tulnud ainsatki hinge. Kui wiimaks lennuk peatus, tuli kabiini tundmatu mees ja palus wiisakalt tulla kaasa. Meeli järgnes wõõrale, sest tal oli lootus, et nüüd wiimaks pääseb wälja lennukist. Kuid see oli ekslarwamine. Järgmises kabiinis, kuhu noor neiu sammus, ootas teda lift, mis wiis alla hämarasse ruumi. Kui Meeli siin ringi waatas, oli ta juba üksi. Ta ei märganud, kuhu kadus tundmatu saatja. Ta ei saanud sellele awaldada ainsatki soowi wõi protesti. Aga mis weel kummalisem, ta ei leidnud enam ust. Sein oli

kõikjal üheſugune ſile. Näis, nagu ei olekski ſellel ruumil ukſi ja aknaid. Tuba oli warustatud wõrdlemiſi rikkalikult mõnuſa ja ſoliidſe mööbliga. Ei puudunud buduaari laud ja eemal aſetſew teine laud mitmeſuguste toitude ja jookidega. Meeli ei puutunud neid. Ta langes wäſinuult ſohwale ja ſulges ſilmad, kuid uni ei tulnud. Liig erutawad olid olnud üleelamiſed. Alles mõne tunni päraſt uinus Meeli.

Kuid imelik, miks kustus magamiſe ajal tuli? Kas käis keegi wahepeal ruumis, wõi oli praegugi keegi ſiin? Kiirelt hüppas Meeli ſohwalt püsti. Uni oli teda karastanud. Ta oleks nüüd walmis olnud wõitlema. Ent tummaline! Juſt ſiis, kui Meeli tõuſis püsti, lõid laes nagu nägematu käe korralduſel uuesti ſirama elektri tuled. Toas ei olnud kedagi peale waikuſe. Noor neiu waatas kella. See näitas juba 9. Nii ſiis pidi olema ammu hommik, kuid ſiin ükſildaſes ruumis ei olnud ſelleſt mingiſuguſeid tunnuſeid.

Milleks oli ta toodud ſiia, milliſed kawatſused olid tundmatutel? Asjata otſis Meeli neile küſimustele wastuſt. Uuesti uuris ta tähelepanelikult tuba, mööbleid ja iſegi põrandat. Ta aga ei leidnud kuſagilt tunnusmärke usteſt ega akendeſt.

*

Dr. Rehtla istus oma kabinetis kirjutiſelaua taga. Üksteiſe järele kirjutas ta alla kirju ja dokumente, mis moodustaſid tema ees koguka hunniku. Allakirjutatud paberid, ärikirjad ja mitmeſuguſed arwestuſed tõstis dr. Rehtla parempoolſele lauaäärele. Ta ei märganudki, kui astus tuppa tema poeg Tõnis. Noor Rehtla oli elawa ſilmadega, lühedat kaswuline noormees, kes näiliſelt ſugugi ei ſarnanenud iſale. Poeg ootas kannatlikult akna juu-

res. Tema näo tuksatusest aga ilmnes wõrdlemisi suur ärewus.

Dr. Rehtla oli kirjutanud alla wiimase paberi ning asetanud selle kõrwale. Ta waatas üles ja silmas poega:

„Noh?“ sõnas isa teatud määral imestanult. Nähtawasti ta ei oodanud sellel hetkel poega.

Poja hääles wäljendus kannatamatus:

„Isa! Kas sinu sõit on praegu wäga tarwilik?“

„Kindlasti.“

„Milleks?“

„Imelik küsimine! Sa ju tead, et pean aegajalt kinnitama oma ärituhteid wälisfirmadega, kellelt tellin materjale.“

„On seekord kawas pikk reis?“

„Wõib kesta nädala.“

„Nii...“

„Milleks see sind jälle nii wäga huwitab? Olen sulle korduwalt ütelnud, et meie ühisele ärile oleks parem, kui sa rohkem teeksid tegemist laboratooriumiga. Mõtle, et mina jään wanemaks ja kord tuleb aeg, kus sa pead wõtma ohjad oma kätte.“

Tõnis Rehtla naeris kunstliselt:

„Ma ei soowi kunagi seda aega.“

„Miks?!“

„Sa tead ju, et ma ei tunne huwi sinu kutse wastu. Ma soowiks eemale siit.“

„Kuhu, milleks? Kas ikka weel peas see prl. Meeli Loide?“

Dr. Rehtla hääles kõlas etteheide ja kannatamatuse noot.

„Õigus, tema ülegi olen wiimasel ajal palju mõtelnud.“

„Oled armunud kõrwuni, nagu kõik Rehtlad omal ajal!“

„Mitte põrmugi. Ja pealegi sellised etteheitwad awaldused on täiesti üleliigsed. Sa ju ise tutwustasid mulle prl. Meeli Loidet. See oli möödunud aastal teatri ballil. Ma ei ole selles süüdi, et tutwusin temaga. Kuid weel enam: ma ei ole armunud prl. Meelisse, waid tema juhtum huwitab mind koguni ise küljest."

„Oo! Ja milline see isekülg on? Minu teada hukkus prl. Meeli tules."

„See ei ole õige! Ta elab!" hüüdis poeg ärewalt.

„Elab! Kus? Missugused andmed on sul selleks?"

„Ta on rööwitud ja rööwijaks ei ole keegi muu, kui see saladuslik dr. Morisson . . . !"

„Mis jutt see on?!"

Dr. Rehtla kargas istmelt püsti ja sammus pojale lähemale ning hüüdis:

„See on sonimine!"

„Mitte sugugi, ja ma loodan, et warsti saan teada ka noore neiu asukoha."

„Kummaline, sa räägid ju nagu mõni detektiiw. Ja mida siis kawatsed teha?"

„Kui saan lähemad andmed, teatan wõimudele."

„See on rumalus, tegeleda niisuguste asjadega, kui on külluses muid ülesandeid. Mina ei usu su lapsikut fantaasiat."

„Weel wähem isa, on mul põhjust sind uskuda..."

„Tõnis!" hüüdis dr. Rehtla wihaselt. „Sa lähed oma ülbuses täna üle igasuguse piiri. Mida tähendab niisugune jutt?! Ära unusta, et sa oled minu poeg!"

Noor Rehtla astus paar sammu akna juurest eemale. Ta näis ärewuse pärast wärisewat kogu kehast. Ta karjus:

„Waletad! Ma ei ole sinu poeg ! . . ."

Mõned filmapilgud walitses ruumis waikus. Näis, et mõlemad mehed mõõtsid üksteist wihaste pilkudega. Dr. Rehtla wiha ja ärewus kaswas. See oli skandaal! Niisugust juttu pidi ta kuulma oma poja suust!

„Mis su arus on? Oled sa hullunud? Sa ei ole minu poeg? Ja kelle poeg sa siis oled?" Dr. Rehtla hakkas naerma, kuid see oli pisut jube naer.

Noor Rehtla oli saanud tagasi oma taskakaalu, ta sõnas rahulikult:

„Kelle poeg ma olen? Usun, et suudan selgitada kord selle küsimuse. Kui sa ise heaks ei arwa mulle seda ütelda. Nüüd aga ütle mulle, milleks oled waletanud mulle kogu mu eluaja, milleks oli tarwis mind tembeldada oma pojaks, kui ma ju seda ei ole? Oli selle põhjuseks ainult mammon, mis muidu oleks läinud kaduma?"

„Milline hullunud fantaasia?" Dr. Rehtla raputas wihaselt pead.

„Mitte sugugi. Ma ootan ainult kiirelt lähemat seletust. Ütle, kus on mu wanemad, ema, isa? On nad elus wõi surnud?"

Neid sõnu rääkis noormees kiirelt ja peaaegu sosinal.

Dr. Rehtla ei wastanud kohe. Ta nagu näis olewat unustanud aja, koha ja ruumi, kuid tema ees seisew noormees jatkas rünnakut täie hoolimatusega:

„Ma näen, sa ei wasta! Sul pole ütelda midagi. Waikimine on ka tunnus. Kaheaastaselt lasksid sa riisuda mind! Kellelt, milleks?..."

Dr. Rehtla kaotas nüüd täielikult enesewalitsemise. Ähwardawalt astus ta lähemale pojale. Kuid see ei taganenud. Meeste wihast nõretawad näod olid peaaegu üksteise wastas, kuna külgedel ruskasse tõmbunud käed ootasid wäikest märguannet tegewuse

astumiseks. Ent veel ei tulnud seda märguannet. Välkkiirelt pööras Tõnis Rehtla oma pea pisut viltu ja sosistas dr. Rehtlale midagi kõrvu. Dr. Rehtla kahvatas ja hüppas kolm sammu tagasi:

„Sa oled hull!" karjus ta kõigest kõrist ja jooksis siis toast välja. Omaks imestuseks kuulis Tõnis Rehtla, et uks pöörati lukku. Nii oli ta siis pandud lukutaha. Mida see tähendas?

Minutid möödusid, neist sai juba pool tundi. Tõnis Rehtla ootas ikka veel lukustatud ruumis. Kummalised mõtted läbistasid ta aju. Ta oli süvenenud neisse. Äkki ta kuulis, et lukk pöörati lahti energilise liigutusega. Tõnis Rehtla hüppas püsti. Ta arvas tulevat isa, ta valmistus uuele võitlusele, kuid üllatuseks nägi ta, et sisse sammus dr. Põldmaa kahe tugeva mehe saatel. Tõnis Rehtla waatles imestanult tulijaid.

„Olete teie härra Tõnis Rehtla?" päris doktor viisakalt.

Tõnis Rehtla kehitas arusaamatuses õlgu. Ta tundis ju dr. Põldmaad ammust ajast ja viimane pidi teda sama hästi tundma. Dr. Põldmaa oli Seewaldi vaimuhaigetemaja juhataja ja hästituntud vaimuhaigete eriarst.

„Milleks niisugune küsimine?" päris Rehtla kannatamatult. Kuid enne, kui saabus vastus, läbistas ta aju ainduse kiir, ning kohutava kiirusega kasvas see suureks kahtluseks. Tõnis Rehtla näosi kadus viimane kui weretilk. Oli see siis tõsi?!

„Me palume teid natukene kaasa tulla," sõnas dr. Põldmaa endiselt viisakalt ja rahulikult.

„Milleks? Olete teie politseinikud? Ma teen, te tahate mind viia Seewaldi, te tahate mind tunnistada hulluks. See on ju kuulmata kuritegu!

Hullud olete ise, kui panete käe täiesti normaalse inimese külge!" karjus Tõnis Rehtla vihaselt.

Dr. Põldmaa naeratas. Ta andis oma kaaslastele märku ja need sööstsid Tõnis Rehtla kallale. Noormees rabeles üliinimlikult. Ta jagas hoope ja karjus. Kuid see kõik oli asjata. Kuus tugevat kätt siudsid ta kinni ja siis kanti ta kinnisesse autosse. Mõne minuti pärast kihutas auto läbi tänavate Seewaldi poole, viies kaasa inimkogu, kes vaikselt lebas niiid auto nurgas.

*

Helgo Kaljuste sportlennuk „Nool" tormas läbi suvioõhtuse hämaruse. Ainsa hingelisena, peale Helgo asus lennukis veel hundikoer „Halli", kes eelmise õhtu sündmuseist saadik jälgis Helgot suure kiindumusega. Nagu selgus, ei olnud kuul tundmatu revolvrist teinud loomale palju viga. Ta oli vaid kriimustanud pisut koera tagumist jalga.

Kiirelt vaheldus maastik lennuki all. Olid kõik tuttavad kohad, millest Helgo varemaltki palju kordi üle lennanud, kuid kunagi ei olnud ta seda teinud niisuguste tunnetega. Helgo Kaljuste teadis väga hästi, et ta oli alustanud kummaliist ja võib olla ohtlikku retke. Kuid ta ei saanud teisiti. Kogu päeva, mille ta veetis Tallinnas, oli tal tunne, et ta ei saa teotseda küllalt kiirelt ja otsustavalt, et leida kurjategijat. Teadmine, et neiu Meeli on võib olla kõige suuremas ohus, et ta võib olla asub siin kusagil läheduses, see teadmine kihutas Helgot tegevusele. Ohtul, kui selgus, et kapten Tomma ja Laid oma ametikohustuste tõttu hilinevad nõupidamisele paari tunni võrra, valmis Helgo hinges kindel otsus, kasutada seda aega selleks, et teha kuurekäiku Kagnõile.

Seal, kusagil mändide wahel, eemal teistest elamuteſt, asus dr. Morissoni suwila. See oli suur moodne hoone, mis warustatud ka maandumiskatusega lennukite jaoks. Dr. Morisson oli inimene, kes ei olnud seltskondlikus läbikäimises. Ta näis põlgawat inimesi. Keegi ei pääsenud tema majja, ja weel wähem teati sellest, mis sünnib selles majas. Teati waid, et dr. Morisson wiibib sageli wälismaareisudel, ja niisugustel kordadel waltwab maja keegi tumm mees, kes näis oma ülesannet täitwat uskumata hoolega, ja kunagi kedagi ei lasknud majja.

Nüüd oli Helgo teel selle maja poole. Ta ei olnud koostanud mingit kindlamat tegewuskawa. Ta tahtis teotseda oludekohaselt. Igal juhusel oli tal aga soow pääseda suwilasse, et selgitada mõningaid selle saladusi, mis wõisid ühenduses olla Nõwela sündmustega.

8.

Juuda seeklid.

Tumnid olid kadunud Meeli Loide ükſildaſes ruumis. Mida pikemaks wenis absoluutne waikus ja ükſildus, seda enam tungis hirm ja kahtlused noore neiu hinge. Nüüd pidi olema juba õhtu, kuid ümbruſes oli endiselt ruſuw waikus. Kas pidi Meeli weel kauaks jääma siia ruumi? Milleks oli ta toodud siia? Laual olewateſt toitudeſt järeldas ta, et tema ükſildane wiibimine selles ruumis oli arwestatud waſt ainult päewaga. Kas siis pidi tulema mingi muutus? Milline?

Kus wiibis nüüd Helgo, mõtles Meeli. Kas oli see tõesti Helgo, keda ta eelmisel õhtul nägi langewat maha rabatud wõõra salapäraſest jõuſt? Wõib olla oli see ainult meelte pettus? Wõib olla ei

teadnud keegi midagi kindlamat tema kadumisest. Sel juhtumisel wõis Helgo oma sõpradega teda asjata otsida. Kust wõisid Kaljuste ja Kodutvere teada, kus wiibib tema, kui Meelil eneselgi ei olnud selleşt wähemat aimu.

Meeli Loide mõtte ahelik katkes äkki. Ta kuulatas järjest kaswawa ärewusega. Ta kuulis iniuhääli. Need kõlasid nagu kusagilt mikrofonist, kuid selleşt hoolimata arwas Meeli ära tundwat selle mehe hääle, kes end õhtul nimetas dr. Morissoniks. Kuid hääled kustusid jälle kiirelt, jättes Meeli põksuwa südamega ootama. Noor neiu oli waid juhuslikult kuulnud katkendit jutuajamisest, mis toimus dr. Morissoni suwila eeskojas, milline ruum oli ühendatud salajase mikrofoniga.

*

Dr. Morissoni suwila wälisukse taga seisis pikk sihwakas mees, kes wõis olla umbes 35—40-aastane. Ta oli riietatud pruuni ülikonda ja kandis samawärwilist laia kaapu. Mehe näost eritlesid selgesti slaawi tõu iseloomulikumad jooned. Tema liigutused, kui ta wajutas kellanööbile, olid pisut närwilikud, kuid siiski otsustawad. Mõne hetke pärast awati uks. Eeskojas seisis dr. Morisson ise. Mehed räägisid omawahel waid mõne sõna ja siirdusid kohe lifti. Wäljudes sealt, sammus Morisson koos wõõraga, kes ennast nimetas Stepanowiks, natukene mööda maaaluşt koridori, ning siis peatuti ühe ukse ees, mis awanes hääletult nagu iseeneşest. Tuba, kuhu mõlemad mehed astusid, sarnles wäikşele laboratooriumile. Mitmesugused instrumendid, kolbid, masinad ja mõõdupurgid ning -skaalad olid siin laudadel ja riiulitel läbisegi. Laboratooriumi nurgas oli suurem laud ning selle juures wõtsid mõlemad mehed

istet. Dr. Morissoni ees laual lebas mingisugune saladuslik aparaat, millele ta aeg-ajalt heitis pilke.

„Ma tulin nüüd täielikkude wolitustega," algas Stepanow kõnelust. „Ma loodan sellepärast, et meie tänased läbirääkimised annawad otsustawa tulemuse."

„See oleneb peamiselt teie ettepanekutest ja soowidest."

„Meie soowid on selged ja kindlad. Minu wolitajad soowiwad osta teie leiutist ja loodawad, et teie nii mõistlik olete ja meie ettepanekuid tagasi ei lükka."

„Aga kui ma üldse ei soowi müüa?" sähwas dr. Morisson, kusjuures ta silmad wälkusid kurjalt, suna ta kogu aeg ise wenitas oma pahema käe sõrmi.

„Teie kaotate sellega!"

„Wõib olla."

Wõõra näol mängles pilkaw naeratus. Ta tähendas pikka, nagu rõhutades igat sõna:

„Dr. Morisson, ärge arwake end wõitmatuks! Teie leiutised ei kaitse teie elu. Ja kogu oma kaitseseadeldisega ei suuda teie püsiwalt kaitsta ka uut leiutist. Teie ju teate, et meie agendid walwawad ööd kui päewad teid. Iga teie samm on loetud ja teada. Meie wõiksime teid wõimude kätte anda wõi ise surmata, teid kinni wõtta ja wiia teise ilmaotsa. Meie wõime teist teha sunnitöölise, wõime teid saata Kaugesse-Itta kulda kaewama wõi põhjamaile metsatöödele. Mingit jälge ei jää teist järele. Ainult mõne aja uuriwad ametwõimud teie saladuslikku kadumist ja siis jääb kõik waikseks. Kui teie ei tule wastu meie soowidele, siis ei wõimalda meie ka teie leiduse edasiarendamist."

Dr. Morisson kargas wihaselt istmelt püsti ja hüüdis:

„Jätke ähwardused, need ei kõiguta mind. Ma

ei karda surma! Teie ei suudaks kunagi nõiga waldselt haarata minu lehutist, sest silmapilgul, mil teie käed lubamatult sirutuksid minu leiduse järele, purunevs kõik kohutavas plahvatuses pihuks ja põrmuks. Teie teate ju wäga hästi, et ma mitte sellepärast ei astunud teiega läbirääkimistesse, et ma teid oleks kartnud, waid sellepärast, et ma wajan raha."

Wõõra nägu mõnules mõne silmapilgu naerus. Siis ta wõttis uuesti tõsise ilme ja tähendas õige meelitawal toonil:

„Raha, raha, raha. Ja, ja. Seda ma team, et seda te wajate. Teil on walida kaks teed. Emb-kumb, kas hakata pankade rööwliks wõi sõlmite kok-kuleppe meiega. Ent ma usun, et lepe meiega on siiski lihtsam ja mõistlikum, kui suurte pankade tüjendamine, wähemalt ei ole nii suurt riisikot."

Dr. Morisson ei wastanud kohe. Ta naeratas kuratlikult. Kõik ta tähelepanu oli pöörduд tema ees laual lebawale aparaadile. Selle esiküljel olewale mattklaasile ilmus korraga pilt. Nagu harul-daselt selges peeglis paistis siin, kuis ihordilennuk „Nool" laskus maja katusel asuwale maandumis-platsile. Lennukist wäljus mees ja waatas otsimalt ringi. See ei olnud keegi muu kui agronoom Helge Kaljuste. Ta näis olewat pettunud, kui ta ei leid-nud käiku lifti. Maandumise platworm näis olewat ilma mingi luugita.

Helge Kaljuste tõttas lennuki juurde tagasi. Tal oli kawatsus teha õhus weel mõni tiiru, et selgitada majja pääsu wõimalusi. Omaks üllatuseks ta aga märkas, et lennuk ei liikunud paigast. See oli kui naelutatud platwormi külge. Helge oli hetke üllatunud, kuid ainult hetke. Nüüd ta teadis, et ta oli õigel teel. Tema waenlased olid teda nähtawasti juba märganud ja saladuslik magneediline jõud teot-

ses juba. Teisiti igatahes ei võinud seletada seda kummalist nähet. Eriti sellises olukorras võis iga silmapilk oodata võitlust.

Dr. Morisson keerutas natukene aparaadi küljes olevat väikest vändakest, kuna ta ise kogu aeg pidas silmas mattklaasil olevaid pilte. Ta näole tekkis rahuldusilme.

Ettevaatlikult sammus Kaljuste üle platvormi et murida platvormi välist äärt. Ta sai teha vaid paarkümmend sammu, kui ta äkki tundis, et pind kaob jalge alt. Järgmisel hetkel tundis Helgo nagu oleks keegi hirmsa jõuga haaranud kinni ta käest ja jalgadest. Ta ei saanud neid liigutadagi. Ümbruses aga valitses absoluutne pimedus ja Helgole näis, et ta laskub järjest allapoole....

„Ma ei tea, et meie võitsime asjast rääkida tõsiselt," sõnas dr. Morisson jutukaaslasele pärast pikemat pausi. „Kuid ega me kaugele ei jõua, kui teie alaliselt peale pressite ostu ettepanekutega."

„Ah nii!" hüüdis võõras. „Kuid milline oleks siis teie arvates mõistlik lahendus?"

„Ma wajan suuri summe, et arendada oma leiutist täiuslikuks... Teie peate mulle..."

Dr. Morisson ei lõpetanud lauset, sest kõik ta tähelepanu oli uuesti pöördunud tema ees olevale aparaadile. Ta keerutas jälle saladuslikku väikest vänta ja wajutas kahele nupule.

„Mida te teete seal?" päris võõras rahutult ja hüppas istmelt püsti.

„Rahustage!" sõnas dr. Morisson, ilma et ta oleks silmi pööranud aparaadi mattklaasidelt. „See mis ma praegu teen, ei ole määratud teile. Mõne silmapilgu pärast wõime kõneleda kõige suurema rahuga jatkata, sest väikesed ülesanded, mis mul täita, lähenewad lõpule."

Helgo Kaljuste tundis, et ta langeb oma „sõidukil" järjest sügavamale. Ta oli surutud istuvasse asendisse, nagu mingisugusele toolile, mille klambrid olid haaranud mitmest kohast ta keha. Katsed end vabastada nende klambrite kaisutusest, ei andnud tagajärgi. Pimedus ei võimaldanud näha, milline oli see mehhanism ja kas siin oli läheduses ka eluliši olevusi. Kaisutusest vabaks jäänud pahema käega sai Helgo kobamiste kaudu kindlaks teha vaid seda, et ta istus tõesti toolisarnasel kummalisel istmel, mille osad ja klambrid pidid olema metalliist või mingisugusest muust väga kõvast ainest.

Kaljuste tundis, et „lifti" langemine jääb aeglasemaks. Ta peatus kusagil pilkases pimeduses. Hoovusteşt ja lõhnadest, mis siin lõid Helgole vastu nägu, järeldas ta, et see võis olla mingi maaalune koridor või tunnel. Pinevusega ootas Kaljuste järgnevaid sündmusi. Ta kuulis oma all ja peakohal kummalist surinat, nagu töötaks seal mõnesugused mehhanismid. Siis tundis ta äkki jälle, et ta liigub. Kuid nüüd mitte enam vertikaalselt, vaid horisontaalselt. Tundus, nagu veereks tema all olev kummaline iste edasi roobastel. Helgo luges pulsi löökе, et umbkaudseltki arvata üles läbisõidetud tee pikkust. Kui „sõiduk" jälle peatus, järeldas Kaljuste, et ta oli kogu aeg liikunud otsejoones 50—70 meetrit. Arvestades dr. Morissoni suvila suurusega, pidi ta nüüd asuma väljaspool suvila seinu, kusagil maaalusеs käigus.

Mida see kõik tähendas, millised katvatsused olid vaenlastel, see oli Kaljustel täiesti tume. Kuid kindel oli, et need ei olnud heatahtlikud katvatsused. Kaljuste oli vangistatud mingisuguste kuritahtlikkude mehhanismide abil. Vangistatud äkki, ilma et ta oma vastast oleks näinud, või saanud temaga astuda

wõitlusesse. Oma pahema käega sai ta teha ainult wäikesi liigutusi. Seisukord oli sellepärast äärmiselt kriitiline. Palawikuliselt töötasid Helgo mõtted. Ta pidi kiirelt leidma abimõu eneše wabastamiseks, sešt wastasel korral pidi ta ennast tunnistama wõidetuks. Ta kuulatas teraselt. Ümbruses oli algul kõik waikne. Wiiwukese aja pärast nagu kusagilt kauguselt kuuldus tummedat müdinat. Heli wairis, kuid kordus jälle samal moel. Ent mis kasu oli sellešt kuulatamisešt. Helgo Kaljuste oli wang ja nii kaua, kui ta wangistatud, oli ta wõitluswõimetu. Helgo algas uuši pingutusi, et end wabastada raudsetešt klambritešt.

„Soo," tähendas dr. Morisson, pöördudes uuesti külališe poole. „Ma wabandan seda wäikest wiiwitust meie jutuajamisel. Nagu tähendasin, wajan suuri summe selleks, et leiutišt wiia täiuseni. Teie peate maretsema wajaliku summa. Selle eest olen walmis demonstreerima oma leiutišt praegusel kujul mõne praktiliše ülesande täitmisel teie huwides. Ma loodan, et juba praegu suudan lahendada ülesandeid, mis annawad rohkem tulu, kui see närume summa, mis teilt nõuan. Küll näete, et wiin täpselt ja edukalt täide ka selle kawatsuse, millešt maailmale teatasin, ja see on ka teie huwides, kuna ta tekitab segadusi."

„Ja kui suur oleks see närume summa?"

„10 miljonit kullas."

Wõõras ei pilgutanud silmigi. Ta ei wastanud ka otsekoheselt, waid küsis selle asemel:

„Aga kas teie wõiksite mulle täpsemalt jutustada, milles seisawad teie leiduse põhijooned, wõi tahate hoida ka seda saladuses?"

„Selleks ei ole mul mingit põhjust, sešt ideesid wõib olla igaühe peas miljoneid, kuid nende prakti-

lised lahendused ootavad juba aastatuhandeid asjata leidureid."

„Nii siis, jutustage."

Dr. Morisson mõtles viivu ja algas:

„Minu leiutise peaideed on lihtsad. Ma kasutan oma jõuallikana jõudu, mis tekib aatomite purunemisel. See on maailma suurim jõuhagatvara, millest **kõik teadlased ja insenerid unistanud, kuid see ei ole kõik.** Nagu teate, ei ole külgetõmbejõud, magnetism, mitte täiesti sarnane teiste jõududega. Soojus, valgus ja elekter — nad on ajutiselt seotud massiga. **Keha võib olla soojem ja külmem, selle järele, kui palju ta sisaldab soojusenergiat. Soojusenergia on** kui külaline, kes tuleb ja läheb. Raskustung on lahutamatalt seotud massiga. Iga keha ümbritseb alaliselt raskustungi väli. Selle jõuhulk on lõppematu, on igavene. Raskustungi suurus oleneb aine hulgast. Kuid aine ise? Eks koosne see aatomitest, mis moodustavad pöörase kiirusega tiirlevaid süsteeme. Mõrveldes aatomite eneste mõõtudega on nende vahemaad väga suured. Minu esimene idee seisiski selles, et koondada aatomeid, et koguda tillukesse ruumialasse seni nägematult suuri ainehulkasid, ilma et selle juures tunduvalt tõuseks kontsentreeritud aine kaal. Kõik õpetlased seni on asunud seisukohal, et see ei ole võimalik, kuid mina lahendasin selle probleemi ja see võimaldas minule ehitada seninägematalt tugeva jõuga magneete, mis oma külgetõmbe ja eemaletõukava jõuga võivad haarata puud, metalli, mineraale kui ka inimese ning looma organismi. Aga veel enam. Tavaliselt suundub külgetõmbe jõud kehast igasse külge, nagu valguski, kui selleks ei tehta mingisuguseid tõkkeid. Ent juba aastasadade eest õppis inimene ehitama prosheftoreid, mis koondavad kokku kõik valguse ja viskavad selle siis

Ex Bibl. univ. Tart.

ruumi ühes ainsas soowitud suunas. Ka mina seadsin omale ülesandeks ehitada samasugust prosjektorit külgetõmbejõu jaoks, prosjektorit, mis kõik magneedis olewa külgetõmbejõu koondaks ühte punkti. Mul õnnestus sellega ülesande lahendamine. Nii wõisin ma ehitada hiigla jõuga magneete, mille jõudu wõib juhtida igas soowitawas suunas. Just samuti kui walgusprosjektori juga wõib wälgukiirusel pöörduda ühest taewa kaarest teise, wõib ka minu aparaadi külgetõmbe jõudu juhtida silmapilkselt igas soowitawas suunas. Temaga wõib maha murda puid ja maju, wõib purustada wõimsaid kindlusi ja hukutada laewu, wõib surnuks pigistada inimesi ja loomi ning wõib õhust haarata ükskuslt igat lennukit, wõi segi paisata terweid lennukite eskadrille."

Mõned silmapilgud walitses toas surmwaikus. Nähtawasti oli dr. Morissoni jutustus haaranud wõõra, kes oli wajunud mõttesse. Siis aga ärkas ta nagu unest, tõusis püsti ja raputas dr. Morissoni kätt.

„Hiiwa! Just niisuguseid leiutisi ja niisuguseid mehi wajab minu wolitaja riik, et wiia läbi maailma rewolutsiooni, mis kõigist ootustest hoolimata on seni äpardunud."

„Ent nüüd asja juurde," jatkas Stepanow liihkese waikimise järele. „Millised on teie praktilised ettepanekud?"

„Minu ettepanekud on lihtsad." Dr. Morisson rääkis poolsosinal ja ta silmis wälkus kummaline tuli. „Teie ihkate wallutada Baltimaid, tahate sammuda sama teed, mida kord sammus Peeter Suur. Ent ajad on nüüd teistsugused. Ja wõimalused teised. Kuid mina wõimaldan teile wallutada Eesti riigi peaaegu üheropsuga."

„Teie?“ Stepanow oli ärewuseſt püsti tõusnud. Morisſon naeris kuratlikult ja jatkas:

„Miks imestate ſelle üle? Olen's ma kunagi olnud rahwuslane? Ja eeſtlane? Seda ei ole ma olnud kunagi, Teie teate ju, et minu ſoontes woolab rohkem ſlaawi werd kui eesti werd. Mina olen internatſionaliſt, ſuurem internatſionaliſt, kui olete teie. Milleks on minule Eesti riik? Mind huwitab ainult minu leidus ja ſelle taga awanewad perspektiiwid. Ja pealegi on mul ſoow näidata, mida ſuudab wäeti inimene, mida ſuudab ſee Morisſon, kes elab wäljaspool ſeltskonda, keda ſeltskond kaſutab waid kui töökõudu.“

„Ma mõistan!“ hüüdis wõõras naerdes. „Aga teie ettepanek?“

„Minu ettepanek on lihtne,“ jatkas Morisſon. „Warsti läheneb maakerale wäikeste planeetide parw. Üksikud ſelles parwes olewateſt planeetidest on täpſelt mõõdetud ja nende kiirus kui ka jookſutee wälja arwestatud meetrites. Minu aparaat ſuudab juba praeguſel kujul haarata neid wäikeſi jookſikuid, ta ſuudab neid tuua maa peale ſoowitud kohale.“

„Ja ſiis?“

„Teie olete ju kuulnud midagi hiigla meteooriſt, mis langes Siberi põlismetſadeſſe 1908. aastal. Hiigla kraater ja kilomeetrite ulatuſes purustatud ümbrus annab weel tänapäew tunnistuſt ſelleſt kohutawaſt kataſtroofiſt, mis leidis aſet põlismetſades, kaugel inimaſulateſt. Mis te arwate, kui niiſugune meteoor oleks langenud Tallinna, wõi mõne teiſe ſuurlinna peale? Ma olen kindel, et ſelleſt ei oleks jäänud järele muud, kui natukene ruſmeid hiigla kraateri kaldal...“

Jälle walitſes toas waikus, kuid nüüd kestis ſee kauem, kui waremalt. Siis jõnas Stepanow:

„Ma mõistan teid. Teie tahate lasta korrata Tallinna kohal sedasama, mis juhtus 1908. aastal Siberi ürgmetsades."

„Just nii. See on minu arvestuste järele täiesti läbimõeldav. Hirmsa jõuga langeb taevast alla hiilgav täht. Hetkeks näevad seda eemalseisjad. Võib olla ainult hetkeks saab läbistada nende ajust kohutav mõte: viimnepäev! Siis muutub kõik see, mis olnud Eesti pealinnas ja selle lähemas ümbruses, kaootiliseks seguks. Maailm kuuleb imestusega põrutavasti kooduskatastroofist. Maailma täidab jubedusetunne. Ja enne kui see veel suudab kaduda, olete juba suutnud haarata võimu kogu riigis. Teie võite seda haarata, ilma et keegi võiks teid sõimata maadevallutajaks. Tarvis vaid osavalt kasutada tekkinud olukorda ja segadusi. Ja mis on teil selleks, et hukkus Tallinn. Teie võite ta ehitada üles palju moodsamal kujul ja paremas kohas."

„Ja kas hukkuvad elanikud koos Tallinnaga?"

„Ei, see ei oleks taktiline ja otstarbekohane. Minu kuulutan kogu maailmale ette Tallinna hukkumist. See tekitab kabuhirmu kogu ilmas, eriti aga Eestis. Need inimmassid, kes surmahirmus põgenevad välja Tallinnast, tekitavad suures hädas segadusi, saatvad maale hukatuseks."

„Ma mõistan teid täielikult. Teie plaan on kuratlik ja geniaalne. Ja milline siis lõppsumma?"

„Teie maksate 5 miljonit otsekohe ühte Stokholmi panka ja ülejäänud 5 miljonit siis, kui olen rahuldavalt sooritanud oma ülesande. Muidu asjust räägime hiljem."

„Kuigi ma tulin siia kindla sooviga osta otsekohe teie leiutist, usun siiski, et teie praegune soov leiab rahuldamist."

Kohe selle järele lahkusid mõlemad mehed toast. Nad tõusid liftis ettekotta. Veel kord surus Stepanow dr. Morissoni kätt ning tõttas kiirelt välja. Mõned hetked waatas dr. Morisson, kuis auto kihutas minema, ja siirdus käsi höörudes lifti tagasi.

9.

Maa-aluses krematooriumi.

Helgo Kaljuste ümbrus läks äkki walgeks. Ta wiibis wõlwitud ruumis, mille külgedel paistsid mõned aknad, kuid need olid suletud juba roostetama löönud metallplaatidega. Umbes 5 meetrit eelpool lõppes wõlwialune kahe raske suletud rauduksega. Helgo nägi elektritulede siiratwas walguses, et ta istus tõepoolest toolitaolisel riistapuul, mis ise asetses roobastel. Kuuldus sammude lähenemist. Kõigi pingutuste peale waatamata ei läinud Kaljustel korda pöörata pead ja näha, kes lähenes. Kuigi seisukord oli endiselt wäga kriitiline, leidis Helgo siiski, et olukord oli paranenud. Ta nägi nüüd wähemalt oma lähemat ümbrust ja wõis hädaohule otse silma waadata. Mööduvid waid mõned hetked, kui Kaljuste ees seisis pika punase habemega mees. Helgo ei kahelnud silmapilkugi, et see oli sama mees, keda ta oli näinud eelmisel päewal metsas. Samuti ei olnud mingit kahtlust, et see oli dr. Morisson, keda seni nähtud lühikese lõuahabemega. Sel mehel oli nähtawasti wajalik wahete-wahel muuta oma wälimust, et esineda kord ühe, kord teise isikuna. Aimdustele rajatud hüpotees oli osutunud tõeks.

„Ma usun, et ei ole tarwiduft esitlemiseks," algas dr. Morisson karmilt, kus juures ta suu ümber mängleşid pilkejooned

„Jah, see oleks tõepoolest mõttetu," wastas Kalluste rahulikult. „Seisukord on selge."

„Dr. Morisson naeratas kummaliselt ning tähendas:

„Minu arwamuse järele jah. Kuid selle peale waatamata jatkus teil naiiwsust rünnata üksi minu maja. Kas arwasite, et teid siin wõtan wastu siidikinnastega?"

„Ei, seda ei olnud mul mingit põhjust uskuda. Arwestasin sellega, et minu wõib oodata kardetaw wastane, kellel kasutada kuratlikud leiutised. Kuid ma ei ole kunagi olnud argpüks. Olin walmis astuma wõitlusse."

„Mitte nii rüütellikult! Mul ei ole tarwis teiega wõidelda, olen teid juba wõitnud. Minu seadeldised wõtsid teid kinni kui maimukese, teie jooksite isse lõksu."

„Kus on preili Meeli Loide?"

Näis, et see küsimus ei tulnud dr. Morissonile päris ootamata, kuid ta kortsutas siiski kulmu ja ruunnis walitses mõni hetk sügaw waikus, millal jooksul wõis kuulda, kuis mõlemad mehed hingasid kiirelt ja sügawalt.

„Mis läheb see korda teile?!" hüüdis Morisson kurjalt, wenitades selle juures pahema käe sõrmi.

„Rohkem kui teile! Ta on minu pruut, aga teie olete kurjategija."

Dr. Morisson naeris õudselt:

„Teie pruut?! Asjata unistused, noormees. Meeli Loide oligi see magneet, mis teid tõi hiliseel õhtutunnil dr. Morissoni mahajäetud majja. Te tulite ja ei hoolinud noorest surisewast elust, te olite walmis ohmama surma. Olgu, minul ei ole selle wastu midagi. Te ise olete omale walinud säärase saatuse, üiremalt kui see minu poolt oli määratud. Ühte aga

teadke, enne kui kõik läheneb lõpule: Meeli on minu ja mina abiellun temaga!"

„See ei lähe teil ialgi korda!"

„Kes saab mind takistada?"

„Mina!"

„Teie?!" Dr. Morisson naeris kuratlikult. „Teie unustate, et teie saatus on otsustatud."

Helgo ei wastanud kohe. Ta ei saanud salata, et dr. Morissonil oli õigus. Kindel oli, et dr. Morisson wõis teda siin hukata, ilma et ta oleks saanud awaldada wastupanu. Kuid Kaljuste ei mõelnudki weel alla anda. Ta ei olnud kaotanud lootusi. Ta soowis wõimalikult pikendada waielust, sest sellega wõitis ta aega ja aeg wõis mõnegi asja otsustada teistiti.

„Kus on preili Loide?" hüüdis Kaljuste uuesti kurjalt.

Dr. Morisson mõtles natukene ja wastas rahulikult:

„Praegu siin majas."

See awaldus mõjus Kaljustele kui piitsahoop. Ta tegi meeleheitlikke liigutusi, et end wabastada raudklambrite kaisutusest ja karjus:

„Rööwel, wabastage ta jalamaid. Millise õigusega hoiate kinni süüta tütarlast, millise õigusega weate teda enesega kaasa!?"

Helgo Kaljuste tundis, kuis temal hingelisest ja kehalisest pingutusest tõusis higi otsaette. Olukord oli wäljakannatamatu. Noor neiu oli praegu selles samas majas, wõib olla siinsamas lähedal. Wõib olla hoiti teda ka kinni mõnes poolpimedas ja ükšildases ruumis. Tema, Kaljuste, oli aga seotud, ta ei saanud aidata seda, keda tahtis aidata kõigest hingest, keda tahtis katta suudlustega ja hellustega. Helgo oigas hingelise walu pärast. Dr. Morisson aga nae-

ris, naeris kui julm inkwisiitor, kes tunneb lõbu ohwri piinadest.

„Mul ei ole mingit tarwidust jatkata teiega kõnelusi," sõnas Morisson kuiwalt.

„Ja millised on siis teie kawatsused?"

„Lihtsad ja teie suhtes wäga traagilised."

„Nimelt?"

„15—20 minuti pärast on teine maine keha muutunud põrmuks ning hing sealt wabanenult wõib soowikorral walida uue asukoha."

„Mida see tähendab?"

„Tähendab seda, et teie põlete tuhaks mõne hetkega."

„Kas elusalt?" Helgo Kaljuste päris seda päris rahulikult.

„Ei."

„Ja kuidas siis?"

„Sündmused arenewad wäga lihtsalt. See tool, millel istute, täidab ühtlasi elektritooli ülesandeid. Näete seal ees suuri metallukki? Need on minu maaluse krematooriumi uksed. See krematoorium on ehitatud just niisuguste ründajate jaoks, nagu olete teie. Kui wastow mehhanism on pandud käima, siis sünnib edaspidine kõik automaatselt. Teie sõidate tooliga krematooriumi ahju. Kõrgepinge surmab teid seal silmapilkselt. Siis wabastawad raudklambrid teie laiba ning tool sõidab wälja krematooriumist. Niipea kui uksed on jälle automaatselt sulgunud, süttib teie maine keha. Nagu peotäis õlgi muutub ta mõne hetkega tuhaks. Ärge kartke, minu leiutised wõimaldawad tõesti põhjalikku ja ülikiiret põlemist!"

„Teie räägite nagu kõige julmem timukas. Kui

ma mitte kindlalt ei teaks, et weel aſun maiſes ilmas, ſiis uſukſin, et olete wanaſarwik iſe."

„Tänan ſelle komplimendi eeſt. Minu uuele krematooriumile on ſee auks, et ſaab eſimeſena muuto tuhaks teie nooruſeſt juriſewa pea, kes ei ole tema omanikule ſuutnud ſiſendada wajalikku ettewaatuſt."

„Teie olete argpüks!" hüüdis Kaljuste. „Teil ei ole julguſt wõidelda mees mehe wastu, nagu wõideldi waremalt. Kui teil on wähegi aumeheliſkuſt, ſiis wabastage mind jalamaid raudſeteſt klambriteſt ja wõitleme nagu wõitleſid kord eſiſad. Olgu ſiis minu päraſt wõitja tahuks ſee naine, keda ihaldame."

Paistis, et ſee ettepeide tabas Moriſſoni õrna kohta. Ta kortſutas kulmu, kuid tähendas ſiis, end ſundides ükskõikſuſele:

„Minu kawatſuſed on niiſuguſed, nagu juba ütleſin."

„Kas ſoowite ka iſe nautida ſeda ſündmuſt?"

„Ei ole wajaduſt. Teie tulek ei olnud päewakawas ette nähtud. Mina ſõidan ära täpſelt 10 minuti päraſt, nii nagu kawatſetud. Mul ei ole mingit tarwiduſt austada teie wiimaſeid eluminuteid oma juuresolekuga. Minu aparaadid töötawad kõik matemaatiliſe täpſuſega ja automaatſelt. Pealegi wõin lennukis iga hetk jälgida kõike, mis ſünnib ſiin ja tarbekorral iſegi wälja ſaata reguleerimaid käske."

„Teie ſõidate lennukiga?"

„Juſt nii."

„Teie wiite kaaſa ka preili Meeli Loide?"

Dr. Moriſſon waikis, kuid Helgo märkas ta ſilmadeſt, et ſee oli nii.

Ainult hetke ſeiſatas dr. Moriſſon weel omal kohal. Ta kummardas ſügawalt, ſoowis head reiſu ja ſammus sõnalauſumata minema.

„Meie kohtume weel kusagil teisal!“ hüüdis Kaljuste temale järele, tehes wusi asjatuid pingutusi eneſe wabastamiſeks.

*

Ehmunult waatas Meeli ringi. Tema kambri üksildaſt rahu ſegas korraga kummaline ſahin ja kiiksumine. Mis ſee oli? Terwe ſein liikus, ſõitis pikkamööda edaſi omas aſendis. Kahe ſeina kokkujooksu joonele tekkis kitſas pragu, mis laienes kiirelt. Nüüd oli tekkinud awaus juba meetri laiune. Sein omas liikumiſes ſeiſatus. Läbi awauſe astus tuppa ſama mees, kes ta eelmiſel õhtul oli talutanud tuppa ja siis hääletult kadunud. Mehe wälimuſe järele otſustas noor neiu, et ſee wõis olla kas mehaanik wõi lennuki juht. Tundmatu tegi wiiſaka kummarduſe ja lauſus:

„Dr. Moriſſon ootab teid lennukiſſe.“

„Lennukiſſe, milleks jälle ſinna?“ hüüdis noor neiu täis imeſtuſt.

„Ma ei wõi ſeda teada.“

„Ah ſoo, ja kuhu tahab ſee hirmus Moriſſon minnd ſiis nüüd wiia?“

„Seda ei tea ma mitte.“

„Aga kui ma ei tule kaaſa?“

„Teie ei wõida ſellega midagi, preili, Teid wiiakſe wägiſi.“

„Nii, nii, ja misſuguſe õiguſe põhjal?“

Mees ukſe juures ei wastanud. Noore neiu peas riſtleſid kiirelt mitmeſuguſed mõtted. Kui ta iſe ei lähe wabatahtlikult, ſiis ei wõida ta tõesti midagi, ſeſt on kindel, et ta wiiakſe ſiis wägiwaldſelt, ja ſee oli palju pahem. Meeli tundis wastikuſt juba mõteldes ſellele, et need inimeſed wõiwad puutuda teda oma kätega. Ta otſustas täita nõudmiſe, kuid ta tahtis hoida ſilmad lahti, et kaſutada eſimeſt

wõimaluſt põgenemiſeks. Nii kaua, kui ta oli ſelles üksildaſes õudſes ruumis, millel ei olnud iſegi uksi ega aknaid, nii kaua ei olnud mingiſuguſt wäljawaadet ſelleks. Mida kiiremalt ta ſaab ſiit wälja, ſeda parem.

„Olgu, ma alistun wägiwallale ja tulen kaaſa," tähendas Meeli ja astus rahulikult tundmatu mehe järele lifti.

Lühikeſe jõidu järele peatus tõstetool. Kui Meeli liftiſt wäljus, märkas ta, et ta on juba lennuki kabiinis. Ta pöördus tagaſi lifti poole, et ſeal kaaſajõitnud tundmatule eſitada mõnd küſimuſt, kuid ſee oli jälle ſaladuslikult kadunud. Kadunud oli ka lift ja Meeli leidis end juba lukuſtatud uste taga. Kummaline, kuidas ſee kõik oli ſündinud nii kiirelt ja kuulmatalt. Kabiini aknad olid ſuletud, nii et ei olnud wõimalik näha ümbruſt. Kuuldus taſaſt surinat. Lennuk wäriſes, kiikus, liikus kohalt ja oligi õhuwallas. Meeli pidi olema jälle üksi. See üksildus ja teadmatus rõhus teda kõige enam.

Meeli Loide ei teadnud, et waid mõnikümmend meetrit eemal maa-aluſes ruumis istub pigistatult raudklambrite wahel Helgo Kaljuste, keda ootas hirmus ſaatus. Kui ta ſeda oleks teadnud, nad oleks wõinud teda wiia kaaſa wägiwaldſelt, kuid milgil tingimuſel ei oleks Meeli lahkunud wõitluſeta. Meelil aga ei olnud wähemat aimu kõigeſt ſelleſt. Kiirelt kandis lennuk teda eemale.

Dr. Moriſſon istus üksi lennuki kabiinis, mis aſetſes kabiini kõrwal, kus aſus Meeli Loide. Ta tegeles aparaatidega, millel nähtawasti ei olnud midagi ühiſt lennuga. Moriſſonil ei olnud näiliſelt mingit muret lennuki päraſt, ſeſt ſeda juhtiſid kaks oſawat ja ustawat mehaanikut, kes täitſid ſuurima täpſuſega iga käſu, mis ta neile jagas.

Dr. Morissoni silmad olid kiindunud tema ees aparaadil asetsewale mattklaasile. See oli kõige täiuslikum kaugelenägemise aparaat, mis wõimaldas näha Morissoni suwila igat üksikut ruumi. Üttlemata selgete joontega pildid waheldusid mattklaasil, Dr. Morisson wajutas aparaadil olewale nööbile, Lennuki külge kinnitatud saatejaam saatis wälja elektrilaineid, mis pea samal hetkel lülitasid igas toas woolu elektrilampidesse. Elektritulede sirawas walguses nägi Morisson, et toad olid kõik tühjad.

Helgo Kaljuste istus weel toolil. Pilkaw naer tekkis dr. Morissoni huulile, kui ta siit kaugusest jälgis pingutusi, mis Kaljuste tegi, et end wabastada. Dr. Morisson teadis, et klambrid ei anna järele. Ja kuigi mõne mehhanismi rikke tõttu need oleks äkki järele annud, siis ei oleks Kaljuste ometi pääsenud wälja ruumist.

Näis, et dr. Morisson tundis piiritut rõõmu, nagu röövloom, kes waatleb oma ohwrit. Mõnuledes silitas ta oma pikka habet. Dr. Morisson wihkas kõigest hingest Helgo Kaljustet. Wihkas, ilma et ta temaga oleks waremalt kordagi kokku puutunud wõi teda waremalt iseloomult tunnud. Wist oli sellesse wihasse segatud tubli portsjon armukadedust. Kuid mitte üksi see. Dr. Morisson tundis juba aastate eest wiha ja kadedust tolle noormehe wastu, tundis weel enne, kui lewis kuuldus Kaljuste ja Meeli Loide kihlusest.

See oli mõned head aastad tagasi, kui lehed tõid teate, et Helgo Kaljuste, kes õnnelikult lahendanud soode kultiweerimise probleemi, tegeleb edukalt ka raskustungi uurimise kallal. Dr. Morisson ei teadnud, missuguses suunas töötas Helgo Kaljuste, kuid loomusunnikiselt ta tundis, et selleşt nooreşt

meheſt wõib tõusta temale wõiſtleja. Ta wihkas teda, kuna ta loomus ei ſallinud ühtegi wõiſtlejat. Nüüd oli ſaatus iſe tolle noormehe annud tema kätte. Nüüd pidi tulema lõpp. Kohtumõiſtmine pidi olema wali ja halastamatu. Teiſiti oleks ſee olnud otſe wõimatu, ſeſt liig julgeks oli läinud ſee noormees, liig ſügawale tunginud dr. Moriſſoni asjadeſſe, mis pidid olema warjatud kogu maailmale ſeni, kui tund tulnud. Pikkamööda pidi maailm tundma õppima dr. Moriſſoni wõimu. Jah, dr. Moriſſonil olid ſuured plaanid. Kas ei olnud temal õigus walitſeda terwet maailma, juhtida ſelle elu ja waranduſi oma heaksarwamiſel? Kes wõis temale ſeda keelda, kes teha takiſtuſi, kui tema oli tõusnud maailma ſuurimate jõudude iſandaks? Kuid raha, raha, ſeda oli weel waja, et ammutada weel ſuuremaid jõu tagawaraſid, et end panna maksma igas olukorras ja wastuwaidlematult. Seda raha pidid andma need, kes ſeiſid tolle Stepanowi ſeljataga. Sõlikeſed, nad ſoowiſid osta leiutiſt. Dr. Moriſſon oleks pigemini annud oma elu kui oma leiutiſed, millel kallal oli töötanud aastakümneid. Juttu wõis olla ainult koostööſt, ſeni kui dr. Moriſſonil ei olnud wajalikke ſumme ja wajalikku jõudu. Hiljem aga tahtis dr. Moriſſon ſundida waikima ja alistuma ka Stepanowi ſeljataga ſeiſwad iſandad, ſeſt mitte nemad ei olnud loodud maailma walitſejaks, waid tema, dr. Moriſſon.

10.

Roimarlikud ſeadeldiſed.

Dr. Moriſſoni mõttesſewajunud nägu lõi uuesti laiale naerule. Pilt mattklaaſil muutus. Helgo Kaljuste omal toolil liikus edaſi. Moriſſoni aparaadid ja ſeadeldiſed töötaſid täpſelt.

Nii palju kui ka Kaljuste pingutas, ei olnud sel tagajärgi. Äkki kuulis Helgo kummalist jahinat. Tema ees seisvad rasked metallukseb avanesid ja all olew tool roobastel liikus awausest läbi. Kas siis tõesti ei ole pääsu? Pikka, kuid järjekindlalt, kippus hinge hirm. Raudse tahtega püüdis Kaljuste seda uruda maha, sest paanika ei oleks toonud mingit kasu.

Müüd oli kummaline tool omal hämaral sõidul jõudnud juba nähtawasti sellesse ruumi, mis määratud krematooriumiks. Tool seisatas. Kaljuste teadis, et iga hetk wõis teda müüd tabada surmaw elektrilaeng ja siis oli kõik otsas. Kuid mis see oli? Kaljuste kuulatas hinge kinni pidades. Kusagilt nagu kuuldus koera haukumist, kuulduslid tumedad müitsud. Oli lähenemas keegi, oli keegi rutanud temale appi? See oli wõimatu, sest wist keegi peale dr. Morissoni ei teadnud, et ta wiibib praegu niisuguses kriitilises kohas. Kuid siiski koera haukumine läks tugewamaks ja müitsud selgemaks. Järsku kustus tuli kõikjal. Pidi see tähendama lõppu? Kas pidid roimarlikud mehhanismid oma tööd algama pimeduses? Kaljuste ei teadnud seda, kuid tugew eluinstinkt sundis teda tegema uusi katseid, et wabaneda raudseteest klambritest.

Dr. Morisson kargas wihaselt istmelt püsti. Mattklaasil muutus pilt, mis äsja oli nii selge, äkki segaseks ja siis kustus täiesti. Kiirelt pööras dr. Morisson aparaadi wänta ja wajutas nööpidele, ent tulemuseta. Telewisiooni aparaat oli surnud. Midagi oli juhtunud suwilas, midagi, mis oli kuulmata.

„Kohe ümber pöörata ja suurima kiirusega lennata tagasi!" müristas dr. Morisson telefoni.

Järgmisel hetkel tegi aparaat ootamatalt järsu pöörde ja kihutas tuldud teed tagasi. Morisson teotses alati otsustawalt ja kiirelt.

Meeli Loide kargas järsu pöörde ajal istmelt püsti. Midagi pidi olema juhtunud lennukiga. Omaks imestuseks nägi ta, et kabiini akendel olid luugid eest ära. Ta wõis wabalt waadata wälja. Aparaat näis liuglewat mere kohal. Mõningate tunnusmärkide järele pidi ta kiirus olema wäga suur. Eemalt paistis läbi hämara suwiöö tume piir, mis wõis olla kallas.

*

Helgo oli äärmiselt üllatatud, kui ta äkki leidis, et klambrid ei pigista enam ta keha. Nad olid jõuetult langenud kõrwale. Ta oli waba nende kaisutusist! Ühe hetkega hüppas Kaljuste püsti. Walgustades taskulambiga teed, tõttas ta kiirelt wälja õudsest krematooriumi ruumist. Eemal maa-aluses käigus kuuldus müüd selgelt koera haukumist.

Kaljuste kustutas unesti tule ja hiilis ettewaatlikult sinna poole, seades end wõitluswalmis. Ta sai teha waid kümmekond sammu, kui temale pimedas ruumis suure rüsinaga jookstis wastu koer, ja wingudes rõõmu pärast hüppas Kaljuste najale. Helgo walgustas looma ja oli hämmastatud ootamatu päästja ilmumisest. See oli hundikoer „Halli". Kuidas wõis loom saada siia maa-alusesse käiku? Ta jäi ju enne maandumisplatwormile. Kusagil pidi olema awaus? Kaljuste järgnes koerale, kes rõõmsalt kilgates ja haukudes jooksis tagasi tuldud teed. Nad peatusid kohal, kus läbi awause paistis maa-alusesse käiku suwiöine hämarus. Keegi hüüdis wäljas Kaljuste nime. Ühe hüppega oli koer awausest wälja pugenud ja Kaljuste järgnes temale. Awaus oli küllalt suur läbipugemiseks. Järgmisel hetkel seisis Helgo Kaljuste sülm-silma wastu ajakirjanik Laidiga. Kõlasid wastastikused imestushüüded.

Kaljuste raputas soojalt Laidi kätt ja sõnas erutatult:

„Mis on juhtunud, milline ime tõi teid siia?"

„Seda wõiksin samasuguse õigusega küsida ka teilt," arwas Laid naeratades.

„Ma ei suuda teid küllalt tänada!" tähendas Kaljuste weel kord ajakirjaniku kätt raputades. „Teie päästsite mu elu. Teie ilmusite kõige kriitilisemal hetkel!"

„Teil on wähe põhjust tänada mind. Palju enam wõite tänada seda neljajalgset kangelast, kes on teie tõsine päästja. Nüüd aga ei ole aega pikkadeks seletusteks. Kuna see neljajalgne ei oska kõneleda ja et teil oleks olukord selge, tähendan waid lühidalt, mis juhtunud:

Ka minul oli mõningaid teateid sellest majast. Ma arwasin, et teil wõib, kaaludes kõiki asjaolusid, tekkida kindel soow wõtta ette retke siia. Ma tahtsin teid hoiatada, et teie seda ei teeks üksi. Kuid kahjuks tulin teie korterisse liig hilja. Ma kartsin kõige pahemat ja sellepärast kihutasin autos jalamaid sama teed. Ma oleks healmeelel sõitnud lennukiga, kuid mul ei läinud silmapilgul korda üürida ühtegi, kuna mu oma lennuk oli paranduse.

Kui saabusin, olite wist juba Morissoni wang. Kuid ka „Halli" oli juba teinud oma töö. Tark loom oli kaapinud maja ümbritseva kõrge plangu alla awause, millest pääsesin ka mina hoowi. Ma peitsin end põõsaste wahele. Ma nägin, kuis „Halli" ühe pikliku künka juures jatkas kaapimist, wahel kuulatades. Ta ei haugatanud kordagi. Kui kõik kadusid majast, kui lendas minema Morisson, tulin põõsastest wälja. „Halli" oli wahepeal kaapinud künka äärde juba suure augu. Selle ühest äärest paistis selgelt mingi roostetanud metallplaat, mille ümber

„Halli" energiliſelt nuuſutas ja haukus. Augu põhjas oli aga näha kaabel. See võib olla kogu maja varustaw elektriliini kaabel, sähwatas mul korraga mõte läbi aju. Ma leidsin kuſagilt kummaliſe kirwe. Ma ei mõelnud tagajärgedele, waid mõne hoobiga purustasin kaabli. See oli tõesti kaabel. Kirwe ja hoowiſt leitud labida abil kaewasin ruttu suuremaks augu, kusjuures „Halli" mind kogu aeg energiliſelt aitas. Siis kangutasime eemale metallplaadi. Mis edasi ſündis, on teil endal teada."

Kaljuste raputas weel kord Laidi kätt ja küsis:

„Dr. Morisson sõitis ära?"

„Nägin seda ise."

„Siis wiis see rõõwel kaasa ka noore neiu. Ruttu lennukisse! Meil ei ole mingit mõtet seista siin, kui Morisson iga hetk meist kaugeneb ühes noore neiuga. Ja kui ta ei kaugene, kui ta juba on märganud seisukorra muutust ja on tagasi pööranud, on meil kõigil kasulikum teda wastu wõtta õhus, kus tal kuratliku jõu tarwitamine wiſt ſiiski kõige raskem."

„Selles on teil täielik õigus, ruttame," tähendas Laid.

Mõlemad mehed jooksid üles trepiſt, mis wiis hoowiſt maandumise platwormile.

Lennuk näis olewat täiesti korras ja nüüd jõud ei hoidnud teda enam kinni. Kiirelt tõusis ta õhku, wiies kaasa kolm elawat olewust, kes kõik näisid olewat hingestatud üheſt ja samaſt tahteſt.

„Kas dr. Morisſonil oli lühikene wõi pikk habe?" päris Laid peale lühemat waikust, kui lennuk juba kihutas edasi wõrdlemiſi suures kõrguses.

„Ta kandis pikka habet, nagu Nõwela metsas."

„Aga sõrmed?"

„Sõrmed?!“ hüüdis Helgo imekspanewalt telefoni.

„Olid need pikad ja walged?“

Kaljuste mõtles natukene ja tähendas:

„Tõepoolest, dr. Morissonil on eriforraliselt pikad walged sõrmed.“

„Ta wenitas neid?“

„Kummaline!“ hüüdis Kaljuste. „Nüüd tuleb meelde! Dr. Morisson wenitas tõesti oma pahema käe sõrmi ja sellejuures kuulduſid iseloomulikud naksatuſed. Ma näen, teie tunnete üllatawalt palju dr. Morissoni harjumuste üksikasju.“

Laid ei wastanud. Ta waade wiibis kusagil kauguſes ning ta mõtted näiſid töötawat pingutatult.

„Nool“ ſuundus loodesse. Lend kestis waid mõne minuti, kui Kaljuste ja Laid märkaſid lähenewat lennukit. Oli see dr. Morissoni lennuk, või mõni teine wõõras? Kindel oli, et wõõras lennuk, kui see oli Morissoni oma, wõis warustatud olla häwitawate jõuaparaatidega, ent nüüd ei olnud aeg taganemiseks. Kaljuste teadis, et tolle lennuki peal pidi olema ka Meeli Loide. Ta oli unustanud kõik ohud. Tal oli waid üks soow, wabastada noor neiu röövlite käest ja see soow kihutas teda edasi, hoolimata ohtudest.

Umbes 100 meetri kauguselt kihutaſid lennukid üksteiſest ſuure kiirusega mööda. Mõlemad aparaadid lendaſid ligi 700 meetri kõrguſel. Nende all laiutas end kilomeetrite ulatuſel turbaaukudest ülekülwatud rabamaastik, kus täielikult puuduſid inimasulad.

„See on Morissoni lennuk!“ hüüdis Laid telefoni.

„Kindel?“

„Kindel!“ wastas Laid kõhklematalt.

Wahepeal olid mõlemad lennukid teinud järsu kurwe ja kihutasid uuesti üksteisest mööda. Mõnesuguste tundemärkide järele näis, et „Noole“ äriline ilmumine oli wõõra lennuki peal tekitanud ärewust, kuna temagi jalamaid uuesti muutis kurssi. Kaljuste ja Laid ei kaotanud sekunditki. Enne weel, kui mõlemad lennukid said üksteisest uuesti mööduda, lendas „Noolelt“ wälja raadiokäsklus:

„Teie olete ära tuntud! Maanduge jalamaid ja wabastage preili Meeli Loide!“

Kümne sekundi pärast kõlas sellele wastuseks:

„Ka teie olete tuntud esimesest hetkest. Läbirääkimise katsed on aga täiesti asjatud. Otsige allolewatest turbaaukudest oma saatust.“

*

Meeli Loide seisis kogu aeg kabiini akna juures. Ta nägi lähenewat randa. Nägi, kuis hämaruses kadus üks maastiku ähmane pilt teise järele. Raske oli selle järele otsustada, kus kohal liigub lennuk. Siis äkki ta nägi midagi, mis pani ta südame kiirelt tuksuma. Ainult sekundi nägi ta mööda kihutamas lennukit, kuid sellest jatkus. Meeli oli suutnud ära lugeda lennuki nime „Nool“. Noor neiu teadis, kellele kuulus see lennuk. Nii siis, kõik ei olnud weel kadunud. Helgo, Helgo oli elus ja siin läheduses! Meeli tundis, kuis temas tõusis wõitlustahe. Kuid samal ajal waldas teda ka hirm, mis nööris kinni hinge. Kahe lennuki wahel algas wõitlus, tumm maadlus, mille tagajärgi ei olnud raske ennustada, sest Morissoni lennuk oli warustatud hirmsate aparaatidega, kuna „Nool“ oli tawaline spordilennuk. See oli äärmiselt ebataswägine wõitlus. See wõitlus oli sama mõttetu, kui rünnata palja käega lõõgi wõimsat tanki.

Kaljuste ja Laid otsustasid esialgu mitte enam saata uut raadiogrammi, kuid nad ei mõtelnud põgenemisele, see oleks olnud argtuse tunnus. Uue kurwe järele kihutasid mõlemad lennukid üksteisele peaaegu wastu, sest Helgol oli soow pääseda wõõrale lennukile wõimalikult lähedale. Silmapilgul, kui lennukid olid üksteisest 200 meetri kauguselt, karjus Morisson telefoni:

„Magneet number 1!"

Järgmisel hetkel tundis Helgo, et ta ei ole enam peremees lennuki üle. Kõik katsed, muuta kurssi, jäid tagajärjetaks. Hirmus jõud oli kauguselt haaranud „Noole" ja kiskus teda kohutawa kiirusega oma poole. Iga silmapilk wõis oodata, et „Nool" tormab wõõra lennuki sisse. Waewalt 50 meetrit lahutasid „Noolt" weel Morissoni lennukist, kui kõlas telefonis Morissoni uus käsklus:

„Magneet nr. 2!"

Käsk täideti täpselt ja silmapilkselt. Magneedilise jõu jooned olid wälgukiirusel muutnud suuna. Külgetõmbawa jõu asemele oli astunud tegewusse eemaletõukaw jõud. See tabas hoo mõjul edasitormawat „Noolt" ja paiskas ta eemale kui uduşule. Mitme kummalise pöörde ja keeru järele hakkas „Nool", tehes korrapäratuid liigutusi, langema alla. Morissoni lennuk järgnes temale kui suur kotkas oma ohwrile.

Ent Helgo Kaljuste ei kaotanud külmawerd; ta oli osaw lennuki juht, kes pealegi tundis hästi oma lennuki wõimeid. „Nool" oli tugewa ehitusega sportlennuk ja wäga stabiilse lennuga. Umbes 50 meetri kõrguselt läks Kaljustel korda wiia lennuk jälle õigesse asendisse. Aparaat oli täiesti terwe ning kihutas nüüd uuesti järsu nurga all ülespoole. Kaljustel oli soow tõusta wõoraşt lennukist kõrgemale, sest

lend wõõra lennuki kohal näis olewat hädaohutum. Kuid ka Morissoni lennuk tõusis uskumata kiirelt, ning juba mõne hetke pärast märkasid Kaljuste ja Laid, et Morissoni magneetide jõud kisub „Noole" uuesti hirmsa kiirusega oma poole. Nad olid wõimetud selle wastu. Wõitlus oli ebaharilik ja seninägematu. Waewalt oleks jatkunud aega seisukorra kaalumiseks. Uskumata kiirusega järgnesid üksteisele sündmused. Uus tõuge paiskas „Noole" jälle eemale. Pilbasteks purustatud propelleri osad langesid keereldes alla. Osawa wõttega läks Kaljustel jälle korda lennukit wiia tasakaalu, kuid propelleri murdumine wõttis lennuwõimaluse. Jäi üle waid maanduda. Kuid kuhu? Morissonil oli õigus, et seal all ootasid „Noolt" turbaaugud.

Kaljuste walis maandumiskohaks ainukese siledama koha, mis paistis hämarusest. Selgus, et see oli wõrdlemisi sile tee, mis wiis turbaaukude juurde. Juba puutusid lennuki rattad maapinda. Hirmunult kalkuleeris Kaljuste, kas temal korda läheb lennukit pidurdada enne kui ta jõuab turbaaugu kaldale. Lennuki jooksu kiirus wähenes, kuid ta ei saanud weel jääda seisma ega jõudnud ka augu kaldale, kui salapärane jõud „Noole" ühes lenduritega üles tõstis kui udusule.

Umbes 30—40 meetri kõrguselt langes lennuk uuesti korrapäratult alla ja prantsatas turbaauku. Nagu tugewal plahwatusejõul pritsis kõrgele muda ja mudaseid weesambaid. Lennuki üks kandepindadest oli tunginud sügawasse mutta ja lennuki kere ise pooleni täitunud sogase weega. Wõõras lennuk tegi paar tiiru sündmusekohal ja kaugenes kiirelt. Turbaaugu põhjast kerkis weel üksikuid kihisewaid mullikesi, kuid peagi rahunes tõmmu weepind ja ümbruses walitses jälle õhtune waikus.

11.

Langewarjuga lainetessе.

Meeli jälgis kogu aeg täis õudset hirmu sündmusle arengut. Kuna lennukid tiirlesid wõrdlemisi madalalt, siis nägi ta selgelt, kuis „Nool" nähtawasti purunenult langes alla, kuidas ta tõsteti üles ja lasti siis kukkuda kuhugile weeloiku. See tähendas julgete päästjate surma!

„Helgo, Helgo!" hüüdis noor neiu täis hirmu. Pisarad purskasid tal silmist. Ta tuigerdas eemale akna juurest. Ta ei tahtnud enam waadata, mis sündis wäljas ja kattis kätega silmad.

Mööduſid minutid. Meeli jäi wäliselt peaaegu tarretanud olekusse, kuid ta mõtted töötasid palawikuliselt. Kes olid salapäraſed wõõrad, miks kandsid nad wiha tema ja Helgo wastu? Meeli ei leidnud rahuldawat wastust piinawatele küsimustele. Hinge hiilisid kahtluse warjud. Kas oli nüüd weel kaſu eluſt? See oli muudetud õudseks põrguks. Kukkunud olid nähtawalt need, kellelt wõis loota abi. Kuid siiski: weel tahtis Meeli wõidelda, kätte maksta tahtis ta Helgo mõrtſukatele. Igat parajat juhuſt tahtis ta kaſutada, et pääseda põgenema. Selle kindla otſusega tõusis Meeli iſtmelt ja wõttis käed silmilt. Ta seisis silm-silma wastu dr. Morisſoniga, kes mõnuledes silitas oma pikka punaſt habet. Noor neiu ei märganud, kuna ta oli tulnud kabiini. See mees wõis nagu mõni röövloom salaja hiilida ligi.

„Mõrtſukas, röövel!" hüüdis Meeli wihaſelt.

Dr. Morisſon naeratas nagu waremgi pilkawalt ja tähendas rahulikult siludes habet:

„Andestage, preili, et teid nii kauaks pidime jätma ilma lõbustawa seltskonnata. Mul oli tegemiſt wäikeste asjakestega."

„Wäikesed asjakesed, nurjatu koletis! Miks hukutasite tema?"

„Ta oli seda ära teeninud. Ma pean tunnistama, et tal oli siiski rohkem õnne kui kunagi oleks wõinud uskuda. Näib, et tal oli abilisi, kellega ma ei arwestanud."

„Mis on ta teile teinud kurja?"

„Selleşt rääkime üks teine kord."

„Ma ei soowi nüüd ega praegu teiega üldse rääkida, seşt teie olete maailma hirmsaim koletis, olete inimene hingeta, olete kurat ise!"

„Tänan, preili, nende komplimentide eeşt," oli rahulik wastus.

Omaks suureks hirmuks märkas noor neiu, et wõõras temale pikka lähemale nihkus. Mehe silmis mängles pilketulukeste asemel õudne kirg. Meeli tõstis käed kaitseks ja taganes seina poole. Wõõras lähenes pikka. Nüüd lahutasid teda Meelişt weel waid paar sammu. Noor neiu tundis wõõra hingeõhku, wõõras tõstis juba käe. Siis läbistas Meeli aju äkki päästew mõte, mille ta teostas silmapilkselt. Meeli näitas käega kabiini akna suunas ja hüüdis ärewalt:

„Näe, näe, jälle üks lennuk!"

Ühe sekundi peatus Morisson ja waatas aknaşt wälja. Kuid selleşt jatkus. Noor neiu hüppas temaşt wälkkiirelt mööda ja oli järgmisel hetkel juba kabiiniş wäljas. Loomuşunnil pööras ta ukşe wäljaşt lukku.

Hetkeks oli Meeli waba. Kuid ainult hetkeks, seşt ta teadis, et warem wõi hiljem awatakşe uks. Ta wiibis ju lennukil, kuhu pidi ta siin põgenema? Ainukeseks wõimaluseks jäi hüpata alla, hüpata surma. Kuid kas ta pääseb wälisukseni?

Meeli ruttas edasi kitsas koridoris, et jõuda eemal

seiswa ukseni, kuid kummalised punased rõngad, mis asetsesid põrandast umbes 50 sentimeetrit kõrgemal, sulgesid tee sinna. Pilguks waatles Meeli neid rõngaid. Automaat langewarjud! läbistas tal äkki peab mõte. Noor neiu ei eksinud. Need olid tõesti automaat langewarjud, tippsaawutised omal ajal, mis olid kasutamisele wõetud ainult ükskutel kõige uuemat tüüpi lennukitel.

Kõhklemata hüppas Meeli ühe rõnga keskele ja wajutas otsustawalt rõnga wastas seinas asetsewale kangile. Ta oli alles mõni päew tagasi lugenud ajalehešt, et sellega wabaneb langewari lennuki küljest. Nii see oligi. Järsku ja hääletult libises Meeli koos punase rõngaga alla läbi automaatselt awanenud luugi. Mõne sekundi länges ta kiwina, siis löi langewari lahti ja kukkumine jäi aeglasemaks. All ulatus piirita meri kõikjale horisondi kaugusisse.

Meeli ei kahelnud pilgukski, et teda ootab surm lainetes. Kummalised mõtted läbistasid neil wähesed hetkil noore neiu hinge. Ta nägi nagu waateekraanil oma head ja armast ema ja töökat isa. Nägi oma iluşat sünnipaika ja selle ümbrust. Ta nägi Nõwelat, nägi „Lootuse“ talu ja seal Helgot seiswat särasilmil oma põldude keskel. Ta nagu kuulis uuesti Helgo jutustusi tulewiku kawatsustest. Waimustust, usku tulewikku ja suurt isamaa-armastust hoowas wälja selleşt meheşt. Oh, kuis ta armastas Helgot, kuis oli ta õnnelik, kui Helgo esimest korda awaldas oma tundeid! Millise õnne ja kartusega ootas ta kihlust ja hiljem pulmapäewa! Kunagi ei oleks ta wõinud uskuda, et weel enne õnneunelma täitumist ta peab ääreni tiihjendama kannatuste karika ja siis waibuma igawesse. Nii lühikene oli siis õnn?!

Ja kas olekski olnud elul weel mingit mõtet? Ei olnud kahtlust, et see kurjategija oli purustanud

Helgo ühes lennukiga. Ainult siis oleks Meeli olnud nõus elama ja kandma kannatusi, kui ta oleks kindlasti teadnud, et Helgo veel elab. Kuid nüüd ei olnud ju enam valikut. Langewari laskus kiiresti sinna, kus lokjusid lained. Juba tundis noor neiu mere hõngu. Wist ta ei olnudki enam kaugel laineteşt. Ta nägi selgelt, kuis tasane tuul liigutas merepinda, kuis siin ja seal tekkis keerlewaid wahushanju. Mootorimüra kaugenes. Meeli langemist lennukilt ei olnud nähtawasti märgatud. See oli hea. Kummaline tunne waldas noore neiu hinge, kui ta jalad puudutasid weepinda. Ta tundis, kuis ta wajus peaaegu sulgpehmelt. Wesi tungis kingadesse ja niisutas jalgu. Langewari wajus kokku, nagu surew puri, mida enam ei paisuta tuul. Meeli wajus, wajus kiirelt! Jahedad merewood ootasid noort hinge! Kaugel, kaugel taewawõlwil oga suudleşid üksteişt armunult Koit ja Amarik!

12.

Haljastel saartel, sinawail kaartel.

Kolm korda heliseşid pikalt raadio häireseadeldiseş. See oli tunnusmärgiks, et köneleb Ameerika kõigile mandritele. Mõne hetke pärast kõlaski waljuhääldajateşt:

„New-Yorgi informatsiooni saatejaam, kell 10.15 minutit. Ülehomme piihitsewad ühendriigid oma wabadussamba 75-dat juubelit. Kuigi samba wormilik atwamine oli 1886. aastal oktoobrikuus, ei peetud kohaseks pidustusi lükata sügise peale, waid need otsustati korraldada ilusamal aastaajal. 75 aastat on Ameerika wabadussammas seisnud Hudsoni jõe suus. Ta on lakkamatult walgustanud laewnikkudele teed ja jaganud aastakümneid infor-

matsiooni kogu maailmale. Wabadussammas on maailma suurimaid monumente, ta on Ameerika wabaduse ja tehniliste saawutiste kehastuseks.

Ameerika on tehnilisel alal olnud maailmale teenäitajaks. Juubelipäewal demonstreerib Ameerika esimest korda maailmale oma uusimat tehnilist suursaawutist — kaugelenägemise aparaati. Seni on kaugelenägemise probleem leidnud lahendamist waid osaliselt. On suudetud konstrueerida küll wõrdlemisi rahuldawaid wastuwõtteaparaate, kuid puuduwad täiesti ideaalsed saateaparaadid, mis suudaksid terwe ümbruse waateid anda ühest ilmaotsast teise. Ameerika leidurid on selle tühiku täitnud geniaalse leiutisega. Juubelipäewal Ühendriikide president Franklin kõneleb Walgest Majast wabadussamba kaudu terwele maailmale. Samal ajal awaneb wõimalus terwel maakeral kõigil neil, kellel kasutada wastuwõtteaparaat tüüp „A—1", näha kõnelewat presidenti, wabadussammast ja teisi tähtsamaid Ameerika kohti. Ameerika kõneleb ja näitab end korraga terwele maailmale. Ameerika tõendab, et ruum ja aeg on täielikult wõidetud.

Ühendriikide walitsus lükkab kategooriliselt ümber juubelipidustuste edasilükkamise kuulduse. Samuti ka arwamuse, nagu wõiks keegi juubelipidustuste ajal ümber lükata wabadussamba. Kõik niisugused ähwardused peab Ameerika hullu inimese waimusünnituseks, millel ei saa olla mingisugust tegelikku tagajärge. Ja kui kusagilt ilmukski tundmatu kurjategija selliste katsetustega, siis oskaks tehniliselt wõimas Ameerika oma wabadussammast kaitsta."

Kerge muigega pani Helgo kõrvale kuuldeklapid. See oli ehtne Ameerika luus ja lihas. Kuid nüüd ei olnud aeg arutada ameerikalikkuse probleeme, waid ees seisid teised palju keerulisemad ülesanded.

Suure kiirusega tormas lennuk üle suise maastiku, mis weel kiirgas kastehelgis. See oli sõna tõsises mõttes teraslind, mille juhi kohal istus Helgo. Lennuk kandis nime „Kotkas". Ta oli ehitatud metallist ja warustatud uusimate tehniliste seadeldistega, mis andsid lennule ja juhtimisele peaaegu absoluutse kindluse. „Kotkas" wõis tawalist otsejoones lendu lennata tunde, ilma et juhil palju tarwidust oli puudutada ta juhtimismehhanismi, kange wõi pidemeid. Wäliselt sarnles „Kotkas" Ameerika sõjalennukitele, kuid oma kiirusele ja wastupidawusele ületas ta need kaugelt. Lennuk oli kapten Torma omandus. Silmapilgul, kui kajas Ameerika informatsioon, asus kapten Torma lennuki kabiinis. Ta popsutas oma piipu ning näis olewat tähelepanelikult kummardunud laualе, millel asusid mitmesuguse kaardid ja instrumendid.

Helgo waatas alla. Seal waheldusid kiirelt kodumaised maastikud. Waewalt oli lennuk üle Kihutanud Raplast ja Wändrast, kui juba oli saabumas Eesti-Läti piir ja lähenes Salatsi. Peaaegu samasuguse kiirusega mööduſid Helgo mõttes wiimaste päewade sündmused.

Need olid tõesti arenenud peadpööritawalt. Katastroof Nõwelal, noore neiu saladuslik kadumine, reis Hagudile ja otse muinasjutuline pääsemine wiimasel hetkel. Siis lahing õhus wastasega, kelle wõimed piiritud. Langemine alla ühes aparaadiga ja pääsemine. Kaljuste teadis, et nad wõlgnesid tänu oma lennuki erilisele wedruseadeldisele, mis oli tarwitusele wõetud katseliselt ja mis kukkumisel

tõesti täitis tema peale pandud lootusi. Põrked olid nii pehmed, et seesolijad ei saanud kuigi palju kannatada. Mõttetus oleks aga olnud kohe turbaauku kukkumise järele ronida välja, sest siis oleks dr. Morisson nad oma magneetidega jõtkunud puruks. Nii aga jäi tal mulje, et seesolijad on surnud või raskelt vigastatud ning ta ruttas eemale kuritöö kohalt, et mitte tekitada kahtlust.

Nüüd oli käes uus ja kardetav retk. Tarvis oli jõuda uuesti jälile Morissonile. Tarvis oli takistada teda tema kurjades kavatsustes, tarvis oli päästa Meeli Loide. Ent need ei olnud kerged ülesanded, puudusid igasuguse andmed Morissoni ja noore neiu asukoha üle ja samuti ka selleşt, kuidas Morisson mõtleb tegutseda. Hommikusel nõupidamisel, milleşt võtsid osa Kaljuste, Torma, Koduvere ja Laid, leidsid kõik neli, et ei ole mingit mõtet uuesti astuda läbirääkimistesse ametivõimudega. Waevalt oleks nad jõutnud esitada konkreetseid süüdistusi dr. Morissoni vastu ja waevalt oleks ka läbiotsimine Hagudil annud tulemusi. Morisson oli näiliselt väga kaval ja oskas oma jälgi ning toiminguid peita maailma pilkude eest. Kaebus ametivõimudele oleks võinud tähendada kaebajate naeruvääristamist. Morisson oleks kindlasti muutunud veel ettevaatlikumaks ning tema tabamine oleks kujunenud raskemaks. Nii jäi üle kiirelt rutata sinna, kus kõigi eelduste järele teotsemas Morisson. Room, Pariis ja New-York ootasid Kaljustet ja Tormat. Samal ajal aga lubasid Laid ja Koduvere olla walwel Tallinnas.

Kui Kaljuste uuesti waatas ümbrust, paistsid eemalt juba Riia tornid. Raadioaparaadi häireseadeldis teatas uuest informatsioonist. Kiirelt asetas Kaljuste telefoniklapid kõrvadele ja kuulas:

„Pariis, kell 8,45 min. Itaaliast saadud andmetel valitseb Roomas suur ärevus. Rahvamassid on linnas muutunud rahutuks. Hoolimata valitsuse korduvatest kinnitustest, et obeliski ümbertõukamisest ei saa juttugi olla, on siiski massi vallutanud kahtlus. Itaalia ametiasutused on ülekülvatud häirivate järelpärimiste ja nõuandmistega obeliski kaitsmise suhtes. Pönevusega oodatakse õhtut."

*

Päikene oli juba kõrgel siniwõlwil. Argilikult waatas Meeli toas ringi. See oli lukksuslik magamisrumm, mille kummalisi esemeid ja seadeldisi noor neiu waatles umbusklikult. Ühes toa nurgas seisis moodne tualettpeegel ja selle laual asetses waas tulipunaste roosidega. Aken oli natukene awatud, sealt lõõmas tuppa päikesekiiri ja merehõngu. Kaugusest kuuldus taasit kohinat, mida wõisid sünnitada randa weerewad lained. Ei olnud kahtlust, et läheduses asus meri ja et wälijas oli suurepärane suwiilm. Ent Meelile tulid äkki meelde öised sündmused. Tulid kui painajad, kes ei halasta oma ohwrile.

Jah, Meeli mäletas, kuis ta oli wajunnas, kuis ta oli kaotanud igasuguse kootuse. Siis äkki aga märkas ta, et langewari oli warustatud erilise päästewööga, mis hoidis teda wee peal. Ta ei wajunudki enam. Niisuguse wõimalusega ei olnud Meeli üldse arwestanud. Mida pidi ta tegema? Pidi ta purustama selle päästewöö, uputama end? Ta ei jõudnud selles küsimuses weel kuigi kaugele, kui läheduses laskus alla lennuk. Tema allahüppamist oli siiski märgatud. Mõne hetke pärast wiidi Meeli samasse kabiini, kust oli äsja wälja tormanud. Ta oli niiüd jällegi ükši. Keegi ei seganud enam ta rahu, kuni lennuk peatus ja noor neiu ta-

lutati kinniste silmadega siia ruumi. Jõle Morisson ei näidanud enam end.

Kus ta siis õieti oli? Meeli tahtis selles kiirelt jõuda selgusele. Ta riietus ruttu ja tõttas lahtisest uksest wälja. Imelik, et ta wõis liikuda peaaegu wabalt.

Pehme suwituul terwitas esimesena Meelit. Ta ei olnud eksinud, ta wiibis kas saarel wõi poolsaarel. Maja, milles ta saatnud mööda öö, oli tegelikult wäga suur ehitis, mis sarnles lossile. Maja taga algas mets, mis astmelistel kaljumürakatel tõusis järjest kõrgemale, moodustades maalilise tagaseina. Maja esisel oli suurem madal wäljak, kaetud uhtliiwaga ja paiguti üksikute madalate põõsastega. Meri ümbritses hobuserauana madalamat saare osa. Waikselt lähenesid lained ja surid liiwaluiteil. Meeli oli tõsiselt üllatatud suurepärasest waatest. Kõikjal läheduses ja kaugemal kerkis merest kümneid saari. Osalt kaljuseid, osalt kaetud suurepärase metsaga. Lähematel saartel wõis näha selgelt puude kontuure, kuid kaugemad uppusid sinetawas winas. Siin ja seal saarte wahel näis liiklemas kajakaid ja teisi merilinde, kes noolena laskusid merre, et tabada saaki. Ülewal wõlwil liikusid aeglaselt walged pilwekäharad, ja nende wahelt puistas lõõmaw päikene kiirtewihma merre ning saartele.

Waadeldes seda nõiduslikku ilu, unustas Meeli hetkeks olukorra. Ta wõttis kingad jalast ja jooksis ranna poole, deklameerides Faustist:

„Haljastel saartel,
Sinawail kaartel,
Lind joob seal päikest,
Pime ta läikest.
Lendab siis üles saarekste poole,
Mis lainete süles anduwad woole."

Meelit lahutas madalamast ranniku osast veel vaid kummaline hall tsementist vall, mida ta alul ei märganudki. Noor neiu peatus mõni meeter vallist ja vaatas ringi. Maja pool ega mujal kusagil ei olnud näha ühtegi hingelist. Kuid kummaline vall näis pidevat joonemta haaravat kogu maja esise, kuna tagapool näis olevat väga kõrge müür. Meeli lähenes vallile, seda umbusklikult silmitsedes, kuna sellise vaevalt poole meetri kõrguse valli otstarb näis olevat tume. Ta valmistus hüppele üle valli. Samal hetkel aga tabas noort neidu valli poolt nägematu jõud. Tõuge oli nii tugev, et ta peaaegu pidi langema liivale. Teist ja kolmat korda tegi Meeli katset ületada valli, kuid samade tagajärgedega. Nägematu jõud paiskas tema igaltpoolt suure hooga tagasi.

Meeli tundis, kuis teda valdab hirm. Ei olnud kahtlust, et saladuslik jõud waritses teda siin igal sammul. See jõud ümbritses kogu saart ja tegi võimatuks iga katse pääseda üle valli, järelikult ka iga põgenemise katse. Kuratlik Morisson, kuigi teda ei olnud siin, andis iga silmapilk tunda oma võimu. Süda täis valutawaid mõtteid, pöördus Meeli tagasi maja poole. Ta soovis nii ruttu kui wähegi võimalik tagasi tuppa, et seal anduda mõtetele ja kaaluda olukorda. Maja poolt lähenes temale kätega weheldes wanem naisterahwas. Kusagilt kuuldus saladuslikku surinat. Abiotsiwalt waatas noor neiu ringi.

13.

„Wõtke kinni must lennuk!"

Rooma peatänawal, Corsol hoowas seninägematu rahwamurd. Nagu nõiawäel liikus inimmass võimsa Piazza del Popolo suunas, kus hiigla odana tum-

gis sinetawa wõlwi poole igiwana egüptuse obeliśk. Ametlikult seletati, et obeliski ümbertõukamine on wõimatu. Obeliśk oli waltwatud ööl kui päewal, tema juurde ei lastud ühtegi hinge. Ja kui keegi olekski pääsenud sinna, ei oleks ta ilma tugewate jõumasinateta suutnud liigutada paigast obeliski, kuna see oli wäga tugewasti kinnitatud alusele. Siiski mass oli teisel arwamisel. Ta ei soowinud katastroofi, kuid ta uskus, et obeliśk siiski langeb. Igaüks tahtis oma silmaga näha langemise momenti, ihkas näha jõudu, mis end paneb maksma, hoolimata kõigist senistest wägewatest wõimudest. Mass ihkas näha wõitlust selle jõu ja obeliski kaitsjate wahel.

Mitmekordne politseinikkude ja sõjawäelaste ahel hoidis massi aupaklikus kauguses. Rahwas oli aga rahutu kui meri, ta lainetas, kisas ja käratses. Kõikjal katustel ja rõdudel oli näha fotomehi ja kinooperaatoreid, kes ei jätnud jäädwustamata ühtegi momenti massi liikumisest ja awaldusest.

Kell lähenes 19-le. Rahwast waldas sügaw waikus. Oli masendaw näha nii suurt inimkogu hinge kinni pidades ootamas suuri sündmusi. Kümnete tuhandete pilgud olid naelutatud peaaegu ühte ja samasse punkti — obeliski tippu, mis, nagu ikka ilusail päewil, kiirgas lõunamaise päikese helgis. Mida lähemale kella osutid jõudsid saatuslikule joonele, seda sügawam waikus waldas rahwahulka ja seda tugewamaks kaswas weenc, et obeliśk langeb paratamatult.

Nagu läbi igawiku kõlas tornidest üle Rooma esimene kellalöök, tungis nendeni, kes ootasid äärmises pinewuses. Samal hetkel arwasid need kümned tuhanded, kes seisid Corsol, nägewat wiirastust. Nad

nägid, kuis läheduſes olewaid puid raputas hiiglamaru. Nad nägid, kuis üksikud puud raginal warisesid kokku, mattes oma alla inimesi. Nad nägid, kuis wõimas obelisk kaldus. Ta langes längu ja näis selles asendis seiswat mõne sekundi. Siis ta langes kui hiiglane, paisates üles tolmu ja kiwipuru. Kui lahkus tolm, siis obeliski ei olnud enam. Tema asemel lebas maas weel waid kiwipuru. Kümnete tuhandete suust kõlas hirmuhüüd, ja nagu mingi salapärase jõu mõjul laskus rahwas põlwili, ta palwetas, oodates maailma hukkumist.

See ei olnudki siis pettus wõi mõne hullu fantaasia. Salapärane jõud teotses ja wiis matemaatilise täpsusega täide kawatsused. Kuid kus asus jõud ise? Wäljak obeliski ümber oli jäänud täiesti lagedaks. Keegi ei lähenenud obeliskile. Jõud pidi haarama obeliski eemalt. Wõib olla, et ta tõukas, wõib olla kiskus ta obeliski oma poole. Obeliski langemisest wõis aimata waid jõu tegewuse suunda.

15 minuti pärast teadis kogu maailm, mis sündinud Roomas. Mitte üksi seda. Sajad miljonid olid raadios kuulnud tumedat obeliski langemise mürtsu. Nad olid kuulnud Corsol wiibiwa massi hirmukarjatust. See karjatus kajastus kogu maailma sadade miljonite hinges ja sundis südameid kiiremalt tukksuma.

*

Pariisi oli haaranud kirjeldamatu ärewus. Kabuhirm oli wallutanud mitte üksnes publiku, waid ka ametiwõime. Eiffeli torn — Pariisi uhkus — oli hädaohus. Ent keegi ei teadnud, kust tuleb waenlane ning kuidas awaldab oma wõimu. See raskendas kaitseabinõude tarwituselewõtmist, see muutis wõitluse saladusliku jõuga äärmiselt raskeks, pea-

oegu wõimatuks. Ametiwõimude korralduſel olid ewakueeritud paljud torni läheduſes olewad majad. Kõikjal ſeiſid politſei walwepostid ja sõjawäeſalgad. Iga hing oli kontrollitud, iga urgas ja tänawaſopp läbi tuhnitud, kuid tulemuſeta.

Seninägematu rahwamaſs ootas waikides. Koos ei olnud mitte üksnes ſajad tuhanded pariislaſed, waid kümned tuhanded olid tulnud wälismaalt, et näha oma ſilmaga ſalapäraſe jõu teotſemiſt. Õhus keerleſid ſajad lennukid ja nende wahel politſei- ning sõjawäelennukid, kes hoidſid kõiki eralennukeid torniſt kilomeetri kauguſel.

Ja ſiis ſündis ſee, mida nii kangesti kardeti. Silmapilgul, kui kellatorniſt kõlaſid löögid, nägid kõik, kuis kuulus Eiffeli torn kõikus kui rohukõrs kanges tormis. Ta paindus tugewasti allapoole. Kuuldus kohutawat raginat. Torni metallkonſtruktſiooni oſad paindusid, teiſed murdusid kui haprad traadikeſed. Siin-ſeal purunesid kruwid ja needid, mis hoidnud kinni metalloſi. Torn oli painutatud keſkpaigaſt kõweraks ja tema ülemine oſa jäi peaaegu õigenurkſes ſeiſandis püſima haletſemiswäärſelt. Ka nüüd karjatas maſs. Ent ſee ei olnud enam hirmukarjatus. Kümned tuhanded käed näitaſid taewa poole, kus teiste lennukite hulgas tiirles wõõras, kummaline muſt lennuk. Loomuſunniliſelt aimas maſs, et ſeal ongi waenlane, ja ta ei eksinud. Mõne hetke päraſt kadus muſt lennuk walgete pilweſagarate rüppe. Kümned politſei- ja sõjawäelennukid tormaſid temale järele. Alt aga kostis massi metſik karjumine: „Wõtke ta kinni, wõtke kinni, häwitage!“

14.

Võitlus äikesetormis.

Torm kihutas musti pilvemürakaid üle ääretu weewälja. Meri pöörles ja wiskles. Ägedad wihmawalingud langesid lainete sülle. Tuliniitidena sähwisid wälgud merre ja köueraksatused järgnesid üksteisele. Näis, nagu oleks maa ja taewas liitunud ühiseks sunreks mässawaks elementide tormiks. Kes tahaks olla niisuguses tormis?

Ent ometi. Suur must lennuk kihutas edasi mässawate ja keerlewate pilwede keskel. Ta näis wahel olewat üleni tules. Paistis, nagu oleks teda tabanud wälk ja häwitanud ta. Kuid ei: ta oli terwe ja jätkas kõikumatalt lendu idast läände. Neli tugewat mootorit sundisid aparaati edasi tormama kohutawa kiirusega. Ta metallkest, mis kattis hermeetiliselt suletud siseruume, ei kartnud mässawaid loodusejõude.

Musta lennuki juhikabiinis istus kaks meest. Nad ei rääkinud sõnagi. Hoolega silmitsesid nad ünebrust ja instrumente, millised täis juhiruum. Wahete-wahel puudutasid nad ükskuid pidemeid ja wajutasid nööpidele. Tüürimine sündis nähtawasti automaatselt ja lennuk omas imestuswäärse tasakaalu wõime.

Lennuki kabiinis askeldas punase habemega mees. See on dr. Morisson. Ta oli wäliselt rahulik, nagu ei olekski wäljas seda loodusjõudude mässu. Ruum, kus Morisson asus, sarnles rohkem laboratooriumile kui lennuki kabiinile. Siin oli seintel ja laudadel igasuguseid salapäraseid instrumente rataswärkide ning traatidega. Dr. Morisson oli wajutanud pähe raadio wastuwõtte klapid. Ta näis kuulatwat pide-

walt. Samal ajal ta pruunid silmad jälgisid suurima hoolega läheduses asetseva aparaadi osutite wõnkeid, parem käsi aga wenitas nagu automaatselt pahema käe sõrmi.

„Lennukite salk on weel 100 kilomeetrit eemal!“ hüüti juhirummist.

„Kas magneediliſed kahurid on korras?“ hüüdis dr. Morisſon wastuseks telefoni.

„Korras,“ oli jälle wastus.

„Kas magneediline wäli on korras?“

„Korras,“ oli jälle wastus.

„Teotſemiſe keſtwus olgu wõimalikult lühikene, et ſäilitada kahurite wõimeid ja mitte raiſata akkumulaatorite tagawaraſid.“

„Kuulame ja püüame olla täpſed.“

„Kas kiirte kaitſe on proowitud?“

„Proowitud.“

„Kas ta töötab rahuldawalt?“

„Wõimed on 50 protſenti üle normi.“

„Hea!“ hüüdis dr. Morisſon, „ſiis jatkame rahulikult lendu endiſe kurſi järele. Eskaadri ſilmapiirile ilmumiſel olge mõlemad kohal ja kuulake täpſelt korraldusi.“

„Kuulame!“

Möödus waid mõniteiſt minutit, kui läänest pilwemürakate wahel ilmus ſuur teraslindude ſalk. See oli kui hiigla parw, mis kiirelt kihutas edaſi, hoolimata tormiſt ja wihmaſt. Läbi maru ja pilwede lendaſid kümned käſkluſed. Nagu nõiawäel hargnes lennukite parw mitmeks ahelikuks, mitmeks riwiks. Mõned ahelikud laskuſid madalamale, teiſed tõuſid kõrgemale. Eemalt waadates paiſtis, nagu oleks ühes ahelikus olewad lennukid tugewa kõidikuga ſeotud üksteiſega, nii ühtlaſed olid kõik liigutuſed ja pöörded. Suur must lind oli mõne ſekun-

diga ümbritsetud lennukite tihedalt keerlevast parvest. See oli nüüd kummaline eskadrill, mis kihutas edasi mässava mere kohal. Paistis, nagu oleks need wähemad linnud tulnud sõbralikult terwitama suurt musta kotkast. Kuid käsklused? Sealt ei kõlanud wastu hõiskaw tere-tulemast, waid wali sõjahüüd. Lühidalt ja selgelt kõlas kolm korda raadiokäsklus:

„Musta lennuki juhile! Teie olete ära tuntud ja tabatud. Wõtke ajawiitmata kurss maandumissillale nr. 5. Seal tuleb teil põiklematalt maanduda ja alistuda. Igasugune wastuhakkamine tähendab teie täielikku häwingut. Ameerika Ühendriikide õhueskaadri ülemjuhataja admiral Sinclair."

Mustalt lennukilt ei järgnenud ühtegi wastust. Paistis, nagu ei oleks seal kunuldki käsklust. Rahulikult jatkas must lennuk oma teed, nagu ei olekski olnud neid sadasid lennukeid, mis teda ümbritsesid tigeda parwena. Mõne hetke pärast kõlasid uued salajased käsklused. Lendaw parw muutis ruttu oma kuju. Tiheda linikuna liikusid lennukid musta lennuki eel. Näis, et nad tahatwad panna kinni tee, sundida teda maandumа wõi muutma kurssi.

Wõimatu näis olewat sellest linikust pääseda läbi. Musta lennuki edasilend endises suunas pidi tähendama paratamatult kokkupõrget, häwingut mustale lennukile ja mitmele teisele. Läheduses kõlasid pikseraksatused ja meri mässas. Mere kohal ülelwal olid inimesed oma wäikestes metallkarbikestes, nad olid andunud ülemuse käsule ja jälgisid ühtlasi pinewalt wõitluse käiku, mis ennenägematu ja kummaline. Olukord oli kriitiline. Need sajad wäikeste lennukite juhid ei kahelnud, et must lind peab muutma oma kurssi. Lennukite tihe parw ei taganenud tema

eest, waid, teha oſatwaid tiire, ſulges järjeſt rohkem tee igaſt küljeſt. Kuid muſt hiiglane ei mõtelnudki pöörata kõrwale, kuſt tee waba. Ikka lähemale libiſeſid wäikſed lennukid, ilmſe tahtega wägiwaldſelt ſulgeda tee. Hinge kinni pidades oodati ſellepäraſt kokkupõrget. Keegi ei teadnud weel, kellele langeb oſaks ſaatus hukkuda kokkupõrkel.

Musta lennuki kabiinides ei olnud ka enam nii rahulik, kui ſeda wõis arwata wäliſelt. Dr. Morisſon ſeiſis püsti, ta jälgis ſuurima pinewuſega aparaatide oſutite wõnkeid. Tema ees aſetſewad kummaliſed peeglid näitaſid täpſelt lennukite parwe askeldusi.

„Magneediliſed kahurid tegewusſe!“ möirgas dr. Morisſon telefoni.

Järgmiſel hetkel ſündis midagi kummaliſt. Nagu hirmus torm tabas musta lennuki ees askeldawaid lennukeid. Nagu hiiglaſe puhangul kihulaſed, paiskuſid nad laiali. Korratus kaares ja tiireldes langeſid kümned neiſt alla. Suuremal oſal õnnestus aparaate enne wette langemiſt wiia õigeſſe aſendiſſe, kuid üksikud langeſid lainete ſülle. Mustal lennukil oli tee waba ja ta jatkas lendu nagu enne.

Eſialgu näis, nagu oleks wäikſed lennukid löödud, nagu oleks nad loobunud pealetungi katwatſuſeſt, kuid ſee ei olnud nii. Juba kõlas uus ſalajane käſklus:

„Kiirte aparaadid tegewusſe!“

Kohe ſelle järele eraldus ſalgaſt neli lennukit. Naks neiſt läheneſid mustale lennukile külgedelt, üks ülewalt ja üks alt. Kõik toimus waikſelt, ja eemalt näis, et neljal lennukil, mis nüüd lendaſid musta lennuki läheduſes, ei ole ründamiſe katwatſuſt. Kuid hätwitawad kiired, mida keegi ei näinud, wäl-

juſid aparaatideſt ning nende wihkudega puiſtati üle wööras lennuk.

Mööduſid mõned minutid waikſes lendu, ſiis hüüti musta lennuki juhiruumiſt:

„Keſt awaldab purunemiſe tunnuſeid. On kahtlane, kas ta ſuudab panna wastu kuulipilduja tulele. Meie peame ſuurendama kiirust ja jätma maha ſelle karja. Muidu on hädaoht ſuur.“

Dr. Moriſſon kargas iſtmelt püsti, ta hääl kähiſes ja ſilmad wälkuſid, ta karjus telefoni:

„Milleſt on tingitud kesta pehmeks muutumine, kas on kiirtekaitſe rikkis?“

„Kiirtekaitſe töötab korralikult, kuid ameerikalaste kiirte wõime on kolm korda tugewam, kui arwestaſime. Metallkeſt muutub ſilmnähtawalt pudedaks. Kümne minuti päraſt wõib tulla kataſtroof, kui meie kohe ei kaſuta kiiruſe üleolekut.“

Moriſſon karjus wihaſelt:

„Mõtlete põgeneda? Meie wõiſime kaſutada oma ſuuremat kiirust, et ära lõpata Prantſuſe lennuſalga eeſt, mis meid jälgis Pariiſiſt ſaadik, kuid praegu oleks ſee mõttetu. Warem wõi hiljem ründaks meid muud lennukite ſalgad, wõidaks tõõle panna kahurid laewadelt ja meie ei jõuaks ſihile. On ainult üks tee: rahulikult ja plaanikindlalt edaſi kord koostatud plaani järele.“

Waewalt ſai Moriſſon lõpetada ſelle kõne, kui ta iſe ruttas juhiruumi. Ta oli nüüd kui teraswedru, ta liigutuſed olid otſuſtawad ja käſkiwad:

„Ajutiſelt kiirus maksimummini!“ hüüdis ta.

Kohe ſelle järele tundus, nagu oleks aparaati taputatud tugewalt. Kohutawa kiirusega, otſe uskumatult laweerides wäikeſte lennukite parwede wahel, tormas edaſi must lennuk. Mõne ſekundi päraſt oli

terwe parw jäänud maha. Ainult üks suurem Ameerika lennuk näis pea samasuguse kiirusega kihutawat järele mustale lennukile. Üldises ärewuses ei pannud keegi tähele, et see lennuk kandis silmnähtawalt teisi märke ja et lennuki küljel seisis suurte tähtedega „Kotkas".

„Kotka" juhiruumis töötasid pingutatult Helgo Kaljuste ja kapten Torma. Nad jälgisid kogu aeg edasitormawat lennukit ja ainult wahete-wahel tegid nad üksteisele mõne märkuse.

„Seni on meil õnne," tähendas Kaljuste. „Meil ei olnud kuigi raske merel jälgida musta lennukit, ja keegi ei pannud tähele, kui meie „Kotkas" ühines Ameerika lennukite suure eskadrilliga. Nähtawasti on tüübid tõesti wäga sarnased. Ent nüüd on juba tõsiselt raskusi, et mustale järele jõuda."

„Minule on täiesti arusaamata," sõnas Torma, „milleks must lennuk äkki suurendas erakorraliselt kiirust. Mõtleb ta põgeneda, või on ta saanud wiga ja mõtleb nüüd seda kusagil eemal arstida, et siis jatkata lendu?"

Helgo tahtis sõbrale midagi wastata, kuid samal ajal paistis, et must lennuk kiirelt tüürib alla. Ka „Kotkas" hakkas laskuma. Läbi harwemaks jäänud wihmasaju paistis kauguselt, kuis must lennuk laskus merele. Siis näis, nagu oleks temaga juhtunud midagi kummalist. Morissoni lennuk kaswas äkki suuremaks, ta näis nagu katkewat. See kõik kestis aga waid mõne hetke ja tundus pigemini meeltepettusena kui reaalsusena. Järgmisel silmapilgul paistis, et must lennuk kõigub endiselt lainetel. Tugewa lainetuse pärast ei pidanud Torma ja Kaljuste sobiwaks otsekohe maanduda. Nad tegid järsu kurwe ja laskusid allapoole, lähenedes mustale lennukile. Imestushüüd tungis mõlema mehe suust.

kui nad lähenedes nägid, kuis musta lennuki juurest kiirelt kaugenes Ameerika sõjalennuk, mis näis täpselt sarnlewat eskadrillis olewatele suurematele sõjawäelennukitele. Too lennuk tõusis õhku ja wõttis kursi loodesse.

„Mida see tähendab?“ hüüdis kapten Torma.

„See on mõistatus, nagu mingi wiirastus,“ arwas Kaljuste, ja lisas siis natuke mõteldes ligi: „Meie teada pidid kõik Ameerika lennukid, millised palju wäiksema lennukiirusega, jääma maha. Kuidas jõudis see lennuk meist ette?“

„Ja miks ta kaugenes, ootamata teisi?“

Wahepeal oli enamus Ameerika sõjawäelennukitest juba jõudnud järele ja need hakkasid tiireldes laskuma merele. Sikki aga kõlas kohutaw plahwatus, mis paiskas üles kõrge weesamba. Kui weemassid jälle laskusid, ei olnud mustast lennukist järele jälgegi. Lainetel ujus weel waid kergemaid esemeid, mis tuule suunas kiirelt kandusid eemale. Kõigile näis olewat selge, mis oli juhtunud.

Kolme minuti pärast üllatas ärewalt ootawat maailma järgmine raadio:

„Atlandi ookean. Kell 11 Ameerika Ühendriikide lennueskadrill kohtas merel saladuslikku musta lennukit, milles kohe tunti ära sama lennuk, milleşt wälşunud saladuslik jõud tõukas kõwemaks Eiffeli torni Pariişis. Äikesepilwedes tormiše mere kohal hargnes äge wõitlus. Lühikese pingutuse järele oli wõõras lennuk muudetud wõitluswõimetuks. Ta oli sunnitud laskuma merre. Enne kui sõjawäe lennukid said teda täielikult wallutada, lahkid lennukisolijad aparaadi ühes enestega puruks. Kõik häwines hirmsas plahwatuses. Lennukis oli nähtawasti kolm meest, kes kõik hukkusid. Lainetele laiali

paiskunud lennukiosadest ei läinud korda päästa midagi erilist, ja nii ei läinud ka korda selgitada, kust sai tundmatu salapärase hiiglajõu, mille waral ta teotses. Ameerika eskadrilli kaotused on wäikesed. Asusime koduteele. Eskadrilli ülemjuhataja admiral Sinclair."

15.

Ookeani saladused.

Maailm juubeldas ja pidutses. Majast-majja, isegi kõige kaugematesse kolgastesse, lewis imekiirelt teade, et Ameerika lennukid on häwitanud saladusliku musta lennuki. Maailm hingas kergemalt, nüüd ei olnud enam tarwis karta, et kurjategija muudab äkki ja ootamatult põrmuks terwed linnad ja asulad, wõi häwitab inimesi ning waraside.

Atlandi ookeanil jatkas waikselt lendu läände admiral Sinclairi lennu eskadrill. Lennukite üleluge-misel selgus, et puudub 10 lennukit, millised nähtawasti olid hukkunud wõi siis wõitluse ajal eraldunud teistest.

Kui admiral Sinclair läkitas maailma kõmusünnitawa raadiogrammi, oli „Kotkas" juba eemaldunud Ameerika lennukite eskadrillist ja jatkas suurima kiirusega lendu loodesse, sinna, kuhu kadus wõõras lennuk, mida Torma ja Kaljuste nägid äkki tekkiwat musta lennuki läheduses. Helgo luges kaks korda Ameerika admirali raadiogrammi ja tähendas siis:

„Mulle näib, et nii lihtne ja selge see asi küll ei ole. Sinclairil ei ole nähtawasti aimugi kummalisest wõõrast lennukist."

„Kindlasti mitte," tähendas Torma. „Ka mina ei suuda uskuda, nagu oleks Morisson end koos len-

nukiga hukutanud, ent ma ei ole seni suutnud vajada ühtegi teist rohkem tõenäolikku hüpoteesi."

„Minu arvates on kõigele sellele vaid üks seletus."

„Ja milline?" küsis Torma.

„Dr. Morisson ühes oma abilistega kihutasid minema lennukil. Nad on praegu teel New-Yorki ja kogu maailm ei aima, et vaenlane läheneb siiski."

„Sellisel korral pidi ümberistumine toimuma väga kiirelt, ja kust said nad uue lennuki?"

„Ümberistumiseks ei olnudki tarvidust. Must lennuk ajas kesta nagu madu kestavahetel. Ta jättis oma pealmise kesta merele hõljuma, kuna selle all peitus uus lennuk, mis kohe jatkas lendu. Tehniliselt ei ole niisugune kesta vahetus teostamatu."

„Ajas kesta!"

„Ma usun küll."

„Selle järele pidi kestavahetamine seisma Morissoni kavas? arvas Torma.

„Kas ta kavas seisis või mitte, kuid näib nii, et dr. Morisson jättis omale igaks juhumiseks tagavaraks niisuguse võimaluse. See oli mõeldud vaft viimaseks abinõuks, millega vaenlast ekfiteele viia ja ma arvan, et plaan õnnestus hästi."

Kapten Torma mõtles natuke ja sõnas siis:

„Tõepooleft, see hüpotees näib olukorrale väga sobivat, kuid absoluutselt kindel ei või olla."

„Jseenesest mõista, ja sellepärast jääb meile vaid üks võimalus: jatkata lendu. Meie peame, maksku mis maksab, järele jõudma tollele lennukile ja selgitama saladuse, meie peame maailma aegsasti hoiatama, kui selgub, et see tõepooleft on Morissoni lennuk."

Kapten Torma nõustus niisuguse lahendusega ja „Kotkas" jatkas lendu. Kaljuste ja Torma said

wäga hästi aru, et Morissoni lennuki tabamine piirita weewälja kohal ei ole kerge. Tema lennukiirus wõis olla suurem, kui seda suutis arendada „Kotkas“ ja samal ajal ei olnud wähematki aimu, millise kursi wõttis wõõras lennuk. Ta wõis siirduda põhja poole, kuid samal ajal wõis ta kalduda ka rohkem lõunasse. Kaljuste ja Torma valisid mõnesugustel kaalutlustel wahelmise kursi, kuna see paistis kõige tõenäolisemana.

Ilmastik oli wahepeal muutunud suurepäraseks. „Kotkas“ aina neelas kilomeetreid. Hoolsast waatlemisest hoolimata aga ei märganud Kaljuste ja Torma jälgegi wõõrast lennukist. Mööduvad tunnid täis ärewat ootust ja põnewaid otsinguid. Siis nägi kapten Torma wilunud silm kauguses tumedat täppi. See oli lennuk. Wõõras lennuk näis liikuwat aeglasemalt kui „Kotkas“, sellepärast wähenes kiirelt wahemaa. Peagi oli „Kotkas“ wõõrast lennukist weel waid mõni sada meetrit eemal.

Sellises kauguses otsustasid Kaljuste ja Torma mõni aeg jälgida wõõrast lennukit. Tõenäolikult oli see sama lennuk, mis eemaldunud nuusta lennuki juurest mõned tunnid tagasi, kuid sama hästi wõis see olla ka mõni Ameerika sõjalennuk, kes pidas wahiteenistust, wõi oli täitmas mõnd muud ülesannet.

„Kotkas“ lendas wõõra lennuki kõrwal umbes 5 minutit, kuni wõõras lennuk tegi äkilise pöörde. Järgmisel hetkel tabas „Kotkast“ kohutaw tõuge. Tema mõlemad propellerid lendasid killudeks, just kui oleks neid tabanud hiigla löök. Tõuke mõjul tegi „Kotkas“ õhus mitu surmasõlme ja hakkas siis korratuid liigutusi tehes langema.

Katsed lennukit uuesti tasakaalu wiia ei õnnestunud. Silmapilk oli äärmiselt kriitiline, kuid weel

ei olnud mõlemad mehed kaotanud lootust. Tehes üliinimlikke pingutusi katsus Kaljuste tungida raadioaparaadi juurde. See ei olnud mitte tavaline „SOS", mida ta tahtis saata maailma. Ei: hoolimata sellest, et lennuk langes peaaegu kiiruga, lendas välja raadiogramm:

„Kaitske end!... Waenlane ei ole hukkunud, waid jatkab lendu New-Yorgi suunas. Wabaduse-sammas on endiselt hädaohus. Waenlane jõuab..." Rohkem ei saanud Kaljuste enam telegrafeerida, sest lennuk langes ühes lenduritega plartsatades vette. Wööras lennuk aga kaugenes lääne.

Ajakirjanik Jaan Laid istus oma toas kirjutuslaua taga. Ta jalad laua all kõlkusid rütmiliselt, kuna suured silmad näisid wahtiwat jälle kuhugi kaugusesse. Laual lebas kaks kitsast pabeririba. Ühel neist oli raadiogramm, milles admiral Sinclair maailmale kuulutas musta lennuki ja tema kuritegelise juhi hukkumist. Teisel selle wastu seisis salakiri:

„Meie arwamise järele ei ole asi siiski nii selge ja lihtne, kui Sinclair maailmale kuulutab. Meil on seni olnud õnne. Jatkame lendu New-Yorgi suunas. Kaljuste. Tormi."

Laid wõttis laualt mõlemad raadiogrammid ja luges neid uuesti tähelepanelikult. Seegi lugemine ei aidanud asja rohkem selgitada. Pead raputades pani ta raadiogrammid tagasi lauale. Näiliselt olid kapten Tormal ja Kaljustel siiski täpsemad andmed olukorrast, kui Ameerika admiralil ja sellepärast luges Laid tõenäoliseks, et dr. Morisson pole kaugeltki hukkunud, waid jatkab oma tegewust. Igatahes tuli tõsiselt rehkendada selle wõimalusega.

Laid waatles uuesti tema ees laual lebatwat taskurätti. See oli sama taskurätt, mille Morisson oli naha poetanud Nõmvela metsas rüüselemisel Helgo Kalljustega. Taskurätt oli metallist, puhtast palladiumist — walmistatud wäga kunstipäraselt. Laidi mõtteekraanile ilmusid kontrastiselt pikad walged jõmmed, mis pigistasid seda taskurätti. Weel enam: Laidi teratwad silmad olid rätikul atwastanud midagi, mille peale warem keegi ei olnud pööranud tähelepanu. Taskurätikul oli näha pisut tumedam kunstipärane kujutis, mis koosnes jõnnest lossist ja selle taga seistwast metsast. Et jooned oleks selgemad, walmistas Laid kujutisest kaks joonist paberile. Tähelepanelikult waatles ta jooniseid. Samal ajal ta aju tegi suuri pingutusi, tulelades meelde pilti, mis ähmaselt kunagi jäänud ajju. Mälestus wõis kergesti olla petlik, kuid Laid leidis, et kujutis taskurätil oli siiski üllatawalt sarnane mälestisele. Ent kus oli ta näinud niisugust pilti? Oli see tõesti üks neist saartest, milleşt ta madruse põltwes nii mõnigi kord sõitnud mööda?

Laid ei julgenud teha ühtegi kindlamat otsust. Oletuste ahelikust puudus weel mitu lüli ja neid oli tarwis leida kiirelt.

„Kõige pealt Seetwaldi", mõtles Laid.

Ta tegi telefoniteel kindlaks, et Seetwaldi juhataja abi dr. Waaramägi on ratwilas ja on walmis teda wõtma wastu. Mõne minuti pärast kihutas Laid autos Seetwaldi suunas.

Dr. Waaramägi ootas tulijat ratwila wastutõtte ruumis. See oli umbes 40-aastane härra, kes kandis suuri tumedate raamidega prille, mis ta sõbralikule näole andsid õõkulli ilme.

„Millega wõin teid teenida?" sõnas dr. Waaramägi sõbralikult, paludes asjakirjanikku istuda.

Laid haaras taskust bloki ja pliiatsi:

„Soovikſin teha teie aſutuſeſt pikema ülevaate. Uſun, et teil ei ole midagi ſelle vastu. Tohin ma küſida?"

„Palun."

Kiirelt ja tabavalt eſitas Laid küſimuſi. Näis nagu oleks nende tagavara lõppematu. Ta ei jätnud puudutamata ka üksikasju. Dr. Waaramägi vastas põiklematalt, tähendades ainult üksikute küſimuste kohta, et need puudutavad aſutuſe väikeſeid ſaladuſi, milleſt ta ei ſoovi kõneleda. Laid vabandas viiſakalt ning jatkas küſimuste eſitamiſt.

„Nii ſiis, ſee oleks eſialgu kõik," lausus ta viimaks pannes ära bloki. „Kas lubab härra doktor üldiſe pildi ſaamiſeks väikeſe jalutuskäigu ruumides."

Dr. Waaramägi nõustus ning kohe ſuunduti ravila ruumidesſe. Dr. Waaramägi ſammus ees andes üksikasjalikke ſeletuſi. Kummaliſel kombel näiſid niiid Laidi mõtted viibivat koguni mujal. Päälegi ta ei teinud blokki ühtegi tähenduſt.

„On ſee nii, et terve ja hullu inimeſe vahel on võimata vahet teha?" päris ta äkki.

Dr. Waaramägi naeris:

„Ja ſee on vana arvamus ja teatud määral ka õige. On tõesti vaimuhaigeid, kelle kohta eſimeſel pilgul raske ütelda, kas ta on haige või terve. Alles põhjalikum waatlus ja hingeliſte anaüüs lubab teha kindlama otſuſe."

„On teil ſiin niiſuguſeid?"

„On ja õige mitu. Alles neil päevil toodi haiglaſſe dr. Rehtla poeg Tõnis. Kahju ſelleſt noormeheſt!..."

„Mis, doktor Rehtla poeg ſiin!?" hüüdis Laid imeſtamiſt.

„Jah nii see on ja ta peab jääma siia, kuna arstide konsiilium ühel häälel tunnistas ta waimuhaigeks."

„Ja haigus?" jatkas Laid awaldades nähtawat huwi asja wastu.

„Ta põeb eri liiki suurusehulkusi. See awaldub selles, et haige tunneb end wõimelise lahendama keerulisi probleeme. Enamasti on niisugustel haigetel ikka mingi idee fix, mille ümber keerleb haiglane mõttekäik."

„Näiteks?"

„Näiteks," jatkas Waaramägi, „Tõnis Rehtla usub, et ta on leidnud lahenduse Nõlvela katastroofile. Ta teadwat ja tundwat ka seda salapärast isikut, kes läkitas hiljuti ähwarduse maailmale."

„Kas ta nimetab nimesid?"

„Ei, ta waikib kangekaelselt. Ta seletab, et tund ei olla weel tulnud. Enne olla tarwis selgitada üksikasju ja see ongi tunnusmärgiks, et noorelmehel on peas waid idee fix."

„See on ju huwitaw," seletas Laid elawalt. „Tundsin Tõnis Rehtlat wõrdlemisi hästi. On kentsakas mõelda, et ta on waimuhaige. Siiski meeleldi jutlekssin temaga mõne sõna, kui see ei käi teie asutuse reeglite wastu ja ei ole kardetaw hoolealuse."

Dr. Waaramägi mõtles natuke, tähendas siis:

„Usun, et lühikeseks jutlemiseks pole takistusi. Rehtla on oma kambris täiesti üksi. Ta ei ole kellelegi kardetaw. Ma wõimaldan teile köneluse neljasilma all, seni tunnistajate juuresolekul muutuwad niisugused haiged tihti tagasihoidlikuks."

Mõne hetke pärast oli Laid Tõnis Rehtla juures üksikkambris. Dr. Waaramägi lukustas ukse ja eemaldus. Laidi waldas wiiwuks kummaline tunne,

nähes oma ees kahwatut noormeest ja tugewate trellidega warustatud akent. Oli see noormees tõesti hull, või normaalse mõistusega inimene? Kas wõis rajada midagi tema seletustele? Laid surus kiirelt maha need ebameeldiwad kahtlused. Tõnis Rehtla tõusis kähku püsti ja ulatas tulijale sõbralikult käe:

„Teie siin? Kas juhuslikult?"

Tõnis Rehtla rääkis nagu palawikus, wahtides arglikult ukse poole.

„Ei, minu külaskäigul on kindel siht."

„Milline?"

„Tahtsin kõnelda teiega."

„Nii..."

„On see teile wastumeelt?"

„Ei, wastuwõtsa. Miskipärast tunnen, et teie olete ainukene inimene, keda praegu wõin usaldada."

„Püüan olla usalduswäärilise ja wõimalikult aidata ka teid. Miks toodi teid siia?"

„Ma ei ole dr. Rehtla lihane laps. Ma julgesin seda temale ütelda, julgesin aru nõuda oma wanemate üle. Julgesin temale wast weel mõnda muud ütelda, mis on praegu suurimaks saladuseks, ning siis järgnes see..."

„Teie ei ole dr. Rehtla poeg. Aimasin seda, kuid tänini on jäänud mulle mõistatuseks, milleks dr. Rehtlal oli waja tembeldada wõõrast last oma lihaseks pojaks."

„Lihtne põhjus: suur pärandus. Dr. Rehtlal oli wäga rikas onu. See oli kummaline mees. Oma testamendiga pärandas ta kõik waranduse dr. Rehtlale, kuid eritingimusega."

„See oli?"

„Pärandust oli õigus kätte saada alles siis, kui sõimene meessoost järeltulija sai 10-aastaseks. Dr. Rehtla lihane poeg suri 2-aastaselt. Surm jäi

saladuseks. Noor Tõnis Rehtla maeti Tartu Maarja kogudusse kalmistule mõõra nime all. Seal võite näha tema hauda, mida keegi tundmatu laseb hoida hästi korras."

„Ja teid rööviti selleks, et varjata surma."

„Usun, et see oli nii."

„Need on oletused, aga tõendused?"

„Ka neid leidub, kuid nad pole mulle praegu kättesaadavad."

„Need on?"

„Päevapildid."

„Päevapildid?!" Laid muutis äkki tooni. Mõne hetke ta vaikis, ja jatkas siis:

„On neid palju?"

„Päevapilte on kokku 14. Üks neist on tõeliku 2-aastase Tõnis Rehtla päevapilt, tehtud mõni aeg enne surma. Kõik teised päevapildid on tehtud minurst, iga aasta wist üks. Mäletan weel ükskuid wõtteid. Kõige wanem piltidest kujutab mind 2-aastasena. See on teistest päevapiltidest suurem ja näiliselt walmistatud mõne tänawakiirfotograafi poolt."

„Ja pildid?"

„On kõik dr. Rehtla käes. Tean seda kindlasti. Ta kannab neid alati kaasas. Mul ei ole wiimastel aastatel olnud ühtegi wõimalust saada neid oma waldusse."

„Preili Meeli Loide..."

„Ta elab."

„Ma tean seda, ent kus on ta praegu?"

„Raske wastata kindlamalt."

„Aga aimduse?"

„Aimduste järele ta asub Kullisaarel."

„See on?"

„Kuſagil Rootſi rannikul, kuid täpſemat aſukohta ma ei tea."

„Kummaline kokkujuhtumine..." köneles Laid nagu iſeeneſele, kuid päris ſiis uuesti:

„Aga millele põhjenevad need oletuſed? Miks tundſite huvi noore neiu ſaatuſe vastu?"

Tõnis Rehtla ei vastanud ja mõned hetked valitſes ruumis vaikus. Kuuldus luku naginat. Uks pöörati lahti. Laid pigistas Rehtla kätt ja lahkus kiirelt.

Veerand tunni pärast oli Laid jälle oma toas. Uuesti vaatas ta taskurätti ja ſelle kujutiſt. Kõik näis oletuste aheliku nüüd klappivat ſuurepäraſelt. Oli ta tõesti leidnud kõik puuduvad lülid? Kui nii, ſiis ta oli jõudmas mõiſtatuſe lahendamiſele, mis mitu aastat oli ta tähelepanu köitnud. Nüüd oli ſiis kõigepealt tarvis leida ſee ſaladuslik Kullivaar.

*

Meeli Loide istus vaikſelt oma vanglas, mille uksed ja aknad olid kõik lahti, nagu meelitades välja tubaſeſt ſumbunud õhuſt. Kuid, mis mõtet oli minna välja, kui ſeal ſai liikuda vaid natukene neljakandilisel liivaſel platſil? Saatanlik vall ei lubanud astuda ſinna, kus merelained vaibuſid rannikuliival.

Meeli ei võinud kaevata mugavuſte puuduſte üle. Need kolm tuba, mis ſiin kõik nähtavaſti tema tarvitada jäetud, ſiſaldaſid kallihinnaliſt mööblit ja moodſaid ſeadeldiſi. Noor neiu ei oſanud neid alul kaſutadagi, kuid too vana teenija, kes töi toitu, kes koriſtas toad ja hoolitſes kõige eeſt, õpetas teda. Mitte ſõnade, vaid paluvate pilkude ja liigutustega. Meeli teadis, et teenija nimi on Anna.

Selle sõna oli ta kirjutanud paberile ja näidanud Meelile, ja noor neiu taipas kohe, mida see tähendas. Miks ei kõnelenud aga see vana teenija kunagi? Oli tal hirm kõnelda? Valjati teda? Võib olla, kuid Meelil jäi siiski mulje, et Anna ei saagi kõnelda mingi kõne defekti tõttu, kuigi näiliselt tema kuulmine oli väga hea. Imelikul kombel oskas Anna liigutuste ja pilkudega seletada kõike, mis noorel neiul oli hädapärast vaja teada. Meeli teadis, et kui ta oli laskunud tugitoolile, ei tarvitsenud tal kõndida teise tuppa, vaid võis omale lubada mugavat sõitu samal tugitoolil. Tarvitses vaid vajutada nööbile, siis hakkas tool liikuma ja jäi seisma soovitud kohal. Selle sõiduki tüüriminegi ei olnud kuigi kunstlik.

Ent, mis kasu oli kõigist nendest ja teistest tehnilistest imedest, kui Meeli Loide tundis, et ta oli vang. Teadmatus ja õudsed eelaimdused rõhusid ta hinge. Ta oleks valmis olnud põgenema iga hetk, või vähemalt tormama merre ja ujuma nii kaua, kui jõudu jatkub, eemale siit. Kuid see hirmus vall?!

Korduvalt tegi Meeli katset astuda Annaga pikematesse kõnelustesse. Ta esitas Annale palju küsimusi, kuid vastuse asemel luges Meeli vana naisterahva silmist sõnatut palvet, mitte küsida enam. Ja Meeli ei küsinud enam, kuigi ükskõiksusetunne oli kõige piinavam. Peale Anna näis olevat majas veel kaks tõmmut meest, kes jälgisid Annat ja takistasid igat katset tungida teistesse tubadesse. Tundide kaupa vahtis Meeli lahtist merd, mida sillutasid kerged lained. Kuid siingi ei olnud näha midagi. Ainult harva nägi ta kaugel-kaugel helendavat mõne kalastajate purje ja veel kaugemal horisondil liikuvad suitsud kõnelesid laevadest, mis rändasid oma teedel, viies kaasa kaupa ja rahvast. Näis,

nagu lasuks needus sel saarel, nagu ei olekski kellelgi asja siia, nagu ei tahaks keegi läheneda saarele. Isegi õhuwallas ei olnud Meeli näinud noil päewil liiklemas ühtegi lennukit. Ka nende rada käis nähtawasti koguni teisalt. Meeli oli sellest äärmiselt üllatatud, kui ta äkki kuulis lennukimootori tasast põrinat. Ta tundis, kuidas süda hakkas kiirelt tuksuma. Nagu wälgust rabatuna hüppas ta püsti ja ruttas teise akna juurde.

16.

Ameerika president kõneleb.

Pidulikud meeleolud olid haaranud Ühendriikide kodanikke. Oodati põnewusega juubeli pidulikumat hetke — presidendi kõnet ja terwitust kogu Ühendriikide rahwale. Keegi ei wõtnud tõsiselt saladuslikku raadiot, mis saabus enne pidustuste algust, ja kus katkendiliselt teatati, et waenlane läheneb siiski. Seda raadiot peeti pahaks naljaks, mis ei tohtinud rikkuda pidutuju. New Yorgis ja teistes suurlinnades liikusid tänawal, nagu mühawad wood, hiigla rahwamassid, kihutasid edasi-tagasi omnibused ja luksusautod. Taewasse tungiwad 150-ne kordsed pilwelõhkujad, sillad, awalikud ehitused, kõik nad kõnelesid oma kummaliste ja hiilgawate dekoratsioonidega, et Ameerika pühitseb oma wabadusesamba 75 aasta juubelit.

Wabadusesammas ise otse kiirgas mitmesugustes kallistes ehteis, millelt tagasi põrgates päikesekiired tekitasid nõiduslikke walgusejugasid, mängledes pursk-kaewude pisarais ja helkides uuesti wastu weepinnalt.

Wabadusesamba lähedusse lasti wõõraid waid eriliste kutseteaa. Muidu oleks hiigla rahwamassid

tallanud ära samba suurepärase ümbruse ja lilleplatsid. Sellewastu oli aga Hudsoni jõesuu sõna tõsises mõttes paks igasugusest sõidukitest, mis olid suurepäraselt ehitud Ameerika lippudega, ja ristlesid kiirelt siia-sinna. Ja õhuwald samba kohal ning kaugemas ümbruses? See näis eemalt kui kihisew mesilaspere. Igat wärwi ja suuruses lennukid ristlesid üksteise wahel. Tõusid kõrgemale ja laskusid wahel peaaegu weepinnale, just kui putukaparw, kes mängleb päikesekiirtes twee kohal.

Üle kõige selle aga kõlasid hõisked. Kuuldus mängu ja laulu, tungisid kõrgusesse pidu meloodiad.

Ent mitte üksi need miljonid ameeriklased, kes ristlesid wõi sõitsid wabaduse samba läheduses, ei näinud kirewat pilti, waid seda wõis näha ja kuulda terve maailm. Euroopas, Aasias, Aafrikas, Austraalias ja isegi kaugetel ookeani saartel olid tähtsamates keskustes seatud üles eriliſed ekraanid, kus haruldase selgusega kandusid ekraanile pildid selleſt, mis peaaegu samal hetkel sündis Hudsoni jõesuus wabaduse samba ümbruses ja mujal Ameerika tähtsamates keskustes. See oli tõesti Ameerika tehnika suursaawutus. Ameerika kaugelenägemise aparaadid töötasid nii täiuslikult, et nad ei jätnud midagi soowida. Ruum ja aeg olid tõepooleſt wõidetud. Maailm wõis silmade ja kõrwadega kaasa elada suure Ameerika riigi pidupäewa.

Oodati põnewusega presidendi kõnet. See algaski warsti. Kõik sündis täpsetel kellaaegadel, nagu warem wälja kuulutatud. Wabaduse sambast kõlas kummaline signaal. See oli kui sireenide mäng ja laul, nagu sulaw orelimuusika ja nagu naerew ja hüplew klaver wõi kaebaw wiiul korraga. See oli maailma kummalisim signaal, mida eales inimwaim loonud oma muusikaalsete aruete ja tehni-

liſe oskuſega. Wiis maailma parimat heliloojat ühes teiste eriteadlastega olid töötanud terwe aasta, et luua ſelle ſignaali modulatſioonid ja tehniliſed ſeadeldiſed. Heliſignaali järele waikis korraga jutt rahwa ſuurtel kogunispaikadel. Ka need, kes asuſid Waſhingtoni Walgeſt Majaſt eemal kümneid tuhandeid kilomeetreid, nägid, kuis preſident naeratades astus kuldſe mikrofoni ette. Selgelt ja puhtalt kõlaſid ta ſõnad kogu maailmale:

„Kaaskodanikud! Wabal Ameerikal on täna ſuurim pidupäew. 75 aastat on meie wabaduſe ſümbol — wabaduſeſammas — ſeisnud Hudſoni jõe ſuus. Ameerika on jäänud truuks wabaduſe aadetele. Ei üheski maailma riigis ei ole niiwõrt kindlustatud iſiklik wabadus, eraalgatus ja wõimaluſed ſepitſeda omale õnne, kui ſee on Ameerika Ühendriikides. Ainult ajuti on Ameerika ajaloo lehekülgi tumeſtanud majandusliku kriiſi tondid. Suur Ühendriikide rahwas on oma tegewuſe energiaga, oma majanduslikku oskuſega, murdnud kriiſi ja maa wiinud wastu uuele ſeni nägematule õitſengule. Meie ei taha ſegada teiste mandrite asjadeſſe, kuid meie jääme kindlaks wana kuulſa Monroe doktriinile: Ameerika ameeriklaſtele. Ärgu ſegagu teiſed meie asjadeſſe, ſiis wõiwad kõige lojaalſemalt ja kõige ſuurema eduga areneda teiste riikide ſuhted U. S. A.-ga.

Ameerika rahwas armaſtab rahu. Ta ei walmiſtu ſõjale, kuid ta oskab end wäärikalt kaitſa. Meie tehniliſed ſuurſaatwutiſed on eduka kaitſe parimaks pandiks. Neile ſuurſaatwutiſtele pidid jääma alla ka ſelle hullumeelſe püüded, kes tahtis häwitada meie wabaduſe ſammaſt. Ta häwines iſe, kuid meie wabaduſe ſammas ſeiſab endiſelt uhkelt. Wabaduſe kuju tõſtab endiſelt tungia..."

President ei saanud lõpetada lauset, kui sündis midagi kohutavat. Sõnad surid presidendi huulil. Ta nägi, kuis tema ees ekraanil seisew wabadussammas kõikus, kõikus hirmuäratawalt. Siis langes wabaduse kuju kohutawa raginaga alla oma kõrgelt pjedestaalilt, purustades kogu ümbruse. Ent seda ei näinud mitte ükski president. Seda nägid kõik need, kes oma lihase silmaga jälgisid wabadussammast presidendi kõne ajal, nägid sajad miljonid teistel mandritel. Oli hetk hirmsat waikust ja siis kõlas karjatusi kõikjalt, kõlas hirmuhüüdeid, mis samal aja leiastusid tuhandekordselt kogu ilmas.

Waenlane ei olnud siiski häwitatud. Ta elas ja wiis matemaatilise täpsusega täide oma kuratliku plaani. Ent kus asus waenlane? Keegi ei wõinud aimata, et ta risiles nende lennukite hulgas, mis piduliku juhtumise puhul keerlesid wabadusesamba lähikonnas.

Dr. Morisson juhtis seekord ise oma hiigla magneedi tegewust. Wabadusesammas oli wäga kõwasti kinnitatud alusele, tema ümbertõukamine tarwitas wõrdlemisi suurt jõudu. Siin tuli olla erakorraliselt täpne, sest lennuki peal olid kasutada ainult piiratud jõutagawarad.

Mõne hetke naeris Morisson, naeris tigedalt. Ta silus oma pikka habet ja wenitas sõrmi. Ta oli rahul enesega. Wabadusesammas, see ameeriklaste ebajumal, oli tõugatud alusselt. Ja kõige koomilisem oli, et ameeriklased, kes kiitlesid oma tarkuse ja tehnikaga, ei aimanudki, et waenlane liigub nende keskel. Morisson teadis nüüd, et ta oli wõitja, ta oli saawutanud effekti, mida soowis. Nüüd ei huwitanudki teda enam see sammas ja paanikasse sattunud ameeriklaste käratsemine. Ta mõtted wiibisid juba mujal. Käskiwalt hüüdis ta telefoni:

„Koju, suurima kiirusega ja suurimas kõrguses!'

„Kuulen!" kõlas aparaadist vastu.

Järgmisel hetkel tõusis lennuk kiirelt. Peagi ta eraldus teiste lennukite hulgast ja kadus rünkpilvede rägastikku. Samal ajal oli dr. Morisson juba seadnud korda oma väikese kaugelenägemise aparaadi. Kiirelt pööras ta selle nupukesi ning proovis mõõdu skaalasid. Mattklaasile ilmus nagu tume vari. Morisson pööras ikka veel nupukesi ja regulaatoreid. Kiirelt muutus pilt selgemaks. Juba võis näha kaugel merel asetsevat ilusat saart ja selle ümbrust. Kiilmaovereline dr. Morisson aga kargas äkki vihaselt püsti. Mis ta nägi? Seal merel seisis vesilennuk! Tundmatu mees astus praegu üle magneediliise kaitsevalli, mis pidi tagasi tõukama iga sellise katse tegija. Nüüd sammus see mees julgelt maja poole, just sinna, kus olid prl. Meeli Loide toad. Morisson nägi omaks hämmastuseks, kuis Meeli Loide astus välja uksest, kuis ta algul arglikult, pärast julgemalt tõttas vastu mehele. Ja see mees? Jsegi siin väikesel pildil tundis Morisson ta selgesti ära. Morisson oleks võinud wanduda, et see on ajakirjanik Jaan Laid. Nii siis üks neist kardetavatest waenlastest, keda Morisson vihkas juba ammu. Aga kus olid siis Maks ja Leks?

Palavikuliselt pööras Morisson aparaadi regulaatoreid. Endine pilt kadus, ilmus teine. Morisson nägi lossi walvureid Maksi ja Leksi omas walveboas. Nende ees asetses suur ekraan ja sellel liikus ning elas kõik see, mis samal ajal sündis Ameerikas wabaduseSamba ümbruses. Ühe hetkega oli Morissonil selge, mis oli juhtunud. Maks ja Leks olid jälle kord langenud oma uudishimu ohvriks. Nad olid soovinud saada erakorralisele selget pilti

Ameerikast. Nad olid wälja lülitanud wallis akuwate magneetiliste patareide woolu ja seda kasutanud omale Ameerika sündmuste filmi ette toomiseks. See oli kunstmatu. Järsult wajutas Morisson ühele kangile oma kabiinis. Peaaegu samal momendil kõlises 7000 kilomeetrit eemal saare wahitoas läbilõikawalt häirekell. Hirmunud walwurid Maks ja Leks hüppasid oma istmetelt. Dr. Morisson pööras jälle aparaadi rullikuid. Ta nägi ja oli rahuldatud. Ta nägi, kuis maja poole sammuw mees nagu wälgust rabatult kokku langes. Morisson nägi, kuis hirmunud neiu wiidi tagasi tuppa. Rohkem tal ei olnud tarwis waadata. Ta teadis, et asi on jälle õiges roopas. Maks ja Leks teotsesid jälle. Kiirelt, wõimalikult kiirelt soowis ta niiüd tagasi jõuda sinna, kust aparaat manas esile selle pildi. Uued kawatsused ootasid teda.

Tunni aja pärast ilmusid üle kogu maailma ajalehtede eriwäljaanded, mis kõnelesid tuhandetes wariatsioonides hirmsast katastroofist Ameerikas. Kogu maailma raadiod olid palawikuliselt tegewuses, et kirjeldada sündmuse üksikasju ja järeldusi. Kellelgi ei olnud sellepärast aega anda edasi wäikest raadiogrammi ühelt kalapüügi laewalt, mis kõlas järgmiselt:

„Täna kell 17 kuuskus põhjapool Bermudat merre eestlase kapten Torma lennuk. Kapten Torma ja tema kaaslane Kaljuste pääsesid end lennukis oleva kummipaadiga. Mõnetunnilise võitlemise järele lainetel nähti õnneks neid ja toimetati kohe maandumise sillale nr. 10, kust nad esimesel lennukil surnudusid tagasi Euroopasse."

17.

Magneedi lots.

Tugew käänetuul ajas oma ees weemasse, meri sarnles keewale hüglakatlale. Wõidu tormasid lained. Mõned murdusid, pritsides kõrgele wahtu ja weepiisku. Sealsamas aga kihutasid uued ja järjest uued weemassid edasi — teadmata kuhu. Kaugel mässawa mere piiril kerkisid aegajalt üksikud suitsujooned. Seal kihutasid aurikud oma määratud teil. Muidu ei olnud ümbruses näha midagi, peale winklewate weemasside. Ent siiski ei olnud ümbrus päris tühi. 5 meetri sügawusel weepinna all puurris terasnoolena läbi meriwee allweepaat „Ahti". Tema wõimsad masinad töötasid lakkamatult ning ta kurss näis olewat sama kõikumatu, kui neilgi aurikutel, mis seal kaugemal käisid oma rada.

Allweelaew „Ahti" siseruumis oli waid neli hingelist. Helgo Kaljuste, kapten Torma, insener Koduwere ja hundikoer Halli. Kapten Torma ei pööranud silmi kaartidelt ja instrumentidelt. Pea iga sekund pöörasid ta osawad käed mõnd wänta, wajutasid mõnd kangi wõi nuppu. Ja iga wajutise peale hakkasid wastawad mehhanismid kui nõiawäel liikuma.

Kogu aeg näis kapten Torma intensiiwselt imewat oma piipu, kuid suitsu ei ilmunud. Piip oli ju tühi. Suitsetamine wee all oleks riskunud õhku, ent Torma oli kirglik suitsetaja. Ta ei wõinud isegi wee all loobuda piibust.

Helgo Kaljuste ja insener Koduwere olid lähedases elawas westluses.

Allweelaew „Ahti" oli tehnika tippsaawutis. Ta oli ehitatud Ameerika miljardäri Smithi eratellimise

peale. Smith oli ekstsentriline härra ja ihkas oma pingutatva äritegevuse kõrval tugevaid üleelamusi. Õnnetu juhus aga sundis teda allveelaeva juhtes tulema teissugusele arvamisele. Smith ühes oma perekonnaliikmetega oleks kindlasti uppunud Floriida rannikul laeva kokkupõrke tõttu, kui mitte kapten Torma külmaverelisus ja isiklik ohvrimeelsus ei oleks olnud nii piiritult suur. Smith abikaasa, laste ja mehaanikutega päästeti, kuid allveelaev vajus põhja. Õnneks ei olnud meri seal väga sügav. Smithi algatusel tõsteti allveepaat jälle üles ning seati korda. Siljem kinkis Smith paadi tänutäheks oma päästjale Tormale. Viimane kasutas paati ainult harva, kuigi era-allveepaatide sõiduks ei tehtud erilisi takistusi. Nüüd oli kapten Torma tõsiselt rõõmus, et tal oli allveepaat. Ainult niisuguse sõidukiga oli võimalik ette võtta sellist kardetavat retke.

Kapten Torma ei kartnud õnnetust. Allveepaat oli nii ehitatud, et teda võis juhtida ainult üks inimene. Kõik toimus mehaaniliselt. Igaks juhtumiseks pidi teine isik aeg-ajalt kontrollima üksikute mehhanismide töötamist. Selle ülesandega tuli suurepäraselt toime insener Kodumvere, kes väeteenistuse ajal teenis allveelaevas.

Kodumvere oli paarajastki lõpetanud oma järjekordse ringkäigu masinate ruumis ja konstateerinud, et kõik masinad töötasid oivaliselt. Ta astus juhi ruumi ja sõnas seal seisvale Kaljustele ja kapten Tormale:

„Paadiga on asi näiliselt kõigiti korras. Küsimus on vaid selles, kas oleme õigel teel, s. o. kas Kullisaarel tõesti asub dr. Morissoni residents."

„Ma ei taha olla kapten ja olen valmis ära sõõma oma mütsi", tähendas Torma, „kui ma ei tun-

neks selle kujutise järele, mis taskurätil ja mille Laid selgemalt välja joonistanud, Kullisaart ühes tema kummalise kindlusega. Kullisaare nime ja tema lugusid olen kuulnud korduvalt, ainult kahjuks ei taibanud ma warem, et ka Morissonil võib tegemist olla selle saarega.

Minu teadmiste järele Kullasaar asub Stokholmist lõuna pool. Saarel on wist kõigest mõne hektaariline maa-ala, mis pooleskaadik kaetud metsaga. Osa kaldast langeb peadpööritawa järsakuna merre. Läänepoolses osas, nagu ma mäletan, on natukene madalamat ala, kuhu meri ulutanud kokku liiwa.

Umbes 10 aastat tagasi ehitas keegi ettewõtlik rootslane Kullisaarele oma juhtila. See ei olnud küll tawaline kerges stiilis ehitis, waid peaaegu loss, sest hoone oli raudbetoonist ja jättis eemalt waadates kindluse mulje. Saart külastas wähe inimesi, olgu wast, et mõned merehädalised otsisid seal warju. Saare majas elatwatest inimestest ei olnud algul paljut kuulda. Siis ilmus lehis sõnumeid, et Kullisaare lossis kummitab. Majaomanik naisega ja nende teenijad kinnitasid, et nad korduwalt näinud waime, kes teinud kummalisi tempe. Omanik soowis maja müüa. Kuulduse waimudest oli aga levinenud ja keegi ei tahtnud osta. Wiimaks suure otsimise peale oli keegi wälismaalane, kes end nimetas Felixoniks, nõus maksma rahuldawa hinna.

Felixon asus majja elama, kuid mitte alaliseks. Mis sündis edasi Kullisaare majas, selleşt ei olnud paljut kuulda. Kuulduşed waimudeşt kaduşid, kuid ümbruskonna kalurid ja merimehed uşutwad weel tänapäewgi, et see on ebaharilik koht, millele ei taheta läheneda. Uus peremees laskis maja ümber ehitada. See, nagu mulle jutustati, sündinud suure saladuse katte all, kuna ehitajateks olnud peamiselt

waid kaks Felixoni palgalist. Ainult üksikute suuremate küsimuste lahendamiseks toodud kohale eriteadlasi. Majas pidavat olema keskküte, veevärk ja oma elektrijaam, mis andvat tugevat voolu. Väliselt muutus maja ilme sellega, et tema peale tekkis kuuekandiline kõrge torn, mis juba kaugelt paistab laevnikule.

„Nii siis", tähendas Kaljuste, „peame kõigest selleşt järeldama, et Felixon ei ole keegi muu kui dr. Morisson."

„Ma ei kahtle selles pilkugi" lausus Torma teise käega reguleerides masinate käiku ja paadi kursi. „Felixon" on tuletatud nimedest „Felix Morisson".

„Ent kas võime olla kindlad, et Laid suundus Kullisaarele, kas oli temal täpsemaid andmeid selle saare saladuste kohta?" küsis Koduvere.

„Ma usun seda", tähendas Torma. „Tõenäolik, et temal mõningad andmed olid. Laid ei räägi palju, kuid mulle näib, et ta teab Morissonist rohkem kui meie. Mingil põhjusel on ta teda wist juba aastaid jälginud. Ta suundus kontrollima oma andmeid ja langes lõksu".

„Ka mina olen samal arwamisel", tähendas Kaljuste. „Sellepärast peamegi retkega ruttama. Morisson on hoolimata. Ta on halastamatu oma waenlaste suhtes. Wõib olla ongi juba hilja. Wõib olla ei ole ka noort neidu selles kindluses, kuid esialgu ei ole meil ühtegi teist lähtekohta oma tegewuse arendamiseks".

Mehed waikisid mõne hetke, siis pani Torma töole pumbad. Paat kerkis pisut, nii et ta periskoobid ulatusid wälja weest.

„Kurss on täpselt õige," sõnas Torma, waadates ühte periskoopi. „Eemalt paistawad juba Rootsi

ranniku saarte tumedad kogud. Ma arvan, et seal mustendab ka juba Kullisaar.

Helgo Kaljuste ja Koduvere ruttasid teise periskoobi juurde. Eemalt läheneſid tõesti tumedad kogud ja muutusid loojenewa päikese käes ilma selgemaks.

*

Meeli Loide istus Kullisaare kindluse taas. Ta waatles läbi akna wahutatwat merd ja seal eemal liikuwaid sõjalaewu ning lennukeid. See oli esimene kord, kus ta nägi siin läheduses laewu ja lennukeid. Merel käisid nähtawasti mingisuguſed laewastiku harjutuſed. Noor neiu tegi pingutuſi, et selgusele jõuda, kellele kuuluwad laewad. Kauge maa tagant oli palja silmaga raske tunda lippu. Meeli arwas siiski ära tundwat Rootsi riigi lipu. Selleſt järeldas ta, et saar pidi asuma kusagil Rootsi rannikul. Hea meelega oleks Meeli tahtnud nüüd minna wälja, kuid juba mitmendat päewa olid ukſed suletud ja iſegi akendele olid tekkinud trellid. See oli nüüd tõeline wangla, kus ta pidi weetma oma päewi.

Miks lukustati ukſed ja suleti aknad trellidega? Meeli ei teadnud, miks oli see nii. Ta waid aimas, et muudatuſe põhjustas sündmus mõni päew tagaſi. See oli siis, kui Meeli äkki kuulis mootori põrinat. Ta ruttas toaſt wälja ja oli üllatatud: merele oli laskunud lennuk ning eemalt sammus maja poole keegi noormees. Ainult hetke sai Meeli näha tulija nägu. Ta ei olnud päris kindel, kas ta tundis teda wõi mitte. Nagu wälguſt rabatult longes siis noormees otſeli. Wahtide tugewad käed kiskuſid Meeli tagaſi oma ruumidesſe. Aknad suleti ja mis wäljas edaſi juhtus, selleſt ei olnud noorel neiul aimugi. Kui järgmisel päewal jälle awati luugid, olid aknad warustatud trellidega ja ukſed suletud. Merel ei olund enam näha lennukit.

Meeli mõtles ikka weel sellele sündmusele. Kas oli see mõni juhuslik kiilaline, kes kogemata sattus saarele? Wõib olla oli juhtunud õnnetus lennukiga ja wööras lendur tuli otsima saarelt abi. Kuid oma südames uskus noor neiu, et noormees ei olnud sugugi juhuslik tulija, et see oli inimene, kes sattunud tema jälile, kuid kelle Morissoni kaaslased kõrwaldasid armutalt. Paar korda katsus Meeli Annalt saada selgust, kuid see waid raputas pead ja waikis.

Weel raskemalt rõhus Meelit teadmatus Kaljuste saatuse üle. Oli Helgo tõesti õhuwõitlusel saanud surma? Wõi oli ta juba teel, et päästa teda?

Et pisutki rahustada end, ruttas noor neiu teise tuppa akna juurde. Ta nägi kaugel saarte piirdel loojenemas päikest. Meri wahutas ja mässas wõrdlemisi tugewa tuule mõjul. Äkki tekkis Meelil tunne, et toas on weel keegi hingeline. Kähku pööras ta end ümber. Tõsi, toas seisis waikselt teenija Anna. Meeli märkas ta silmis täna teistsugust helki, kui kunagi warem, ta arwas kuulwat isegi ohkeid. Wõib olla oli see siiski meelte pettus. Just siis, kui noor neiu tegi katset alustada juttu, muutus wana teenija waade paluwaks. Sõna lausumata ulatas teenija wäikese sedeli ja jäi ootama. Äratundest põksuwa südamega haaras Meeli sedeli ja luges:

„Palun järgnege teenijale.

Dr. Morisson".

Teener tegi peaga liigutuse ja Meeli jammus tema järele. Ta tundis hirmu selle jõleda inimese ees. Kuid ainult nii awanes wõimalus kõneleda tolle inimesega, nii lootis ta wähemalt selgitada mõndagi wõimalust.

Nad jammusid koridorist lifti, mis neid kandis kiirelt kolmandale korrale. Siit wiis wäikene keerd-

trepp torni. Teenija näitas käega Meelile. See oli märgiks, et ta peab üksi üles jammuma. Mõne hetke kahtles noor neiu trepi jalal. Ta süda pekslis hirmsasti. Tal tekkis tung põgeneda kiirelt tagasi liksti. Teenija lähenes temale unesti. Ematikult silitas ta paar korda Meeli juukseid. Meeli nägi nüüd selgesti wana teenija silmis pisaraid. Ja ta näo ilmest luges ta tungiwat palwet täita käsku. Otsustawalt haaras ta trepi käsipuust ja sammus üles.

See oli kuuekandiline tornituba, kuhu Meeli sisse astus. Wäikesest akendest awanes suurepärane waade igasse külge üle lainetawa mere ja saarte. Noorel neiul ei olnud aga aega nautida looduse ilu. Ta seisis silm-silma wastu dr. Morissoniga. Wiisaka kummarduisega näitas Morisson teisel pool lauda olewale pehmele toolile. Noor neiu aga ei istunud kohe, sest ka Morisson seisis püsti. Meeli oli saanud täielikult tagasi oma meelekindluse. Julgelt waatas ta otsa punahabemelisele wõõrale, kelleşt näis hoowatwat julmust ja õudust. Asjata katsus noor neiu tuletada meelde, kus oli näinud ta waremalt neid pruune kurje silmi! Kindlasti ta oli neid näinud, aga kus?

„Palun istuda", sõnas Morisson wiisakalt.

„Rõõwlitele ei sobi wiisakus!" sähwas Meeli temale kõrgilt wastu. „Ootan teilt ammu seletust, mida te minust tahate ja millal mõtlete mind wabastada?"

Dr. Morissoni näol mängles pilge. Ta silmad wõtsid aga warsti kurja ilme, ning ta sõnas sõrmi wemitades:

„Ma näen, teie tahate olla endiselt upsakas ja kõrk. Selleşt ei ole mingit kasu. Ütlesin teile juba kord waremalt, milleks teid olen wõtnud oma juur-

de. „Armastan teid ja tahan, et peate saama minu omaks! Ma usun, et see on küllalt selge jutt, mida mees naisele võib rääkida. Mida warem selle mõttega end harjutate, seda parem. Mis Morisson on otsustanud, wiib ta läbi."

„Ei ükalgi." hüüdis Meeli. „Mina ei usu teie võimu suuruse ja wägewuse. Teie olete mõrtsukas, kuid sellejuures suur kelkija!"

See märkus pundutas Morissoni kõige nõrgemast kohast. Ta nägu wõttis õudse ilme, ta silmad kiirgasid kurjakuulutawalt, kuna ta jõrmed krampliikult pekside lauale. Mõne silmapilgu pärast ta sammus läänepoolsele aknale ja wiipas uhkelt käega:

„Näete, preili, sealt läheneb 25 lennukit. See on Rootsi sõjalennukite rühm, mis wõtab osa laewastiku suurmanöövritest. Iiks wajutis nööbile ja terwe lennukite eskadrill sipleb merelaineis. Noor neiu ei saanudki weel wastata. Hetkeks ilmus ta silmi ette abitu laanekotkas, kes selle hirmsa inimese tahtel pidi alla laskuma tema jalge ette. Kas tõesti ta suutis wallutada mõne käewiipega terwet lennukite eskadrilli? Kuid mis ta nägi! Paistis, nagu oleks torm tabanud õhtuses hämaruses edasi ruttawat lennukite eskadrilli. Tehes hirmuäratawaid keerde langesid lennukid. Langemisel tekkisid mõned kokkupõrked, milleşt neli lennukit süttisid põlema, kuna lenduriid katsusid langewarjudega päästa oma elu. Ainult 10 lennukit suutsid enne wettelangemist end jälle õigesse asendisse seada ja lendu jatkata, kuna kõik teised laskusid korratuid liigutusi tehes merre. See oli õudne pilt. Meeli nägi, kuis läheduses asuwad sõjalaewad tõttasid õnnetuseköhale, et päästa õnnetuid. Tardunud silmil waatas ta julma waatemängu ja hüüdis:

„Teie olete mõrtsukas, olete julmim inimene, keda kunagi olen näinud!"

Dr. Morisson ei reageerinud etteheitele. Ta näitas käega lennukite juurde ruttava sõjalaeva suunas ja hüüdis uhkelt:

„Ainult üks väikene vajutus ja see sõjalaev seisab!"

Tõepoolest laev jäi seisma mõne silmapilgu jooksul, kuigi ta masinad näitsid käivat täiel jõul. Laeval oli näha suurt ärevust. Järgmisel silmapilgul võis aga laev jälle edasi sõita. Kuid juba sõnas julm inkvisiitor:

„Ja nüüd langeb see laev minu käsul küljeli!"

Möödusid sekundid ja laev hakkas tõesti vajuma hirmuäratavalt. Laeval näis tekkivat kabuhirm. Rutati päästepaatide juurde. Paljud aga hüppasid jalamaid vette, sest oli oodata laeva vajumist. Siis sai laev tagasi õige asendi, kuid näiliselt oli osa ta ruumest täitunud veega, sest laev istus nüüd sügavamalt vees. Tema ümber sipleşid vees elu ja surmaga õnnetud, kellele uued laevad kiirelt appi tõttasid. Meelile olid need sündmused, mis aset leidsid mõne minuti jooksul, jätnud masendava mulje. Ta ei saanud isegi aru, kuidas ta oli lähenenud dr. Morissonile karjudes täis hirmu ja õudusе tunnet:

„Jumalapärast, palun, jätke see julm vaatemäng!"

Dr. Morisson pöördus ringi ja sõnas siludes habet, võidurõõmsalt.

„Kas hakkate juba tundma mind?!"

Kiirelt taganes noor neiu eemale.

18.

Otsustaw rünnak.

Allweelaew „Ahti" peatus umbes 50 meetrit Kullisaare lossist, seal, kus saare graniidi massiiw laskus peaaegu püstloodis merre. Kullisaare loss oli ühest küljest ehitatud just selle järsaku äärele. Et mitte tähelepanu äratada, ei olnud allweelaewal wäljas ühtegi periskoopi. „Ahtit" warjasid täiesti merelained. Laewa masinad töötasid waikselt, kuid laew ise seisis paigal, kuna siin otsustati korraldada wiimane nõupidamine enne otsustawat rünnakut.

„Meil on teotsemiseks kaks wõimalust," arwas Kaljuste, „Meie wõime korraldada enne luurekäigu ja siis katsuda pääseda lossi. Teine moodus on, kui on wõimalused ligipääsemiseks, otsekohe rünnata lossi. Mina leian, et kiire rünnak on kohasem ja strateegiliselt kasulikum, sest selles peitub ootamatuse moment, mis langeb täielikult meie kasuks. Pikaldastel luurekäikudel wõime end ära anda ja siis muutub kogu meie ettewõte küsitawaks..."

„Kohe rünnata!" hüüdsid Koduwere ja Torma nagu ühest suust ning kapten Torma jatkas:

„Ma arwestasin juba algul sellega, et meie katsume kohe tungida lossi. Ma loodan, et me „Ahtiga" pääseme otse lossi alla."

„Lossi alla!" hüüdsid Kaljuste ja Koduwere imestanult.

„Olen selles kindel," kõneles Torma edasi, „kuigi mu arwamus põhjeneb esialgu waid kummalisel jutustisel. See oli paar aastat tagasi, kui kohtasin Stokholmis ühe wana kalamehe, kes, olles piisut alkoholi mõju all, jutustas mulle oma elu salapära-

sema juhtumuse, milleſt ta, tema oma kinnituse järele, waremalt weel ei olnud kellelegi rääkinud."

„Ja milline see oli?" päris Kaljuste põnewalt.

„Kalamees köneles," tähendas Torma, et Kullisaare loss ei olegi tawaline loss, et seal elawad wanakuradid ise. Lossi alune moodustawat suure sadama, kus ruumi wõiwad leida isegi suured laewad. Siis, kui laewu tahetawat lasta lossisaluesse sadamasse, nihkuwat idapoolseſt küljeſt nagu nõiawäel omalt kohalt päratu suur kaljumürakas. Nii pea kui laewad läbi sõitnud, asetuwad kalju jälle iseeneseſt oma kohale. Ta oli kord hämaral suwiööl ise näinud, kuis kaljumürakas lahknud läbi mootorpaadi. Ta wandus mulle kõigi jumalate nimel, et awaus lossisadamasse asetseb lossi teise akna kohal, mis asub praegu meie wastas."

„See on tõepooleſt kummaline jutustis," arwas Koduwere, „kuid küsimus on, kas ta wastab tõele."

„Seda proowime kohe," tähendas Torma. „Kui awaus olemas, siis peab see moodustama wee all suure kanali ja on waſt ainult 1—2 meetri paksuselt pealt kaetud kaljumürakaga. On awaus küllaldane, sõidame otsekohe lossi sadamasse ja teotseme olude kohaselt."

„See plaan on suurepäraline," arwas Kaljuste, „Kui selline sadam olemas, siis wõib arwata, et losi selleſt küljeſt on kõige wähem kaitstud ja waltwatud, seſt waewalt wõib tekkida kartus, et kellelgi oleks wõimaluſt rünnata lossi wee alt."

„Nii siis edasi!" hüüdis Torma ja wäikese wajutise järele kangile hakkas allweelaew õige pikka ning ettewaatlikult libisema kalju poole. Kõigi kolme mehe tähelepanu oli koondunud aparaatidele, mis automaatselt mõõtsid iga hetke kohta mere sügawuſt ning andsid märku lähenewateſt kaljudeſt.

„Hurraa!“ hüüdis Torma mõne hetke järele, „aparaadid näitavad et veealune kanal on olemas, ufun, et ta on küllaldane „Ahti“ jaoks.“

„Ahti“ libises ettevaatlikult edasi.

„Juba oleme kanalis!“ hüüdis Kaljuste võidurõõmsalt, waadeldes peenetundeliste mõõduaparaatide skaalade köikumisi. Torma nokutas heakskiitvalt peaga. Warsti peatas Torma laeva ning kohe hakkasid tööle pumbad külgtankide tühjendamiseks. „Ahti“ tõusis kiirelt. Juba ulatusid ta periskoopide otsad weest wälja ning need allweeluka silmad konstateerisid, et ümbruses walitses pilkane pimedus. „Ahti“ aga jatkas õige waikselt tõusu. Köik kolm meest laeval ootasid siseruumis suure põnewusega. Juba ulatus laeva tekk weest wälja. Mõne sekundi pärast olid köik kolm meest laeva lael. Ümbruses walitses pilkane pimedus. Ettewaatlikult walgustas Kaljuste wäikese taskulambiga ruumi. See oli tõesti hiigla suur wõlwialune, mis oma äärtel asutwate maandumissildade ja trepipidega moodustas köige muinasjutulisema sadama, mis weel kunagi nähtud. Köik kolm meest hüppasid sadamasillale ja sammusid kiirelt ukse poole, mis näis olewat eespool müüri sees.

Ettewaatlikult katsus Kaljuste ukse käepidet. Uks oli suletud. Mõne hetke seisid mehed nõu pidades, siis katsus Kaljuste uuesti ust. Jmet, uks oli nüüd lahti. Helgo awas pikka ukse ja astus kusagile pimedasse ruumi. Kapten Torma ja Koduwere tahtsid temale järgneda, kuid uks wajus kiirelt ise kinni ja nüüd oli teda jälle wõimatu awada.

„See on kummaline!“ sosistas Koduwere. „Uks oli nähtawasti suletud mingi elektrisõul töötawa lukuga. Ent miks ta awanes wiiwuks? Kas ainult selleks, et meist mõnda sisse meelitada, või

olid sellel muud põhjused? Igal juhtumisel tõendab see kummaline nähe, et kusagil juhitakse kas teadlikult või juhuslikult woolu ukse luku mehhanismisse."

Kapten Torma kehitas umbusklikult õlgu. Ta katsus uuesti ust ja oli hämmastunud: Uks oli jälle lahti. Kiirelt libisesid Torma ja Koduwere uksest läbi.

Helgol oli esimesel hetkel selge, et ta oli säpradest lahutatud. Ta ei saanud juurelda, kas see oli sündinud juhuslikult või waenlase plaanikindla teotsemise järeldusel. Nüüd, kus ta juba oli kord selles majas, tuskus teda edasi wõitmata tahe. Ta ei oleks kohkunud millegi eest, teda tiirustas arwamus, et siin lähedal kusagil asub Meeli Loide, keda tema kohus päästa. Walgustades ruumi, leidis Helgo, et see oli waid üks nelinurkne esimumm, kust wiis wälja kaks ust. Kõhklemata walis Helgo parempoolse ukse ja leidis end wähe walgustatud pikas koridoris. Kiirete sammudega tõttas ta edasi. Umbes koridori keskel nägi Helgo lifti. Hetke kahtles ta, kas astuda sinna sisse wõi minna edasi. Siis ta silmas äkki koridoris liikuwat wanemat naisterahwast. Kaljuste ruttas kiirelt selle juure, et takistada häirimise katseid. Wanakene nähtawasti ei mõelnudki sellele. Ta näis wärisewat kõigest kehast, nagu oleks teda wallutanud suur hirm. Ta huuled liikusid, kuid ühtegi häält ei tulnud kuuldawale.

„Kes te olete, mida teete siin?" hüüdis Helgo wanakesele poolsosinal. See aga ei wastanud, waid raputas hirmunult peaga.

„Olete te tumm?" päris Helgo uuesti ägedalt. Wanakene tegi wastuseks uuesti hirmunud liigutusi, kuid Helgo arwas neist wälja lugeda wõitwat, et wana naisterahwas oli tõesti tumm, ent mitte kurt. See oli kummaline!

„Kus on preili Meeli Loide, kus on dr. Morisson?“ hüüdis Kaljuste nüüd juba peaaegu waljult. Helgole näis, et need nimed panid wanakese wõpatama. Ta mõtles pisut ja näitas siis wäriseva käega ülespoole. Ka Helgo waatas wiiwuks ülesse, kuhu wiis lift. Mida tähendas see wiibe. Olid tõesti Meeli ja dr. Morisson seal ülewal. Wõimatu see igatahes ei olnud. Otsustawate liigutustega juhtis Helgo wanakese lifti ja astus ise järele. Wanakene awaldas selle juures waid nõrka wastupanu. Sahinal kerkis tõstetool. Nad peatusid iga korra kohal, kuid wanakene raputas pead ja näitas ikka ülespoole. Helgo nagu kuulis sealt ülewalt ebamääraseid inimhääli...

Torma ja Koduwere waatasid ringi ruumis, kuhu nad olid sattunud. Kaljustest ei olnud enam jälgegi. Wõib olla oli ta tunginud edasi, wõib olla oli temal juba alganud wõitlus waenlastega. Iga hetk oli sellepärast kallis. Pida tormama edasi hea õnne peale.

Torma ja Koduwere walisid pahempoolse ukse. Nad astusid hästiwalgustatud koridori, mis näis olewat inimlage, kuid sealt wiis kahele poole hulk uksi. Ainult mõne sammu said teha Koduwere ja Torma, kui kaks tõmmu meest tormasid nende kallale, lastes kuuldawale kummalisi hääli. Silmapilgu mõõtsid wastased üksteist, siis weeresid neli inimkeha rüsinal põrandale. Otsustaw wõitlus oli alganud.

*

Meeli toetus akna alusele. Ta käed hoidsid krampliſult kinni aknaalusest ning pilk oli pöörduд toa keskele, kus laua taga mornilt ja waikides seisis dr. Morisson. Paistis, et tollel punahabemelisel mehel on midagi kawatsusel. Mõlemad pooled nagu walmistusid wõitluseks. Meeli mõtted töötasid pala-

wikuliselt. Kujutelmad ja wõimalused waheldusid kiirelt. Ta ei teadnud, mida kawatses see julm inimene, millised koledad mõtted wõisid pesituda tolle mehe peaajus, kelle wõim näis olewat tõepoolest kohutawalt suur. Meeli otsis, otsis asjata kaugusest päästjat. Oli hetki, kus ta nii elawalt nägi oma ees Helgo kuju, et juba peaaegu arwas, et see on reaalsus. Kus wiibis Helgo nüüd? Oli ta weel elus?

Noore neiu mõttelõng katkes äkki ja ootamatult. Koletis seal laua taga oli tõusnud püsti ja lähenes temale. Kohkunult põgenes Meeli toa teise külge. Dr. Morisson pöördus ümber ja naeris. See oli kuratlik naer, mis tekitas jubeduse tunde. Hirmunult waatas noor neiu ringi. Ta oli walmis läbi akna hüppama wälja, kui see hirmus inimene kawatseb temale weel rohkem läheneda.

„Mida tahate õieti minust!?" hüüdis Meeli ärewalt.

„Olen teile seda juba ütelnud," oli rahulik wastus.

„See on?"

„See on, et teie saate minu naiseks ja teie ei kahjatse seda."

„Ei iialgi, teie olete koletis, olete mõrtsukas, olete hirmsam inimene, keda maapeal kunagi on nähtud! Teil ei ole südant ega tundeid, on waid hullunud fantaasiat!"

„Tänan nende meelituste eest, kuid sellest ilukõnest pole kasu. Olen teinud otsuseks, et teie saate minu omaks ja seda otsust ei suuda murda keegi. Teie nägite äsja,millise wõimu ma oman ja ma pean uuesti tunnistama, see on ainult üks tillukene osakene minu jõust. Kogu inimkond wäriseb juba nüüd minu ees. Maailma suurimad wõimukandjad ja walitsejad tulewad warsti ja paluwad minul

armu ning halastust. Kogu maailma rahwad uluwad ja wärisewad, kui ma neile ennustan nende häwingut ja kui ma wiin selle täide sekundilise täpsusega. Ärge arwake, et need ajad on kaugel. Need saabuwad lennates. Wõib olla tuleb siis maailma ilusamaid naisi hukkadena põlwitama ja palumа armu mu jalge ees. Ma ei tunne halastust. Ma ei halasta kellegi peale, waid minu plaanide täidewiimine peab toimuma põiklematult. Teid üksi olen ma ära walinud, teie üksi wõite näha koos minuga minu wõimu suurust. Teiega üksi tahan kord jagada maailma walitsemisel wõimu. Mõtelge, kas suudab ükski mees armastada naisele rohkem, kui seda tõotan mina ja kui seda wõin mina?! Tõsi, seda teen ma armastusest. Olen armastanud teid juba aastaid! Mulle näib, et olen armastanud teid juba enne teie sündi! See on saatus. Mõttetu oleks teil wõidelda saatuse wastu. Mida kiiremalt te alistute, seda parem. Mina olen teie saatus..."

Näis, et dr. Morisson rääkis nagu palawikus. Meeli tundis, kuidas ähwardus kaduda piir reaalsuse ja fantaasia wahel. See kõi, mis ta siin nägi, see oli nii ebaharilik, kuulmatu. See inimene ja see ruum? Wõib olla ei wiibinud ta enam maises ilmas. Ta oli wast kusagil teises ilmas, mis oli koledam ja õudsem. Noor neiu nägi, kuidas see mees, kes teda ütles armastawat, kuid teda lakkamatult piinas, uuesti lähenes pikka. Oli see siis armastus? See wõis waid olla wihkamine. Selle mehe pilk oli fanaatiline, wõib olla hüpnotiseeriw. Meeli ei saanud liigutadagi. Ta tundis end wäikese linnukesena, kes ei saa põgeneda mao lähenemisel. Kuid see olukord wältas ainult mõned hetked. Meeli hinge tõusis uuesti üks teine kuju wõimsalt ja tugewalt. See kuju oli selge ja puhas kui kristall. Sellest õhkus ausust, mehisust ja julgust. See kuju

noogutas julgustatwalt. Nagu pühitud oli wõõre hüpnootiline wõim, haihtus kõik hirm tema jäw eest. Meelit haaras uuesti wõitluse hoog. Ta hüüdis käskiwalt:

„Semale minust, röövel!"

Wõõras naeratas kuratlikult ja jatkas lähenemist.

Dr. Morisson oli sulgenud ukse. Seda sai nüüd ilma wõimeta awada weel waid wäljast. Järeljätmatult katsus ta läheneda neiule. Suure osawusega pöikles see eest ära. Jookful kukkusid ümber toolid ja muud esemed. Dr. Morisson ei mõtelnudki jätta metsikut püüdmist. Ta nägu oli nüüd päris kuratlik. Temast lõõmas kirge ja metsikust. Ta hingas kiirelt, ta silmad kiirgasid fosforlises helgis. Noor neiu oli nõrkemas heitlusest. Mööbudes jooksul akna all seistwatest imelikkudest nööpidest wajutas ta ühele nöörile. Kuigi mees näis olewat unustanud kõik muu maailma, siiski see toiming segas tema kawatsusi. Ta jättis hetkeks neiu jälgimise ja wajutas ise uuesti mitu korda nöörile. Meeli hirmuks jatkas ta aga uuesti lähenemist. Noor neiu tegi ringi ümber laua ja wajutas siis uuesti samale nöörile. Kiirelt tõttas Morisson jälle nööri juurde ja tegi sellele mõned wajutused. Morisson teadis, et noore neiu wajutised nöörile lülitasid wälja osa elektri woolust, mille waral töötasid wälisuste mehhanismid. Ta ei aimanud aga seda, et just neid saatuslikke hetki kasutasid tema waenlased, et pääseda lossi all olewast sadamast lossi siseruumidesse.

Pilguks läks dr. Morissonil korda haarata noort neidu käsiwarrest. See oli kramplik pigistus. Piirita hirm waldas Meelit. Wabanenud käega wirutas ta kõigest jõust akna se. Klirinal purunes klaas

ja Meeli tahtis söösta tekkinud avausse. Kuid see oli siiski liig kitsas. See wahejuhtum tekitas wiiwuks segaduſt. Meeli ſai pisut hinge tõnmata, kui dr. Moriſſon askeldas purunenud akna juures. Siis pöördus ta uuesti noore neiu poole ja sulges kõik põgenemise wõimalused. Kaitseks sirutas noor neiu käed wälja, dr. Moriſſon haaras neist kinni kramplikult. Meeli kaitses end kõigest jõust, kuid ta tundis, et ta peab alla jääma selle mehe jõule. Mees tõmbas teda oma poole, hoides kinni käeſt. Meeli nägi lähedalt tema fanaatiliſelt põlewaid silmi ja tundis mehe kuuma hingeõhku... Dr. Moriſſoni parem käsi oli walmis haarama ümber noore neiu piha...

19.

Wõitlus elu ja surma peale.

All tunneli ruumis kees samal ajal äge wõitlus. Koduwere ja Torma märkasid, et wastased on äärmiſelt tugewad. Wõitlus arenes hääletult, kuid igaüks wõtteſt oli märgata, et siin wõideldi elu ja surma peale. Sinure waewaga läks Tormal korda wirutada oma wastaſt selja peale ja panna põlwi ta rinnale. Selge oli, et wastane ei saa nüüd enam tõusta, kuid ta hoidis suure wisadusega kinni Tormaſt. Wiimane ei saanud wabastada ühtegi kätt turſikahoobi andmiseks. Samal ajal oli Koduwere seisukord palju kriitiliſem. Näiliſelt oli tema wastane tugewam. Tal oli korda läinud haarata tugewalt Koduwere ja walmistus nüüd otſustawa lõögi andmiseks. See oleks tähendanud kaotuſt ka Tormale. Sõnapilk laskis Torma oma wastaſe lahti ja wirutas teisele wastasele tugewa hoobi. See komistas ja langes maha. Torma aga ei saanud jälgida enam edaspidiſt wõitluſe arenemiſt, seſt samal

ajal tahas teda tema endise wastase tugew hoop. Pool uimaselt langes ta kokku ja waenlane sööstis tema peale.

*

Waewalt sai peatuda lift keerdtrepi juures, kui Helgo selleşt wälja tormas. Paari hüppega oli ta trepişt üles jooksnud. Energiline liigutusega pööras ta lahti uşse ja seişis keşet tuba. Dr. Morisson ei märganudki kohe Helgot, kuna ta nägu oli pöördud teişale. Seda paremini nägi aga tulişat Meeli. Ta silmad läksid suureks. Ta nagu ei tahtnud uskuda, et see tõesti oli Helgo. Kuid tal ei olnud aega kahelda nägemuse tõelikkuses. Kaljuste tugewad käed olid juba haaranud dr. Morissoni õlast. Ta hüüdis pöörases wihas:

„Mida teed siin, nurjatu!"

Uskumata kurelt pöördus Morisson ümber ja sööstis otsustawalt wastase kallale. Wõitlewad mehed langesid põrandale. Ootamatu waenlase ilmumine oli dr. Morissoni teinud närwiliseks, kuid selleşt hoolimata näitas ta uskumata wişadust ja kärmust wõitluses. Ta keha oli kui terastwedru ja ta käed jagasid osawaid hoope kui rahet. Kuid ka Helgo wõitles erakorralise süidusega. Mõnduşid mõned minutid, enne kui wastane lebas Kaljuste ees põrandal kinni seotult. Nüüd alles tõusis Helgo püsti. Pööraşes harduşes ja pişarsilmil peitis noor neiu oma pea noormehe rinnale. Ainult liibikeseks ajaks kohtaşid nende pilgud. Need olid täis tänu ja õnnetunnet.

„Ma olen päästnud!" soşistas noor neiu palawalt. Helgo ei saanud kõneleda sõnagi. Wõitlus ja Meeli jälleleidmine oli wapustanud sügawasti ta hinge. Ta pilk oli kiindunud mehesse, kes lebas maas. See oli kardetaw wastane ja kunagi ei wõi-

nud teada, mida see kahvatseb või millised kuratlikud jõud päästab walla ühe käeliigutusega.

Just siis, kui Helgo tahtis midagi ütelda Meelile, kõlas tornialuses toas lähildikaw häire kell. Helgo waatas kiirwalt ringi. Ta märkas dr. Morissoni näol erilist närwilist tõnblemist. Mida tähendas see häire? Morisson waikis kangekaelselt. Helgo mõtted töötasid kiirelt. See wõis tähendada waenlase lähenemist, kuid sama hästi wõis tähendada ka Torma ja Koduwere lähenemist. Igal juhtumisel oli kasulik, siin toas mitte sündmuste arengut oodata, waid wastu tormata ohtudele, sest aja kaotus on kõige suurem kaotus.

Helgo surus noore neiu pihku rewolwri ja sõnas:

„Wõta see ja walwa hoolega! Wähema kui liigutuse wõi kahtluse puhul awa tuli, ja ära lase tuppa ühteyi, enne kui sa ei ole weendunud, et ukse taga on sõbrad. Ma pean kiirelt kontrollima, millest oli tingitud häire."

Kaljuste surus noore neiu õrnalt oma rinnale ja tormas uksest wälja. Meeli sulges ukse kahe lukuga ja pööras siis pilgu maaslamaja poole. Morisson oli tugewasti seotud. Ta oli pigistanud silmad kinni ja ei rääkinud sõnakestki. Wõib olla haudus ta kurje plaane. Waatamata sellele, et seisukord oli endiselt kriitiline, tundis noor neiu end nüüd wärskena ja wõitluswõimelisena. Ta ei olnud enam üksi ja abitu. See suur ja wägew mees, kes alles äsja kiitles oma wõimuga, lebas siin kinniseotult, ta oli lihtsas wõitluses alla jäänud teisele mehele. Meeli toetas selja wastu seina. Nii seisis ta peaaegu liikumatult nagu sõdur, kes pandud wahipostile.

Helgo Kaljuste peatus liftiga iga majakorra kohal. Mõne sekundi jooksul weendus ta, et siin wa-

litſes köikjal waikus ja ei olnud näha inimhingegi. Ikka allapoole laskus lift. Nüüd ta peatus pehmelt ja ei langenud enam. Helgo märkas, et see oli maaalune kord. Ta pani lifti aſendisse, et seda keegi teine ei saaks kasutada ja ruttas sinna poole, kust kostis ebamääraseid hääli. Ta saabus wõitluswäljale kõige kriitiliſemal momendil. Koobist pool uimasena mahalangenud Torma ei suutnud enam ajwaldada kuigi tõſist wastupanu. Wastane oli juba sidumas ta käsi. See wastane oli äärmiſelt kärmas, seſt ta märkas Helgo saabumist weel enne, kui Helgo sai end seada wõitluswalmis. Algas uus heitlus. Ei kestnud aga kaua, kui wastane langes ja Helgo ning wahepeal toibunud Torma sidusid ta kinni.

Koduwere ja teine wastane olid weerenud wõitluse hoos koridori pimedasse ossa. Neist ei märganud kumbki, et wõitluse teine osa oli juba otsustatud. Helgo tugewad käed haarasid siin tõmmu wastast. Ta ei oodanud niisuguſt pealetungi ja pidi nüüd kiirelt alistuma kahele mehele. Järgmiste minutite jooksul oli ka teine wastane seotud ja alles nüüd said mehed üksteiſele otsa waadata.

*

Wõitlus oli äge, kuid olukord lahenes soodsamalt, kui seda iganes wõidi ette aimata. Jällenägemise rõõm oli suur. Kapten Torma ja Koduwere terwitasid südamlikult Meeli Loidet ja soowisid õnne pääsemise puhul. Meeli ei kõnelenud palju, ta jurus pääſtjate kätt. Ta oli piiritult õnnelik, kuid soowis wõimalikult kiirelt eemale majast, millega seotud nii palju õudseid mälestusi. See ei olnud aga weel wõimalik. Kõigepealt tuli toimetada wangid kindlasse kohta. Nende jaoks leiti igale eriruum. Enne waadati toad hoolega läbi, et seal ei leiduks seadeldisi, mis wõimaldaksid wabanemise ning siis

kinnitati uuesti kõidikuid. Dr. Morisson oli süwenenud enesesse. Ta wastas küsimustele waid mõne kõrgi lausega, millest paistis, et ta ei mõtlegi weel alistuda. Tõmmud mehed näisid mõlemad olewat tummad.

Kohe selle järele, kui wangid olid paigutatud kindlasse kohta, lepiti kokku, et kapten Torma ühes Meeliga siirduwad allweelaewale. Siin oli noorel neiul wõimalik weidi puhata põrutawatest üleelamustest. Kapten Tormal oli aga waja teha mõningaid ettewalmistusi, et allweelaew „Ahti" wõiks tarbekorral alustada kiirelt ärasõitu. Kaljuste ja Koduwere tahtsid samal ajal lossis korraldada põhjaliku läbiotsimise. Poole tunni pärast otsustati korraldada allweelaewal ühine nõupidamine edaspidise tegewuse kindlaksmääramiseks. Meeli Loide seletuste järele oli selge, et ajakirjanik Laid oli saabunud lossi. Kas ta aga weel oli elus? Ei tohtinud kaotada hetkegi, et teda leida ja päästa, kui see weel wõimalik. Peale selle pidi lossis asuma weel keegi wanem naisteenija Anna, keda Helgo kohtas lossi tungimisel, kuid nüüd oli jäljetult kadunud. Ka teda oli tarwis leida.

Kaljuste ja Koduwere wõtsid otsingutele kaasa „Halli". Hoolega otsisid nad läbi kõik toad, kuid ei leidnud jälgegi otsitawatest. Ruumides ei olnud üldse midagi erilist. Need olid kõik tawalised toad täis mitmekesist ja paiguti luksuslikku mööblit. Kusagil ei olnud ka jälgi laboratooriumist ega masinatest. Aga ometi oli selge, et siin majas kasutati kuratlikke seadeldisi ja et kusagil pidi asuma jõujaam, millest kõiki aparaate toideti energiaga. Torniruumis, kus Meeli jutustuse järele pdid asuma hirmsad mehhanismid, leidusid akende all tõepoolest mingisugused salapärased nööbid, mille otstarwet aga pealiskaudsel waatlemisel oli raske selgi-

tada. Kummaline oli ka, et kusagil ei leidunud raamatuid ega pabereid. Näis, nagu ei oskaks selle lossi elanikud lugeda ega kirjutada. Torniruumis asuwa kirjutuslaua sahtlis leidus waid wäikene kaustik mitmesuguste astronoomiliste arwestustega. Niipalju, kui pealiskaudsel lehitsemisel wõis aru saada oli siia märgitud suuremate meteooride rühmade jooksu teed ja muud andmed.

Kuid weel ei kaotanud Kaljuste ja Koduwere lootust. Uuesti siirdusid nad koera saatel kolmandale korrale, kuna neile näis, et siin peab leiduma weel läbiwaatamata ruume. Nad ei eksinud. Põhjalikul waatlusel leidsid nad teise lifti, mis näis wiiwat seni tundmata ruumidesse. Asuti lifti. Kaljuste ja Koduwere otsustasid alustada otsimist kõige alumistest ruumidest ja siis kord-korralt suunduda ülespoole.

Kui lift wiimaks peatus ja Kaljuste, Koduwere ning Halli sellest wäljusid, leidsid nad end ruumikast koridorist, mis näiliselt asus sügawal maa all. Koridoris ei olnud näha ühtegi ust, ega wähemat jälge seinal, mis oleks wõinud kinnitada warjatud uste olemasolu. Siiski, pahempoolsel seinal umbes poolteise meetri kõrgusel asus wäikene nikeldatud metallratas, milliseid tawaliselt kasutatakse teraskappide awamiseks. Ratta all olew nool näitas ratta pööramise suunda. Halli muutus äkki rahutuks ja haklas nuuskima seina ja pistis siis ägedalt haukuma. Nähtawasti oli loom haistnud midagi.

Mõni hetk waatlesid Kaljuste ja Koduwere küsiwalt Hallit ja kummalist ratast. See wõis olla üsna tawaline ratas, mõne ilmsüüta mehhanismi käsitamiseks. Samal ajal wõis ta panna liikwele ka läheduses asetsewaid kardetawaid jõuaparaate, mis wõisid muutuda äärmiselt hädaohtlikuks. Kal-

juste otsustas siiski ettevaatlikult keerata ratast noole suunas. Waewalt sai Kaljuste pöörata ratast kolm tiiru, kui läheduses kuuldus sahinat. Sääletult avanes seina sees lai metallplaat, mis nähtavasti moodustas ukse. Haukudes tõttas Halli avausesse. Paari hüppega olid ka mõlemad mehed läbistanud avause. Rõõmuhüüie kõlas korraga kolme mehe suust: Kaljuste ja Koduvere seisid silm-silma vastu ajakirjanik Laidiga, kelle ümber hüples rõõmsalt Halli. Nii siis ta ei olnud veel hukutatud, ta oli elus ja terve! Südamlikult raputas Laid päästjate kätt. Ent tänusõnad surid äkki ta huulil. Ta kahvatas ja hüüdis ärevalt:

„Jumalapärast, kiirelt välja, muidu oleme kadunud!" Koduvere ja Kaljuste pöörasid loomusunniliselt pilgud avause poole. Selleks oli aga jäänud veel vaid kitsas pilukene, silmapilguga kadus seegi. Sääletult ja automaatselt oli metallplaat asunud tagasi oma kohale. Rõõmutult toetas Laid seina najale ja sõnas:

„See oli minu süü, et ma jällenägemise hetkel unustasin hädaohu ja ei tormanud kindlustama väljapääsu. Wälisseinas olevat ratast oleks tulnud pöörata tagasi kolm tiiru, siis oleks uks jäänud avatuks. Nüüd on ta aga kinni ja meil ei ole ühtegi võimalust tema avamiseks seestpoolt. Kui ei tule päästjat, siis oleme lootusetult wangis kõik kolm."

20.

Wõidetud wõitjad.

Päästjate saigale oleks küll olnud parem, kui nad oleks jätnud walwama mõne isiku wange. See oli saatuslik eksitus, mis warsti maksis kätte.

Pärka kuid järjekindlalt nihkus lebaw Morisson

seina poole. Ta paljastatud pea otsis suure hoolega midagi põrandal ja kui ta selle leidis, siis pöördus pea sinna kus olid enne jalad. Warsti kuuldus tasast sahinat ja terwe sein tõusis iseenesest üles. Wiiwitamata weeretas dr. Morisson end tekkinud awausest läbi. Jälle kuuldus sahinat ja sein asetus kohale tagasi. Ümbruses walitses pilkane pimedus, kuid dr. Morissoni see ei eksitanud põrmugi. Ta keha rullus edasi kuni hakkas pehmelt weerema alla trepist. Siis ta peatus kusagil. Seotud jalad tõusid mööda seina üles. Üks konts wajutas kontaktile ja ruum siras elektri helgis. See siin ei olnudki nii wäikene ruum, waid, mitmest eriruumist koosnew, suur salajane laboratoorium, kus kõikjal asetsesid igasugused aparaadid ja kolbed.

Otsiwalt waatas dr. Morisson ringi. Warsti ta weeres edasi, kuni jõudis metall nõuni, mis oli täidetud mingi tõrwa taolise wedelikuga. Morisson nägi palju waewa, kuni sai kasta seotud käed tõmmu wedeliku sisse. Natukene aega ta ootas kannatlikult. Wedelik kätel kuiwas ja kattis nüüd neid paksu musta korraga. Suure hoolega hakkas dr. Morisson nühkima nööri ümbert ära musta korda. See õnnestus tal ka warsti. Siis weeres ta jälle edasi kuni jõudis teise nõuni, mis oli täidetud mingi selge wedelikuga. Lõpmata suure ettewaatusega püüdis dr. Morisson kasta käsi ühes nööriga wedeliku sisse. See oli äärmiselt raske ülesanne, mis nõudis suuri kehalisi pingutusi. Lõpuks siiski see õnnestus. Kui Morisson umbes minuti pärast käed wõttis wälja, oli nöör katkenud. Ainult suitsewad otsad andsid tunnistust, et wedelik oli wäga kange. Weel mõni hetk ja Morisson oli täielikult waba. Kiirelt kõrwaldas ta musta olluse kätelt

ja tõttas pilkava naeratus huulil oma aparaatide juurde.

Dr. Morissoni käed wärisesid weel ärewusest, kuid siiski nad pöörasid uskmata kiirelt kaugelenägemise aparaadi rullikuid, wänti ja mikromeetreid. Nagu kinolindil waheldusid mattklaasil imeselged pildid. Morisson nägi kahte kinnisseotud tõmmu meest. Ta kuulm tõmbus natukene kortsu, kuid juba möödusid uued pildid. Näiid ta nägi kolme wangi ja koera ühe asemel. Morisson naeratas pilkawalt. Kuid miks ei näinud ja seda, keda kõige suurema hoolega otsis? Kuhu oli kadunud Meeli Loide? Oli ta juba eemaldunud lossist?

Morisson pööras uuesti aparaadi rullikuid. Mattklaasile ilmus heledalt walgustatud lossiaiune sadam. Siin seisis wööras allweelaew, mille peal askeldas kapten Torma. Näiid teadis Morisson, kust wöörad olid saabunud lossi. Dr. Morisson wenitas oma pahemakäe sõrmi ja naeris tigedalt. Ta tundis et ta on jälle seisukorra peremees. Ta oli täielikult saanud tagasi oma külma rahu.

Kärsitult ootas kapten Torma laewal sõprade ilmumist. Meeli oli laewa ruumis samuti juba rahutu. Kaaslased olid hilinenud üle poole tunni. Kas oli wiimasel silmapilgul juhtunud mingi õnnetus? Kapten Torma tahtis astuda uuesti sadama sillale, et minna waatama, mis lossis juhtunud. Samal hetkel aga tabas teda kusagilt hirmus löök. Ta 'ukkus laewa laele ja kaotas mõistuse.

Kui kapten Torma jälle meelemärkusele tuli, leidis ta end wecalurse paadi masinaruumist tugewalt seotud istme külge. Tema silmi ees rippus paber, millele oli kirjutatud:

„Teie allweepaat on juuvepäraline laew. Kõik masinad ja mehhanismid töötawad imeks-

pandawa töpsusega. Neid saab kärku lasta ning siis jatkub weel wõimalusi põgeneda lacwalt. Kui teie neid ridu loete, siis teadke, et allweepaat on sukeldunud kõige suuremasse sügawusse ja kihutab wee all edasi selle kursi järele, mis saatuse poolt temale määratud. Wõib olla tormab ta kuhugile wastu kaljut, wõib olla kihutab seni edasi, kui masinatel jatkub õli tagawarasid. Kuigi teil korda läheb end wabastada, ei lähe teil kunagi korda weepumpasid panna tööse. Igaks juhtumiseks wõtsin ära päästeaparaadid. Teie ei suuda tõusta enam päewawalgele, waid jääte igaweseks weejumala „Ahti" käsutusse. Sellise karistuse olete ära teeninud, sellepärast, et teie heaks artwasite nii wäga elawalt huwi tunda minu asjade wastu. Loodan, et see tõsiasi teid, kui wilunud meremeest, ei kohuta. Teie wõite pealegi end troostida sellega, et teie sõprade saatus ei ole parem. Kaljuste ja insener Koduwere on ise heaks artwanud minna wanglasse oma sõbra Laidi juurde. Nemad lendawad täpselt kell 12 öösel õhku, sest, kuna nähtawasti Kullisaare lossi wastu tuntakse juba kaugemal huwi, olen otsustanud selle häwitada. Mõne tunni pärast kohawad tema asemel merelained. Preilli Meeli muidugi ei soowi jagada teie saatust ja tuleb koos minuga. Tervitage teises ilmas minu poolt oma kaaslasi.

Dr. Morisson."

Kapten Torma ei kahelnud pilgukski, et see mis kirjutatud, oli tõsi, wähemalt laewa suhtes. Ta kuulis allweelaewa masinate lakkamatut töötamist, ta teadis, et paat tormab edasi wee all suure kiirusega, kuid ilma juhita. Näiliselt oli ta teraskirstus täiesti iseenda ja see asjolu tegi seisukorra eriti jube-

daks. Kapten Torma waatles mööduaparaate. Need olid wördlemisi kaugel, kuid siiski ta wilumud ja teravw silm konstateeris, et „Ahti“ kihutas suurima kiirusega kirdesse. Näiliselt ta summdus edasi pikki vannikut. Kapten Torma teadis, et Rootsi vannikus see osa on täis weealuseid seljandikke ja kaljusid. Iga silmapilk wõis oodata, et „Ahti“ tormates mõne kalju wastu purumeb, hukutades tema juhi.

Seal ta oligi! Helíaparaat konstateeriski juba, et lähenes üks selline kalju. Osuti wõnkus, siis mõne sekundi pärast hakkas ta regulaarselt liikuma kindlatele numbritele. Mööduſid numbrid: 1000 meetrit, 900 meetrit, 700 meetrit jne. „Ahti“ tormas hirmsa kiirusega weealuse kalju poole ja ei olnud mingit wõimalust peatada laewa wõi muuta kurssi. Kapten Torma tegi hiigla pingutusi, et end wabastada. Ta keha wiſkles istmel. Tugewad nöörid soonisid talle jalgadesse ja kätesse, kuid ei annud järele. Ta surus kokku hambad, et mitte oiata walu pärast.

Osuti langes ikka: 500 meetrit, 400 meetrit, 300 meetrit... Hoolimata ärewast ootusest pidi aga kapten Torma äkki jätma mööduſkaala jälgimise, kuna üks teine erakorraline nähe köitis ta tähelepanu: Öltruumi uks awanes pikka ja sealt astus kartliult wälja tundmata wanapoolne naisterahwas, wahtides nutust pumaste silmadega kapten Tormat kui ilmutist. Kapten Torma ei olnud kunagi uskunud merimeeste tondiluguſid, kuid nüüd oli ta kindel, et see siin tema ees ei ole elus inimene, waid wiirastus. See oli wõib olla surm, kes ei läbenud oodata neid mõneſeid sekundeid, mis weel jäänud paadi hukkumiseni. Kui kapten Tormal oleks käed wabad olnud, siis oleks ta haaranud wiirastusel kinni köriſt, kuid nüüd ei saanud ta ju ennast õieti

liigutadagi. Wööras aga lähenes temale kiirelt, tõstes paluwalt käed. Ei, see ei wõinud olla wiirastus, sest tema silmist peegeldus piiritu hirm!

Hetkeks waatas Torma jälle mööduaparaati. Ainult 100 meetrit lahutasid paati weel weealusest kaljust. Silmapilk oli otsustaw. Kapten Torma karjus kõigest kõrist masinate müra sekka:

„Oled sa wiirastus wõi inimene! Alla jalamaid kolmas kang, muidu hukkume järgmisel minutil mõlemad!“

Hetke waatles wööras kahtlewalt ringi. Kuid siis ta nähtawasti taipas. Ta haaras kõigest jõust kangist, mis kandis numbrit 3, ja wajutas selle kahe käega alla. Kapten Torma ohkas kergemalt. „Ahtit“ läbistas hirmus raputus. Ta jooksis weel edasi mõnikümmend meetrit ja näis siis peatuwat, kuna masinad töötasid edasi. Mööduskaala näitas, et „Ahti“ nina oli weel waid 40 meetrit eemal weealusest kaljust.

Wiirastus aga sammus Torma juurde ja asus waikides lahti harutama köidikuid. Torma nägi nüüd, et see oli lahkete näojoontega wanem naisterahwas. Katsed astuda temaga kõnelusse ei annud tulemusi. Wööras wehkles kätega ja näitas oma suu peale. Torma järeldas selleşt, et ta oli tumm. Kuid kes oli see naisterahwas? Millal pääses ta allweelaewale? Oli waid üks oletus. See oli sama tumm teenija, kelleşt Meeli kõneles. Wana inimene oli nähtawasti kasutanud juhust, et põgeneda „Ahtil“ ja see oli temal õnnestunud. See ei olnud siis wiirastus, waid elaw inimene.

Mõne minuti pärast oli kapten Torma waba köidikutest. Ta kargas püsti ja surus tundmatu kätt, kuid tundmatu ei annud aega mateks kõne-

luste katseteks. Üliinimliku jõuga kiskus ta kapten Tormat enesega kaasa ja kapten Torma laskis end edasi talutada, sest ainult nii lootis ta selgitada wõõra soowe.

Nad jõudsid pumba ruumi ja peatusid ühe mehhanismi juures. Wärisewal käel näitas naisterahwas hammasratastele. Tähelepanelikult waatles Torma mehhanismi ja järgmisel hetkel kõlas ta suust imestuse hüüd. Morisson oli wäga osawalt mehhanismi wahele asetanud metalli tüki, mis halwas täielikult pumpade tegewuse.

Mõne minuti pärast töötasid kõik pumbad ja weerand tunni pärast oli „Ahti" tõusnud normaalsesse sügawusse. Öises hämaruses lõikas ta periskoobi ots wahutawaid lainete harju. „Ahti" siirdus suurima kiirusega tagasi Kullisaare poole.

*

Kullisaare lossi maaaluses wanglas tegid kolm meest asjata katseid awada ust, wõi leida ruumist mingit teist wäljapääsu. Seinad olid kõik siledad, ei ust ega akent kusagil.

Ajakirjanik Laid jutustas, et ta on selles ruumis weetnud kolm päewa. Ta oli õieti siin ärganud teadwusele, peale seda hoopi, mis tabas teda lossi esisel platsil. Kaks tõmmu meest tõid temale iga päew toitu, kuid selle juures ei ole jäänud ühtegi wõimalust põgenemiseks. Ukse awamise wiisist selgus waid niipalju, et uks ainult siis jääb awatuks, kui teisel küljel olew ratas pööratakse tagasi. Wähemalt oli tõmmude meeste toimingutest ta saanud sellise mulje.

Samal ajal jutustas Helgo lühidalt wahepeal asetleidnud sündmustest.

„Ma loodan," tähendas ta oma jutustust lõpetades, „et meie seisukord siiski ei ole kõige kriitilisem. Kahtlemata mõtlevad Meeli ja kapten Torma meie äraolekut ja korraldavad otsimise. Siis ei ole võimatu, et pääseme vabadusse."

Waevalt sai Kaljuste lõpetada lause, kui kusagilt kõlas selgelt ja valjult:

„Tähelepanu, tähelepanu, tähelepanu, kolm rüütlit neljajalgse kannupoisiga!"

Ruumisolijatele näis, et hääl tuleb kusagilt seinast, kuid kust nimelt, ei läinud neil korda kindlaks teha. Hääl aga jatkas:

„Siit kõneleb magneetiline lossi peremees dr. Morisson. Mulle on see väga meelitav, et kaks päästjat ise on heaks arvanud lõksu langeda. Nii jääb mul ära hulk muret. Ja teile, minu härrad, seal vanglas, võin teadustada, et ma lahkun lossist mõne minuti pärast. Veerand tunni pärast lendab kogu ehitis ühes teiega õhku. Loodan, et teil võimalus on seda lendu mugavalt kaasa teha. Kõik minud järeldused võite juba teha ise. Pean tõsiselt kahjatsema, et olen sunnitud võtma tarvitusele radikaalsed abinõud. Teie, minu härrad, näitasite tõesti minu asjade vastu juba liig suurt tähelepanu ja kuna minu residents on saanud juba külastuspaigaks, peaks temast lõpulikult loobuma, nii kahju kui mul sellest ka ei ole."

Hääl vaikis ning ruumis oli mõni hetk selle järele absoluutne vaikus.

„Mida see tähendab?" küsis Koduvere üllatatult.

„See tähendab, et dr. Morisson on jälle lossiperemees ja meie kõik oleme tema vangid. Ta on siiski meist kavalam", sõnas Helgo Kaljuste hambaid kokku surudes.

Jah, seisukord oli tõesti selge. Sõnalausumata hakkasid kolm wangi uuesti otsima wäljapääsu, nagu surmalemõistetud, kes wiimse hetkeni ei kaota lootust.

*

Rahutult waatas kapten Torma kella. Kas ta jõuab kohale weel õigel ajal. Ta teadis nüüd, õigemini aimas, mida tundmatu wanainimene soowis. Ja seda soowis ka kapten Tormagi. Weel ei olnud kadunud kõik lootused,et ta jõuab kohale wiimasel silmapilgul ja päästab kolm inimhinge, keda Morisson oli määranud surmale. Nad pidid ju olema lossi mõnes ruumis, see oli päris kindel.

Eemal laetwa kabiinis istus sohwal wanaldane naisterahwas. Ta ei nutnud enam, ta ei ringutanud enam. Wõib olla ei olnud tal enam pisaraid. Ta käed waid wäristesid tasa ja silmis wäljendus hirm.

*

Minutid kadusid, need näisid igawikuna maaaluses wanglas. Kõik kolm meest olid jäänud rahulikuks, kuna polnud lootust leida wäljapääsu. Nende silmist paistis, et igaüks palawikuliselt teotses oma mõtetega. Wõib olla otsisid nad wiimasel silmapilgul wõimalust pääsemiseks. Wõib olla tõusis nende ajus fantastilisi kujutlusi, wõib olla wiibisid nende mõtted sel hetkel omaste ja armsamate juures.

*

Noolena läbistus „Ahti" weemasist. Kapten Torma ei tulnud eemale periskoobi juurest. Ta ei pööranud pilku eemalseiswalt saarelt. See oli Kullikaar. Ühmaselt paistis läbi suwiöö tema mets ja kõrge ehitis. Weel oli kõik endisel kohal, kuid aeg, aeg!!! Seda ei saanud wõita enam tagasi. Saatuslik kellaaeg lähenes. weel oli aega

waid paar minutit, kuid „Ahtit“ lahutas saarest tublisti 2000 meetrit. Päälegi oli paat jõudnud madalamasse weesse, kus ei olnud enam wõimalik sõita nii suure kiirusega. Kapten Torma tundis nüüd, kuis tedagi waldas mingi hullumeelsuse tunne. Oli siis tõesti wõimatu päästa sõpru?

Jah, nii see oli. Kella osuti oli jõudnud kaheteistkümnele. Kapten Torma nägi, kuis Kullisaare hiiglaloss korraga liikus. Nagu kübemekesed paiskusid õhku ehitise kiwid ja betoonosad. Nende wahelt sähwatasid wälgud ja tungis kõrgusesse pakse suitsusambaid. Nähtawasti järgnesid aga järjest uued plahwatused, sest ikka uuesti tõusid muld ja kiwimürakad üles taewa poole, nagu oleks Kullisaare asemel äkki awanenud hiiglawulkaan.

Wiimaks rahunes kõik. „Ahti“ oli ka tõusnud weepinnale. Ta asus üsna Kullisaare juures, kuid imelikul kombel oli ümbrus täiesti muutunud. Ei olnud jälgegi lossist, selle all olewatest kalju järsakutest ja iluasist liiwa rannikust. Tema asemel wahutasid merewood, nagu oleks nad juba ürgaegadest lainetanud samal paigal. Osalt terweks oli jäänud waid saare teises otsas asuw mets.

Kapten Torma nägi wana naisterahwast lähenemas laewa äärele. Ta liigutused olid niisugused, et kapten Torma järeldas neist katset hüpata lainetesse. Ta pidi tarwitama wäewõimu, et päästa seda inimelu. Alles siis kui wanainimene oli kabiini lukustatud ruttas kapten Torma uuesti tagasi laewa laele.

Waikselt wõttis Torma peast mütsi, ta pea langes rinnale. Ta palwetas. Ta ei saanud tagasi hoida üksikuid pisaraid, mis weeresid üle põskede ja kukkusid nühawatesse lainetesse, kus puhkasid sõbrad.

21

Kivi ei jää kivi peale!

Salapärane jõud rippus Damoklese mõõgana tsivilisseeritud maailma kohal. Keegi ei teadnud, millised on ta võimiste piirid. Keegi ei aimanud, kus see jõud asus tegevusse, kuid sajad miljonid uskusid, et ta warsti ennast jälle ilmutab, nõudes uusi ohwreid ning purustades waranduse ja tsivilisatsiooni tähiseid.

Saladuslik jõud teostas selle, mida tema käskija ennustas. Kuid weel enam: ta ilmutas end ka seal, kus teda ei oodatudki. Teade Rootsi sõjalennukite katastroofist ja õnnetusest sõjalaewaga kirjutati kogu maailmas saladusliku jõu arwele. Selles ei wõinud olla kahtlust, sest wõitluses Ameerika sõjalennukitega oli tundmatu ilmutanud samasuguseid uskumata wõimeid, paisates laiali lennukite salku. Ka Kullisaare plahwatus, mis mõne tunni pärast sai teatawaks, arwati ühenduses olewat salapärase jõuga. Ajalehed kinnitasid, et lossi omanik ja kõik lossi elanikud olid hukkunud plahwatusel. Nii ei olnud wõimalik ka nende ülekuulamise teel plahwatuse põhjusi selgitada.

Maailma raadiojaamad töötasid palawikuliselt, paisates iga sekund massidesse uusi erutawaid teateid. Maailma oli haaranud kabuhirm.

Tsirkuleerisid õudsemad jutud ja arwamused. Räägiti, et salapärane isik, kes juhtis jõudu, oli lennanud maakerale kusagilt teisest tundmata maailmast. Ta pidi omama wõrratult parema tehnika ja tema käsutuses pidid olema hiigla-jõuhulgad, mis wõimaldasid temal tõusta maakera walitsejaks.

Genfis istusid koos maailma parimad eritead-

laſed. Siingi läkſid antvamiſed ſalapäraſe jõu iſeloomu üle lahku. Üks oja eriteadlaſi ſeletas kangekaelſelt, et kõik ümbertõukamiſed olid toimetatud mingiſuguſe uue tundmatu lõhkeaine abil. See lõhkeaine pidi juba waremalt olema paigutatud kohale ning plahwatuſe eſilekutſumine wõis toimuda kauguſeſt. Teile waidleſid ägedalt wastu teiſed eriteadlaſed, kes näitaſid, et kuſagil ei ole tundemärke, mis lubakſid oletada lõhkeainete tarwitamiſt. Kuna pealegi keegi ei olnud näinud plahwatuſt. Nende arwates kurjategijad kaſutaſid hiigla magneeti, millega wõis arwaldada mõju juurest kauguſeſt.

Rahwahulgad pilkaſid neid lõputa waieluſi. Maſs ei tahtnud kuulata arutluſi, waid nõudis walitſuſelt kindlamat teotſemiſt. Maſs ähwardas pühkida minema walitſuſed, kes teda ei juutnud küllaldaſelt kaitſta. Ilmuſid petiſed, kes äſſitaſid ja kiskuſid eneſega maſſe. Petiſed olid walmis kaſutama igat wõimaluſt, et nõõrida rahwaſt. Leidus ojawaid kelme, kes jutluſtaſid maailma peatſeſt hukkumiſeſt ja ſoowitaſid loobuda maiſeſt waraſt. Nad leidſid küllalt uskujaid. Kodanikke tõttas üksteiſe wõidu realiſeerima oma wara, et lõbujanualt weeta wiimaſeid päewi, mis jäetud elamiſeks ſelles maiſes ilmas. Ja juſt ſellſel äreiwal ajal kõlas kogu maailmale uus ſalapärane raadioſõnum. Kõlas uuesti kõigis maailma tähtſamates keeltes, kõikjal peaaegu ühel ja ſamal ajal:

„Kõigile, kõigile, kõigile. Kogu maailm teadku, et olen aſunud oma uuſima katſetuſe teoſtamiſele. Öö wastu 13. juulit kella 00.15 ja 00.18 wahel häwineb minu tahtel tekitatud looduskataſtroofis Eeſti wabariigi pealinn. Kitwi ei pea jäämа kitwi peale. Sellele kohale,

kus praegu asub Tallinn, jääb ainult suur kraater, kuhu kohe päraft katastroofi tormavad merelained. Teadku seda kõik ja põgenegu saatuslikust linnast igaüks, kes ei soovi hukkuda katastroofis.

Oma esimese ülesande täitsin täpselt. Need jõud, kes tahtsid mind takistada, naeruvääristasid end. Miski nägi ei suuda ka nüüd takistada minu kavatsuste teostamist. Maailm peab harjuma mõttega, et temal on edaspidi ainult üks valitseja ja see olen mina. Ma ei soovi ohvreid. Sellepäraft valisin oma jõu ilmekseks demonstreerimiseks väiksema riigi pealinna. Usun, et Tallinna hukkumise järele maailm on juba kiips minule alistuma. Ja kui ta seda ei taha, siis muidugi olen sunnitud astuma veel uusi samme. Oma edaspidistest kavatsustest teadustan maailmale kolm tundi päraft seda, kui on hävinenud Tallinn."

See raadio mõjus kõikjal kui piitsahaop. Kogu maailmas tormasid masside mulitsale. Korratutes ridades liiguti valitsuste hoonete juurde. Nõuti ägedalt valitsuse juhtide ilmumist, nõuti kaitset, sest mis täna võis juhtuda Eesti pealinnaga, võis mõne päeva pärast juhtuda iga teise linnaga.

*

Esimesel hetkel, kui Helgo avas silmad, nägi ta pilkases pimeduses vaid kahte heledamat punkti, mis liikusid üsna näo lähedal, kuna samal ajal mingi kare asi libises rütmiliselt üle näo. Loomusunniliselt haaras Helgo sinna poole. Tema käte vahele jäi Halli pea. Trum loom oli hoolega lakkunud ta nägu ja see wist oligi äratanud ta oimetusest, kuhu ta langes kohe, kui hirmus plahvatus paiskas nad õhku. Helgo kallistas healmeelel koera.

Waewaliſelt läks tal korda hankida taskuſt elektrilampi, mille hele walgusjuga wõimaldas uurida aega ja ümbruſt.

Kell nättas juba 1. Ta oli nii ſüs lebanud oimetuſes juba terwe tunni. See oli ikka weel ſama ruum, kus nad wiibiſid plahwatuſe ſilmapilgul, kuid ta oli nähtawasti muutnud oma aſendit. Terwe ümbrus näis pealegi hirmſasti kõikuwat ja kuſagilt nirises aeg-ajalt Helgole kaela ſoolaſt meretwett.

Ent kus olid ſiis kaaslaſed? Taskulambi walguſel nägi Helgo, et nad lebaſid peaaegu üksteiſe otſas ruumi teiſes nurgas, kuhu oli kogunud natukene rohkem wett. Ettewaatlikult roomas Helgo ſinna. Temale järgnes Halli, kes hakkas hoolega lakkuma lamajate nägusid. Helgo haaras lamajate paremad käed. Ta oli õnnelik: nad olid elus. Mõlemil töötas pulſs päris korralikult. Kaljuste niiſutas weega Laidi laupa ning püüdis teha kunſtihingamiſt. Katſed andſid ootamatult ruttu tagajärgi. Laidi löi ſilmad lahti ja päris imeſtanult:

„Kus me oleme?“

„Ikka endiſes kongis.“

„Ons ſee wõimalik?“

„Nii tõesti kui me mõlemad kuuleme ja näeme,“ tähendas Kaljuste. „Wahe on waid ſelles, et enne oli kong müüritud Morisſoni loſſi, nüüd ta höljub wabalt lainetel.“

„See tähendab?“

„See tähendab, et plahwatuſe jõud paiskas meie teraskambri terwelt merre, nüüd liigub ta lainetel nagu laegas Mooſeſega ja teadmata on, kas leidub Warao tüttart, kes meid wälja õngitſeb. Wähemalt nii ſaan ma aru ſeiſukorraſt.“

Laidi ſuu kiskus naerule. Kuigi olukord oli kriitiline, ei puudunud ſel koomiline külg.

Kaotamata hetkegi aſuſid mõlemad mehed kolmanda kaaslaſe äratamiſele. Möödus 10 minutit, kui Koduwere awas ſilmad. Näiliſelt ei olnud ta temal raskemaid wigastuſi. Helgo jättis sõbra Laidi hoolde ja hakkas iſe taskulambiga põhjalikumalt uurima ruumi, ta tahtis kõigepealt selgitada, kuſt imbus ruumi wett.

„Seal ta ongi!“ hüüdis ta lühikeſe waatlemiſe järele. „Meie kummaliſe laeka otſades, peaaegu „laes“ on kaks kitſaſt pragu. Need on meie õhuaugud, mis aga meile warsti mõiwad saada hukatuſeks.“

Helgol oli õigus. Teraskamber oli metalloſadega kinnitatud müüri külge. Plahwatuſe jõud, mis kiskus müüriſt lahti terwe kambri, purustas neiſt kohtadeſt natukene seinu. Nüüd hõljus see kaſt juba kaugel eemal Kulliſaareſt. Igakord, kui lained paiskusid üle kasti, tungis pragudeſt ka natukene wett ruumi. Ja lained, need ei mõelnudki waibuda. Tuul aina tõusis, ajades ees suuri weemasſe. Teraskambrikene kõikus kui pähkli koor, ähwardades iga ſilmapilk täielikult kaduda wee alla.

*

Päikene oli juba kõrgel, kui kapten Torma uuesti peatas allweelaetwa, milleſt ainult periskoobid ulatusid õhuwalda. Korduwalt oma hommikustel sõitudel kapten Torma eemaldus Kulliſaareſt, kuid nagu mingi ſalawõimu sunnil juhtis ta „Ahti“ jälle sinna tagaſi. Juba warajaſeſt hommikuſt töötaſid Kulliſaare juures ameſtiwõimud, kes tuukriite abil katſusid ſelgitada kataſtroofi põhjuſi. Kapten Torma tahtis oodata, kuni need lahkuwad, et ſiis weel kord sõita sinna. Merel möllas torm, mis näis üha tõuſwat. Ümbruſes oli waid näha suure kiirusega edaſitormatwaid laineid. Oli kummaline neid waa-

delda weesiigatwuſeſt, kus walitſes peaaegu rahu. Uuesti mõtles kapten Torma sõpradele ja ta käed tõmbuſid kramplikult ruſikaſse, kuna suu imes intensiiwſelt tühja piipu. Torma tahtis parajasti siirduda kajutisse, et selgusele jõuda, kas tundmata kaaslane on ikka terwise juures, kuid just siis ta silmas eemal tumedat punkti, mis näis lähenewat.

Lainetel hõljuwa terasskambri sisemuses olid wahepeal mööduwad tunnid. Läbi pragude paistis nõrka walgushelki. See oli tunnuseks, et wäljas ammu saabunud päew. Kõik kolm meest olid toibunud. Nad olid rõõmsad, et neil olid lund-kiikmed näiliselt kõik terwed, kuid muret tegi sissetungiw wesi. Ikka rohkem imbus seda ruumi. Katsed pragusid kinni toppida ei õnnestunud, ja kuigi see oleks korda läinud, oleks see wõinud kaasa tuua teise pahe, õhu puuduse.

Wesi tõusis... Nad seisid juba põlwini wees, kuna Halli wingudes otsis pelgupaika woodi ja laua rusudelt, mis enne olnud mööblina ruumis. Äkki hakkas kahelt poolt suure hooga woolama wett ruumi. Nähtawasti oli kast wee sissetungimise tõttu nüüd wajunud juba niiwõrt, et praod ulatusid weepinnani, läheneſid kõige kriitilisemad silmapilgud. Wesi, wesi! Ta aina woolas juurde! Nüüd ulatus ta juba wööni ja Halli oli sunnitud põgenema oma kõrgemast paigast. Ta otsis warju Koduwere juures, kes wõttis sülle wärisewa looma. Ükski ruumisolijatest ei rääkinud sõnagi. Ja mis oleks siin aidanud sõnad, kui ju kõigile oli niigi selge, et kiirelt läheneb aeg, kus nad weel ujudes wõiwad päästa end, ainult mõneks hetkeks, siis on lõpp kõigele!

Nüüd ulatus wesi juba rinnuni. Õnneks oli kasti hõljumine jäänud natukene wähemaks. Helgo ja Koduwere hoidsid kahekesi Hallit, kes miskipärast

oli muutunud wäga rahutuks. Ta haukus ja wingus ning hüppas äkki wette, kus ta ujudes jatkas ägedat haukumist. Peaaegu samal ajal tungis ruumi kusagilt nõrk walguse kiir. Loomusunniliselt waatasid kõik kolm meest üles. Nende pea kohale oli tekkinud pragu, mis järjest laienes. Nad ei uskunud oma silmi. Seal ülewal seisis kapten Torma ja waatas imestanult alla nelja olewuse peale, kes heitlesid surmaga. Rõõmuhüüe tõusis korraga wiiest kõrist.

Mõne sekundiga olid kõik aidatud wälja kummalisest wanglast. Waewalt sai kapten Torma kõige wiimasena hüpata kasti pealt „Ahti" pardale, kui tormi mõjul wastu laewa surutud suur metallkast wajus igawesti lainetesse.

Mõne sõnaga seletas kapten Torma, mis juhtunud. Ta oli hulk aega waadelnud kummalist kasti, mille tuul kandis wastu „Ahti" külge. Ta oli astunud kastile ja kinnitanud kasti pisut laewa külge. Ta oli waadelnud kummalist rattakest kastil, kuid ei suutnud weel otsustada, mis teha, kui kuulis koera haukumist. Miskipärast oli wana merekaru esimesel silmapilgul weendunud, et see oli Halli. Loomusunniliselt pööras ta rattakest kasti peal ja siis awanes uks. Abi tuli wiimasel hetkel.

„Nüüd kiirelt siseruumi!" hüüdis Torma, kui pisut oli waibunud jällenägemise rõõm, „mul on seal weel üks hingeline."

„Kes?" päris Laid ärewalt.

„Nime ei läinud mul korda teada saada, wõib olla õnnestub see teil paremini, kuid mulle näib, et see on üks Morissoni ohwritest."

Laid ei küsinud enam, waid ruttas uskumata kiirelt trepist alla. Kui kolm kaaslast jõudsid temale järele, leidsid nad kajutist kaks õnnelikku hinge, kes

olid unustanud ümbruse. Laid oli leidnud oma ema ja ema oma poja, keda saatus aastate eest lahutas.

Ema silitas oma poja juukseid. Ta silmist weeresid suured pisarad. Ta tegi kogu aeg katseid kõnelda, ta suu liikus, kuid sealt ei tulnud kuuldawale ühtegi arusaadawat häält. Morissoni korralduse ette wõetud wägiwaldne operatsioon oli häwitanud ta kõnewõime. Mõne hetke pärast tungis teadmine selleşt ka Laidi ajju. Ta silmad omandasid äkki kummalise läike ja näisid waatawat kuhugile kaugusse, kuna ta käed pikka tõmbusid rusikasse.

„Emakene, emakene, mis nad on sulle teinud!" hüüdis ta ärewalt. „Nad on riisunud su kõnewõime. Mõrtsukad! Küll tuleb kord nende tund! Kuid nüüd ruttu Tallinna! Ma tunnen wilunud arsti, kes wast suudab kaotada Morissoni kuriteo järeldused."

Anna Laidi näole ilmus rõõmukiir, kuid palgeil weeresid ikka weel pisarad ning ta hallijuukseline pea langes poja tugewate käte wahele. Silmapilk oli liigutaw. Kolme kaaslast oli haaranud hardus. Nad ruttasid wälja kajutist.

„Kiirelt masinate juurde!" käsutas kapten Torma, asudes ise juhi kohale. Ta wilunud käed askeldasid juba mehhanismide kallal, kuna suu imes kirglikult tühja piipu.

22.

Kodu tuuled.

K. linna õhtupoolses osas, eemal teistest maja gruppidest, seisis suur mitmekordne kiwimaja. See oli wana ehitis. Wälimuse järele oli raske otsustada, milleks teda aegade jooksul kasutatud. Maja lage ümbrus ja kastitaoline stiil lubasid oletada, et ta kord on olnud kasarmuks, kuid tillukeste resti-

dega warustatud akende järele wõis sama tõenäoliselt arwata, et siin asus kas wangla wõi mõni ladu. Nüüd kasutati maja, wähemalt osaliselt, elamuks, sest läbi wäikeste akende paistis õitsewaid lilli ja kardina ääri.

Selles majas leidis Meeli Loide end helgel suvipäewal. Ta oli weel täielikult Kullisaare lossis asetleidnud sündmuste ja üleelamiste mõju all. Ta ei arwaldanud wastupanu, kui nad ta lennukist talutasid siia wanglataolisse majja. Kuna seekord ei seotud kinni ta silmi, wõimaldus tal natukene waadelda ümbrust. Mõnesuguste tunnusmärkide järele arwas noor neiu ära tundwat oma asukoha. See oli kindlasti wäljaspool Eesti riigi piire.

Wäsinult langes Meeli toolile. Ta ei tunnud nälga, hoolimata sellest, et ei olnud söönud hulk tunde. Ta silmi ette kerkisid uuesti pildid Kullisaarelt. Nii lootusrikkalt oli see kõik arenenud. Äkki ja ootamatalt oli ta wabanenud, kuid sama äkki jällegi kaotanud wabaduse. Noor neiu ei teadnud öieti, mis oli wiimasel hetkel juhtunud Kullisaare lossis, millised wõitlused seal aset leidnud ja mis olnud nende tagajärjed. Ta istus rahulikult weealuse paadi „Ahti" kajutis, hellitades peatseid äraõidu lootusi, kui korraga sinna tormasid dr. Morisson ja tema abilised. Mõne silmapilgu pärast oli Meeli jälle nende meelewalla all, ehkki ta katsus awaldada wastupanu. Kui lennuk juba keerles ülewal Kullisaare kohal, ta nägi hirmsat plahwatust, mis häwitas lossi.

„Seal ruſude all häwinesid ka kõik teie sõbrad," tähendas Morisson, näidates alla, kus mõne sekundi jooksul lossi asemel kohasid merewood. Siis suundus lennuk sinna, kust taewaserwal oli näha tõuswat koitu.

K. linna üksildases elamus kadusid päevad. Meeli tundis, et ta oli nüüd sõna tõsises mõttes wang. Ta wõis küll awada akna, kuid tihedad restid püsisid omal kohal. Wõis ainult kätt pista restide wahelt wälja ja lasta õhetawale näole puhuda wärsket tuult. Uksed olid alaliselt lukus. Toitu tõi keegi wanaldane naisterahwas tundmatu mehe saatel, kes nähtawasti oli määratud walwuriks. Kumbki neist ei rääkinud sõnagi. Ei olnud kahtlust, et päästjad olid kõik hukkunud. Ainult põgenemine wõis tuua wabaduse, kuid selles suunas otsustas Meeli esialgu teotseda ettewaatlikult, et mitte tekitada kahtlust.

Hing täis piinawaid mõtteid, jalutas Meeli toas edasi-tagasi. Jõudes akna juurde, surus ta oma näo wastu külmi raudu. Nii oli hea ja rahustaw. Eemal kaugel ajas suwituul kergeid laineid lubjasele rannale. Siin nad surid, kuid see ei kohutanud järgmisi, kes ikka uue hooga tormasid sama teed. Need olid kui lõpmatud inimpõlwed, kes tulid üksteise järele. Suudelda oleks Meeli tahtnud laineid, sest nad tulid sealt, kus eemal meretaga asus armas kodumaa. Kuid ta ei saanud seda teha, rauad takistasid. Ta wõis ainult hingata seda tuuleõhku, mis, wõib olla, oli puhunud üle kodumaa nurmede ja niitude. Pisarad tekkisid noore neiu silmi, nad weeresid üle põskede ja niisutasid igiwana aknalauda.

Äkki kuulis Meeli oma seljataga nagu ukse kääksumist ja kellegi sammu. Kähku pööras ta end ümber. Toas seisis dr. Morisson. See oli kummaline, kuidas see inimene ikka tuli salaja, just sel silmapilgul, kui noor neiu teda kõige wähem ootas. Meeli taganes toa wiimasesse otsa. Ta tundis wastikust selle inimese wastu, ta tahtis põgeneda temast wõimalikult eemale, sest oli kindel, et selle mehe tulek ei kuulutanud head.

Dr. Morisson jälgis hoolega noore neiu liigutusi. Nagu tavaliselt, nii ka nüüd tähendas ta rahulikult:

„Preili Loide, ma lootsin, et teie siiski viimaks minutute mõistlikumaks, et saate aru oma seisukorrast ja teete vabatahtlikult selle ainukese valiku, mis teil veel üle jäänud, kuid ma pean tunnistama, teie olete isemeelsem, kui kunagi arvasin. Kuid olgu, ma oskan peagi murda teie viimase vastupanu, teie saate minu omaks."

„Ei kunagi!" hüüdis noor neiu ägedalt. „Ennem abiellun krokodilliga, kui teiesuguse kolettsega! Teie võite oma arvates küll olla vägevo, kuid ma tean, et teie vägevusel on piirid. Kullisaarel oli teie võimsus üsna tühine. Kui teil ei ole kasutada oma kuratlikke aparaate, siis olete päris abitu. Kuid mis me vaidleme niisuguste asjade üle. Ütelge parem kohe ja kiirelt, millised saatanlikud katsetused teid ajasid jälle siia?"

Morisson ei vastanud kohe. Ta nähtavasti sundis end rahule ja ütles siis:

„Mul ei olnudki täna katsus pidada teiega pikemaid läbirääkimisi. Usun, selleks saabub peatselt soodsam aeg. Nüüd võtke ja lugege esialgu seda."

Dr. Morisson võttis taskust kokkupööratud eestikeelse lehe ja ulatas selle noorele neiule. Kõhklemalt võttis see lehe vastu. Ta aimas midagi halba. Ta kahtvatas veel enam, kui ta lehe esimeselt küljelt luges suuri pealkirju:

„Tundmatu kurjategija tahab hävitada Tallinna."

„Milline katastroof tabab meie pealinna?"

„Mida võime teha eneseKaitseks?"

„Kodanikud peavad jääma rahulikuks!"

Nende ja paljude teiste pealkirjade ning alapealkirjade all järgnes kirjutis, mis täitis mitu lehe-

külge. Kirjutise eesotsas oli toodud saladuslikku raadio teksti ning muid üksikasju tema kinnipüüdmisest.

Meeli pea kippus käima ringi hirmust ja õudusest. Tal ei olnud soovi lugeda edasi seda sõnumit. Ta ei saanud mõned hetked sõna suust. Kuid just nende hetkede ajal tundis, kuidas hinges kiirelt toimus sügav muudatus. Hirm, mis äsja sinna asunud, taganes ja andis maad põlgusele ning vihale. Ta ei kartnud enam seda inimest, kes siin tema ees istus. Wastu astuda tahtis ta temale ja kõigile tema hirmsatele kaaslastele. Meeli tundis, et ta peab tegema kõik, mis võimalik, et wältida oma kodumaa pealinnale hirmsat katastroofi. Wõib olla teadis ainult tema üksi, kes oli kurjategija. See pidi aga teatawaks saama kiirelt kogu maailmale. Meeli hääl kõlas niiwõrt läbilõikawalt ja selgelt, et isegi dr. Morissonil läks otsaesine kortsu:

„Ma ootasin teilt midagi sarnast. Teie olete põrgulik saatan ise inimese nahas. Kuid ütelge juba ilma sissejuhatuseta, mida tahate praegu minult?"

„Mitte midagi," oli rahulik wastus. „Tulin waid teile ütlema, et teil saab õnn osaks minuga koos olla selle haruldase sündmuse nautimiseks."

„Hirmutis, niisugune!" karjus Meeli. „Teie arwate, et ma selleest ära ütlen? Ei, ma tulen kaasa. Tulen ka siis, kui teie seda ei tahaks. Ma tahan takistada selle hirmsa teo kordasaatmist. Loodan, et see mul õnnestub!"

Dr. Morisson naeris:

„Kindlasti leidub teil wõimalusi, teie wõite kohe päästa oma kodumaa pealinna, kui seda soovite."

„Ja kuidas?"

„Kui teie wabatahtlikult andute minule, kui

saate minu omaks, siis loobun sellest kavatsusest esialgu."

„Koletis! Ei ialgi!"

„Siis te kahjatsete hiljem!"

„Ei!"

„Nägemiseni!"

Uskumatult kiiresti lahkus Morisson toast ja juba pöörati uks lukku.

Meeli kuulis koridoris kiireid samme. Tüki aja pärast nägi ta dr. Morissoni kaugenemas majast, ilma et ta kordagi oleks tagasi waadanud. Dr. Morisson oli seekord end kõrgimalt üles pidanud kui kunagi waremalt. Meeli ei teadnud, mis see pidi tähendama. Kas oli Morisson oma võimiste peale kindlam kui kunagi waremalt? Meeli kordas weel mõttes sõna-sõnalt juttuajamist. Ta mõtted keerlesid katastroofi ümber, mida Morisson ennustas. Kiirelt tekkisid fantastilised kavatsused ja plaanid, kuid noor neiu märkas kohe, et neil puudus reaalne alus. Ta tormas akna juurde. Siit puhus läbi restide endiselt soe suvituul. Meri oli aga muutunud rahutumaks, nagu oleks ta aimanud tormi. Lained paiskusid wastu kallast. Nende harjad näisid tõuswat ikka kõrgemale, pritsides wahtu. Ka Meeli hinges mässas torm. Agedalt haaras ta kinni akna raudadest ja raputas neid kõigest jõust...

23.

Põgenemine kodudest.

Kümnetes keeltes kanjusid maailma raadiojaamad:

„Kogu Tallinn ewakueeritakse!"

„Nõutakse rahvuswahelist abi!"

„Rahwasteliit on määranud suure tasu saladus-

liku kurjategija tabamiseks, kes hoiab hirmul maailma."

Kõik neile hüüdlausetele järgnevad kirjeldused aga ei suutnud anda ligikaudugi tõetruud pilti sellest, mis sündis neil ärevatel tundidel Tallinnas.

Mitmesaja tuhande elanikuga Eesti pealinn kees ja kääris kui nõiakatel. Kodanikud, kes aastate vältel rahulikult sammunud uulitsail ja heroilise rahuga võtnud wastu mõnegi põrutawa teate, olid täielikult kaotanud pea. Masse oli wallutanud kabuhirm. Uulitsad olid tulwil rahwast, mis lainetas ja sõtkus kui rahutu meri. Waewalt tegi ajalehe auto omale teed läbi inimmassiide. Närtwilised käed ulatusid lehtede järele ja ahned silmad otsisid nende weergudelt asjata midagi lohutawat. Iga wähema kui müra puhul waatas mass arglikult ringi. Pilgud tõusid üles, kus sinetawal wõlwil rahulikult ujusid walged rünkpilwed, samasuguse umbusuga waadeldi tolmust uulitsat, mille all olewad sügatvused wõisid warjata kohutawaid saladusi. Kummalised tunded läbistasid kümnete tuhandete hingi. Rahwale paistis, nagu ei oleks pind jalge all enam kindel, nagu wõiks lõhkeda maa, tekitades hiigelkraateri, milleşt tundmatu kõneles omas ähwarduses. Waimus nägid palju hirmsa müriga kokku langemas maju ja häwinewat kõike, mis sajandite jooksul loonud hoolsad inimkäed.

Kuulutusetahwlid olid täis wõimude korraldusi ja määrusi. Sõjaseaduse karm käsi ähwardas igat, kes ei täitnud korraldusi. Kuid mis aitas see kõik, kui keegi ei uskunud walitsuse rahustawatesse seletustesse? Mis kasu oli raskest karistusest, kui seda polnud wõimalik täide wiia? Summahirm oli tugewam kui kõik muud ähwarduşed.

Asutustes, wabrikutes, kauplustes ja erakonte-

rites, kõikjal oli jooks ja senimägematu närwilisus askeldamine. Päästa, päästa taheti wähemalt osakestki warandust, millega sadadel tuhandetel seotud elamiswõimalused. Maasade hinnad langesid kuulmatult. Neid pakuti poolmuidu, kuid mis mõte oli osta seda, mis niikuinii määratud häwinemisele.

Nagu paanikasse sattunud sõjawägi, nii põgenesid inimesed oma kodudest, jättes maha warandust. Põgenesid raudteel, laewadel, autodel ja lennukitel, rippusid platwormidel, trügisid waguni koridorides, kükitasid waguni katustel ja lebasid laewade kütteruumides.

Ent siiski, kõigist neist weoabinõudest ei jatkunud, et toime tulla niisuguse hiigellõlesandega. Sajad weoautod olid asetsenud ritta, rühkisid pidewa ketina raudteejaamade poole. Ainult meetri kaupa nad pääsesid edasi, kuid tagumised ootasid kannatlikult oma korda. Nad ei teadnudki, et jaamades kõikjugu asjade kuhjumise tõttu juba ammu oli lõpetatud kaami wastuwõtt.

Sadamas wõis lahtise taewa all näha wedelemas kuhjadena igasugust kaupa ja kraami, mis asjatult ootas weoabinõusid. Hoolimatalt tegid rasked weoautod selle keskel omale teed, ajades rataste alla, mis warem oli nii hoitud ja hinnatud.

*

„Wõtke kinni! Wõtke kinni! Lukustage uksed!“ kõlasid läbisegi walvurite ja arstide hüüded.

Tõnis Rehtlal ei olnud aga aega pöörata ümber. Ta tormas edasi piki Seewaldi ranwila koridori. Ta aimas, et samal silmapilgul neli-wiis walwurit ruttasid tema järel. Kuid selles ei olnud suurim hädaoht. Otse Tõnis Rehtla nina ees asus

förwaluksest koridori üks waltwuriteſt ja tahtis tõkestada põgenikku. Õnneks libastus waltwur ja langes põrandale. Tõnis Rehtla hüppas temast üle ja jooksis edasi. Seljataga kuuldus hüüdu ja sajatusi. Kui tal nüüd oleks aega olnud waadata tagasi, ta oleks näinud maas rüselewat inimpundart. Jooksuhoos olid tagumised waltwurid komistanud maaslamaja peale. Kuid juba tõusid esimesed neist ja ruttasid põgenikule järele.

Tõnis Rehtla teadis, et keskmisest suurest uksest wiib lühem koridor hoone tagaküljel asuwasse esikusse. Ta pöördus koridori ja oligi juba esikus. Üks usteſt wiis siit wälja, kaks förwalruumidesse. Ent siit laskus ka trepp keldrikorrale. Järsu liigutusega lükkas Tõnis Rehtla lahti wälisukse. Kuid just samal hetkel muutis ta silmapilkselt oma otsuse. Prahwatades tõmbas ta ukse uuesti kinni ja hüppas kahe hüppega trepist alla. Siin tõttas ta pimedas koridoris käsikaudu edasi.

Juba olid ka waltwurid arsti saatel jõudnud esikusse. Nad olid kuulnud ukse prahwatust ja tormasid wälja, lootes näha põgenikku. Kuid ümbrus oli lage.

Wõib olla oli põgenikul läinud korda end peita hoowi wõi koguni hüpata üle müüri. Waltwurid alustasid ümbruses kohe hoolsat otsimist.

Tõnis Rehtla silmad harjusid warsti pimedusega. Pealegi paistis nõrka walgushelki. Ta jõudis keldrirännakul kohani, kus koridor hargnes kaheks. Otse hargnemiskohal oli poolawatud uks, mis wiis kuhugi förwalruumi, kuid põgenik jättis selle ja tõttas pareмpoolsesse koridori. Ta jõudis trepini, mis wiis tagasi esimesele korrale. Üleval kuuldus hääli. Rehtla peitis end kõhku trepi alla. Elektrilambid koridoris lõid põlema ja mõne hetke pärast

läbistasid koridori laks walwurit. Nad konstateerisid aga warsti, et koridor oli tühi ja samuti ka ruum, kuhu viis lahtine uks. Kas ärewuse või mõnel muul põhjusel keegi ei waadanud trepi alla. Elektrituled kustusid jälle ja Rehtla omas peidukohas oli üksi.

Tõnis Rehtlal oli nüüd piisut aega järele mõtelda, kuidas see kõik oli juhtunud. Ta oli juba ammu haudunud põgenemisplaane. Wälja tahtis ta jelleşt õudseşt ohkkonnaşt. Ent põgenemiswõimalus tuli siis äkki ja ootamatult, ning Rehtla teotses silmapilgu impulsi mõjul.

Juba teist päewa käisid ratwilas palatwikulised askeldused. Seewalt oli otsustatud ewakueerida samuti, kui paljud teised Tallinna asutused. Üks osakond teise järele lahkus kinnistel autodel oma põliseşt asulaşt. Algul kardetawamad haiged ja hiljem ümbrusele wähem ohtlikud wõi täiesti ohuta haiged. Haigemaja juhatus oli niisuguse ewakueerimise järjekorra lugenud kõigiti loomulikuks. Juhatus arwas wähemkardetawate haigetega kergemalt toime tulla, ent asi kujunes teisiti. Suurem osa haigeid ei teadnud, milleks ewakueerimine. Paljudele oleks täiesti lootuseta olnud seda seletada. Kuid oli palju neid, kellele ewakueerimine paistis kahtlasena. Kambrites sääsid öösel rohkem kui muidu fanaatilised silmad. Kuuldus ärewat sosistamist. Kulutulena lewis haigete keskel arwamus, et mingit ewakueerimist ei olegi, et kõik waimuhaiged hukatakse! Ka neis seltskonnaşt kõrwaldatud inimestes ei olnud weel kustunud wõimas eluinstinkt. Palatwikuliselt hauduşid ühiskongides haiged põgenemiseplaane. Sommikul, kui esimeşt jalkonda, kuhu kuulus 15 alaliseks ratwilasse saadetud isikut, nende seas ka Tõnis Rehtla, taheti saata kinniste autode juurde, tuli

see, mida ei teatud oodata. Kohutawa kisaga pistsid neli haiget jooksma, rünnates walwureid. Tekkis üldine segadus, mida Rehtla, olles silmapilgu mõju all, otsustas kasutada. Tal oli esialgu õnne. Ent kui kauaks?

Umbes paaritunnilise ootamise järele jäi ülewal kõik waikseks. Rehtla tuli ettewaatlikult wälja oma peidukohast. Mida teha? Üles minna ta ei söandanud. Ta otsustas esialgu lähema waatluse alla wõtta ruumi, mille uks enne seisis poolatwatud. See oli ka nüüd üsna lahti. Tõnis Rehtla astus üle lävе pilkasesse pimedasse ruumi. Ettewaatlikult tõmbas ta ukse oma järel kinni. Kuuldus luku iseloomulikku klõpsatust. Kui Tõnis Rehtla wuesti ust katsus, oli see suletud. Ta oli nüüd ükskõikne wang mahajäetud Seewaldi keldrites.

*

Päikene kaldus õhtule. Läbi ärewuses askeldawate inimmassside ruttas Anna Laid. Ta oli poeg Jaanile annud lubaduse mitte lahkuda kodust. Ent ta ei suutnud täita seda lubadust. Seletamatu ürgjõud kihutas teda wälja, sundis ruttama Paldiski maanteed mööda Seewaldi poole. See oli emasüda, mis aastaid kannatanud, olnud mures ja lootnud siiski kord jälle leida oma kadunud poega. Wee ikka nii selgelt mäletas Anna Laid seda jaatuslikku päewa, mil ta kaotas teise poja. Ta wiibis kahe lapsega Kuressaare pargis. Poeg Jaan oli siis 4-aastane ja poeg Endel 2-aastane. Nad olid mõlemad waeslapsed, sest isa suri poole aasta eest. Kiirpäewapiltnik oli walmistanud Endelist kaks üleswõtet. Ema waatles neid, kuni laps ise haaras ühe pildi millega askeldas lähedusses ringi. Ainult mõne hetke waatas Anna Laid eemale, kus mingil põhjusel oli kogunud inimsõuk. Kui ema silmad jälle otsisid lapsi,

oli 2-aastane Endel koos pildikesega jälgetult kadunud. Kurbusest murtud emale jäi mälestusena pojast waid üleswõtte teine eksemplar.

Aastaid otsis Anna Laid oma kadunud poega. Poeg Jaan, kes wahepeal sirgus meheks, tegi ka kõik, mis wõimalik, et leida oma wenda, kuid asjata. Nüüd olid aastad juba kudunud rohkelt hõbehalli Anna Laidi juustesse. Ta oli üle elanud kohutawaid sündmusi, pidi nüüd ringi käima keeletuna, kuid ema südames ei olnud kustunud mälestus pojast, ei olnud kadunud weel wiimane lootus. Ta oli walmis ikka jälle otsima poega.

Hetkeks istus Anna Laid teel olewale pingile puhkama jalgu. Ta wõttis käekotist wälja wäikese ajalehe wäljalõike ja luges, kuigi oli rohkem kui 10 korda juba seda kirjutist lugenud. Seal seisis:

„Täna hommikul Seewaldi rawila wiimase osa ewakueerimisel pääses kolm walweall olewat haiget põgenema. Nende hulgas oli ka noor Tõnis Rehtla, kes teatawasti hiljuti tunnistati lootusetult waimuhaigeks. Kõige hoolsama otsimise peale waatamata ei läinud korda põgenikke tabada."

Oli siis mingit wõimalust weel Seewaldist wõi selle ümbrusest leida seda, keda Anna Laid otsis — Tõnis Rehtlat? Lootused olid minimaalsed, kuid emasüda haaras neist kinni. Ta oli kindel, et ta tunneb oma poja, kui seesinane on õige, olgugi et sündmusest oli mõõdunud juba 20 aastat ja poeg oli siis waid kaheaastane.

Anna Laid leidis suurema waevata hoone, kus poeg Jaani seletuse järele pidi asuma waremt Tõnis Rehtla. Hoone esiuks oli suletud. Hoowi jalgwäratt oli lahti, kuid ta tagumine uks oli suletud, ja hoowis ning ümbruses ei olnud näha ühtegi inim-

hinge. Evakueerimine oli teostatud nii põhjalikult, et tarvilikuks ei peetud siia enam jätta isegi valvureid. Mõned silmapilgud seisis Anna Laid trepil. Ta märkas, et üks akendest, mis asetses õige madalal, oli kas meelega või kogemata unustatud natukene lahti. Kuid, mis oli selleşt kasu. Lootusetu ja mõttetu oliks olnud tungida siserummidesse, seşt seal ju ei olnud enam inimhingegi.

Anna Laid tahtis juba sammuda tagasi, et istuda ja mõtelda natukene lähikonnas. Ent äkki ta kuulis läheduseşt inimese kõhatuşt. See näis tulevat hoonest. Nii siis seal oli siiski veel inimesi. Wõib olla isegi!... Anna Laid ei julgenud loota, kuid ta muutis otsekohe oma otsuse. Kerge vaevaga pääsis ta läbi akna siserummi. Ta kõndis läbi hulk tube, milleşt osa oli lukustatud, osa lukustamata. Mahajäänud wähemaväärtusega asjad olid siin segi paisatud ja wedelesid kõikjal, kuid Anna Laid nagu ei pööranud neile tähelepanu. Ta otsis, otsis pinewalt.

Nüüd ta sammus alla keldrikorrale. Pilkane pimedus ei kohutanud teda. Ta liikus kobades edasi, kuni põrkas wastu uşt. Läbi ukşe prao paistis hele walguse joon. Seal pool uşt pidi asuma inimesi!

Tõnis Rehtlal olid kadunud tunnid maa-aluses wanglas. Suure vaevaga läks tal korda leida elektri kontakti. Nüüd oli ruum ammu heledalt walgustatud. Ta oli läbi uurinud ruumi wiimaşe kui urka. See oli awar puhas keldriruum, mida nähtawasti kaşutatud toidutagawarade hoidmiseks. Weel praegugi oli siin mõndagi söögikõlbulikku. Ent see kõik ei teinud Rehtlale rõõmu. Ta oli vang, oli vang selle wähe armastatud asutuse keldriruumis. Oli ükşi ja mahajäetud. Jaanu piinas teda juba kohutawalt ja vee saamiseks ei olnud mingit wäljawaadet. Seişukord ei olnud paranenud, vaid halve-

nemud. Kes teab, kas üldse avaneb võimalust pääseda välja, ja siis hukkub ta ühes kõige sellega. Lahendamata jäävad kõik need probleemid, mille kallal ta aastaid pead murdnud ja mille pärast ta oli võtnud ette põgenemiskatse. Ei, nüüd ei olnud teist valikut. Rehtla oli valmis hüüdma siit ruumist, kui aga läheneb inimesi, kes võiksid avada ust, sest paljaste kätega oli võimata purustada seda.

Võis olla juba õhtu, kui Tõnis Rehtla teraw kõrw kuulis koridoris hüsiwaid sammne. Keegi katsus ust, kuid ei teinud häält. Oli see mõni tark inimene või mõni äsja põgenenud hull, kes, samuti kui tema, Rehtlagi, neis ruumides leidnud ajutist pelgupaika?

„Kui sa inimene oled, ava, uks!" hüüdis Tõnis otsustawalt. Ent ukse tagant ei tulnud wastust. Kuuldus waid ebamääraseid hääli ja koputamist uksele.

Anna Laid katsus ust. Ta kuulis hüüdu, ta oleks tahtnud wastata, kuid ta oli ju keeletu!

„Kui sa inimene oled, siis ava uks! hüüdis Tõnis uuesti. Mööbus mõni silmapilk ja uks avanes tasa. Arglikult nihkus Anna Laid üle lävе heledasti walgustatud ruumi. Tema ees seisis kahwatu noormees, kes küsiwalt, peaaegu hirmunult silmitses tulijat.

Anna Laid lähenes noormehele waikselt, tõstes käed nagu palwes, ja jäi siis mõni samm noormehest eemal seisatama, teadmatuses, mis teha. Ta tahtis hüüda, küsida, seletada, kuid selle asemel tuli kuuldawale waid arusaamatuid häälitsusi.

„Minu nimi on Tõnis Rehtla. Kes olete teie, mida otsite siit?" hüüdis noormees, toibudes kummalise sündmuse esimesest rabawast mõjust. Oma üllatuseks aga nägi Rehtla, et too mustas kleidis naine tormas nüüd käsi wälja sirutades tema poole.

Ta silmist purskas pisaraid. Seletamatu jõuga haaras tulija ümber Rehtla kaela. Noormeest waldas korraga suur hirm. Oli see mõni normaalne inimene, mõni lummutis, wõi koguni mõni ümberhulkuw nõdrameelne? Wõi oli ta tõesti ise hullunud? Oli see siis hullunud inimese nägemus? Kuid igal juhtumisel, tarwis oli kiirelt wabaneda selleſt. Karmide liigutustega wabastas Tõnis Rehtla end kummaliſe wõõra naiſe käte wahelt ja tormas wälja, lükates poolawatud ukſe oma järel kinni...

Tõnis Rehtla tahtis kaſutada maaaluſeſt ruumiſt wäljumiſeks ſama teed, mida mööda ta hommikul oli põgenenud ſiia, kuid ta kuulis äkki ülewal ſamme. Ruttu tõttas ta trepi alla oma endiſesſe peidumrkaſſe. Mõne hetke pärast läks koridor walgeks. Rehtla nägi, kuis kaks tundmata meeſt waatasid otſiwalt ringi ja ſammuſid ſiis ſelle ruumi ukſe juurde, kuhu jäi kummaline wõõras naine. Uks awati. Kuuldus ſajatusi, hüüdeid, jüdantlõhestawat karjatuſt. Kedagi wiidi ruumiſt wälja. Inimkogud kaduſid ja tuli kustutati. Ülewal jäi jälle waikſeks.

Aetud mudishimuſt tõttas Rehtla tagaſi ruumi poole, kus ta weetnud päewa ja kus aſet leidſid kummaliſed ſündmuſed. Uks oli nüüd pärani lahti ja tuba walgustatud, kuid tühi. Oli see tõesti mõni haige, kelle tabaſid ſiit waltwurid? Wõi oli ſee ainult nägemus? Mitte jälgegi ei olnud ſee kummaline inimene jätnud eneſeſt maha. Ent ſiiski! Seal lebas midagi. See oli wäikene naiſterahwa käekott. Tõnis Rehtla tõstis ſelle üles. Kotis leidus taskurätt, mis kandis nimetähti „A.L.“, tilluke ajalehe wäljalõige ja nähtawasti õige wana ülestwõte umbes paariaaſtaſeſt lapſeſt.

Suuril ſilmil wahtis Tõnis Rehtla pilti.

24.

Mõistatuse jälil.

Kapten Torma korteris, Tallinnas Wiru tänawal, istusid waikses ootuses kapten Torma, Helgo Kaljuste ja insener Koduwere.

„See on hirmus," kõneles Torma nagu iseenesele, mõttes juust piibu. „Need sajad tuhanded tahawad kõik põgeneda, kuid kuhu? Ainult pooltel wasi on mujal sugulasi, sõpru, tuttawaid ja ajutisi elamise wõimalusi. Kuid pooled on kui koduta linnud, kes ei tea, kuhu seada oma lendu häwinemisele määratud paigast. Täielik ewakueerimine? Ons see wõimalik? Meie aja moodsaid linnu ei saagi ewakueerida, isegi siis, kui oleks meo wõimalusi."

„Ja haiglad?" tähendas Koduwere.

„Nende saatus on kõige kohutawam," ütles Kaljuste, sammudes awatud akna poole, kust kuuldus masside ebamäärast summat. „Sest lebawad sajad raskelt haiged, kelle transport kardetaw, wõib olla tehnilistel põhjustel peaaegu wõimatu. Kas leidub küllalt ohwrimeelseid arste ja õdesid, kes suudawad jääda kohale? Ja kui see wõimalik, kas suudetakse hoida raskesti haigete eest saladuses seda, mis tulemas? Wõib kujutella, milline kohutaw traagika wallutab haigeid, kui nendeni tungib teadmine, et terwed on põgenenud ja nemad määratud paratamatult hukkumisele, kuigi oli paranemise lootusi!"

Helgo Kaljuste waatas aknast wälja. Wiru tänaw oli tulwil rahwast ning sõidukeist. Suure waewaga kandsid kaks poissi läbi inimmasside suuri plakatit pealkirjaga:

„Neljandik hinnaga müüa suured majad ja plats kõige elawamas ärikwartaalis!"

„See on wõllanali!" hüüdis keegi publiku hul-

gaft ja rahwamaſs naeris. Oli õudne naer, mis kõlas läbi tänawate.

„Kummaline, miks wiibib täna härra Laid?“ arutles taſa kapten Torma, puhkudes õhku ſuitſurõngaid. „Ta oli alati äärmiſelt täpne, kuid täna ta on biſinemud juba üle poole tunni.“

Kapten Torma tõuſis iſtmelt ja tahtis juunduda akna juurde, kuid juſt ſamal hetkel koputati energiliſelt uksele. Enne weel kui Torma ſai hüüda „ſiſſe“, tõugati lahti uks ja löötſutades tormas tuppa ajakirjanik Jaan Laid. Ta ſuured ſilmad kiirgaſid kummaliſelt ning liigutuſis wäljendus ſuur ärewus.

„Ta on jälle kadunud!“ hüüdis Laid, jäädes ſeiſma keſet tuba.

„Kes?“ päriſid hämmaſtunud toaſolijad.

„Minu ema!“

„Teie ema, jälle kadunud? Ons ſee wõimalik? Millal ſee ſündis?“

„Kadunud juba eile õhtuſt ſaadik,“ jatkas Laid, natukene rahunedes. „Ta on õhtul wälja läinud ja jäi kadunuks. Ma otſiſin öö jooksul läbi kogu linna, kuid tagajärjeta.“

„Ja mida arwate kadumiſeſt?“ küſiti läbiſegi.

„Ei ſaa olla kahte arwamiſt,“ ſõnas Laid, pühkides higi. „Dr. Moriſſon on ta teiſt korda wangiſtanud. Nähtawasti ſee kurjategija kardab, et minu ema wõib mõnegi tema ſaladuſe awalikkuſe ette tuua, wõib ſaada mõjuwamaks tunniſtajaks. Ta on ſellepäraſt täie hoolimatuſega körwaldanud tunniſtaja. Jumal teab, on ta weel elus?“

Laid ſurus hambaid kokku, näis, et ema teiſtkordne kaotus oli teda hingeliſelt rängalt puudutanud.

„Laidi ema kadumine, ſee on kõige üllatawam teade, mida praeguſes olukorras kuidagi ei oleks

juutnud oodata," arwas kapten Torma. „Kui kaaluda põhjalikumalt olukorda, siis peab tunnistama, et härra Laidil on õigus: Anna Laidi kadumises on tõenäolikult mängus dr. Morissoni käed. See uus jultunud röövimine on kui waenukinda heitmine meile, on kinnituseks, et dr. Morisson on oma peale täiesti kindel. Ta ei karda, et röövimine wõiks kuidagi atwastada tema asukoha wõi saada ohtlikuks tema plaanidele. Ja Morisson on arwestanud täiesti õieti. Meil ei ole, samuti kui sadadel miljonitel kogu maailmas, ainugi selleks, misfuguste kuratlikkude jõududega Morisson tahab hätwitada Tallinna, ning kuis ta juhib oma õudset toimingut."

„Dr. Morissoni plaanid on teada," jõnas Helgo Kaljuste, jammudes laua poole.

Kuuldus üldist imestushüüdu:

„Do!"

Helgo noogutas peaga jaatawalt. Kapten Torma, Koduwere ja Laid waatasid küsiwalt sõbra otsa. Nad teadsid, et Helgo oli wiimastel päewadel pingutatwalt töötanud saladuse selgitamisel. Kaaslastele ta esialgu ei olnud awaldanud midagi oma saawutustest. Tänaseks oli määratud ühine nõupidamine lähema aktsiooni kindlaksmääramiseks. Suure põnewusega ootasid sellepärast kõik Kaljustelt lähemaid seletusi.

„Dr. Morisson tahab langetada Tallinnale suurt meteoori," seletas Kaljuste sõpradele rahulikult.

„Meteoori!" hüüdsid kaaslased hämmastunult ja tõusid püsti. Torma kahmas ärewuse pärast piibu suust ja külwas Kaljuste üle rea küsimustega. Meteoori lasta langeda Tallinnale! See oli tõesti wõimalus, millele ei olnud tulnud weel keegi eriteadlasteks ega ka lugematuteks lihtkodanikkudeks, kes

päevade vältel asjatult olid waevanud oma aju, et lahendada mõistatust.

Hiigla meteoori langemine pealinnale, võis tõesti esile kutsuda niisuguse katastroofi, nagu seda dr. Morisson kirjeldas oma ennustuses. Ent Kaljuste kaaslastele ei olnud selleşt küllalt. Nad tahtsid võimalikult kiiresti teada millele põhjeneb see oletus.

„Ma näen, teie imestate, kuid mina ei kahtle enam põrmugi," jatkas Kaljuste, istudes ümmarguse laua äärde, mille juures mõtsid istet ka teised. „Siin on tõendus!"

Helgo wiskas lauale wärkese siniste kaantega kladekese, kuid ta ei annud aega seda lehitseda sõpradel, haaras ise uuesti klade ja seletas, pöörates lehekülgi:

„Morissoni süsteem on lihtne, kuid ühtlasi väga geniaalne."

„Ja milline see süsteem on?" hüüdsid Torma ja Laid.

„Selle kladekese töin kaasa Kullisaare lossist," jatkas Helgo. „Siin leiduwad skitsid ja arwestused, mis mulle algul jäid tumedaks. Kuid niipea, kui ilmus Morissoni uus ähtwardus, hakkasid hargnema niidid. Nagu näete, leidub klades kõigepealt wäikene skits, kus märgitud neli punkti. Kolmest punktist wiiwad jooned maailma ruumi. Neljas on horisontaalses ühenduses kolme esimese punktiga. Ühegi punkti geograafilisi mõõtmeid kahjuks ei leidu märkmetes. Klade teisel leheküljel leiduwad ükfikasjalikud arwestused paljude wähemate planeedikeste ja ilmaruumi hulguste kohta, mis 13. juuli ööl kella 00.15 ja 00.18 wahel, käies oma kosmilisi radu, liiguwad maakera lähikonnas. Pliiatsiga on alla kriipsutatud kaks planeedikest mille juurde tehtud märkus: „Eriti sobiwad Tallinna jaoks." Ma leidsin

kataloogist kõik need planeedikesed. Kaks, mida Morisson peab „eriti sobivaks Tallinnale," avastati umbes 60 aastat tagasi Rootsi õpetlase poolt ja nende rada, liikumise aeg ning kiirus on hästi teada."

Mõne filmapilgu waatlesid Kaljuste kaaslased klaasi olewaid jooniseid ja arwestusi, mille kohta Kaljuste andis weel täiendawaid seletusi, tähendades lõpuks:

„Nagu näete, rajab Morisson oma süsteemi jõudede parallelogrammi seadusele. Planeedikene, mille Morisson tahab langetada Tallinnale ja mis wõib tõesti tekitada langedes kohutawa katastroofi, liigub teatud aja peaaegu rööbiti maakera jookjuteega. Skitsil tähendatud kolmes punktis asetsewad tugevajõulised magneedid, mille jõujooned tungiwad ilmaruumi kõrgusisse. Arwestades jõu hulgaga, mida Morisson oma senises kuritahtlises tegewuses ülmutas, ei ole kahtlust, et magneetide jõujooned, nagu prosjektori kiired wõiwad tungida maailma ruumi ja mõjutada wäikeste planeedikeste käiku. Kõige kaugemas punktis asetsew magneet wiib tähekese wälja tema senisest jookju tasakaalust, nii et ta wäikese nurga all pöördub maakera poole. Järgmised magneedid suurendawad oma mõjutustega seda nurka, kuni planeedikene, sattudes maa lähemale, on paratamatult summitud langema maakera pinnale. Kui teada täpselt kõik suurused, ei ole raske anda magneetidele niisugust asetust ja jõuhulka, et planeedikene langeb maakera pinnale soowitud kohal."

„Aga neljas punkt?" päris Koduwere.

„Neljanda punkti otstarb on mulle samuti täiesti selge," tähendas Kaljuste, jatkates seletusi. „See punkt on märgitud sõnaga „Regulaator". Selles punktis asub töenäoliselt reguleeriw aparaat, millest juhitakse raadio teel teiste magneetide tegewust.

Morisson on näiliselt wäga ettewaatlik ja täpne. Ta tahab igal tingimusel täita oma kawa. Ta arwestab sellega, et esimene katse wõib mingisuguse saatusliku eksituse wõi wahejuhtumise tõttu äparduda. Selliselt korral tahab ta haarata oma magneetidega teisest planeedikesest, kuid selleks on waja muuta magneetide tegewust ja jõujoonte sihti. Morisson on näiliselt kindlalt arwestanud selle wõimalusega, sest ta on arwestusi teinud mitme planeedi kohta, mis mööduwad maakerast wõrdleminisi lühikeste waheaegade järele, kuid igaüks ise kauguses."

„Kui eeldada, et see hüpotees wastab tõelikule olukorrale," arutles Laid, „siis wõib oletada, et Morisson wiibib reguleeriwas punktis. Tema kuritahtelise tegewuse takistamiseks peaksime teda ründama seal."

„Olen samal waatekohal," arwas Kaljuste, „kuid raskus seisab selles, et meil pole teada ühtegi punkti asukohta. Need wõiwad asuda kusagil lähikonnas, wõib olla aga ka kaugemal. Nad wõiwad olla mandril, samuti ka merel. Tõenäolik siiski, et magneedid asuwad kindlal maal, sest laewad kõiguwad lainetel ning sealt on raske jõujooni juhtida õiges suunas. Selle wastu aga reguleeriw punkt wõib wäga hästi olla kusagil Tallinna lähikonnas laewal."

Tükk aega walitses ruumis waikus. Laid ja Koduwere olid wajunud mõttesse, kuna Torma puhkus õhku suitsurõngaid. Siis ta asetas piibu kõrwale ja tähendas Kaljustele:

„Ja milline wõiks olla meie tegewuskawa?"

„Praegu oleks seda raske koostada. Lubage mulle weel 24 tundi aega. Wõib olla suudan lahendada mõistatuse täielikult."

„Nõus?" hüüdis Torma teiste kaaslaste poole.

„Nõus," oli üksmeelne wastus.

25.

Mass tormas Wiimsi poole.

Tallinna tänawatel, kauplustes, ametiasutustes, korterites, kõikjal liikus suust-suhu üks sõna. mis pani nagu nõiawäel suured rahwamassid liikuma ning tegutsema ühes summas. Keegi ei waielnud wastu, ega arutanud olukorda, waid sõna ise seletas, mis tarwis teha. See sõna oli „Wiimsi". Põgeneda Tallinnast soowis mass. Põgeneda tahtsid kiirelt ka kõik need, kellel puudus koht, kuhu minna ja neid oli palju. Nüüd olid nad Wiimsi leidnud kõige sobiwamaks kohaks. Miskipärast walitses massides arwamus, et Wiimsi on küllalt kaugel Tallinnast, on wäljaspool hädaohtu. Kuigi oli ka neid, kes tõsiselt hoiatasid ja soowitasid põgeneda kaugemale. Kõige tähtsamaks aga peeti seda, et Wiimsist awanes suurepärane waade Tallinnale. Kuigi mass tundis õudset hirmu katastroofi lähenedes, ta ometi tahtis oma silmade ja kõrwadega olla selle tunnistajaks.

Kui Helgo Kaljuste ja insener Koduwere wäljusid kapten Torma korterist, oli rahwa rändamine Wiimsi juba alanud, Kopli poolsaarelt läbi süda-linna, mööda Narwa maanteed ja Pirita teel liikus rahwamass nagu kewadine jõe wool, mida ei suuda pidada tõkked. Rühiti sõidukitel ühes kraaminatukese ja perekonnaga, nagu mustlased, kes wahetawad laagrit. Paljud aga läksid jala, kandes kaasa kõige wajalisemat kraami. Puhkasid teel ja rühkisid siis jälle edasi. Pirita tee äärsed iluplatsid ja aiad olid mõne tunniga muudetud kõnniteedeks. Hävitatud olid lillepeenrad ja aiawiljad. Mass tormas kõigest üle sinna, kus loodeti weeta piinawaid tunde wäl-

jaspool ohtu. Pirita silla ümbrus aina mustas rahwahulkadest. Sild oli liig kitsas selleks, et lasta läbi kõiki nii kiirelt, kui seda soowiti. Kuuldus karjumist ja hädaldamist, kuid tagumised surusid järeljätmatult peale ja keegi ei tulnud mõttele, et sild wõiks wariseda suure raskuse all, mis tema alaliselt rõhus.

Nähes selliſt palawikuliſt edaſirühkiwat hirmunud inimmaſſi, oleks rahulikule waatlejale kahtlematult atwaldanud kummaliſt muljet too halastajaõde, kes endiſe Patkuli trepi aſemele ehitatud liftis tõuſis üles ja jalutas pikka edaſi Toompea wallitaguſel kõnniteel. See oli noor õde — preili Helju Rand, kes end waid lühikeſeks ajaks palunud wabaks haiglaſt. Noore neiu walge peakatte alt paiſtſid kollaſed juukſelokid, mis andſid ta näole eriti ſümpaatſe, peaaegu madonnaliku ilme. Paistis, et neiu ſundis end rahule, kuid ta lapſelikud ſilmad waataſid ſiiski waheteawahel piſut ehmunult Pika Hermanni ſuunas.

Möödus waid mõni hetk, kui noorele neiule ſammus wastu umbes 30-aaſt. elatwate ſilmadega mees. See oli ſpordimehelikult riietatud ning tema tugew ja painduw keha ſeiſis ſirgelt. Juba kaugelt kergitas noormees jõbraliku naeratuſega kübarat ja hüüdis:

„Helju, ſa olid nii hea ja tulid!“

„Jah ma tulin, Arno,“ ſõnas neiu, ulatades mehele käe, ning jatkas:

„Sa ſiis ei uskunud, et tulen?“

„Tõſi, ma kahtleſin, kuid ei kaotanud lootuſt.“

„Miks ſa minu kutſuſid?“ päris neiu, istudes ſingile.

Ka noormees istus ja haaras neiu käe ja ſõnas palutwalt:

„Heljo, miks ei põgene ka sina Tallinnast? Kas tahad sa hukkuda ühes selle saatusliku linnaga?"

Neiu raputas pead:

„See on minu kindel otsus. Kui haiglas päriti, kes on vabatahtlikult nõus jääma kohale, andsin end esimesena üles."

Noormees ohkas ja pigistas tugevamalt neiu kätt:

„Heljo, ma palun sind! Põgene, jumalapärast, põgene! Miks tahad sa end hukutada? Oleme mõlemad noored, peame elama. Meie armastuse nimel põgene!"

„Ei, see on võimatu! Ma täidan oma kohust viimse hingetõmbeni. Ma ei lahku. Meie armastus?" rääkis neiu nagu mõttes edasi! Kas on siis seda veel olemas? Meie kihlusest möödus juba kolm aastat. See oli siis, kui sa läksid tolle salapärase dr. Morissoni teenistusse lennuki juhina. Selleşt ajast oled sa nädal-nädala järele liikunud edasi laulatust. Nädalateşt on saanud kuud ja aastad. Milleks see edasilükkamine? Mul on tunne, see tähendab edasilükkamist igaveseks. Sa ei armasta mind tõeliselt. Sa vaid otsid viisakamat vormi, kuidas minust vabaneda."

„Ei, ei, see ei ole õige! Usu mind, Heljukene!" hüüdis noormees ägedalt. „Usu mind, ma ei saa rääkida kõike, anna mulle veel aega."

„Nii räägid sa igakord, sõnas neiu, kuna ta juu ümber mängles nagu väikene pilkejoon. „Nii räägid ja, kuid ma elan teadmatuses. Ma näen, sind ümbritsevad saladused. Miks ei ole sa avalik, kui sa mind armastad? Miks ei lahku sa selle vastiku Morissoni teenistusest? Kui osaw lennukijuht võidsid ja leida kohta kõikjal."

Noormees ei wastanud. Oli näha, et ta heitles rasket sisemist heitlust. Hetke surus ta kokku hambad, kuid siis ta muutus jälle rahulikumaks ning ta sõnas uuesti:

„Heljukene, usu mind!" Keegi ei ole mulle kallim kui sina! Usu mind ja täida mu palwet. Põgene, põgene, põgene!"

Neiu raputas endiselt pead. Ta tõusis püsti ja ulatas noormehele käe.

„Kas peame lahkuma nii kiirelt?"

„Ei ole parata, ma lubasin olla tagasi poole tunni pärast ja see aeg on juba läbi."

Tugewalt surus noormees neiu kätt. Tasa wabastas õde oma käe kramplikust pigistusest ja suundus kiirelt lifti poole tagasi. Noormees sammus temale järele. Toetudes kaitsewõrele jäi ta wahtima, kuis noor neiu laskus alla. Mustendawates rahwahulkades paistis kaugele, kaugele õe walge peakate. Noormees ei pööranud silmi sellelt kaugenewalt walgelt punktilt, kuna ta käed kogu aeg hoidsid kramplikult kinni kaitsewõrest.

*

Insener Koduwere lennuk maandus wiiwuks „Lootuse" sootalu lennuplatsil. Lennuki sisemusest wäljus kähku Helgo Kaljuste, kes oli kasutanud juhust, et sõita koos Koduwerega koju. Helgo tõttas wastu emale, kes lähenes majade poolt.

Lühikese kõneluse järele ruttas Helgo põllule. Kuis oli siin wahepeal kõik muutunud! Põlluhein, mis mõne nädala eest seisis ilusamas õieehtes, oli juba asetatud rõukudesse. Päiwiliste abiga oli ema selle tööga hästi toime tulnud. Rukkikõrred olid juba wõtnud walge helgi. Lõikus lähenes. Loodus käis oma rada. Taimed kaswasid ja walmisid, olid

tänulikud, et nullas oli toitu. Nad ei teadnud midagi neist võitlustest ja hingepiinadest, mis saatsid inimest tema eluteel.

Omas armsas ja rahulikus kodus oli jälle Helgo. Ta tundis nagu südametunnistuse piina, et oli esimest korda aastate vältel olnud nii kaua eemal neist põldudest- kellega nagu kokku kasvanud. Helgo istus põllurpeenrale rukki äärde. Mõne hetke pärast jõudis temale järele ema, kes istus ohates poja kõrvale. Helgo rääkis, rääkis emale kõik, mis vahepeal juhtunud. Rääkis oma katsumustest, kahtlustest ja kartustest. Waikides kuulas ema, heites vahel pilke pojale. Nende peade kohal aga sahisesid tuules valminud rukkipead.

*

Dr. Morisson istus Hagudil oma suurilla maaalluses kabinetis kirjutuselaua taga. Ta oli saabunud öösel ja nüüd ta ei tahtnud väljuda enne ruumidest, kui jälle saabub öö. Koputati uksele.

„Sisse!“ hüüdis Morisson.

Kabinetti astus mehaaniku riietuses noormees. See oli dr. Morisjoni mehaanik Arno Mändla — tugeva spordimeheliku kehaehitusega mees. Tulija peatus ukse juures, waatles istuvat Morissoni, ja küsis:

„Härra doktor kutsus mind?“

„Jah, ma tahtsin teatada, et meie lendame ära ühtul kell 11.“

„Kuhu?“

„See jääb esialgu minu teada.“

Mändla näris huuli ja päris kartlikult:

„Kas saadan teid järgmisel ööl merel?“

„Ei, ma ei waja seal esialgu lennukit. Teie oobate Helsingis, kuni teid kutsun. Arwatawasti

mõni tund peale keskööd. Teie ei lahku lennuki juurest, wastasel korral teate ise, mis juhtub."

„Härra?!"

„Noh?!"

„Kas peab siis Tallinn hukkuma?"

Morisson pahwatas naerma, kuid äkki muutus ta pilk karmimaks ja walged sõrmed mänglesid närwiliselt laual:

„Ma olen ammu ütelnud, et teil ei pruugiks segada end minu asjadesse," sõnas Morisson kurjalt. „Ma tuletan teile meelde meie lepingut. Aga weel enam. Ma ei kutsunud teid mitte sellepärast, et teiega waielda selle üle, kuidas mina pean teostama oma kawatsusi, waid ma tahtsin muuhulgas teid uuesti tõsiselt hoiatada."

„Milles olen süüdi?"

„Seda teate ise wäga hästi. Olen teile korduwalt ütelnud, et peate lõplikult jätma suhted selle halastajaõega — Helju Randiga. Nii wist oli ta nimi. Olles minu teenistuses wõib teil olla läbikäimisi ainult nende isikutega, kelle suhtes mina oma loa olen annud. Kas ei kõla niiwiisi lepingu kolmas punkt?"

„Jah kõlab!"

„Jah kõlab... Kuid miks ei täida teie seda punkti? Minul olewate andmete järele oli teil täna linnas jälle kohtamine temaga! Milleks? Te ju teate, et teie ei saa abielluda. Miks ei ütle teie seda temale?"

„See on wõimatu."

„Wõimatu peab saama wõimalikuks! Ärge unustage trahwimäärusi! Ma nõuan, et neil kohtamistel oleks alatiseks lõpp. Ma ei usalda naisi, nad lobisewad liig palju ja armastajad mehed räägiwad kõik naistele, keda nad jumaldawad."

„Ma ei ole seni wälja annud ühtegi saladust!“

„Seni küll, õnneks, kuid kes kindlustab, et see jääb alatiseks nii? Ma ei usalda teie ärawalitust!“

„Härra doktor!“

„Mitte nii ägedalt, nagu armunud kukk! Olgu sellega jutul lõpp!“

„Teie olete jüdametu inimene, teie olete koletis! Teie olete häwitanud mu elu, olete kiskunud mind oma kuritegude mutta, olete teinud mind kaasteadjaks kõigele!“ karjus Mändla äkki ärritatult.

See äkiline wihapuhang tuli Morissonile täiesti ootamata. Seni oli Arno Mändla täitnud täpselt kõik käsud, end miskipärast oli temasse nüüd pugenud mässutwaim. Dr. Morisson arwas, et selle põhjuseks on too naine, kuid nii wõi teisiti: ta ei sallinud wasturääkimist. Ta käsutas sellepärast karmilt:

„Ümberpöörd ja uksest wälja! Teete nii, nagu käsen!“

Kuid see, keda käsutati, ei liikunud paigast. Ta oli pigistanud käed rusikasse ja lähenes nüüd dr. Morissonile ähwardawalt. Dr. Morisson tahtis temale weel midagi öelda, kuid ootamatu kiire hüppega oli Mändla juba Morissoni juures ja haaras doktoril kinni kõrist. Dr. Morisson wiskles ja wäänles. Suure waewaga tal läks korda end wabastada selle mehe tugewateest pigistusteest. Ta karjus nüüd:

„Olete hullumeelne! Ärge unustage moriini! Kas peab praegu tulema teie wiletsale elule lõpp!?“

„Moriin, moriin!“ kogeles ründaja. Ta keha muutus korraga lõdwaks, tapelushimu kadus. Nagu jüüdimõistetu seisis nüüd Mändla dr. Morissoni ees. See aga jatkas oma kõnelust.

„Ja jah, moriini!... Ärge unustage, et see mürk on teie weres ja ta jääb sinna weel kolmeks aastaks. Ärge unustage, et ainult mina kogu maa-

ilmas tunnen kunsti, kuis seda mürki muuta kahjutuks. Ärge unustage, et ühe ainukese wajutisega wastawale aparaadile läbistawad teie keha eriliſed kiired, mis kihutawad tegewusse selle uinutatud mürgi. Silmapilkne surm ootab siis teid. Pidage meeles, et neid kiiri wõin ma saata teile ka teiſest ilmaotſast. Teie ei saa end päästa põgenemisega. Ja kui mina hukkun, siis teadke, et kolme aasta pärast ühel hetkel mürk iſeeneſest astub tegewusse. Teie hukkute saatusliku paratamatusega, kui ei ole enam mind elawate kirjas!"

Weel mõne hetke ſeiſis Mändla Morisſoni ees ſelles lõdwas ſeiſandis, milleſſe ta äsja oli wajunud. Pikka ta pöördus siis ümber ja sammus ukſeſt wälja, nagu inimene, kes kaotanud kõik. Pilkaw naeratus huulil, waatas dr. Morisſon temale järele. Ta oli jäänud wõitjaks. Kuid kas oli ta ikka wõitja? Waewalt pani kabinetiſt lahkuja oma järel ukſe kinni, kui ta liigutuſed muutuſid jalamaid. Arno Mändla ſilmad põleſid wihas ja käed tõmbuſid rusikaſſe.

Mändla pöördus maa-aluſes koridoris warsti wäikeſesſe ruumi, mis oli warustatud tagaſihoidlikku mööbliga ja näiliſelt määratud mehaanikule ajutiſeks eluruumiks. Arno Mändla hakkas kiirelt edaſi-tagaſi ſammuma tolles wäikeſes ruumis. Wiha ja põlgtus, mis aastaid pakitſenud ta hinges, oli nüüd lõhkunud kõik pidurdawad tõkked.

Arno Mändla oli waeslaps, kellel ei olnud ſugulaſi ega omakſeid. Juba noorelt oli ta pidanud iſe omale rajama eluteed. Elutormid olid teda karastanud, tal oli olnud õnne, ſammudes õilſaid radu, kuid siis tuli ſee hirmutis. Suurte lubadustega meelitas dr. Morisſon Mändla 3 aasta eeſt oma teenistuſſe. Mändla uskus alul neid lubaduſi. Tugew palk meelitas. Ta wajas ju nii hädasti ſumme, et

ſolnidſe noormehena alustada elurada. Ent wahepeal olid aſet leidnud uskumatud ſündmuſed. See koletis oli oſanud teda, Mändlat, tõmmata oma wõrku, mäſſida ikka rohkem ja tugewamalt köidikutesſe, millest ei paiſtnud enam pääſu. Ta oli nüüd kõigi kuritööde kaasteadlane ja oſanik. Morisſon oli kawalalt ſulgenud kõik taganemiſe teed. Kuid Mändla tundis, et ſellele pidi ſiiski tulema lõpp. Ta peas waheldusid fantaſtiliſed plaanid ja piiritu põlgtus tolle inimeſe wastu, kes julmalt häwitanud ta elu, kibutas teda nüüd lakkamatalt teotſemiſele.

26.

Lahing wee all.

Weealuſe paadi „Ahti" mootorid töötaſid lakkamatalt ja nagu hiigla kala libiſes paat kiirelt läbi weemaſſide. Paadi ſiſemus oli muudetud ſtaabiruumiks. Kabiinis wäikeſe laua juures kummardusid merikaartide üle inſener Koduwere ja ajakirjanik Jaan Laid. Kapten Torma wiibis kogu aeg juhi kohal ja Helgo Kaljuste istus teiſe periſkoobi juures, jälgides hoolega ümbrust.

Meri lainetas waid taſa. Lõputa weewälja kauguſes oli näha edaſi liikumas ſõjalaewaſtikku. See koosnes kiirſõitjateſt torpeedopaatideſt, miinilaewadeſt, miiniriſtlejateſt ja ſuuremateſt lahinglaewadeſt, millised eranditult näiſid olewat ſõjatehnika wiimane ſõna. Lahingulaewade pealispinnalt ja tekilt olid kadunud kõik need iſeloomulikud jooned, mis aastaſadu olid omaſed ſõjalaewadele. Nende moodſate ujuwate kindluste pealispind oli peaaegu munaſile. Ei olnud näha ühtegi kahurit, ei muud aparaati. Ainult keskel aſetſew wahitorn eraldus ſellelt ſiledalt pealispinnalt. Kuid ega ſee pind ei olnudki nii ſiiütu. Üks ainus

wajutis wastawale mehhanismile ja selle sildal pinnal awanesid nagu nõiawäel luugid, kerkisid soomusplatvormid hiiglakahuritega, mis sülitasid tuld ümbrusse ja wõisid jälle sama äkki kaduda soomustatud pealispinna warju.

Helgot waewas järelejätmatult küsimus, kas olid nad „Ahtiga" õigel teel. Selleşt olenes palju, õieti kõik. Kui neil ei lähe korda tabada Morissoni merel ja takistada tema õudse kawatsuse teostamist, siis waewalt jatkuks weel aega tema otsimiseks mujalt. Miks olid nad siirdunud merele? Sellele teele awatlesid kõik umbkaudsed oletused, kuid otsustawa tõuke andis nimetu kiri, mis adressseeritud Helgo nimele, kuid kapten Torma korterisse. Kiri oli lühikene ja kõlas järgmiselt:

„Dr. Morissoni asetseb kusagil Naissaare lähikonnas merel. Sealt leiate ta. Päästage ta enne, kui ta saab hukata Tallinnat!

Üks Morissoni ohwriteşt, kes peab hukkuma ühes temaga."

Asjata Helgo ja tema kaaslased katsusid selgitada, kes wõis olla kirja autor ja millised huwid sundisid teda saatma sarnast kirja. Wõis oletada, et kiri on läkitatud sisewedamiseks, kuid tõenäolikum paistis, et kirjakirjutaja wäljendas oma otsekohest tahet ja et andmed Morissoni asukoha kohta klappisid olukorraga. Lühikese nõupidamise järele otsustati sellepärast siirduda „Ahtil" merele.

Kahjuks seni ei annud otsingud tagajärgi. Oli wõimalik, et Morissoni liikus edasi sõjalaewade salgas mõnel suuremal laewal. Selliſel korral oli tema ründamine peaaegu wõimata. Kuid paadisõlijad ei kaotanud weel lootust.

Umbes tunni aja eest hakkas eralduma sõjalaewade salgast üksik laew. Nüüd oli ta juba kaugele jää-

nud maha sõjalaewadest ning paistis, nagu oleks temal täita mõned eriülesanded. Selle laewa poole sirdusid nüüd „Ahti".

Ehituselt võis seda laewa pidada kaubalaewaks, kuid kaks kahurit tõendasid, et on siiski tegemist sõjalaewaga. Lähenedes selgus, et too laew kannab kummalist nime — „M. S. 1.".

Hoolega silmitses Helgo wõõrast laewa. Tema pardal näis liikuwat waid üksikuid madruseid, kuid neilgi ei paistnud olewat kindlaid ülesandeid.

Kas asus sellel laewal Morisson? Wiibis seal Meeli? Wäliselt ei wõinud midagi kindlamat otsustada, tarwis oli tõendust. Helgo waatles weel hoolega ja äkki hõiskas rõõmu pärast:

„Hurraa! Nad on leitud!"

Koduwere ja Laid tormasid silmapilk periskoobi juurde, kuna kapten Torma silmitses wõõrast laewa juhi periskoobist. Tõesti, ei olnud kahtlust, et otsitaw oli leitud. Wõõra laewa ninas westlesid kaks meest. Üks neist oli dr. Morisson, kelle punane pikk habe sai talle kohe äraandjaks.

Dr. Morisson ei aimanudki, et teda waritsetakse nii lähedalt. Ta toetus kaitsewõrele ja tähendas oma läheduses seiswale tsiwiil-riietuses mehele:

„Nii siis, härra Stepanow, teie hoolde jääb kolmanda ja kõige tähtsama magneedi walwe. On tähtis, et täidetakse kõige suurema täpsusega minu nõudmised. Keegi ei tohi pääseda aparaatide ligi. Iga rike wõib tähendada minu ettewõtte luhtumist, millega nurjuksid ka teie plaanid."

„Olen waimustatud teie süsteemist. Loodan täita kõik nii, nagu käsete," wastas Stepanowi nimeline mees. „Kuid kas olete arwestanud sellega, et teie ettewõte wõib äparduda kosmilistel põhjustel. Wõib olla ei liigu wäljawalitud meteoor ilmaruumis aset

leidnud mingi mõjutuse tõttu seekord endist rada. Samuti ta võib tulla natukene warem, võib ka hilineda. Kõigil selliste juhustel magneediliseb jõujooned lahtuwad asjatult maailmaruumis. Tähed kaugenewad, ja meil ei tule niipea selliſt soodsat juhust."

„Ma arwestan niisuguste võimalustega. Isiklikult pean neid siiski wõimatuks. Meteoor, mille waliſin, on teadlaste poolt täpselt uuritud. Tema mass on teada kilogrammides ja jooksutee kümnendik sekundites ning meetrites. Nii kaua, kui teda tuntakse, on ta jätkanud oma kindlat rada ja tuleb ka seekord samal ajal, sama teed."

„Aga kui ta ei tule?"

„Siis tuleb tema järel teine meteoor, mis on poole suurem, mille jooksutee ning suurus sama hästi teada. Ta jõuab minu esimese magneedi mõjupiirkonda 3 minutit pärast seda kui esimene meteoor sealt juba möödunud."

„Ja siis?"

„Minu magneedid töötawad automaatselt. Kui ettewõte esimese meteooriga ei õnnestu, siis wäljub raadiokäsklus, mille järele kõik kolm magneeti wõtawad automaatselt uue asendi, nii et jõujooned tabawad teist meteoori. Ühtlasi muutub magneetide jõud peaaegu kahekordseks, sest teine meteoor on esimesest suurem."

Stepanow naeratas kuratlikult ning tähendas taſa:

„Ma mõistan. Kas wajate siin teotsemiseks abilisi?"

„Ei, mida wähem segajaid, seda parem. Peaasi, et laew wiiakse ettemääratud kohale. Kõige muuga tulen ise toime."

„Teie tahate siis temaksesega koos nautida silmapilku, mil täht walgustab wõlwi?"

Stepanow naeris laialt, kuid dr. Morissoni kulm tõmbus kortsu. Ta ei wastanud, kuid selle asemel hüüdis erutatult, waadates kiikriga merele:

„Mis see tähendab? Weealuse paadi periskoobid?"

Ka Stepanow tõstis kiikri. Oli selgesti näha, kuis mitte kaugel laewast liikusid rööbiti laewaga weealuse paadi periskoobid.

„See on kummaline!" lausus Morisson ärewalt. „Miks see paat tuleb laewale nii lähedale? Oli ju käsk, et kõik walwelaewad peawad hoiduma „M. S. 1" juurest wähemalt 1000 meetri kauguselt."

Morisson ei oodanud kaaslaselt wastust, waid ruttas kiirete sammudega kajutisse.

Dr. Morisson ei aimanudki, et all laewa kajutis kaks noort silma sama suure pingutusega jälgisid periskoopide liikumist. Seal ühes lukustatud ruumis istus Meeli Loide, kelle kabiini aknast oli näha waid tühikene merd.

Meeli olid juhtinud laewale tundmata isikud, kes üksteist end toimetawat dr. Morissoni wolitusel. Noor neiu laskis end wastupanuta talutada laewale. Lähemale tahtis ta jõuda Eesti rannikule, lähemale Tallinnale!

Öö läbi oli laew liikunud edasi. Meeli ei maganud hetkegi. Teda piinasid mõtted ja kahtlused. Eemalt ta nägi wahel paistwat ähmase joonena rannikut. Kas oli see Põhjarannik? Kusagilt paistis tuletorn ja ranniku läheduses wõis näha liikumas laewu. Hommikul nad peatusid kusagil merel. Nüüd liikus laew jälle edasi ja Meeli silmad otsisid pingutatult lainetes toetuspunkti. Ta nägi mitte kaugel lainetes edasi libisemas kummalisi torukesi. Need on weealuse paadi silmad, mõtles Meeli. Kes olid seal paadis, sõbrad wõi waenlased? Uskumatu kiirelt tõu-

sid Meeli hinges mitmesugused oletused. Ei, see ei olnud siiski võimalik! Kes võis aimata, et tema, Meeli, viibib laeval? Kindlasti mitte keegi. Tõenäolikum oli, et tollel paadil asusid waenlased. Kuulusid ju eemal sõitwa sõjalaewastiku koosseisu kindlasti ka allweepaadid. Ent Meeli tundis siiski, et süda pekfis tormiliselt. Ta surus näo weel lähemale kajuti aknale.

*

Wärisewal käel, aga uskumata kiirusega tippisid dr. Morissoni pikad walged sõrmed salapäraseid märke aparaati. Miskipärast oli Morisson täna närwilisem kui kunagi. Wiis minutit wiibis ta ärewas ootuses. Masinlikult wenitas kogu selle aja ta parem käsi pahema käe pikki walgeid sõrmi ning keha kaldus rütmiliselt kahele poole. Siis pöördus Morissoni tähelepanu raadioaparaadile. Salapärased märgid ilmusid kitsale paberiribale. Morisson luges kiirelt, peaaegu ette jõudes aparaadile:

„See peab olema wööras allweelaew. Tegin neljale weealusele paadile korralduse teda rünnata ja hävitada. Laewastiku juhataja."

Rahuldusilme tekkis Morissoni näole. Mõnuledes silitas ta oma pikka habet ja tõusis siis püsti, et rutata tagasi laewa tekile.

Helgo ei lahkunud periskoobi juurest. Ta peas riistlesid arutlused ja oletused. Kui Morisson oli laewal, kas siis ei wiibinud siin kusagil see, keda Helgo oli tulnud wabastama, kelle pärast ta oli walmis panema kaalule oma elu — Meeli Loide. Kaljuste uskus, et Meeli on tõesti laewal. Ta waatles hoolega igat laewa akent ning äkki ta nägi mõne pilgu üheşt aknast waatamas wälja kahwatut nägu. Oli see Meeli? Kaljuste uskus seda, kuid ta põles nüüd tahtest saada wastuwaidlematuid tõendusi.

„Weel lähemale laewale!“ hüüdis Kaljuste telefoni.

Kapten Torma kortsutas kulmu. Ta teadis, et lähenemine on ohtlik, sest kunagi ei wõinud aimata wõõra laewa äkilisi suunamuutmisi. Kuid siiski ta täitis ettewaatlikult Helgo soowi.

Kramplikult hoidis Helgo periskoobi toru. Ta näpud pöörasid ägedalt regulaatoreid ja mikromeetreid. Weel lähemale oleks ta tahtnud tungida wõõrale laewale. Ta oleks tahtnud otsekohe tõusta weepinnale ja alustada wõitlust, kuigi see ei olnud praegu weel kawas. Weel paar korda nägi Helgo päras selgelt selle nägu, keda ta otsis. Siis äkki mattis pilkane pimedus periskoobi. Helgo tundis, et „Ahti“ wajub kohutawa kiirusega.

*

Meeli nägu oli surutud kõwasti wastu kajuti akent. Ta ei kuulnud, et tema seljataga läks waikselt lahti uks ja tuppa astus wanem naisterahwas, kandes käes toidukandmikku. Alles siis, kui teenija õrnalt silus üle noore neiu juuste, pöördus Meeli ehmunult. Ouduisetunne wälgatas hetkel läbi ta hinges. Ta oli kindel, et too jultunud Morisson oli salaja hiilinud ruumi, kuid üllatatult seisis Meeli silm silma wastu Anna Laidiga.

Meeli ei saanud sõnagi suust. Tormiliselt kallistas ta wana teenijat. Kuid see oli endiselt keeletu. Hellalt nagu ema wabastas ta oma pea noore neiu süleluses, surus Meelile midagi pihku ning wäljus kiirel sammul toast. Meeli märkas, kuis Anna põskedele weeresid suured pisarad, kuid ta kuiwatas need enne kui wäljus ukses. Uks pöörati energiliselt liigutusega jälle lukku. Nagu kiwinenult seisis Meeli mõne silmapilgu paigal. Suurtel silmil

waatles ta tillukest paberiribba, millel seisis waid wiis sõna:

„Olge walmis! Päästjad on lähedal!"

Meeli süda pekstis ärewusest. Ta tõttas uuesti akna juurde, kuid asjata otsisid ta silmad kaugel ja lähedal periskoope, mida enne nii pingutatult oli waadelnud. Nüüd oli näha waid tuulte mõjul edasitormawaid wahuseid weewalle.

*

Kiirelt kogunesid kõik paadisolijad kapten Torma ümber. See ei wastanud esialgu ühelegi küsimusele. Wahetewahel tulid ta suust kuuldawale waid arusaamatud sajatused, kuna ta käed kogu aeg askeldasid juhtimismehhanismiga.

„Soo, kurat!" karjus ta wiimaks, haarates suust tühja piibu. „Nüüd oleme nii põhjas, kui üldse minna sai. Annaks nüüd juurat „Ahtile" linnutiibu!"

„Mis on lahti?!" hüüti läbisegi.

„Meid rünnatakse weeall."

„Rünnatakse?"

„Waadake heliaparaati! Neli allweelaewa lähenewad „Ahtile" kõige suurema kiirusega ja ma ei usu, et nad tulewad meile ütlema „teretulemast".

Tormal oli õigus. Heliaparaat näitas tõesti, et lähenemas on neli weealust laewa. Heliaparaat oli suurepärasemaid aparaate, mida Torma wäikemate leiutistega oli geniaalselt täiendanud. See aparaat ei näidanud mitte üksnes sügawust iga hetke kohta, waid ta kuulutas juba kilomeetrite taha weealuste kaljude ja selljandikkude olemasolu ja samuti ka igasuguste weealuste ja weepealsete sõidukite lähenemist. Aparaat töötas helilaine tagasipõrkamise printsiibil ja näitas korraga 16 eriõunda.

„Meie suurim kiirus on meile parimaks kaitsjaks, kuid kahjuks ei saa meie sukelduda nii sügavale kui need neli neetud koera ja pealegi nad lähenevad meile igaüks ise küljest," sõnas Torma, waadeldes kogu aeg tähelepanelikult heliaparaati, mille osutid näitasid, et waenlased lähenevad kiirelt.

„Kõik masinate juurde!" müristas Torma, keda oli wallanud wana merekaru waim. Kaaslased täitsid jalamaid käsku, nagu distsiplineeritud madrused, asudes juba warem kindlaksmääratud kõige hädaohtlikumatele kohtadele.

„Ahti" puuris wee all suurima kiirusega edasi, wõttes kursi Naissaare territoriaalwete poole. Üks wõõras allweelaew pani aga selles suunas tee kinni ja „Ahti" sirdus loodesse, tehes uskumata kiirelt järsu pöörde. 30 sekundit hiljem läbistas „Ahtit" hirmus wärin. Näis, nagu oleks mõni weealune hiiglane raputanud laewa.

„Meie läheduses lõhkes kaks torpeedot!" karjus Torma telefoni kaudu kaaslastele. „Kuid weel on kõik korras."

Üks minut hiljem tabas „Ahtit" uus kohutaw raputus. Paat kõikus nii hirmsasti, seesolijatele tundus, nagu rulluks ta wees sihitult edasi. Kapten Torma suust kõlasid hirmsad wandesõnad:

„Nurjatud koerad! Nad häwitawad nii laewa!" Siis ta hüüdis telefoni:

„Torpeedo on purustanud ühe külgtanki! Weesurwe wõib purustada plahwatusel kannatada saanud keskruumi seinad. Kiirelt minu järele!"

Kapten Torma ja kaaslased tõttasid kiiresti „Ahti" nina suunas. „Ahti" masinad ei töötanud enam. Paat näis wajuwat järjest sügawamale, kuni ta peatus kõntsasel põhjal. Möödus weel kolm minutit ja poolküljeli mutta wajunud „Ahtit"

tabas peaaegu korraga kolm weealust torpeedot. Hirmus plahwatus kiskus paadi tükkideks ja paiskas ta osad kui laastud ülespoole. Kuid kõrgele nad ei tõusnud, weesurwel langesid nad jälle tagasi kõntsasele põhjale.

Ja weepind ülal? See lainetas endiselt. Keegi ei märganud, et kihiselvate lainete keskelt tõusis põhjast weemulle, mis olid ainukesed tunnusmärgid sügavuses aset leidnud hirmsast katastroofist.

10 minuti pärast tippisid dr. Morissoni pikad walged sõrmed salamärkides raadiogrammi:

„Laewastiku juhatajale! Kuna wõõras allweelaew on täielikult häwitatud koos juhtidega, ei ole enam „M. S. 1" eriline waltve tarwilik. Morisson."

*

Wiimsis asetses hiigellaager. Osalt päris lagedal wäljal, osalt puude ja põõsaste all seisid telkide read, korrapäratult. Nähtawasti selle järele, kuidas keegi oli pärale jõudnud ja koha leidnud, wõi tugewamate küünarnukkidega omale wälja kaubelnud. Paljud aga elasid lihtsalt lahtise taewa all oma kraaminatukese juures. Wõis näha liikumas ja istumas inimesi kõigist seltskonnakihtidest. Suurkaupmehed, börsimaaklerid, kõrtsimehed, riigiametnikud perekondadega, baaridaamid, õpetlased, töölised, turumaised ja lihtsad päewatwargad, kõik nad olid tehtud peaaegu ühetaolisteks, olid asetatud ühesugustesse oludesse. Kõik nad pidid wahete-wahel kannatama nälga ja janu ning tundma teisi puudusi, mis seotud eemalolekuga kodust, oma teenistus- ja elamistwõimaluste juurest.

Lugemata arw õhuomnibusi, lennukeid ja igasugu seid maapealseid sõidukeid oli alatasa liikwel, muutes laagri woolawaks inimmereks. Wähesel

määral käis siin kauplemine, ostmine ja müümine. Eriti kallid olid joogid, mida suurtele hulkadele tuli wedada kaugelt. Ilmnesid kummalised kontrastid. Rikkalikult kaetud wäikese laua taga toitis end telgi all suurkaupmehe perekond. Samas läheda näris murelikult kuiwa leiwapalukest tööline oma naise ja kahe wäikse lapsega. Kuuldus naeru ja oigamist. Rõõmud ja mured, surm ja sünnid ei olnud maha jäänud, waid olid tulnud kaasa selle inimhulgaga.

Kuid siiski oli muresid rohkem kui rõõmusid. Hingeliselt oli see inimhulk kärsitu mass, keda painasid mõtted ja kujutelmad. Kõik nööris järeljätmatult üks ja sama mõte. Tuhanded warjatud pilgud waatasid aeg-ajalt wargsi ajamäitajaid, waatlesid, kuis päikene wajus kiiresti õhtusse. Sealt eemalt paistsid Tallinna tornid, korstnad ja majamürakad. Seal oli igal kodu, nii mugaw kui ta oli. Seal oli kodu, mille eest olid wõidelnud mitmed põlwed. Seal ajus kodu, mille kohta nii palju kordi oli tulnud kuuldawale nurinaid ja isegi teratwaid arwustusi. Ent nüüd tundis igaüks, et see kodu oli siiski kõige armsam ja kõige parem, mis üldse ilmas wõis ihaldada. Kõik need inimesed oleks olnud walmis andma palju omast warast, kui aga oleks jäetud puutumata kodu seal eemalt paistwas sinnas, kui oleks wõinud jälle asuda sinna tagasi.

Kuid kas olid wõimalikud imed? Oli neid, kes ikka hellitasid lootusi, et ühel silmapilgul kõik osutub eksituseks, nagu unenäoks, mis haihtub reaalsuse eest. Kuid need olid waid unistused, ja igakord, kui kuuldus merelt tugewat suurtükkidemürinat, tõmbus kokku kümnete tuhandete hing. Miskipärast see müra häiris hingesid. Milleks nüüd need wõõra laewastiku manöödrid siin lähi-

konnas? Tumedad kuulduſed liikuſid wiſalt ringi, nad leidſid ülesärritatud ja wähe kaalutwates maſſides soodſa pinna.

Samal ajal Tallinn oli kõige kummaliſem linn. See nagu ei olnudki enam elaw linn, waid mingi kõrwelinn, kuſt teadmatul põhjuſel lahkunud äkki elanikud. Kõikjal olid kinni kaupluste ja majade uksed ning aknad. Waikinud olid lõbustuſed söögiſaalides ja kabareedes ning suweaedades. Ohtul ei sädelenud enam walgusreklaame ei kinode reklaamtuled, ega hunnanud tänawraudteed. Paiguti, kus äriakendele ei olnud ette lastud katet, wõis weel akendel näha mitmesuguſt kaupa, kuid segipaiſatult, juſtkui oleks seal askeldanud röövliſ.

Inimtühjadel tänawatel kihutaſid suure kiirusega ſoomusautod sõjawäelastega ning relwastatud politſeinikud mootorratastel. Need inimeſed olid kõik ametikohuste täitmiſel. Neid hoidis paigal kohuſetunne ja diſtſipliin. Nad pidid hoidma ja kaitſma weel mõned tunnid waranduſt, mis määratud häwinemiſele. Õudſelt kõlas inimtühjadel tänawatel sõjawäeſalkade marsſimine. Waikſed ja mornid olid sõdurid. Nad täitſid komandoſõnu peaaegu automaatſelt, nagu ſuurte lahingute eel, mil kõik on wallutanud surmamõtted. Wahetewahel nad heitſid arglikke pilke ümbrusſe, et kas juba ei ole näha kataſtroofi eelmärke.

Kui alllinnas oli waid üksikuid walwurite ſalku, ſiis Toompea aina kihas sõjawäelasteſt. Siin teotſeti palawikuliſelt. Siit läkſid wälja käſkluſed ja korralduſed. Walitſus istus pidewalt koos, ſeſt iga ſilmapilk wõis tuua uue olukorra, mis wajas kiiret lahendamiſt. Walitſus ei olnud weel teinud otſuſt eneſe ewakueerimiſeks, kuid peeti tõenäoliſeks, et walitſus ſiiski wiimaſel ſilmapilgul lahkub linnaſt.

et teotseda wäljaspool muutunud olukorras. Raske oli, lõpmata raske, otsustada küsimust, kas pidi linna lõpuni jääma osa walvureid ja sõdureid, ning kes nimelt.

*

Kapten Torma oma kaaslastega asetses wõrdlemisi kitsas ruumis. Uudishimulikult waatasid kaaslased ringi, nad ei olnud warem kunagi wiibinud siin, ega teadnud sellise ruumi olemasolust „Ahtil".

Torma ei rääkinud sõnagi. Ta tegeles pingutatult ruumis leiduwate mehhanismidega ning kaaslased ei tahtnud teda segada, kuigi tema toiminguid jäid arusaamatuks.

„Soo, nüüd siis wõime rahulikult puhata," tähendas wiimaks Torma, wõttes suust tühja piibu ning pugedes eemale mehhanismide juurest, „Loodame, et nad meie maimukest ei märka."

Helgo waatas küsiwalt sõbra poole:

„See tähendab?"

„See tähendab, et me lebame põhjas nagu hürepojukesed waguli seni, kui kassid läinud. Kahju, tõsiselt kahju „Ahtist", ta lebab nüüd seal merepõhjas ning eegamööda kandub liiwa ja kõntsa ta maisele põrmule."

„Ahti" merepõhjas purunenud?! Aga kus meie siis wiibime!" hüüdsid ruumisolijad imestanult.

Torma naeratas saladuslikult:

„Meie ei wiibi enam „Ahtil"."

„Aga kus siis, see kõlab ju kui muinasjutt. Meie ei ole ju lahkunud hetkekski „Ahtilt"."

Torma naeratas endiselt saladuslikult:

„Ei ole midagi teta! Asi on nii, nagu ütlesin. Meie ei wiibi enam „Ahtil", waid tillukesel allweelaewal wõi õigemini torpeedol, mis kannab nime

„Trabant". Olude sunnil pean teile awastama oma saladuse, millest seni keegi ei teadnud. Ka see koletis Morisson nähtawasti mitte."

„Saladuse!" hüüti läbisegi.

„Kindlasti on see saladus," jatkas Torma. „Keegi teist ei teadnud, et „Ahti" kannab oma ninaosas tillukest „Trabandi" nimelist allweelaewa, mis liigub elektrijõul. Kõige kriitilisemal hetkel astusime selle wäikese allweelaewa ruumi ning see wäljus „Ahti" sisemusest, nagu Joonas walaskala kõhust. Ta lahkus õigel ajal, sest mõne sekundi pärast tabasid „Ahtit" surmkindlalt uued torpeedod ja kiskusid ta tükkideks. Meie libisesime oma tillukese laewukesega waenlase ahelast läbi ja nüüd lebame siin Naissaare madalikul, oodates paremaid aegu."

Hämmastunult waatasid kaaslased kapten Torma otsa. Nad ei wõinud oletada asjade arenemist sellises suunas ja kellelgi polnud tõepoolest aimu wäikese allweelaewa olemasolust.

„Ja meie ülesanded?" päris Helgo lühikese waikimise järele.

„Wõib olla on neid siiski wõimalik wiia lõpule," sõnas Torma, asudes uuesti mehhanismide juurde juhi kohale.

27.

Otsustawad tunnid.

Wäljaspool Eesti territoriaalwete piire käis lakkamatu õppelahing. Kümned sõjalaewad, suured ja wäikesed, liikusid edasi-tagasi, Eetris ristlesid raadiokäsklused. Õudse ulumisega läbistasid õhku kahurikuulid ning lõhkesid oiates, paisates üles weesambaid ja märklaudade kilde. Tiirlewad lennukid tulistasid üksteist ning neiltki langes alla

hiiglapomme, mis süütasid ja purustasid märklaudu. See siin oli proowilahing, mis pidi andma kogemusi selleks, kuis surmata ja häwitada wõimalikult täielikult waenlast.

Kaugel eemal wõitlewatest laewadest seisis üksik laew „M. S. 1". See näis olewat peaaegu surnud. Ainult harwa liikus pardal mõni inimkogu, kes warsti jälle kadus laewa siseruumidesse. Kui aga keegi uudishimulik oleks lähenenud sellele laewale, ta oleks kuulnud rõõmsat laulu, muusikat ja kilkamist, mis, nagu merelained, tõusis ning waibus.

Hirmust põksuwa südamega istus Meeli oma kajutis. Ta kuulis, kuis eemal lõhkesid suurtükikuulid ja plahwatasid miinid, kuid ta ei tunnud sellest hirmu. Palju enam kohutas teda laulmine ja lällutamine laewal. See oli wõõrastaw. Mida see tähendas? Ning kõige selle juures tundis noor neiu, et ta oli täiesti wõimetu wõtma ette midagi, millest oli warem unistanud. Ta istus siin kui linnukene puuris. Walwurid walwasid mitte üksi kajutiuksi, waid ka lähemat ümbrust.

Ja ometi oli juba loojenenud päikene. Merelt puhus jahedat hõngu. Siin-seal tekkis uduwiire. Warsti pidid taewas lööma sirama üksikud suuremad tähed. Oli saabumas suwiöö, lähenesid õudsed minutid. Meeli teadis, et neid minuteid ei oota suure hirmuga mitte üksnes tema, waid kogu Eesti rahwas, wõib olla terwe maailm.

Mõtted ei annud Meelile rahu. Ta sammus akna juurest eemale ja katsus jalutada wäikeses ruumis. Kuuldus tasast koputamist uksele. Meeli wõpatus kõigest kehast, kuid siiski ta hirm oli asjatu. Sisse astus teenija Anna söögikandmikuga. Kui Meeli temale lähemale astus, tegi wanainimene tõrjuwa liigutuse ja ruttas uksest wälja. Üllatuseks

leidis Meeli leiwataldrekult wärkese pabeririba, mis sarnles esimesele. Seal seisis:

„Morissonil on kurjad kawatsused. Ta laskis joota punju kogu meeskonna."

Meeli tundis, kuis ta hirm kaswas. Ta oleks nüüd köhklematult rutanud wälja ja hüpanud tekilt lainetesse, kuid uks oli suletud, nagu ikka, ja aken ei wõimaldanud läbipääsu.

*

Wäljas oli tuul waibunud ja meri rahunenud. Hämardus ja siin-seal tõusis uduwiire. Üle Tallinna kandus tumedat suurtükimürinat. Heledasti walgustatud inimtühjadel tänawatel edasiruttatawad waltwurid ei pööranud sellele tähelepanu.

Linnahaigla lõikuse jaoskonnas istus haigewoodi juures õde Helju Rand. Ta nägu õhetas nagu seesmiselt pingest, kuid wäliselt oli Helju sama rahulik, kui tawaliselt. Ta silmad olid kiindunud wäikesesse kirjakesse, millel seisis:

„Armas Helju!

„Olen sinu wastu korduswalt halb, et ei awaldanud sulle kõike, mis südamel pakitses. See oli nii raske ja on praegugi äärmiselt raske. Kuid praegu ei saa ma teisiti, kui pean enne saatuslikku tundi awaldama sulle oma elu kõige kohutawama traagika. Dr. Morissoni teenistusse astudes pritsiti mu werre mooriini. See on hirmus mürk, mis peidetult jääb werre, seni kui eriliised elektrilained äratawad ta uinuwast seisakust, ning siis järgneb peaaegu silmapilkne surm. Pritsimine wõeti ette selleks, et ma surmahirmul waikiksin Morissoni hirmsatest saladustest. Rohkem ma ei kirjuta sulle. Usun, nüüd sa tead wähemalt minu kõige suurema saladuse, ja andestad minu

woolikumise. Minu armastus oli nii suur, et ma ei suutnud sind kurvastada oma elutraagika arvaldamisega.

Sinu Arno."

Juba mitmendat korda luges õde Helju seda kirja. See oli kohutav, kui kiri wastas tõele, ja kahtlemiseks ei olnud wähemaidki põhjusi. Ent siiski? Nagu läbi udu meelestus Heljule midagi. Kiirelt tõttas ta kabinetti. Palawikuliselt otsisid ta wäikesed käed raamaturiiulilt üht prantsuskeelset tööd. Ta leidis selle. See oli wiimase rahwuswahelise arstide kongressi protokoll. Helju lehitses ja luges. Professor Benoit referaadi kirjelduses seisis siin sõna-sõnalt:

„Siis, minu härrad, paar sõna weel selleşt salapärasest Indiа mürgist, mis mõne Euroopa arsti poolt ristitud „moriiniks". On eriteadlasi, kes töendawad, et too märk wõib aastaid jääda werre peidetult ning et ta ärkab uinutwast olukorrast elektrilainete mõjutusel. Kinnitan weel kord, minu härrad, et see kõik on puhas luule. Wäga täpsed katsed näitawad, et niisuguşt märki ei ole olemas. On waid täiesti ilmsüüitu wahend, mille pritsimiste ja tugewa suggestiooni waral osawad kelmid on tõesti saawutanud effekti, nagu oleks olemas niisugune kuratlik märk."

Rohkem Helju ei lugenud. Ta asetas raamatu jälle oma kohale. Silmis wõljendus rõõm, kui ta jälle istus haigete ruumis woodi äärde. Suurte lapselikkude silmadega waatles Helju haigewoodis lebaw umbes 5-aastane poisikene, kellele alles eelmisel päewal oli tehtud raske sisemine operatsioon. See oli lastekodu kaswandik, kes oli toodud haiglasse wiimasel hetkel.

„Sekene!" sõnas poiju mahedalt, „miks täna on nii wähe tohtrionuſid? Miks linnas kõik nii waikne?"

„Oota, laps, küll tohtrid tulewad."

„Aga miks ei ole täna õde Lehtit? Miks oled sina siin kogu aeg?"

„Tahad ja siis õde Lehtit meelsamini näha siin?"

„Ei, sekene. Ma sootwin alati, et sina istuksid siin, kuid mul on kahju sinust. Sa ei saa magada."

„Ära karda, mul poiju, küll saab ka warsti!"

„Aga maga siis hästi! Kas näed ja ka ilusat und?"

„Loodetawasti!"

Õe Helju silmis läikisid pisarad.

„Sa mutad, sekene!" hüüdis poiju imestanult.

Õde Helju ei saanud temale wastata. Kusagil kõlises kell. Ta pidi ruttama teise ruumi raskelt haigete juurde, kuigi teadis, et teda seal ootasid umbes samasugused piinatwad küsimused.

*

„M. S. 1." peal oli lõppenud laul, mäng ja lõllutamine. Ainuſtki hinge ei olnud näha tekil. Kajutis nr. 1 seisis püsti dr. Morisson ja jälgis hoolega oma ees olewat mattklaasiga aparaati. Morisſoni huuled tõmblesid naerule, ta rääkis enesele poolwaljult:

„Wiin üksi ei oleks suutnud mõjuda nii kiirelt ja otsustawalt. See rohi on näilisest üks paremaid, mis joowastawate rohtude alal leiutatud. Nüüd wõin siis lõpuks olla täiesti segamatult."

Dr. Morisson waatles laual lebawat kronomeetrit ja astus teises seinas asetseva raadioaparaadi juurde. Nagu harjunud telegrafistil töötasid ta nä-

pud, saates antenni märke. Ta telegrafeeris lühidalt:

„Stepanow! Kas kõik on korras? Kas aparaadid on õigel kohal? Andke signaal nurgamõõtmisteks. Morisson."

Mööduſid waid mõned minutid, kui wastuwõtte aparaat hakkas liikuma, märkides kitsale ribale salapäraseid tähti. Takistamatult luges sealt Morisson.

„Olen kontrollimisel jõudnud magneedi nr. 3 juurde. Kõik näikse olewat parimas korras. Magneedid asetsewad, nagu nad seatud, määratud punktides. Wälised kontrollskaalad näitawad, et magneetide regulaatorid on õiges asendis. Saadan kohe signaali goniomeetriliseks mõõtmiseks. Stepanow."

Mõne minuti järele toimetatud nurgamõõtmine näitas, et magneedid asuwad tõesti määratud kohas. Et aparaatide regulaatorid olid õiges asendis, seda Morisson teadis isegi. Tarwitses tal waid heita pilku oma wäiksesse kaugelenägemise aparaati, mille mattklaasil ilmusid kordamööda kõigi kolme magneedi regulaatorid ja wiimaks ka Stepanow ise.

Dr. Morisson hõõrus käsi rõõmu pärast. Kuid ikka weel pööras ta telewisiooni aparaadi rullikuid. Mattklaasile ilmus jällegi pilt. See oli wäikene hästiwalgustatud lennukuur. Siin asetses lennuk. Dr. Morissoni kulm tõmbus aga äkki kortsu. Miks ei näinud ta lennuki juhti? See oli skandaalne lugu! Weel kunagi ei olnud see Mändla jätnud täitmata ühtegi ta käsku, kuid nüüd oli ta omawoliliselt lahkunud lennuki juurest wahipostilt. Ta oli läinud teadmata kuhu. Mida see tähendas? Dr. Morisson põles wihast. Ta peas keerlesid kättemaksu mõtted, kuid ta ei saanud ju praegu midagi

ette wõtta ſelles ſuunas, kuna ees olid palju tähtſamad ülesanded.

„Sa ei lähe mu käeſt kuhugi," ümiſes dr. Moriſſon endamiſi withaſelt ja pööras uuesti rullikuid. Senine pilt mattklaaſilt kadus ja aſenes teiſega. Dr. Moriſſon nägi teletwiſiooni aparaadis Meelit, kes rahutult näis jalutawat kuſagil ruumis. Dr. Moriſſon teadis, et läheneb aeg, mil ta astub ſinna ruumi. See õrn olewus pidi ſaama tema omaks. Ta oleks juba ammugi wõinud ſelle küſimuſe otſustada oma kaſuks, kuid ta oli wiiwitanud. Ta oli tõepooleſt uskunud, et noore neiu hinges ſünnib iſegi murrang, kuid nüüd oli ſelge, et asjata oleks olnud oodata ſeda. See teine istus temal nähtawalt wäga kõwasti hinges. Ja ſee teine, kas ta elas, wõi oli ſurnud? Peale Kullikaare kataſtroofi oli dr. Moriſſon weendunud, et kõik wastaſed olid häwitatud, kuid ſiis ſelgus, et nad olid imekombel pääſenud. Saatus näis neid hellitawat. Kuid nüüd oli ſellel kõigel lõpp. „Ahti" lebas purustatult merepõhjas ja Moriſſon oli kindel, et ſeal hukkuſid kõik neli meeſt, kes omale nähtawalt ülesandeks teïnud teda igal ſammul jälgida ja tema tegewuſt ſegada. Anna Laid oli weel ainukene inimene, kes teadis Moriſſoni ſaladuſi, kuid tema oli jälle Moriſſoni wõimuſes. Wanainimeſe wangistamine Tallinnas ei olnud tõepooleſt kuigi raske. Nüüd jäi waid wiia täide kawatſus, milleks nii kaua ja hoolega tehtud ettewalmiſtuſi. Ja ſee teine? Dr. Moriſſon waatles uuesti mattklaaſil, kuis Meeli Loide rahutult jalutas läheduſes aſuwas kojutis.

Mida kaugemale liikus kella osuti, ſeda ſuuremaks kaswas Meeli rahutus. Laewal walitſes pikemat aega füüsiline waikus. Meeli aimas, et midagi

on tulemas, ta ootas võitlust, kuid nüüd ei suutnud see võitlus wangistada ta mõtteid. Sealt eemalt üle mere, läbi suveöö hämaruse paistis Tallinna tulede kuma, võis näha isegi tornide ebamääraseid kogusid walgustatud foonil. Pidi see linn tõesti häwinema lähematel tundidel?

Äkki kuulis Meeli koputamist. Kohkunult hüppas ta eemale selleşt kohaşt, kuşt näişid tulewat hääled. Ta şiida haamerdas rinnus, kuid ta ei teinud ühtegi häält. Mõne silmapilgu pärast kuulis Meeli saladuslikku şahinat ning naginat. Suuril silmil wahtis ta şinna, kuşt tulid hääled. Ta nägi kuis şeinas, nagu iseeneşeşt awanes uks. Mitukorda warem oli Meeli şeda uşt umbuşuga silmitşenud, kuid şeni ta oli jäänud şuletuks. Awatud ukşe wahelt astus kajutişşe rahulikult dr. Morişşon. Uks tema järel jäi, kas kogemata wõi meelega, poolawatuks. Meeli teadis nüüd, et şelle mehe ilmumine tähendas otşustawat wõitlust. Ta şuurus maha hirmu ja püüdis olla wõimalikult rahulik. Selge oli, et kriitiliseş olukorras teda wõib aidata ainult kawalus.

„Tere õhtuşt, preili Meeli!" lauşus Morişşon waikşelt, kuid tema hääles kõlas şeekord kummaline rahutuşe noot.

„Mul pole põhjuşt niişugustele koletistele hüüda teretulemaşt!" tähendas Meeli külmalt.

„Kas ikka nii kuri? Aeg oleks muuta waateid ja kõnelda leplikumalt. Tuleb wiimaks aeg, kus ma mundan oma taktikat, kus ma enam ei palu, ei nalşata, waid nõuan oma õiguşt."

„Milline on see õigus?"

„Et teie kuulute mulle."

„See on röövli mõttewiis."

„Wõib olla, nimetage şeda kuidas taheş, kuid

mina ei laſe endale teha ettekirjutuſi. Olen aastaid teid ihaldanud omale naiſeks ja ſelle ſoovi wiin ma ka täide."

„Millal?"

„Täna, ainult kümned minutid lahutawad meid ſelleſt filmapilguſt."

„Ja kuidas ſeda mõtlete teostada?"

„Selle üle ei ſoowi ma praegu teile aru anda. Küll ſiis iſe näete. Ütleſin kord juba, et kui ſaabub ſaatuslik filmapilk, kui langeb minu tahtel maha taewaſt täht, ſiis jälgime koos ſeda ajalooliſt ſündmuſt. See on inimwõimu ſuurim demonſtratſioon, ſee on kõikide aegade ſuurima unistuſe teostamine. Mina olen ſelle teostaja. Ma uſun, et langemiſe filmapilgul hakkate paremini hindama ſeda määratut jõudu, mis ma olen painutanud oma tahte alla. Asjata oleks teil wõidelda nende jõudude wastu. Teile oleks palju parem rahulikult alistuda ja nautida koos minuga kuulſuſt ja wõimu, mis minule wõimaldawad kuulmatult ſuured jõuhulgad."

„Ja teie arwate, et peaksin tulema rahulikult teiega kaaſa?"

„Mida jääb ſiis teil üle? Kes aitaks teid? Teie wõite ju hüüda, wõite rabeleda, kuid ſee ei aita. Kui teie wabatahtlikult ei tule, wiin teid. Põgenemiſe katſed ei anna tulemuſi."

„Waſt hindate ſiiski oma wõimeid liig kõrgelt?"

„Ei!"

„Aga mina uſun, et ſee on eneſeülistamine. Teie olete koletis, kuid ühtlaſi maailma ſuurim kiidukukk. Ärge unustage, et mina olen teid näinud abituna kinniſeotud, olen näinud teid jäämas alla teiſele mehele. Teie ei ſuuda ſeista wastu, kui tuleb wõidelda mees mehega. Teie waid katſute ennaſt päästa ſalakawalate wõtete ja knihtwõtega."

Oli näha, et see märkus wihastas dr. Morissoni. Ta kulm tõmbus kortsu. Hetke mõtles ta ja tähendas pilkawalt:

„Ikka weel loodate teie selle teise poisikese peale! See ei oleks teid tänagi suutnud päästa. Ta ei saagi seda teha, sest ta on ju hukkunud. Aga kui arwate, et ta on elus, siis miks ei tule ta nüüd, miks ei otsi ta teid üles, miks ei aita ta teid saatuslikul tunnil?"

Meeli Loide tahtis midagi wastata, kuid sõnad tarretusid ta huulil, kui ta kuulis, kuis dr. Morisson naeratas õudselt ja jatkas siis oma kõnelust, sammudes lähemale:

„Kus on teie rüütel, teie kaitsja?! Miks ei arwita ta teid nüüd, kus wõin wabalt omada teid?"

Kirmunult taganes noor neiu, kuid see koletis sammus temale järele, silmis fanaatiline kirg.

28.

Wõitlus laewal.

Hämarus oli laskunud merele. Siin seal kerkis madalaid uduwiire ning nendega palistatud meri pakkus kummalist waatepilti. Selgelt oli wõimalik näha waid mõnekümne meetri taha. Saladusliku laewa „M. S. I" peal walitses peaaegu absoluutne waikus. Näis, nagu oleks meeskond jätnud maha selle laewa. Tekil ei olnud ühtegi tuld. Wahel näis, nagu libiseks mingi wari häälelult üle teki, kuid see kadus warsti teadmata kuhu.

„M.S.I." ahtri poolel kuuldus tasast sulinat. Nagu wiirastusena kerkis lainetest mingisuguse weealuse olendi weekarwa selg. See oli pealt ümarik ja täiesti sile, just kui hiigelkuul, mis langenud lainetesse, kuid nüüd mingisuguse saladusliku jõu mõjul tõusis jälle pinnale, just laewa külje all. Jär-

jeſt kõrgemale kerkis „kuuli“ ümarik turi. Siis äkki muutus pilt. Saladusliku eluka ſiledas ſeljas avanes luuk ning ſealt waatasid korraga wälja kaks pead: Helgo Kaljuste ja kapten Torma.

„Kummaline waikus ja rahu!“ ſosistas Torma taſa.

„See wõib meie ettewõttele olla waid kaſuks, ſeſt ootamatuſe moment on selliſel korral meie poolt,“ tähendas Kaljuste ſamuti taſa. Pead kadusid jälle, kuid nende aſemele tõusis luugiſt konkſudega waruſtatud nöörredel. Pikka ja ettewaatlikult tõusis redel kõrgemale, kuni konkſud peatusid laewa ülemiſe ääre küljes. „M. S. L.“ peal jäi endiſelt waikſeks.

Mõne hetke päraſt ronis kiirelt nöörredelit mööda üles Helgo Kaljuste ja temale järgnes Laid. „Elukas“ kadus kohe jälle wee alla, jättes wälja waid oma ſilma. Mõlemad ronijad hüppaſid tekile. Hetke waataſid nad ſiin teratwalt ringi.

„Mitte ühte hinge! Mida ſee peaks tähendama!“ ſosistas Kaljuste taſa, kuna Laid kehitas ſamuti aruſaamatuſes õlgu.

Ent ſiiski ſeal eemal näis lebatwat tume kogu. Mõlemad mehed ſuundusid waikſelt ſinna poole. See oli wist üks waltwuriteſt, ſeſt ta kõrwal lebas püſs, kuna ta iſe näis magatwat raskest und. Mehe ſuuſt tuli kanget wiina lõhna.

„See ei ole kardetaw, las ta puhkab!“ tähendas Kaljuste taſa. „Katſume kohe ſelgitada ſaladusliku waikimiſe põhjuſi.“

Mõlemad mehed ſammuſid ettewaatlikult trepiſt laewa ſiſeruumi. Ka ſiin walitſes waikus. Kapteni kajuti uks oli ſuletud ja ruumiſt kuuldus waid norskamiſt. Meeskonna ühe ruumi uks oli pooleni awatud. Ruumi oli heledalt walgustatud, kuid pakkus kummaliſt waatepilti. Narideł ja põrandal lebaſid

korratult määrdunud inimkogud, lebasid ja norskasid, kuna ruumis tundus teravat alkoholi lõhna. Ka masinate ruumis oli vaikus. Suurem osa masinaist seisid ja mehaanikud oma kohtadel olid vajunud samuti raskesse unne.

„Imelik," tähendas Kaljuste. „Näib, nagu oleks kogu meeskond purjus ning uinunud pikemaks ajaks."

Kaljuste ja Laid tulid uuesti koridori. Kusagil selle hämaras sopis näis liigutavat üks inimkogu. Julgelt sööstsid mõlemad mehed sinna poole. Mõne hetke pärast seisid nad silm-silma vastu tolle „vaenlasega". Ähmaselt valgustatud koridori sopist vahtis neile vastu hirmunud naisterahva nägu. See oli Anna Laid.

„Ema, emakene!" hüüdis Laid pöörases rõõmus päris valjult. Vanainimene ei saanud endiselt kõnelda sõnagi. Üle ta põskede veeresid pisarad ning ta hõbedane pea langes poja käte vahele...

Ainult hetke seisis Helgo liigutatult. Siis ta teravõrd kuulis inimhääli, mis kostsid pisut ebamääraselt läheduses ajutvast kajutist. Helgo tundis ära need hääled, kuigi need näisid tulevat nagu kaugusest. Silmapilkselt oli ta unustanud kõik oma ümbruse. Mõne hüppega oli ta tolle kajuti ukse juures, kust kuulduvad hääled. Uks oli suletud, kuid nii, et teda sai väljast avada ilma võtmeta. Helgo Kaljuste sööstis ruumi.

*

Meeli Loide nägi, kuis Morisson lähenes temale. Kuhu pidi ta põgenema? Välja joosta ei olnud võimalik, sest Morisson seisis tema ja ukse vahel ning välisuks oli suletud. Ainukeseks võimaluseks oli põgeneda selle saladuslikku ukse kaudu, kust tuli Morisson kajutisse. Waevalt aga oli loota, et

sealtki pääseb wälja, sest wastasel korral ei oleks Morisson jätnud oma järel ust hooletult lahti. Tolle ukse taga mõis tõenäoliselt olla waid mõni niisugune ruum, mille uksed kindlasti suletud.

Meeli püüdis siiski libiseda waheukse poole. Pilkawa naeratusega näis punahabemeline mees jälgiwat noore neiu liigutusi. Mehel ei näinud seekord olewat ruttu, kuna ta näis olewat täiesti kindel, et noorel neiul on wõimatu wäljuda ruumidest. Juba oli Meeli jõudnud waheukse juurde, kui Morisson ruttas sinna järele hüüdega:

„Kuhu sa jooksed, kus on nüüd su kaitsjad!"

Meeli taganes toa keskele. Morisson oli äkki kõnelustes läinud üle „sina" peale. Nähtawasti tahtis Morisson weel midagi ütelda, kuid sõnad jäid talle kurku kinni. Äkki ja ootamatalt muutus olukord. Uks, mille kaudu Morisson oli tulnud Meeli kajutisse ja mille kaudu noor neiu tahtis taganeda, löödi energiliselt lahti ja järgmisel hetkel seisis keset tuba Helgo Kaljuste, kes hüüdis wälkuwail silmil:

„Tagane, nurjatu! Mina olen selle noore neiu kaitsja!"

Meeli wahtis suuril silmil tulijat. Ta ei teadnud weel, kas see oli tõesti Helgo, wõi ainult ülespiitsutatud meelte lummutis. Ei, see ei olnud lummutis! Meeli nägi, kuis Morisson kiiresti haaras rewolwri. Hirm nööris Meeli hinge. Ta tahtis karjuda, hüpata Helgo juurde ja teda hoiatada, kuid uskumata kiirusega nagu röövloom kargas Morisson noore neiu juurde ja surus ta osawa tõukega waheuksest teise ruumi weel enne, kui Helgo sai selle wastu midagi wõtta ette. Waheuks läks automaatselt kinni. Meeli oli üksi wõõras kajutis wangis. Ta tagus kõigest wäest rusikatega ustele, kuid see ei aidanud midagi.

Kaljuste kahetses, et ta kohe ei taibanud wastase plaani ja ei kasutanud wõimalusi selle nurjaajamiseks. Kuid nüüd ei olnud aega selle üle järele mõelda. Külm revolwriraud sihtis temale otse pähe ja käskiwal häälel hüüdis dr. Morisson:

„Käed üles, jalamaid!“

Helgo teadis wäga hästi, et selline wastane ei naljata. Kui ta ei tõsta silmapilkselt käsi, siis oli päris kindel, et wastane kasutab relwa. Teiselt küljelt aga oleks käte ülestõstmine tähendanud alistumist, ja seda ei tohtinud sündida. Ainult erakorraline riskeerimine, kärmus ning julgus wõisid lahendada olukorra Helgo kasuks. Ta ei tõstnud siiski käsi, nagu seda Morisson kindlasti uskus, waid selle asemel Helgo pööras äkilise liigutusega pea alla. Peaaegu samal momendil kõlas pauk ja kuul Morissoni revolwrist puuris kajuti seisnasse. Juba sihtis Morisson allapoole, kuid enne kui ta sai aega majutada päästikule, tabas ta kätt wõimas löök. Kolinal langes revolwer põrandale. Uskumata kiirusega haaras selle maast Helgo ja hüüdis wastase poole sihtides käskiwalt:

„Silmapilk heitke oma puss kajuti aknast wälja!“

Morisson oli täis ääretut wiha. Ta hakkas otsima pussi, mis temal rippus külje peal. Helgo jälgis suurima tähelepanuga igat waenlase liigutust. Kui ta mitte ei oleks loomusunniliselt aimanud Morissoni kawatsusi, siis oleks juba järgmisel silmapilgul pussi tera tunginud ta südamesse, kuid nüüd lõpetas see oma teekonna, samuti kui kuulgi, kajuti seinas. Morisson oli uskumatult hea pussiheitja, millist kunsti ta oli nooruspõlwes õppinud ühelt hiina kunstnikult. Kuid Kaljuste suutis wiimasel hetkel hüpata kõrwale teratwa pussi eest.

Kaljuste haaras pussi seinast ja wisklas ta kajuti

aknast wälja. Laias kaares lendas see merre ja sama teed lendas ka Morissoni revolwer.

„Soo!“ sõnas Helgo nüüd pisut rahulikumalt. „Usun, et teil nüüd ei ole enam mõrtsukalikke sõjariistu ja ka muid kurratlikke aparaate kasutada. Võpuks peate teie ometi wõitlema mees mehe wastu. Ma annan oma sõna, et ma ei kasuta ühtegi relwa. Teie peate minuga wõitlema naise pärast samuti, kui kord tuhandeid aastaid tagasi, eelajaloolisel ajal, wõitlesid meie esiisad. Olete nõus?“

Morisson ei wastanud kohe. Ta näis kaalutwat olukorda. Ta waatles wihase pilguga wastast ja tahtis siis libiseda wälisukse poole, kuid Kaljuste pani temal tee eest kinni ja karjus:

„Argpüks olete! Astuge wõitlusse!“

See mõjus: Otsustawalt sõõstis Morisson wastasele kallale. See oli ebatawaline wõitlus, kus wastased ei näinud pidawat kinni ühestki reeglist. Turneda märtsuga langesid mõlemad wõitlejad põrandale, tõusid üles, haarasid üksteiselt kinni ja langesid jälle. Mõlemad teadsid, mis oli kaalul ja selle tõttu olid ka pingutused erakorralised.

Kaljuste märkas, et ta wastast oli haaranud erakorraline ründamise ägedus. Teda ei olnud nähtawasti nii kerge wõita, kui esimesel korral. Halastamatalt sadasid hoobid. Mõlemi wõitleja kehad näisid olewat kui teraswedrud. Äkki aga tabas Morissoni Kaljuste poolt hästi sihitud wõimas rusikahoop. Morisson langes tuikudes maha. Järgmisel hetkel tahtis ta weel tõusta üles, kuid siis sai ta uue löögi lõua alla. Morisson warises uuesti pikali ja jäi liikumatalt lebama. Ta oli wõidetud osawate pokkilöökidega. Mõne sekundi tõmbas Kaljuste hinge. Siis ta wõttis kiiresti taskust tugewa nööri ja sidus sellega kinni lebawa wastase. Pulsi katsumisel tegi

Kaljuste kindlaks, et wastane oli langenud maid oimetusse.

Nüüd alles kuulis Helgo, et teiseşt kajutişt ägedalt klopiti uksele. Ta kuulis Meeli häält ja ruttas ukse juurde. Õnnetuseks oli uks nii suletud, et seda ei läinud korda awada ka seestpoolt. Kiirelt tõttas Kaljuste oma lebawa wastase juure. Ta otsis läbi Morissoni taskud ning hüppas siis püsti rõõmuhüüdega. Ta oli leidnud wõtmekimbu. Mõne sekundi pärast oli awatud uks. Hirmunud noor neiu langes Helgo käte wahele. Tema seljataga seisis Laid oma emaga. Nad olid samuti suures ärewuses ja nendegi rõõm oli piiritu, kui nad nägid, et kaaslane on elus ja tervе.

„Kus on Morisson?!“ päris Laid ärewalt. Paistis, et ta sellejuures surus tagasi määratu suurt wiha.

„Lebab seal teises ruumis seotult.“

„Siis oleme praegu täielikult laewa peremehed, seşt kogu meeskond ruumides ja tekil lebab witnauimas.“ Laid ulatas sõbra kätte wäikese paberitükikese, millele oli kirjutatud wäriseval käel:

„Morisson laskis kogu meeskonna joota purju, nähtawasti selleks, et oleks wabam teotseda.“

Anna Laid, kes oli kirjutanud selle sõbelikese pojale olukorra selgitamiseks, noogutas peaga, kui Helgo luges paberilt poolwaljult.

„Meie ülesande esimene osa on sellega lõpul. Morissoni saatanlikud plaanid said temale ise saatuslikuks,“ tähendas Kaljuste tasa. „Kuid meie ei tohi unustada, et kell on juba 5 minutit üle 11. Umbes tunni aja pärast wõib Tallinnat tabada hirmus katastroof. Meie kohus on teha kõik, mis wõimalik, et seda ära hoida, kuigi meid selle juures ähwardab wäga suur hädaoht.“

„Helgo, Helgokene!“ sosistas Meeli. „Wõid ja teha midagi selle hirmsa õnnetuse ärahoidmiseks. Ma olen nii õnnelik. Ma olen walmis surema, kui see ohwer päästaks Tallinna.“

„Rahustu, Meeli, meie teeme Laidiga kõik, mis wõimalik. Esimeseks. murets on leida regulaatoreid. Mul on kindel weendumus, et siin laewal peawad asuma aparaadid, milleşt juhitakse saatanlikke magneete. Ruttu Morissoni juurde! Tema peab ütlema, kus nende asukoht.“

Kohe selle järele astusid kõik neli kajutisse, kus alles äsja aset leidnud kriitiline heitlus. Kõikjal oli weel näha selle wõitluse jälgi. Dr. Morisson oli endiselt seotud tugewalt, kuid ta oli tulnud juba meelemärkusele ja wahtis nüüd tulijaid wihaşt nõretawa pilguga.

„Kus on regulaatorid?“ nõudis Helgo ilma wikema sissejuhatuseta.

Morisson wõpatas kogu kehaşt. See ootamatu küsimus oli mõjunud rabawalt. Et wastaşed nii jägawale on tunginud saladusisse, mis pidid teada olema waid õige wähestele, seda ei oleks dr. Morisson warem suutnud kuidagi uskuda. Kuid Morisson omas uskumatult wisa iseloomu. Ta ei kaotanud kunagi wiimaşt lootuşt ja ka kõige raskemas olukorras otsis ta kangekaelselt wäljapääşu ning seni oli ta selle ikka leidnud. Ka nüüd ei olnud Morisson weel kaotanud lootuşt, kuigi ta esialgu oli wõidetud. Ta teadis, et wastastel on küllusses inimlikkusi ja aumeheliikusi, mis hiljem tuleb tema, Morissoni, kasuks, nagu see oinud nii mõnigi kord waremalt. Morisson sai kiiresti tagasi oma imekspanuwäärse tasakaalu ja wastas rahulikult:

„See ei ole teie asi, kus nad asuwad. Ja kuigi

teie nad leite, siis ei päästa see Tallinna. Minu aparaadid töötawad automaatselt."

„Seda ma usun, kuid ärge unustage, et praegu olete täielikult meie wõimuses. Meie wõime teid hukata ühes laewaga weel enne kui saabub kataſtroof Tallinnale!" karjus Laid wihaselt. Miskipäraſt näis ta olewat wäga ärritatud. Ta suured silmad ei pöördunud Morisſoni pikkadelt ja walgetelt sõrmedelt. Näis, nagu taipaks dr. Morisſon midagi. Ta nagu tahtis peita sõrmi, kuid kinniseotud käed ei lubanud seda teostada.

Olete juba otsinud läbi ta taskud?" küsis äkki Laid.

„Ei. On see wajalik?" päris Helgo.

„Kindlasti," seletas Laid. Kuid ta ei oodanud enam wastust, waid tormas dr. Morisſoni juurde. Kiirelt kiskus ta selle põuetaskust wälja siniſe ümbriku mingi siſustusega.

„Teie olete röövel!" hüüdis Morisſon wihaselt.

„Mitte sugugi," tähendas Laid. „Ma wõtan teilt ära ainult selle waranduse, mis kuulub rohkem mulle, kui teile. Siin ta ongi."

Ümbrikus näisid olewat päewapildid.

„üks, kaks, kolm ... neliteist! Sigus! Kõik on ilusasti alles ... Siin nad on, emake! Meie oleme õigel teel!" ütles Laid, ulatades ümbriku ühes piltidega emale.

Suures ärewuses haaras Anna Laid pildid. Ta waatles neid, ta tahtis kõnelda, kuid asjata. Ta silmist weeresid pisarad. Suures hardusſes ta sundles poega. Dr. Morisſon oli sulgenud silmad. Helgo ja Meeli seisid aruſaamatuses. Laid ei annud aga aega küsimuste esitamiseks, ta sõnas:

Seletan päraſt põhjalikult. Nüüd ei ole sel-

leks aega. Tähendan waid, et sellega on awastatud tolle mehe suuremaid kuritegusid."

Helgo ei pidanud tarwilikuks pärida pikemalt. Selleks ei olnud praegu tõesti kohane aeg. Ta pöördus ukse poole, tähendades:

„Aeg kaob, ruttame! Siin oleks waielda asjata. Peame tootsema kiirelt oma algatusel."

„Ei, mitte weel!" hüüdis Laid endiselt äre-walt. Nagu tiiger hüppas ta maaslamaja juurde ja sasis kahe käega kinni selle pikast punasest habe-mest. Morisson tegi, mis wõimalik, et end kaitsta, kuid Laid ei lasknud lahti habemest, waid karjus:

„Pole wiga! Sa neetud kelm! Palladiumi habe ei tunne walu!"

Piirita imestuses nägid juuresolijad, et Moris-soni habe andis järele ja jäi terwena Laidi kätte. Maas lamas nüüd siledaks rasseeritud lõuaga mees.

„Tere õhtust, härra dr. Rehtla!" hüüdis Laid maaslamajale.

Laidi näolt olid kadunud wiha jäljed. Ta suu-red silmad naeratasid endiselt sõbralikult.

See oli üllatus, millist keegi ei oodanud. Oli see wõimalik? Maas kõidetult ei lebanud enam dr. Morisson ega mõni saladuslik tundmatu, waid kõigile hästituntud õpetlane dr. Rehtla. Hämmas-tunud juuresolijad ei saanud sõnagi suust, kuid Laid hüüdis uuesti sõbralikult:

„Tere õhtust, härra dr. Rehtla! Ärge pange pahaks, et olin sunnitud kergitama teie maski ja wa-bastasin teid teie suurepärasest metallhabemest. Sel-leks oli tõesti wiimane aeg. Nastaid olen jälginud teid. Nastaid olen kahelnud, kas olen õigel teel, kuid ma ei eksinud. Waadake oma suurepäraseid pikki walgeid sõrmi. Need sõrmed, sõrmed! Need said teile äraandjaks. Teadke nüüd, et teie kolmik-

elu on paljastatud. Mis ka iganes lähema tunni jooksul ei sünniks, kuid ma tunnen hinges, et teid ootab juba teie saatus. Langewa tähega tahate hukutada süüta linna, kuid ärge unustage, et teie ise olete langustäht, mis tormab wastu oma saatusele ja puruneb kui halb unenägu!"

Jaan Laidi prohwetlikud sõnad mõjutasid rusuwalt maaslamajat. Ta pigistas kinni silmad ja pööras eemale näo.

Piirita imestusega wahtis Meeli Loide maaslamajat. Seal olidki need pruunid silmad, mis waremolid paistnud korduwalt nii tuttawatena! Sada ja tuhat mälestust tärkasid korraga Meeli hinges. Juba lapsena oli ta korduwalt näinud seda meest. Lugematu kordi hiljemgi elusalt, kui ka piltidel. Ta oli kuulnud tema isa kosjasobitustest ning nuudest wahekordadest, mis juba ammu kadunud minewiku liniku warju. Nagu määratust kaugusest läbi pimeduse tungis walguse kiir. Meeli hakkas aimama, millest ringitud selle mehe suur wiha ja wõib olla ka kummaline armastus. Kuid see kõik oli ju kohutaw!

Meeli ärkas nagu unest, kui Helgo temale tähendas:

„Ruttame! Asjolu, et Morissonist äkki jai Rehtla, on üllataw, kuid see ei lahenda põrmugi meie ülesandeid."

„Teie lähete kolmekesi, kuid mina jään siia," tähendas Jaan Laid. „Oleks liig riskantne seda maailma kõige suuremat kurjategijat jätta hetkeks ilma walweta. Minu enna kirjutas juba siis, kui ootasime ukse taga wõitluse käiku, paberile, et need kõige kurjemad aparaadid asuwad arwatawasti laewa põhjas erirummis. Ta juhib teid sinna."

Mõnuti jooksul oli Helgo Meeli ja Anna Laidi

saatel laskunud alumistesse ruumidesse. Siin asus rida eriruume, mis kõik näisid olewat suletud. Ühe ukse taga jäi Anna Laid seisma ja andis kätega märku, et nad on õigel kohal. See ruum kandis uksel numbrit 13 ja oli warustatud eriliselt tugewa uksega.

Kuidas pääseda ruumi? Ärewalt otsis Helgo wõtmekimbus. Kas oli selle ruumi wõti siin, wõi asus ta kusagil mujal? Tõepoolest, siin oli wõti, mis kandis wastawat numbrit. Ta sobis lukuauku, kaks korda käänas Helgo wõtmega, siis awanes raske terasuks ja jäi awatuks. Kõik kolm sööstsid ruumi. See oli kitsas ruum, täiesti tühi ja juba roostetama löönud metallseintega. Ent siiski lootused ei olnud petnud Helgot. Ruumi parempoolses seinas seisis paberist silt „Regulaatorid". Selle all asetses kolm wõrdlemisi tugewat umbes 20 sentimeetri pikkust metallwänta, mille all asetsewad skaalad näitasid mõõtmeid ühest wiieni. Wänt, mis märgitud number ühega, asetses skaala peal kolmandal jaotisel, teine wänt teisel jaotisel ja kolmas esimesel jaotisel.

Ei olnud kahtlust, et need olid regulaatorid. Kuid hämmastunult waatles neid Helgo oma saatjatega. Kaljuste oli lootnud leida eest mõnesuguseid keerulisi mehhanisme, kuid siin oli waid kolm wänta, mille asetust sai muuta allolewa skaala järele. Süsteem oli näiliselt päris lihtne. Kusagil teises ruumis asusid raadio saateaparaadid, mis alustasid wist tegewust wäntade liigutusist ja millest wäljasaadetud lained panid töösse kaugel asetsewate magneetide automaat-mehhanismid.

Kaljuste peas keerlesid sajad oletused ja arwestused. Ta teadis, et need olid otsustawad hetked. Mis pidi ta tegema nende kummaliste wäntadega? Paljaste kätega neid purustada oli wõimatu ja küsimus

oli, kas see oleks annud tagajärgi. Oli tõenäolik, et teises ruumis asetsevat saateaparaati võis tegevusse panna ka teiste abinõudega. Nii siis oli tarvis kõigepealt leida saateaparaadid ja need hävitada. Kuid võib olla, ei lähe see korda ja siis?.. Helgo teadis, mis siis sünnib. Ta teadis, et siis hukkub Tallinn, hukkub hoolimata sellest, et temal, Helgol, oli võimalik muuta regulaatorite asendit. Nii siis oli tarvis ka siin teha, mis võimalik. Otsustavalt asetas Helgo kõik vändad kõige kaugema jaotuse, s. o. 5 peale. Siis vaadati veel kord hoolega ruum läbi, kuid ei leitud midagi erilist.

29.

„Meid rünnatakse!"

Helgo ei jaanud veel teha otsust, missuguseid samme järjekorras astuda, kui taskust kuuldus häireseadeldise klõbinat. Naljuste teadis, mida see tähendas. „Trabant" oli varustatud suurepärase raadiosaatejaamaga, mis võimaldas pidada raadiotelefoniühendust mõrdlemisi kauge maa taha. Paadilt lahkudes võttis Helgo kaasa majalikku häireseadeldise ja kuuldeklapid. Kiirelt asetas ta need nüüd kõrvadele. „Kuna „Trabandilt" lahkumisest saadik oli möödunud juba hulk aega ja nad enesest ei olnud annud mingit elumärki, siis oli kapten Tormal küllalt põhjust tunda rahutust kaaslaste saatuse pärast. Selgelt kõlas telefonis kapten Torma hääl:

„Kui teie elus ja vabad olete, siis pöörduge jalamaid tagasi „Trabandile", sõjalaevad lähenevad. Võimalik, et see lähendab rünnakut meie vastu."

Helgo ja kaaslased ei aimanudki, et eemal asuvatel magnetilistel punktidel samal ajal arenesid äravad sündmused. Regulaatori vändade ümberasse-

tuse tõttu mgneetides teoneşid automaatşelt muudatuşed. Kohkunult jälgis neid muudatuşi magneedi juures wahwel olew Stepanow. Muudatus jäi temale täiesti mõistatuşeks, şest dr. Morisşon ei annud muudatuşe kohta mingit informatşiooni. Kaotamata şekundit, saatis Stepanow wälja järgmise raadiogrammi:

„Dr. Morisşonile. Magneetides şündis äkki ja ootamatalt muudatus, mida see tähendab? Stepanow."

Kuna 1 minuti jooksul ei järgnenud mingit wastuşt, lendas wälja teine raadiogramm:

„Ülemjuhatajale. Magneetides tekkis äkki arusaamatu muudatus. „M.S.I" ei wasta. Seal peab olema midagi juhtunud. Saatke kiirelt kohale mõni laew. Stepanow."

Mõne şekundi pärast kihutas 3 kiirpaati „S.M.I." poole. Neile järgnes weel ükşikuid şuremaid laewu ja allweepaate.

Helgo koos Meeli ja Anna Laidiga tõttaşid kiirelt tekile, şest tekkinud olukorras ei tohtinud wiiwitada mitte şekunditki. Oleks hullumeelsus olnud jääda kohale, kui oli ründamas terwe sõjalaewade salk. Ettewaatuse pärast oli „Trabant" endiselt wee all. Kuid tõuşis kiirelt pinnale ja luuk awanes tema ümmarguşel şeljal. Kapten Torma hüüdis midagi lunugist, kuid Helgo ei kuulnud, mis see oli. Anna Laid ja Meeli Loide laskuşid kohe nöörredelil alla ja nende järele Helgo. Mõne şekundi pärast juba kerkis aga ta pea paadi lunugist ja ta ronis uşkumata kiirusega nöörredelil jälle üles. Oli ju Laid alles laewal ainal wahipostil. Kuna temal puudus raadio wastuwõtte aparaat, siis ei teadnud ta nähtawasti wahepeal aşetleidnud şündmuşest midagi.

Laid oli tõesti omal kohal. Ta seisis liikumatalt, tõetudes wastu ukse posti, kuna ta silmad olid kiindunud dr. Rehtlasse, kes lebas peaaegu endises asendis. Helgo kutsus Laidi kõrwalruumi ning tegi temale kiiresti selgeks olukorra. Miskipärast ei tahtnud Laid kuidagi nõustuda lahkumisega. Alles siis, kui Kaljuste kategooriliselt seletas, et siis jääb ka tema siia, tõttas Laid koos Helgoga laewa tekile. Neile kõlas järele õudne naer. See oli dr. Rehtla, kes naeris jälle.

Kaljuste ja Laid laskusid kohe nöörredelil alla, kuid üllatuseks ei näinud nad lähedal ega kaugel jälgegi „Trabandist". Otse nende wastas umbes 500 meetri kaugusel aga kerkis wee alt üles waenlase allweepaadi selg. Kuuldus kuulipilduja raginat ning kuulide wihm põrkas tagasi „M. S. I" seinalt. Esimesed lasud olid wõetud ainult mõni sentimeeter üle Helgo pea. Seisukord oli äärmiselt kriitiline. Weel mõneks sekundiks nöörredelile ootama jääda, oleks tähendanud poseerida waenlasele elawa märklauana. Üles ronimiseks ei olnud enam aega ja kuigi tagasironimine oleks õnnestunud, siis oleks neid laewal elusalt kinni püütud. Hüpata wette aga tähendas peaaegu sama kindlalt surma. Kuid neljandat walikut ju enam ei olnud. Loomusunniliselt, peaaegu ühel ja samal ajal hüppasid Kaljuste ja Laid nöörredelilt alla ning kadusid lainetesse.

*

Tallinna linna haigla trepi ette libises tasasel käigul punaseristi sanitaarauto. Kiirelt wäljus autost sanitar, kes kandis warrukal punaseristi linti. Ta kõlistas energiliselt, kuid haigla uks jäi suletuks. Mõned hetked mõtles sanitar ja kõlistas siis korduwalt uuesti. Wiimaks mõneminutilise ootamise

järele awati uks ja trepile astus walges tressis mees. See oli kirurgia osakonna juhataja dr. Mägi.

„Mis lahti on?“ hüüdis ukse awaja sügawa bassihäälega.

„Raske õnnetus, härra doktor,“ wastas sanitar. „Mõni minut tagasi laskus maandumise sillale nr. 3 wööras lennuk. Signaalitulede osalise kustumise tõttu tormas lennuk wastu barjääri ja purunes. Lennuki juht, kes oli aparaadis üksi, on saanud raskelt wigastada ja lebab praegu meelemärkuseta sanitaarautos. Mingisuguseid dokumente tema juures ei leidunud. Mida käsete teha, härra doktor?“

„Kandke jalamaid wastuwõtteruumi!“

Autolt tuli nüüd maha ka teine sanitar. Ettewaatlikult tõmbasid nad wälja kanderaami seal lebawa koguga ja kandsid trepist üles.

Kirurgia osakonna juhataja dr. Mägi, kes äsja isiklikult awas haigla ukse, ootas juba wastuwõtteruumis. Dr. Mägi oli üks neist arstidest, kes, hoolimata katastroofi ohust, otsustas jääda haiglasse. Tema oli üks neist ennastohwerdawatest arstidest, kes oli walmis surema koos raskesti haigetega, kellel wõimatu oli lahkuda haiglast. Kuni wiimse hetkeni tahtis dr. Mägi wähendada haigete piinu ja neid lohutada oma juuresolekuga.

Dr. Mägi oli rahulik nagu ikka. Ettewaatlikult kõrwaldas ta fissekantud lebawa mehe näolt katte. See oli umbes kolmekümneaastane tugewa kehaehitusega mees. Wööras näis lebawat sügawas oimetuses. Dr. Mägi asus kiiresti wigastuste kindlakstegemisele. Samal ajal astus wastuwõtteruumi õde Helju Rand. Umbes 5 sammu kaugusel lebawast mehest jäi ta kui kiwinenult seisma. Ta lapsekikkudes silmades wäljendus suur hirm. Siis ta

tormas lebawa mehe juurde, laskus põlwili selle juurde ja hüüdis ärewalt:

„Minu jumal! Arno! Arno! Sina ja niisuguses olukorras! Mis on juhtunud!"

Alles nüüd märkas õde Helju, et lebaja on nimetuses. Ta tahtis midagi küsida arstilt, kuid hirmu pärast ei tulnud sõnu suust.

Hetke waatas dr. Mägi üllatatult õde ja päris siis:

„Tunnete seda meest?"

„Tunnen, härra doktor, tunnen! Jumala pärast, päästke ta elu, ta ei tohi surra! Päästke ta elu! Ma jutustan teile pärast kõik!"

Dr. Mägi ei wastanud, kuid ta ei uurinud, ei pärinud enam. Ta näis olewat wajunud mõttesse ja sõnas siis mõne silmapilgu pärast, waadates kella:

„Kui kummaline on elu ja inimese saatus! Operatsioon just nüüd! Kuid loodame, et kõik läheb hästi. Wigastused on rasked, kuid kiire operatsioon wõib päästa seisukorra. Õde Helju, seadke kiirelt korda operatsioonilaud!"

*

Dr. Rehtla aimas, et olukord on muutumas. Ta karjus kõigest wäest ja rabeles, mis jaksas, kuid ei pääsenud walla tugewatest kõidikutest. Laewal oli endiselt waikne, just kui oleks meeskond hukkunud wõi põgenenud mingil saladuslikul põhjusel. Dr. Rehtlale tuli äkki meelde tõelik olukord. Ta oli ju ise lasknud joola purju kogu meeskonna, et siis segamatalt nautida mõnd silmapilku. Dr. Rehtla hädaldas ja karjus nüüd mure pärast. See oli hirmsaim silmapilk tema elus. Just nüüd, kus ta oli triumfile nii lähedal, kus olid teoneemas aastakümneid

hinges kantud unistused, nüüd oli ta äkki osutunud kaotajaks pooleks! See poisikene oli tulnud ja tema, Rehtla, jäi teist korda võitluses alla! Oli see wanaduse nõrkuse tunnus! Ei olnud kahtlust, et see poisike oli põgenenud koos noore neiu ja teiste kaaslastega. Kas pidi tema, Rehtla, andma alla nüüd?! Ei milgi tingimusel. Just nüüd ei tohtinud teda kawas ühtegi äpardust. Et jääda siiski võitjaks, selleks oli nüüd tarwis, maksku mis maksab, püüda kinni kõik ründajad ja põgenikud. Weel ei tohtinud tulla ilmsiks, et tema, Rehtla, on see salapärane isik, kelle käsutuses kohutawalt suured jõutagawarad.

Hr. Rehtla kuulis lähenemas hääli. Ta kuulis, kuis inimesed sammusid laewalaele, kuulis, kuis nad tõstsid üles magawa purujoobnud walwuri, kuis nad töttasid juhtide ja meeskonna ruumi, kuis igaltpoolt kõlas waid hirmsat wandumist, kuna kõikjal olt waid purujoobnud meeskonna liikmeid, kes ei suutnud anda tulijatele ühtegi wastust.

Kõlasid põrutused dr. Rehtla kajuti uksele. Ta ei saanud awada, kuid karjus kõigest kõrist:

„Siin on dr. Morisson! Meid rünnati! Awage kiiresti uks!"

Wõimsad löögid sadasid kajuti ukse pihta ning peagi lendas see pilbasteks. Kiirelt wabasti dr. Rehtla kõidikutest, ning tema hämmastuseks sõnas uks ohwitserideest kurjalt:

„Kuulutan teid arreteerituks!"

„Kuidas?" hüüdis dr. Rehtla ärewalt. „Kas teie siis ei tea, et ma olen dr. Morisson."

„See ei ole wõimalik," tähendas ohwitser laialt naerdes, ja uksele kogunenud madrused naersid temaga kaasa. „Minule antud juhtnööride järele dr

Morisson on pika punase habemega, teil aga ei ole üldse habet."

„See on kuulmatu, see on eksitus!" karjus dr. Rehtla ägedalt. „Wabastage mind jalamaid, muidu on kõik otsas!"

Hoolimata protestidest, kontvoceriti dr. Rehtla läheduses asuvasse kajutisse, kus tal viimaks suure vaevaga läks korda kindlaks teha, et ta siiski on dr. Morisson. Nagu hullumeelne tormas dr. Rehtla välja kajutist ja jooksis, kaotamata hetke, alla laevaruumi, kus asus eriruum nr. 13. Selle uks oli lukustatud.

„Awada, awada kiiresti!" karjus dr. Rehtla ohvitseridele ja madrustele, kes temale olid järgnenud. Awamine ei olnud aga sugugi kerge. Ruum nr. 13 oli laeva kindlamaid ruume. Uks oli warustatud tugeva ja wäga keerulise lukuga ning pealegi wäljastpoolt kaetud tugevate terasplaatidega.

Suure haamri tugevad mürtsud langesid ukse pihta, kuid see ei annud nii kergesti järele. Agu ikka mued ja mued löögid sadasid terasplaatide vastu, kuni viimaks prahwatas lahti lukk. Dr. Rehtla pööstis ruumi, temale järgnesid mõned meremad ohvitserid. Mõne sekundi waatles dr. Rehtla regulaatorite wänti. Nii see oli! Nad olid käinud siin ruumis ja regulaatorid viinud teise asendisse. Kuid asjata oli nende lootus! Äretuusest wärisevad käel asetas dr. Rehtla kiiresti ümber regulaatorite wändad. Weel korra ta waatles neid, siis pöördus ta uskumatu kiirusega ümber ja hüüdis äratwalt teda saatwale wanemale ohwitserile:

„Ruttu, ruttu paati! Meie peame nad tabama, kas eluſalt wõi surnult! Ma soowin isiklikult ise wõtta nende tagaajamisest."

Pärast seda, kui oli asetatud valvepost poolenisti lõhutud ukse juurde, ruttas Rehtla koos saatjatega tekile.

*

„Ujume ümber laeva!“ sai Helgo Kaljuste hüüda Laidile veel viimasel silmapilgul, kui nad hüppasid vette. Tõepoolest, see oli ka ainukene võimalus pääseda hetkeks varju kuulirahe eest, mis sadas nende lähedusses vette. Oli õnn, et nad olid just laeva juures ja sellepärast ei riskinud ründavad sõjalaevad tarvitada juurtiikke, vaid pidid leppima ainult tulistamisega kuulipildujaist.

Kaljuste ja Laid olid mõlemad head ujujad. Peagi olid nad ujunud ümber laeva ja nüüd ei olnud neil vähemalt esialgu hirmu kuulide eest, kuid sellegi peale vaatamata oli seisukord kõige kriitilisem. Nad ei võinud ju jääda eluks ajaks lainetesse. Oli kindel, et varem või hiljem leitakse nad siit ja kui ei leita, siis neelavad neid lained. Helgol oli vaid üks väikene lootus, s. o. et „Trabant“ ei ole hukkunud, ega põgenenud kaugele, vaid on samuti kui nemadki esialgu otsinud varju „M.S.I“ varjus. Kaljuste ja Laid hõiskasid mõlemad rõõmu pärast, kui nad, jõudes ümber laeva ahtri, veendusid, et see lootus ei olnud petlik. Umbes kümmekond meetrit eemal terkis laineteşt „Trabandi“ ümar selg. Mõlemad ujujad suundusid sinna poole ja juba paari minuti jooksul laskusid kaks läbimärga meest alla „Trabandi“ luugist. See oli ka viimane aeg. „M.S.I“ peal tekkis äkki elu ja liikumine. Seal võis näha sibavaid inimkogusid, kes karjusid ja sajatasid, „Trabanti“ oli nähtud. Juba kõlasid püssi- ja revolvrilaugud. Õnneks need ei saanud olla hädaohtlikud, kuna „Trabant“ surkeldus kiirelt.

30.

Sädelewal wõlwil tähti, tähti tuldanes...

„Trabandil" olijate rõõm oli piiritu, kui Kaljuste ja Laid wiimasel silmapilgul pääsesid warju. Selleşt üldiseşt rõõmuşt ei saanud waid osa wõtta kapten Torma. Kogu ta tähelepanu oli pöördud juhtimismehhanismidele ja aparaatidele, kuna hambad hoidsid kõwasti tühja piipu.

Paadi wäga kitsas ruumis oli kuulda masinate ühetaşaşt töötamişt ja selle sekka kõlasid wahetewahel kapten Torma wandesõnad, mis aga jäid paadisolijatele üldise müra tõttu arusaamatuks.

„Trabant" kihutas wee all edasi kohutawa kiirusega. Ta wõttis esialgu loode suuna, seşt tarwis oli tagaajajaid, kes hulgana liikusid küll wee all, küll wee peal, wiia ekşiteele.

„Meid piiratakse, nad saatanad on juba siin ees!" hüüdis kapten Torma raasukese aja pärast. Mõne energilise wõttega sundis ta paadi siirduma kagusse. Kuid mõne minuti pärast teatas heliaparaat, et ka selleşt küljeşt lähenewad waenlaşed. Kapten Torma juhtis paadi edelasse.

Mööduşid mõned hetked, kus oli waid kuulda „Trabandi" masinate töötamişt. Siis wõis näha, kuis kapten Torma nägu äkki läks pilwe. Ta wajutas kangile ning paadi edasiliikumine jäi kohe aeglaşemaks, kuni paat wiimaks jäi päris seisma, kõik paadisolijad kogusid kiirelt kapten Torma ümber.

„Hapniku tagawarad on otsas," sõnas see, wõttes suuşt piibu. „Ma ei arwestanud nii pika weealuse sõiduga pealegi on „Trabandil" suurte tagawaade kaasawõtmine wõimata. Meie peame tõusma

ja katsuma wee peal põgeneda, kuigi see on äärmiselt hädaohtlik, aga wastasel korral ootab meid mõne minuti pärast lämbumine, sest meil kasutada olew ruum on wäikene."

Arasotamata wastust pani kapten Torma tööle pumbad. Tankid tühjenesid ja paat tõusis kiirelt. Nüüd ulatus ta selg juba kaugele weest wälja.

„Kõik tekile!" hüüdis kapten Torma, awades wastawa mehhanismi abil luugi, kust walgus ruumi märskendawat mereõhku. Mõned hetked olid Torma kaaslased kahewahel. Mida mõtles kapten Torma „teki" all. „Trabandi" selg oli ju pealt täiesti sile ja koguni ilma kaitsewõreta.

„Ärge olge umbusklikud, rutake!" hüüdis kapten Torma uuesti.

Kui Helgo esimesena pistis pea wälja luugist, oli ta jällatatud. „Trabandi" seljale oli tekkinud kaitsewõre, mis piiras wäikest platsikest. Siin oli tõepoolest „tekk", millel wõis seista püsti 6—7 inimest.

Wäljas oli juba saabunud hämar keskõtund. Taewawõlwil oli näha üksikuid tähti siramas, kuid nende walgus kahwatus kiirteheitjate helgis. Nagu hiigla katsesarwed ristlesid kiirteheitjad üle waikselt höljuwa weepinna. Tungisid wahel püsti taewawõlwi poole ja laskusid siis jälle kohutawa kirusega alla, kadudes horisondi kaugusisse.

„Meid otsitakse," tähendas Helgo kaaslastele, kes, seistes juba tekil, hetkeks jäid imestama seda waatemängu.

Ja nii see oli. Juba järgmisel hetkel leidis „Trabandi" üks neist hiigel katsesarwedest. Ta ei pöördunud enam kõrwale. Temale seltsisid warsti teised, kes kõik näisid jälgiwat kiirelt Naissaare ranna poole kihutawat „Trabanti". Piinesbaw mal-

gus sundis pöörama kõrwale silmi. See walgus ei lubanud näha midagi ümbruses. Paadi tõmblemisest märkasid tekil olijad, et „Trabant" juba tõttab Naissaare suunas. Neid olid aga ründajad juba näinud ning mõne hetke pärast otse „Trabandi" lähedusses kerkisid üles weesambad. Esimesed kahuri mürsud terwitasid põgenikke. „Trabant" ei hoolinud sellest. Ta kihutas edasi põrguliku kiirusega, kuid ikka tihedamaks muutusid weepinnal plahwatused ja pursked, ümbritsedes peaaegu suletud ringina „Trabandi".

*

Dr. Rehtla laskus laewalt kiirmootorpaati, mis oli walmis kihutama põgenikkude järele. Nagu loomusunniliselt wõttis dr. Rehtla taskust uuri. Selle osutid olid jõudmas weerand ühele. Lähenes saatuslik tund ja selle lähedus sundis dr. Rehtla unustama hetkeks kõike muud. Nagu wälgusähwatus läbistas silmapilgu ta aju ja sellele järgnes hirmu puhang. Dr. Rehtla ei olnud weel kunagi oma elus tunnud tõsist hirmu. Kuid nüüd, nüüd ta tundis seda! Ta hambad hakkasid lõgisema ja kogu keha wärises nagu suures palawikus. Oli ta tõepoolest regulaatorite wäntade asetamisel eksinud? Wõib olla oli see enesesuggestioon, kuid see suggestioon oli wõimas kui kõue hääl, sundis unustama kõike muud.

„Ruttu, ruttu laewale tagasi!" karjus dr. Rehtla kui hullumeelne. Enne, kui keegi weel sai selgitada selle äkilise tegewussuuna muutmise põhjust, jooksis dr. Rehtla uskumata kiirusega trepist üles „M.S.I" peale tagasi. Ka selle tekil ei peatanud ta hetkegi, waid tormas mööda imestanud wahtidest. Wõttes neli-wiis astet, hüppas ta alla trepist. Nüüd oli ta kajut nr. 13 ukse juures, mis alles äsja purustati

raske haamri löökidega. Nagu hullunud tõukas dr. Rehtla kõrvale wahi ja jööstis ruumi.

Ta pilk langes regulaatoritele ja ta hirm kaswas. See oli siis ikka tõsi! Ta oli enne ärewuses annud regulaatoritele walesjendi. Dr. Rehtla pikad walged sõrmed, samad sõrmed, mis seni olid teinud nii palju kurja, sirutusid uuesti regulaatori wäntade järele, kuid oli juba hilja!! See oli jaatuslik ekšimus.

Tundus, nagu kõlaks läbi ilmaruumi jumalikku häälidu:

„Waat, taewas läheb walgeks ja paistab kui päew!.."

Üks taewakaar läks äkki tõesti walgeks ning walgus kaswas kiirelt, kustutades kiirteheitjate helgi. Sealt, kust tuli walgus, liikus kohutawa kiirusega edasi nagu määratu tulekuul, mis näis küllwatwat alla tulewihma. Õhus undus imelikke liikumisi. Kuuldus kohutawaid kärgatusi ja kusagil nagu lendasid wälgud. Mõne hetkega oli kogu ümbrus kümnete kilomeetrite ulatuses muutunud walgeks nagu päew. Kõik, mis elas ja liikus, see jahmatas, jäi seisma täis õudset hirmu.

Sõjalaewadel ei kõlanud enam ühtegi komandot. Suurtüki lask oli jäänud ootama rauda ja torpeedo poolenisti torusse. Kuulipildujad ei täristanud enam ja manöövriteft ofatwõtjad lennukid põgenesid nagu arad öölinnud otsima emalaewu. Piirita hirmust rabatuna langesid laewalaele pikali kõik ohwitserid ja madrused. Kõiki oli äkki läbistanud tunne, et hiigla kiwi ei langegi Tallinnale, waid langeb merre, hukutades kõiki. Ja kes teab, ehk oli see nii suur, et ta lööb kildudeks wana maakera, hukutades inimsoo ühes tema otsiwate mõtetega. Wõib olla põhjenes see hirm ärilisel fantaa-

sia puhangul, kuid hirm oli nii suur, et ükski madrus ei oleks liikunud kohalt, kui oleks kõlanud ülemuse komando.

*

See oli hiigla tulekuul. see oli surm, mis sealt lähenes. See oli hukatus, mis tuli ülewalt. Waikselt seisid ükskuid walwurid Tallinna tänawatel. Nad teadsid, et nad surewad mõne hetke pärast, kuid nad olid annud wande jääda kohale ja nad ei lahkunud, kuigi nende hinges mässas eluinstinkt.

Tallinna linna haigla operatsiooni ruumis olid aga dr. Mägi ja õde Helju Rand süwenenud operatsiooni toimingutesse. Nad olid kõik oma mõtted ja wõimised rakendanud inimelu päästmise teenistusse. Nad olid unustanud aja, nad ei märganud isegi seda, et wäljas läks äkki walgeks nagu päew. Kümnete, wõib olla sadade kilomeetrite ulatuses olid nemad ainukesed inimesed, kes sel saatuslikul hetkel ei näinud kohutawa katastroofi lähenemist.

Wiimsi laagris olid tuhanded tund-tunnilt, minut-minutilt oodanud õudset silmapilku. Inimesed olid näinud kella osuteid ruttawat edasi, kui saatuse tähiseid. Nüüd oli saabunud see hirmus silmapilk. Ükski wõim ei wõinud enam ära hoida õnnetust. Katastroof wõis wäldata ainult hetki ja siis oli kõik mööbas. Hirmukarjatus kõlas tuhandete suust, nähes lähenemas kohutawat tulekuuli. Tuhanded langesid silmili maha, paljud katsid silmad kätega, et mitte näha õudset sündmust, kui meteoor hirmsa jõuga lööb puruks õitseiwa linna ja häwitab aastasadade töö ning waewa.

Sädelewal wõlwil tähti, tähti tuldanes... Nüüd ta langes! Miljonid aastaid oli meteoor rännanud ilmaruumis oma rada, kunagi ta ei olnud selleşt kaldunud kõrwale, kuid nüüd äkki nõrga inimese

tahtel oli ta sunnitud tormama eemal seisva hiigelplaneedi pinnale! Ta oli muutunud langevaks tähekskuid kuritegelik inimtahe ei suutnud siiski viia täide seda katsatsust, mille kallal ta aastakümneid oli haudunud. Hirmsa müriaga langes meteoor merre. Ta langes sellele inimkurjategijale, kes oli tähe kutsunud alla taevast.

See oli kohutavaim katastroof, mida kunagi näinud inimsilmad. Sadade meetrite kõrgusele purskasid auru- ning veesambad. Kõlasid kohutavad plahvatused, sähvisid välgud ning tõusis torm. Kogu meri katastroofi kohal ja selle lähemas ümbruses oli muudetud mässavaks katlaks, kust seninägematud hiigellained tormasid igas suunas. Püihitud olid veepinnalt kõik laevad, mis seal äsja pidasid harjutusi. Hukkunud olid kõik, kes laevadel, õhkveelaevadel ja lennukitel asusid katastroofi kohal.

Hinge kinni pidades olid viis inimhinge Naissaare ranniku läheduses „Trabandi" tekilt jälginud sündmusi.

„Tänu Jumalale! Tallinn on päästetud!" hüüdis Helgo, toibudes esimesena katastroofi masendavast mõjust. „Kuid kas jõuame veel õigeks ajaks rannale?"

Eemalt lähenes hirmsa kiirusega määratu veemäll ja selle taga võis olla veel teisi kohutavaid laineid.

All masinaruumis istus kapten Torma. Läbi periskoobi nägi ka temagi, misjuume hädaoht tulemas. Ta tahtis avada luuki ja hüüda:

„Kiirelt siseruumi tagasi," kuid oli juba hilja. Selge oli, et ta ei oleks suutnud teostada seda katsatsust. Enne kui keegi sai lausuda sõnakestki, oli mässav veemäll haaranud paadi kui udusule ja paisanud ta ümber.

31.

Rahwas põlwitas.

Plahwatused ja kõuemürin waikis. Ilm oli jälle ähmane. Raske südamega wõtsid Wiimsi laagris inimesed katted silmilt. Nad tõusid püsti. Nende silmad otsisid suwiõises hämaruses ühte taewakaart. Seal taewakaarel, kuhu olid juhitud pilgud, paistsid endiselt Tallinna majade ja korstende ning tornide siluetid ja nüüd äkki löid need heledalt sirama sadade roheliste rakettide nõiduslikus walguses. Nad ei saanud kaua wiibida kahtluses. Selgelt ja waljult kuulutas waljuhäälduja:

„Tallinn. informatsiooni keskjaam, kell 12.18 minutit. Tallinn on päästenud hirmsast katastroofist. Hiigelmeteoor, mida taheti kukutada Tallinna linnale, langes Soome lahte ja hukutas täielikult seal õppeharjutusel oleva wõõrariigi sõjalaewastiku. Lähemalt 5 minuti pärast."

See oli rõõmusõnum. Kusagil hakkas mängima orkester, temaga liitus kohe teine ja kolmas. Wõimsalt kõlas õises waikuses:

„Mu isamaa, mu õnn ja rõõm..."

Nagu nägematu käskija mõjutusel langes põlwili kõik rahwas. Nad suudlesid isamaa mulda ja laulsid, laulsid kõigest hingest ülistat hümni sellele isamaale, kes oli siiski nii kaunis, kelle eest makstis iseegi surra.

Waikisid hümni helid. Laagriplatsi oli wallutanud absoluutne waikus. Rahwas põlwitas ikka weel. Ta palwetas waikselt.

Siis kuuldus nagu kohinat rahwamasside kohal. Kuuldus rõõmsat juttu, kõikjalt kõlas hüüdu:

„Tagasi linna!"

See hüüd tuli tuhandete suudest. Ja rahvas hakkas rändama läbi öömaikuse, sinna, kus särasid linna tuled, kus ootas armas kodu.

*

Tallinna linna haiglas Arno Mändla haigevoodi juures istus õde Helju Rand. Ta silmad ei pöördunud haige kahvatult näolt. Kuigi operatsioon oli õnnestunud, oli haige endiselt veel oimetuses. Mõne minuti pärast tekkis ta näole nagu pisut puna, siis hakkasid liikuma huuled ja silmalaud. Suuril silmil wahtis Helju neid muudatusi. Ta lootus kasvas. Mööduvid veel mõned hetked ja siis awas Arno Mändla silmad. Ootamata kiirelt elustus ta pilk. Haige oli tulnud täielikult teadvusele, kuid wiibis arusaamatuses asukoha suhtes.

„Helju, Heljukene!" sosistasid haige huuled „Sina siin? Kus me oleme?"

„Tallinna linna haiglas."

Haige mõtles natukene ja sõnas:

„Ma lendasin Tallinna, et surra ühes sinuga. Ma ei lahku enam siit. Kas warsti on see kõik möödas?"

„Ei, ei Arno, meie ei sure! Ka sina ei sure! Sa pead elama! Kataastroof on möödas, meteoor langes merre ja Tallinn on endiselt terwe."

„On's see wõimalik?"

„Nii tõesti kui siin seisan."

Haige rapsutas kurwalt pead ja sõnas:

„Ma teen, siis hukkus ka dr. Morisson. Tema oligi see, kes tahtis hukutada Tallinnat."

Hämmastanult waatles õde Helju haiget.

„Wõib olla ei usu sa praegu, kuid kahtlemata tunned sa seda mõne tunni pärast. Morissoni hukkumine tähendab ka minu elu lõppu, warem wõi

hiljem. Keegi ei suuda mind enam vabastada moriini valdusest."

„Moriin, moriin!" hüüdis õde Helju. „Seda ei ole ju olemaski, on vaid suggestioon!"

„Jah, nii see on," kinnitas dr. Mägi, kes vahepeal oli tulnud ruumi ja seisis nüüd õe Helju taga. Haige silmi tekkis korraga rõõmu läige. Ta hinge tekkis lootuse kiiri, kuigi ta veel ei suutnud kõike uskuda.

*

Viis läbimärga inimest rändasid murelikult Naissaare rannikul. Meri oli juba natukene taganenud, kuid oli veel endiselt vihane ja mässas. Need olid suure katastroofi järellained, mis nüüd üksteise võidu tormasid rannikule. Kõik viis olid pääsenud selle tõttu, et paadi ümberminek oli võrdlemisi ranna lähedal ja nad olid kõik juba aegsasti maruskatud ujumisvöödega.

Ent kus oli siis kapten Torma? Kus oli „Trabant"? See küsimus tegi kõigile tõsist muret. Keegi ei suutnud mõtelda enesele, kuigi kõik olid läbimärjad ja jahe suvivöö õhk tundus äärmiselt ebamugavana.

Kapten Torma suhtes oli põhjust karta kõige pahemat. Kuigi paadi luuk oli õnnetuse hetkel suletud, oli siiski võimalik, et paadi siseruumi võis tungida vesi ning ümberläinud paat võis kaotada täiesti orienteerumisvõime.

Kiirelt ruttasid kõik rannikul edasi. Sealt eemalt paistis läbi hämaruse nagu mingi tume kogu, mille juures wist askeldas keegi. Lähenedes veendusid Helgo ja ta kaaslased, et lebaw asi oli kummuli langenud paat, wõib olla mõni kaluripaat. Ei, see ei olnud kaluripaat, see oli „Trabant". Paadi juures

olew inimkogu ajas end püsti, astus mäne sammu tulijatele wastu ja hüüdis:

„Tervist, kangelased! Olen õnnelik, et wõin teid esimesena tervitada! Teie ju tunnete mind? Olen Tallinna detektiiw-politsei ülem Jõgi. Ma tean peaaegu kõik, mis juhtunud. Wäljaarwatud üksikasjad sündmustest merel. Selles, et olen siin, on süüdi üks emasüda, kui üldse siin wõib kedagi kõnelda süüst."

„Minu ema Õie!" hüüdis Helgo, nagu aimates, kellest jutt.

„Jah, tema suutis mind weenda kõiges, millest meil warem ei olnud aimugi, kuna minu kaastöölised otsingutel liikusid koguni teistel radadel, mis osutusid ekslikeks. See oli eile õhtupoolikul, kui tuli minu juurde isand Tõnis Rehtla. Ta jutustas mulle loo, mis kõlas kui muinasjutt. Ma ei uskunud. Ta oli ju tunnistatud hullumeelseks samade juttude pärast. Siis aga õhtul tuli proua Õie Kaljuste ja ma olin sunnitud muutma oma arwamust. Ema süda oli suures mures oma poja ja kaaslaste pärast. See mure ajaski teda minu juurde. Ta palus minu abi. Koos Tõnis Rehtlaga siirdusime õhtul Naissaarele, kuna kõigi oletuste järele sündmused pidid aset leidma siin lähikonnas, olime siin kataastroofi tunnistajateks. Hiigellaine tõi otse meie jalge ette selle kummalise paadi. Tõnis Rehtla siirdus kohe lähemasse asulasse, et tuua abi, sest meile näis, et paadis on inimesi, kes aga sealt ei pääse wälja, kuna paat on langenud kummuli."

„Trabant" oli nähtawasti wiimase osa oma teekonnast läbi teinud kummuli, sest peale ümberminemist puudus kapten Tormal wõimalus mässawates woogudes wiia paati õigesse asendisse. Helgo

hüüdis valjusti ja koputas paadi küljele. Seest kuuldus koputamist ja wastuhüüdu.

„Ta on elus!“ hüüti läbisegi.

Näiliselt oli aga kapten Tormal wõimata pääseda wälja paadist, sest „Trabant“ oli langenud tekiga liiwale ja luuk oli wastu maad. Wahepeal olid juba sündmuse kohale jõudnud 5 kalurit, keda Tõnis Rehtla palunud abiks. Nende kaasabil läks korda kergitada rasket metallist paadiäärt niipalju, et wõis pääseda luugi kaudu wälja. Mõõdusid waid mõned hetked, kui paadi alt ilmus wälja kapten Torma pea ja selle järele parem käsi, mis hoidis kramplikult piipu. Rahuldustunne peegeldus kapten Torma näol, kui ta nägi, et kõik kaaslased on elus ja terved.

„Hurraa, piip on alles!“ hüüdis kapten Torma, tõustes püsti ja ulatas käe politseiülemale.

Juuresolijate näod tõmbusid heatahtlikule muigele.

Hämarusest lähenes keegi joostes. See oli Tõnis Rehtla, kes saabus tagasi. Eemalt tulid weel kolm meest, keda Rehtla oli palunud abiks rannikule. Anna Laid tõttas tulijale wastu ja süles teda tormiliselt. Tõnis Rehtla peatus ja waatas tohmetult ringi.

„Wend, see on sinu ema!“ hüüdis Jaan Laid, kes ruttas emale järele. „Ole hea tema wastu, mõista teda, sest ta ei saa praegu kõnelda! Meil ei puudu nüüd enam wajalikke tõendusi. 14 päewapilti, mida see koletis Rehtla kandis aastaid oma käes, on nüüd minu walduses. Puudub waid efimeese päewapildi teine eksemplar, kuid sellel asjolul ei ole enam suurt tähtsust.“

„Ema, emakene!“ hüüdis tu. „Olen sind wiimaks siiski leidnud! Aimasin wiimastel päewadel

mõndagi, kuid ei julgenud loota. See osutus siiski tõeks! Milline õnn! Nüüd ei puudu tõesti enam mitte midagi. Isegi pildi teine eksemplar ei ole kadunud. Ta on minu käes. Leidsin ta sellel saatuslikul õhtul Seewaldi keldrist."

Siis pöördus ta uuesti ema poole:

„Emakene, meil oleks üksteisele palju kõnelda, loodame, et saad tagasi kõnevõime ja et atwaneb wõimalus kõnelusteks."

Waikides ja hingepõhjani liigutatult olid kõik juuresolijad waadelnud liigutatwat stseeni, kus üksteist jälle leidsid ema ja poeg, kes üle 20 aasta olnud lahus. Nagu mõttesse wajunult sõnas Helgo:

„Ö oli nii üllatuslik, täis suuri sündmusi ning kannatusi. Kuid unustame kõik kannatused, elame helgemale tulewikule ja kallile kodumaale, kes pääses hirmsast õnnetusest."

Meeli toetas end Helgo käe najale ja nad hakkasid kiirelt sammuma eemal paistwate majade poole. Neile järgnesid kõik teised.

Idas koitis juba hommik, oli saabumas uus päew.

Wana Tallinn ei olnud kunagi näinud niisugust pidupäewa. Juba hommikust peale lehwisid kõikjal majadel sini-must-walged lipud. Elu ja liikumine oli tulnud tagasi tänawaile ja majadesse, mis alles mõniteist tundi tagasi olid täiesti tühjad. Sadam ja kõik selle ümbrus tänawad olid tulwil rahwast. See oli ju suur rõõmupüha, oli wõidupäew, mitte üksnes Tallinnale, waid terwele Eestile. Ja weelgi enam: see oli wõidupäew terwele maailmale. Maailm oli pääsenud painajalikust hirmust. Maailm teadis nüüd, kes oli saladuslik isik, kes külwas hirmu ja häwingut oma kohutawate aparaatidega. Nüüd ei olnud seda julma inimest wist enam ela-

wate kirjas. Ta oli hukkunud koos oma abilistega. Täht, mille ta tahtis tuua alla taewast hukatuseks teistele, oli langenud temale eneſele ja hukutanud kõik ta kaaslaſed ning mõtteoſalised.

Sajad ja tuhanded raadiogrammid riſtleſid läbi õhuruumi ja sajad miljonid waljuhäälsajad kuulutaſid kogu maailmale ſündmuſe üksikasju. Kangelaſi wastu wõtmas ei olnud mitte üksnes kogu Tallinn, waid tuhanded ajakirjanikud olid saabunud wälismailt ja neile liſaks lennukitel ning laewadel kümned tuhanded uudishimulikud.

Kui jõudis laew Naissaare rannikule pääſenud kangelastega Tallinna ſadamasſe, pääſes walla seninägematu juubeldustorm. Suure waewaga pääſeſid kangelaſed autodesſe. Kuid kogu tee olid tänawad täidetud juubeldawateſt inimhulkadeſt, kes wõimaks haaraſid autod ja kandſid neid oma õlgadel läbi tänawate!

Anna Laid istus oma kahe poja wahel. Ta ei saanud kõnelda, kuid ta oli piirita õnnelik.

„Kui ilus ja waimustaw ſee on!“ ſõnas Meeli teiſes autos taſa Helgole.

„Jah, ſee on ilus ja waimustaw,“ tähendas Helgo. „Kuid weel ilusam on ſeal waikſes ſootalus „Lootuſel“, kus wõljapead ſuweööl tuulehiiumudele jutustawad muinasjuttu Koiduſt ja Amarikuſt.

„Sul on õigus!“ ſoſistas Meeli ja toetas oma pea Helgo õlale.

Ta filmis läikiſid röömupiſaraid.

— Lõpp. —